

G-1
69/25

आत्मार्थ स'ख्या

१३

सामा स'ख्या

वैदिक स'ख्या

विद्या

काइल की स'ख्या

कर्म-स'ख्या

काइल का शीषक

G1
69/25

CC-0. Agamnigam Digital Presevation Foundation, Chandigarh

Provincial Museum

BOOK NOW.

पेशवे दसरांतून निवडलेले कागद

954.03

२५

G1
69/25

पेशवा बाळाजी बाजीराव व निजाम.

१७४०—१७६१

[किंमत—४ रुपये १२ आणे किंवा ८ शिलिंग]

संपादक—गो. स. सरदेसाई, बी. ए.

गव्हर्न्मेंट सेंट्रल प्रेस, मुंबई

१९३२

STATE MUSEUM, LUCKNOW
LIBRARY

Acc. No. _____

Book No. _____

(या प्रकाशनांतील संपादकीय टीका व मते यांजवढल कोणतीहि
जबाबदारी सरकारावर नाहीं.)

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. बाबुराव केतकर बोलत होते कीं आम्हीं नवाबाजवळ छावणी करावयाविषयीं आज्ञा द्यावी म्हणून कितेक पर्याये समजाविले, परंतु नवाब छावणी करू देत नाही. बोलतात कीं तुम्हीं तुंगभद्रा न उतरावी म्हणून बंदगान आलीचे खजमतेस करार केलेत. करारनामा लिहून दिलात ऐसे असतां काय म्हणून या जिल्यांत आलेत. आज दोन वर्षे तुम्ही सिरियास श्रीरंगपटणास उपसर्ग केलात, त्याजमुलें हर दो जागांचा पैका सरकारचा तटोन राहिला. तुमची नालीस करितात ऐसे असोन फेर तुम्ही आलेयाने मुलकास इजा पोहोचेल याजकरितां निघोन जाणे. मग तुंगभद्रापलीकडे खातिरेस येईल तेथे छावणी करणे या सातारेयास जाणे. तुम्हास या जिल्यात सहसा राहूं देत नाही म्हणून बोलिले. त्यास आम्ही काय करावे? आमचे येजमान दुराग्रही. नवाबाची मर्जी रक्षून कार्य केले तरच स्थित राहेल; नाहीतर राहात नाही. हिमत थोडी, गुसा बहुत. हे फजित व्हावयाची निशाणी. याउपर आम्ही जाऊन प्रबोध करितों. आइकोन माघारे फिरले तर उत्तम; नाहीतर नास आहे. नाईकाच्यानें कर्नाटक प्रांताचा बंदोबस्त सहसा होत नाही. हरकोणाच्या पदरीं पडोन त्या आश्रयानें बंदोबस्त हेईल तर न केले. आतां नवाब सावनूरच्या मुलकात छावणी करा म्हणतात तर हेहि गोष्ट नाईकांस कठीण आहे. नवाब तों सर्वथैव छावणी या जिल्यांत करू देत नाही, म्हणून कितेक प्रकारें बोलिले. भोजन करून उभयताहि दिवाणखानेयांत गेले. सेवकहि गेलो होतो. नवाबानी यास खलबतखानेयांत बोलवावे ते न केले. नवाब खलबतखानेयांत होते. तेथोन मिरअसकरी मुनसी व मिरजामहमदखान बकसी व नसीब यारखान अर्जबेगी पाठऊन या तिघाजवळोन उभयताजवळ बोली करविली. सदरहूजण दिवाणखानेयाबाहेर सतरंजी टाकून खलबत करीत होते. सदरहू तिघेजण खलबतात जाऊन नवाबास समजाविले. मग नवाबानें या उभयतास रुबरू नेऊन पानें व थैली देऊन वरचेवर राा केले. रुबरू बहुत बोली न जाली. उभयतां स्वार होऊन दोन प्रहर न भरतां नाईकाकडे रवाना जाले. बाबुराव केतकर यांनीं अगोदर नाईकास बातमी पाठविली कीं येथें कांही उपाय चालत नाही. खामखा माघारे जाच म्हणतात. याजवरून नाईकानी खासाच बाबुराव याचे येण्याअगोदरच कूच केले. आले मार्गे निघाले. आबाजी नाईक बाबुराव याची प्रतीक्षा करीत होते. छ १७ रोजी दोन प्रहर न भरतां

बाबुराव केतकर नवाब जवळोन रवाना जाले. बाबुराव आवाजी नाइकाजवळ पोहचलियावर त्यानींहि कूच केलें. "नाईक बहुत खफीप जाले. त्याजकडील येक दोव ग्रहस्त म्हणत होते कीं अतःपर नाईक आश्रय जालियाविना या जिलेयांत येत नाहीं व माघारे सातारेयासही जात नाही. रघूजी भोसले याजकडे जातील. त्याजकडे बारा लाख रूा नाईकांचे कर्ज अहि तें त्यास माफ करावें आण त्यास सामील करून घेऊन मातवर फौज धरून यावे यैसा विचार दिसतो म्हणौन बोलत होते, ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. नवाब नासरजंग छ १८ रोजी मंदुडीस मुकाम करून राहिले. नाईक दहा बारा कोश माघारे कूच करून गेले. यैसी तहकीक खबर आली. यावर कूच करून जातील. अद्याप छावणीचे मुकरर नाही. बहुधा सिरेयास राहातील यैसे दिसते. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. नाईकास व नवाबास आतर तीन कोशांचे राहिले होते हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh reports that Nasarjang peremptorily demanded the withdrawal of the Naik's forces from the territory south of the Tungabhadra, non-compliance with which, he threatened, would be followed by drastic action. Babuji, yielding to the threat, broke up his camp and marched away. Though his present destination is not known, the writer surmises he will renew his efforts in the Karnatak in concert with Raghuji Bhonsle.

No. 61]

[18-5-1747

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. नवाब नासरजंगाजवळ कोणी मुसाइबत उमदा मनुष्य नाही. मीर असकरी मुनसी व महमद माहा अर्जबेगी असतात. शाहा महमुद फकीर औरंगाबाजकर यांचा लेक असतो. याजवर येखितयार नाही. फरमाबूद आहेत. सैद सिलाखान व हैदर आलीखान व मिरजा माखान बकसी यांजवळ खलबत होत नाही. नाईकाचे मध्यस्तीस इतकेयामध्ये कोणी नाही. वकील आला म्हणजे नवाबानें खलबतांत नेऊन जावसाल करावा. मुनसी जवळ असला तर आसला त्याचप्रो महमदमाहा याप्रो आहे. श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब अबदल मजीदखानास भेटोन माघारे देशास गेले म्हणौन येथें वर्तमान आहे. नाईकास

नवाब समागमें ठेवीत नाहीत. तेथे रोजमरा देऊन ठेवितील हे होणार नाही. नाईकाची बदमामली नवाबास पुर्ती अनभवास आली. अतःपर त्यास विश्वासच नाही. नवाब हैदराबादेस जातील म्हणौन उगीच अफवा आहे. तहकीक नव्हे; परंतु येकेठाई हे गोष्ट आढळली ते सेवेसी विनंती लािा आहे. सेवकाबरोबर जासूद-जोडिया नाहीत. मागाहून वर्तमान लेहून पाठवणे ते अजुरदाराबरावर लेहून पाठवीन. स्वामीने नवाबास थैली पाठविली तिचा जबाब या गडबडीकरितां नवाबानी न दिला. आज देतो उद्यां देतो म्हणौन बोलतात. नाईकाकडील फैसल जाला. आतां जाव देतील तो मागाहून रवाना करितो. सेवक आज्ञेप्रो नवाबासमागमे आहे. श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबी सेवकास खर्चाकरितां मोहरा आठावीस पाठविल्या त्याजपौ शंभर रुा खर्च जाले. पुढें छावणी जाली तर वेगमी असा(वी). सदरहू यैवजाने परिणाम लागणार नाही. वेगमी करावयास स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh informs the Peshwa that Nasarjang has finally decided not to allow Babuji Naik to camp in the Karnataka.

No. 62]

[19-5-1747

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान ताा छ १९ माहे जमादिलौवल पावेतो मो लस्कर नवाब नासरजंग येथास्थित असे. स्वामीचें आज्ञापत्र छ २१ रविलाखरचें बराबर अनसोजी व निंवाजी जासूद सादर जालें तें छ १२ जमादिलौवलीं तृतीय प्रहरी प्रविष्ट जाहालें. स्वामीनें नवाब नासरजंगास थैली पाठविली तेहि पावली. तेच समई थैली वेऊन नवाबाजवल गेलों. नवाब खलबतांत होते तेथें जाऊन थैली गुजरानिली. नवाबानें थैली स्वहस्तेन खोलून पत्र वाचून पाहिलें. बहुत समाधान पावले. स्वामी कोठें आहेत म्हणौन नवाबानें पुसतां कातरखटावांवर मुकाम आहे म्हणौन सांगितलें. ते समई नवाब नाईकांचे तंबीचे गडबडेंत होते. सेवकास आज्ञा केली कीं, या पत्राचें उत्तर

3053

पश्चात तुह्मास देऊ व मुखवचनेंहि कितेक ल्याहावयास सांगो म्हणौन बोलोन निरोप दिला. आज्ञापत्रीं स्वामीची आज्ञा कीं, नासरजंगांचा व नाईकांचा मनसुबा काय, परस्परें येक्यता जाली आहे, कोणेकडे जाणार, त्या प्रांती छावणी करणार कीं काय, नवाब नाईकांस आपले हत्यराहीस ठेवणार ते त्यांचे फौजेस रोजमरा देऊन ठेवणार कीं काय म्हणौन तपसिलें आज्ञा जाली ते सविस्तर चितारूढ जाली. यैशास, येथील वर्तमान ताा छ ४ जाविल सविस्तर विनंतीपत्रीं लेहून सेवेसी रवानगी केली आहे तीं विनंतीपत्रें अविलंबेंच सेवेसी प्रविष्ट होऊन सर्वाभिप्राय विदित होईलच. छ ५ रोजीं नवाब कूच करून सिरियांसच आले. शहराचे उतरेस समीपच मुकाम करून राहिले. येतांच सिरियांचे कोटांत जाऊन कोट पाहिला. कोटावरील दोन तोफा जाल्या. मागती नवाब येऊन डेरे दाखलजाले. तेच दिवसीं संध्याकालचा दोन घटका दिवस असतां नाईकाकडून हरिपंत कारकून व जासूदजोडिया दोन नवाबास अर्जी घेऊन गोविंदराव वकील याजकडे आल्या. त्याचा अभिप्राय मनास आणितां नाईक अधहरी वेदवती उतरतांच छ ३ रोजी जाऊन राजश्री मुरारराव घोरपडे यांचा किला कनमडी सिरियांचे पूर्वेस बारा कोशांवर आहे त्या किल्ल्यास लागले. दोन परकोट होते ते वरचेवर घेतले. किला सामान्य व बेसरंजाम होता. किल्ल्यावर च्यालीसेक माणूस होते त्याजपौ कांही तफरकात जाले होते. बाकी तीसबतीस होते. छ ४ रोजीं नाईकानी किल्यास येलगार केला. सिब्बा लाविल्या. आबाजी नाईक येलगारास गेले. दोन सिडिया मोडल्या. आंबाजी नाईक यांस किल्लेकरी यानीं मारून काढिलें. बरकंदाजीखाले दाहावीस माणूस व धोंडेबाजीखालें शंभरेक माणूस नाईकांकडील जखमी जाले. दाहापांच माणूस ठार पडिलें. सेवट खासा नाईक जाऊन परकोटांत येक सिडी सांपडली ते उभी करून किला घेतला. किल्यावरील लोक कौलास आले त्यांस कौल देऊन वस्त्राहरण करून लंगोटीनसी सोडिलें. प्रस्तुत नाईकांचा मुकाम तेथेंच आहे किल्ल्याचे नाव घोरपडे यानीं सिवगिरी ठेविले होते; नाईकांनीं सिद्धेश्वरगिरी ठेविलें ह्मणोन सांगत होते. हरिपंत आला तो नवे प्यादे दोनशें किले भरतीस चाकर ठेऊन न्यावयाकरितां आला. श्रुत होय हे विज्ञापना. हरिपंतास प्यादे मिलाळे नाही हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh, writing from the camp of Nasarjang, informs the Peshwa that Babuji Naik has invested and captured the fort of Kanamadi, twenty-four miles east of Sira.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान ताा छ २७ माहे जमादिलौवल पावेतों मो लस्कर नवाब नासरजंग यथास्थित असे. हरपनहली राये-दुर्गाकडून नाईक निघोन छ २ जमादिलौवली वेदवती अघहरी नदी उतरोन सिरे उजवे हाते टाकून सिरेयांचे पूर्वेकडे पालेगरांचे डोंगरांत सिरोन राजश्री मुरारराव घोरपडे यांचा कनमडीचा किला घेतला हे हर्षाचे वृत व पुढे छा [फाटले]. विचार योजावा ह्मणोन नवाबास अर्जी लेहून पाठविली. नाईकांनीं किला घेतला. या प्रांतात यास आसरा जाला. इतके आसरेयाने पुढे उपसर्गास चुकणार नाहीं. या अर्थे नवाबास बहुत विषम वाटले कीं या प्रांती याहीं यावें हे बंदगान आलीची आज्ञाही नव्हती. याजवरून नाईकांचे वकिलाबराबर नाईकांस माकूल करून सांगोन पाठविले. नाईक दुराग्रही. तीन वेला वकील आला गेला परंतु नाईक वाटेवर न येत. मग खासा नवाब जरिदा होऊन बहिरबुनगे सिरेयांत ठेऊन स्वार होऊन निघाले. ताा छ १४ ताा छ १६ रोज मंदुगूचे मुकामास आले. नवाबास नाईकास चहू कोशांचे अंतर राहिले. तेच दिवसीं नाईकांसी गाठ घालून तंबी करावी हा नवाबाचा विचार होता, परंतु बाबुराव केतकर व गोविंदराव वकील नाईकाकडून आले ते नवाबास वाटेत भेटले, त्यावरून नवाबांनं मुकाम करविला. बाबुराव यानें बहुत रदबदली केली. याजवरून नवाब रागासच आले. हे वर्तमानाची बातमी नाईकांस पावतांच छ १७ रोजी प्रातःकाली नाईक कूच करून माघारेच आले मार्ग निघाले. बाबुराव केतकर छ मारी दोन प्रहरां नवाबाजवळोन नाईकाकडे गेला हे वर्तमान सविस्तर विनंतीपत्री लेहून सरकारचे जासूद अनसोजी सुकताजी व निवाजी अनसोजी नाईक जोल्याजी नाईक यांजबराबर छ १८ रोजा सेवेसी रवानगी केलीच आहे. त्या विनंतीपत्रांवरून सविस्तर वर्तमान विदित होईल. नाईक माघारे कूच करून निघाले ते रतनगिरीचे उतरेस पहाडा मध्ये चहू कोशांचे कूच करून मुकामास छ १७ रोजी आले. तेथें येऊन इत्यर्थ केला कीं, नवाबाची तों येतराजी जाली. नवाब आपणास छावणी करू देत नाही तेव्हा सर्व प्रकारें आपला बकर गेला. आतां येकच गोष्ट आहे कीं नवाबास भेटोन माघारें जावें याजमध्ये कितेका गोष्टीने आपला उबार राहेल. जर न भेटलों तर आपला विचार बरा नाही यैसी तजवीज करून नवाबास अर्जी लेहून

गोविंदराव वकिलास छ १८ रोजी नवावाकडे पाठविला. वकील मार दोन प्रहरा नवावाजवल आला. भेट जाली तो नवाब बहुत रागात आले की भेट होत नाही. ते अद्याप काये ह्मणोन राहिले ओहत? त्यांनीं निघोन जावें. नाहीतर बरी गोष्ट नाही ह्मणौन सांगोन वरेवर राा केला. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

ता

१ मुख्य पत्र

८ पुरवणी

९

¶Raghunath Ganesh reports that the occupation of the fort of Kanamadi by Babuji Naik gave great umbrage to the Nawab, who desired his immediate retirement from the Karnatak. So great was his displeasure with the Naik that he refused even the customary interview solicited by the latter before retirement.

No. 64]

[27-5-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत-
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. नवाब नासरजंगास स्वामीने पत्र लेहून थैली पाठविली होती तिचे जवाबांत नवावाने पत्र लेहून थैली दिली ते सेवेसी रवाना केली आहे. छ २९ रोजी नवावाने सेवकास खलवतांत बोलाऊन स्वामीचे सेवेसी ल्याहावयास आज्ञा केली कीं, आम्ही औरंगाबादेत असतां रावजीस ल्याहावयाकरितां कितेक मजकूर तुम्हास सांगितले होते ते तुम्ही रावजीस लेहून पाठविले ते मजकूर त्यांस याद असतील. नवाबसाहेबाचे बंदगीमध्ये गेलियावर बाबू नायकाची फिकीर करितों, त्याजप्रो गोष्ट प्रत्ययास आली की नाही? याच कामाकरितां आम्ही या जिल्यांत आलो. येऊन त्याची पुरती फिकीर केली. बाबू नायकास पेस्तर उमेद बाकीस राहिली थैसे नाही. आम्ही रावजीस आपलें जाणोन जे बोलतो त्यास तफावत होऊ देत नाहीं. उभयता कैलासवासी स्वामीची नामें घेऊन बोलिले कीं, त्याजप्रो आम्ही यांस जाणतो. त्यानीहि त्याचप्रो आपले येतिकादास (?) बल (?) बराबर तफावत न करितां रोज बरोज येगौनगत वाढवावी. आम्ही या जिल्यांत आलों. आलियावर अबदूल मजिदखानास हाताखाले घातले. त्याजप्रो मुरारराव घोरपडे यास सामील करून घेतले. कडपे कर्नालकर व

१ ऐक्य.

अरकाटवाले वगैरा सरकारचे तैनात आहेत, ते लवकरच येऊन दाखल होतील. या बादज फौजेचा थाट तमाम होईल. इनशालाहुतआला बादजवरसात जी जी कामें करणे आहेत ती ती हुजुरात येतील अंमा रावजीनें येक करावे की आम्हास कोठे मातवर काम पडिले, फौज घेऊन जावे लागले, खुसूस गुजराथ सारिखे जिलेयांत तर पंनास हजार स्वारांनसी पोहचोन काम सरवरा करावें. पुढें त्याचे हाताने कितेक उमदे मनसवे करणे आहेत. हाली कर्नाटचा बंदोबस्त राजे याजवलीन कस कसा होतो, पेस्तर सालचा विचार काय तो मजकूर रावजीने आम्हास लेहून व दौना आदमी याबराबर सांगोन पाठवावा कीं तो जवानीने अर्ज करील. बादज येथूनहि कितेक मजकूर जुवानी सांगोन पाठवणें ते पाठविले जातील. याजकरिता येक दाना माणूस जरूर पाठवावा. आम्ही तो बोलिल्याप्रो करून दाखविले. रावजीनेहि याचप्रो दिवसें दिवस श्रेह वाढऊन श्रेह निदर्शनास आणावा. याप्रो नवाबाने सेवेसी विनंती ल्याहावयास आज्ञा केली. व हे पुरवणी नवाबाने श्रवण केली व या मजकुराचा पारसी तरजुमा करून आपणाजवळ ठेविला आहे. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh communicates to the Peshwa that Nasarjang, in a private interview, assured the writer that he would always remain loyal to his friendship and trusted that the Peshwa would entertain the same feelings towards him.

No. 65]

[27-5-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. देवनहलीचे किलेयास श्रीरंगपटणकराचा मोर्चा सात आठ महिने होता. पटणकराचे कुमकेस मुरारराव घोरपडे यांचे भाऊ सुभानराव हजार राऊतानसी होते व दिलावरखान सिरेकर सातसे राउतानसी होते हे वर्तमान विनंतीपत्री लिहिले गेलेच आहे. नाइकानीहि दोन हजार स्वार देवनहलीवाले याचे उपरालेयास पाठविले होते. सेवट नाइकाची मदत न पोहचली तों पटणकरानी वैशाख शुद्ध प्रतिपदेस देवनहलीचा कोट घेतला तेव्हा सुभानराव मोकळे जाले. नाईक हरपनहलीकडे आले हे बातमी त्यास होतीच. याजकरितां राव मारनिळे जलदी करून निवोन मडकसिरे यांस मातुश्री लक्ष्मीबाईंचे भेटीस आले.

नाइकानी कनमडीचा किला घेतला हे श्रवण जालियानें संतत होतेच. छ १८ रोजी प्रातःकालीं मडकसिरेयाहून फौजेसहवर्तमान निघोन येतां मार्गी नाइकाचे कहीची गांठ पडली. पचवीसतीसेक तटें कहीची सापडऊन नवावाचे भेटीस आले तों छमारी नाइकांचे दुर्बुद्धीचा विचार काही नवावास भासला होता, याजकरितां प्रातःकालीं नवावानें ताकीद करून फौजा तयार करविली होती. ते फौज गोटावाहेर अदकोश कोशाचे दुफासलेयानें नाइकाचे रुखावर चहूकडे उभी होती. सुभानराव आलियाचा अर्ज नवावास होतांच नवावानें मिरजा माखान वकसीस पुढे पाठविले व येक अंबारीचा हती पाठविला. बहुमान करून हतीवर स्वार करून राव मारनिलेस भेटीस आणिले. गोविंदराव वकील नाइकाकडे रवाना जालेयावर मग यांचे भेटीचा प्रसंग जाला. भेट होतांच नवावानें तीन वस्त्रे सिरपाव चौथी पासोडी व जिगा दिला. आगाडीस राहावयाची आज्ञा केली. राव मारनिले आपले गोटांत गेलियावर नवावानें जियाफत सामान बहुत पाठविला. आंवे फणस नारळ थैसी मेवेजातहि पाठविली. यासिवाय दोन जोडिया छिटे व च्यार बारीक धुवट सेले पोशाकाकरितां पाठविले. सरकारचा दरजी पाठऊन पोशाक तयार करावयास फर्माविलें. छ १९ रोजी नाइकानी माघारे सा कोशांचे कूच करून कनमडीचे किलेयाखाले मुकामास आले. नाइकाकडील विष्णु नारायेण सिरेयाची कमावीस करून आला होता तो समेत कारकून पांच सात माणसें व दोन घोडियानसी व नाइकाकडील येक चोपदार व हजाम व उदमी वाणी हेहि दाहा पांच माणूस व नाइकानी विदनुराव येक हरकारा ब्राह्मण पूर्वी पाठविला होता तो विदनुराहून जावसाल घेऊन आला. नाइकास काही खुशबईचें तेल व अतर थैसा सामान त्याजबरावर व येक जोडी जासूद विदनुराकराचे समागमे होते थैसे सदरहूजण नाइकांचे फौजेत जाणार ते छ १९ रोजी प्रातःकाली जावयास निघाले. समागमे नवावाचे तिघे कासीदहि बातमीकरितां चालिले. दोन कोश जमीन गेलियावर वर्तमान कलले कीं नाईक कूच करून गेले. विष्णु नारायेण तों तेथूनच माघारा फिरोन नवावाचे लस्करात आला. बाकी पुढे गेले. पाहाडामध्यें गेलियावर घोरपडे याचे प्यादे मडकसिरेकर नाइकांचे परामर्षावर होतेच. त्याची यांची गाठ पडली ते समई याचा निर्वाहच करीत होते, परंतु नवावाचे लस्कराहून आले याजकरितां धरून मडकसिरेयांत नेले. तीन दिवस कैदीत होते. चौथे दिवसी सोडिले. कागदपत्र व खुशबई जिनस व द्रव्य होते ते घेतले. वस्त्रानसी मात्र सोडिले. छ १९ रोजी नाईक कूच करून गेलियाची बातमी नवावास कललियावर नवाव दोन प्रहर जालियावर

कूच करून निघाले. स्वारी घोडेयावर फर्माविली होती. संध्याकालचा सा घटिका दिवस शेष असतां नाइकाचे तलावरच नवाब मुकामास आले. छ १९ रोजी नाईक कनमडीखाले गेले. ते दिवसी नाइकाकडील चौदा पधरा स्वार गुरे वलावयास गेले होते. त्याजमध्ये हैबतराव म्हणौन इंदोपुराकडील राहा(णार) मातबर पूर्वी स्वामीचे सरकारी चाकर होता. आपले सरकारचीच दोन कडी सोनेयाची हाती होती. नाइकानी उंची जोडी येक दिली होती ते व त्याची अगोदरची येक येकूण चौकडा कानी होता व कंठी व पदक होते व घोडेयावर सामान कंडा-पटा व साखळी बगैरा बरेच होते. या राउतांची व मडकसिरेकर दाहा राऊत तलावेयास आले होते त्यांची गांठ पडली. मडकसिरेकर राउतास हे राऊत नाइकाकडील कलतांच त्यानीहि नाइकाचेंच नाव सांगितले. परस्परे सख्य जालें. त्यानी यानी मिलोन गुरें वलिळीं. वृक्षछायेस आलें. यावर नाइकाकडील राऊत फुटोन चडूकडे पांगले. सा राउतानसी मात्र हैबतराव राहिला हे संधी पाहोन मडकसिरेकर राउतानी हैबतरायावर भालेयाच्या जखमा केल्या. जलदी करून वस्त्राहरण करून देखील घोडी घेऊन मडकसिरेयास नेले. हैबतरायावरावरील दुसरे राऊत होते. त्यानी हा कजिया पाहोन बाहेरचे बाहेरच पलोन गेले. हैबतराव येक रोज मडकसिरेयास होतो. मग लक्ष्मीबाईनी पाच सा जणास जिवदान देऊन सोडिले. नाईक कनमडीखाले आहे. किलेयाचा बंदोबस्त करावा तर लोक राहावयास रजावंद नाही. नवाब व घोरपडे पिछ करीत असता धर कसा धरवेल ? नाइकानी काही पैका खर्च करून गला किलेयावर चढविला होता त्याची सारावार करावयाकरितां नाईक किलेयावर जावयास निघाले तों लोकानी कजिया केला. लोकांस भासलें कीं हे किलेयावर गेले म्हणजे बलकाऊन राहातील. तेव्हा मोगलानें आम्हास लुटावे. नाईक आम्हामध्ये असलियानें आमचा उबर राहेल. आम्हास समजाविसीची व रोजमरेयाची व नालबंदीची उमेद राहिली नाही. आपला देश दृष्टीस पडेपर्यंत नाईक फौजेत असलियाने तटे संभाळून सुरक्षित घरास जाऊन या अर्थे नाइकांस किलेयावर जाऊ देत ना सारिखे जाले. नाइकास तों अवकाश नाही. प्रातःकाली उठोन गंतव्य केले पाहिजे. विलंब जालियावर नवाब परामर्षास येतील. अडचण पडली तेव्हां आबाजी नाइकी लोकांस समजाऊन आपण लोकाजबल राहोन नाइकास किलेयावर पाठविलें. नाइकानी गला घेववला तितका घेतला. राहिलेयाची आशा सोडून फौजेत आले तो तेच रोजी सुभानराव याचे राऊत जाऊन कहीचा परामर्ष केला. दाहा घोडी आणिली. छ २० रोजी प्रातःकाली नाईक किला वोस टाकून कूच बारा कोशाचे करून मौजे पमसंदर पालेगराचे गावी

मुकामास आले. नवाब छ मारी कूच करून निघाले ते मडकसिरेयाचे पश्चमेस किलेयाजवलेन कोशाचे दुफासलेयावर आले. तेथे पाहाडांचा खोंडा आहे. तेथे घोरपडेयाचा लाहानसा येक किलाहि आहे. तेथे येऊन फौज उभी केली. खासा नवाब शामियाना उभा करून उतरले. नाईक कांही राउतानसी कनमडी-खाले तलावर होते यांजकरितां मौकूफ राहिले. नाईक निवोन गेले यैसी बातमी येतां नवाब निवोन कनमडीखाले नाइकांचे तलावरच मुकामास आले हे विज्ञापना.

¶Raghnath Ganesh reports to the Peshwa that Babuji Naik being threatened by the joint forces of the Nawab and Subhanrao Ghorpade has evacuated the fortress of Kanamadi and is hurriedly retreating.

No. 66]

[27-5-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत-
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. नवाब कनमडीखाले आले ते समई सा घटिका दिन शेष राहिलें होतें. किला नाईकानी वोस टाकिला. घोरपडे संतोपी होऊन आपले लोक किलेयावर स्वार केले. पटापटीची बैरंग किलेयावर लाविली. नवाब किलेयाखाली आले. स्वारी उभी जाली. किला पाहो लागले. किलेयास विंडे दोन आहेत. येक उतरेकडील उंच वालादस्त आहे. त्यास दोन परकोट. येक दरम्यानचा दुसरा सिखरचा. दक्षणेकडील विंडा सपाटच. येकाच परकोटाचा किला काही कुबल आहे यैसें नाही. मर्द लोकी रक्षिला तरीच राहेल यैसा आहे. नवाब डेरेदाखल होताच खासाच किलेयावर स्वार व्हावयास निघाले तेव्हां खासा फौजेचे लोक किलेयावर चढविले. घोरपडेयांचे लोक काढिले. दोहो विंडे-यांची बंदोबस्ती करून संध्याकालचा येक घटिका दिन शेष असतां पालखीत स्वारी न करितां पायउताराच सुभानरायामुधा किलेयावर स्वार जाले. स्वार होतां रहकलेयावरील तोफांचे आवाज पंधरावीस करविले. किलेयावर बरंकदाजी फर्मी-विली व समागमे बंदुकाचे आवाज बहुत जाले. किलेयावर जाऊन पायउताराच दोनी विंडे फिरोन किला पाहिला. आपले ठाणे किलेयावर काईम करून चढू घटिका रात्रीस मसालांचे उजालेयाने किलेयाखाले आले. नवाबाने किला काईम केला याजमुलें घोरपडे श्रमी जाले. छ २१ रोजी प्रातःकालीं नवाबानेहि बारा कोशांचे कूच करून नाइकांचे तलावर तल वाढून प्रहर दिवस शेष असतां मुकाम

१ बैरक = निशाण.

केला. नाईकानी त्या गावाजवळोन पांच सातसे रुपये वेऊन वारा कोशाचे कूच करून गेले. नवाबास वर्तमान कलताच नवाबाने त्या गावाजवळोन दोन हजार शा घेतले. गाव मातबर आहे. बागाईत नारली पोफलीचे च्यार पांच बाग वेश आहेत. छ २२ रोजी नवाबानी वारा कोशांचा कूच करून मौजे मलकनूर प्रांत चित्रदुर्ग येथे येऊन नाईकांचे तलावर तल घालून मुकाम केला. झा छ १९ ता छ २१ रोज तीन दिवस नवाबाने घोडेयावरच स्वारी केली. थकविसावे रोजी स्वारींत डोईस टोप घातला होता व कमरेस मोठी पेटी बांधोन खांदेयावर बंदुक घालून स्वारी केली. छ २२ रोजी स्वारी हतविर केली होती. छ मारी नाइकाकडील लोक मडकसिरेयांत कैदीस होते ते सुटोन येऊन नवाबाचे लस्करांत दाखल जाले. छ २३ रोजी नवाब कनमडीखाले आले. ते दिवसीं मार्गामध्ये साहा मुद्दे आढले. मार्गावरच लंगोटीचोलणेयानसी पडिले होते. बरकंदा-जिने मारिले. तेहि नाइकाचेच फौजेमधील होते. सुभानजीराव घोरपडेयांची व नवाबाची भेट जाली हे वर्तमान सुभानराव यांनी मातुश्री लक्ष्मीबाईस जासुदा-बरोबर सांगांन पाठविले. त्याजबराबर नवाबाने आपलं येक जोडी पाठविली होती. त्या जोडीस लक्ष्मीबाईने दोघांस दोन कडी रुप्याची दिली व दोन मुंडासी दिली व वारा रुपये इनाम दिले. सेवेसी श्रुत व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. हे विज्ञापना. छ २२ रोजी नवाबानें कनमडीचा किला सुभनराव यांचे हवाले केला. आपले लोक काढिले. हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh writes to the Peshwa that the Nawab greatly dis-pleased his ally Subhanrao Ghorpade by occupying his fort of Kanamadi recently evacuated by Babuji Naik. The writer, at the end of the letter, adds that the Nawab afterwards restored the fort to Subhanrao.

No. 67]

[27-5-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत-
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. दिलावरखान सिरेंकर याजकडे नाईकानी सिरेंयांचे खंडणीकरितां बालाजी हरी वकील पाठविला होता. तो खान मारनिलेकडे गेला. पत्र देऊन बोली केली. खान मारनिलेने नाईकाचे भय धरिले. निमित्त की नाईकानी पूर्वी सिरेंयांची पेठ जालिली होती. याजकरितां खान येही

3061

वाळाजी हरीस सिरपाव, तीन वस्त्रें व पंधरा होन खर्चास दिले व आपणाकडून येक वकील दिला. नाईकास वस्त्रें व पत्र देऊन सिरियांची खंडणी चुकवावया- करितां रवानगी केली. ते दोघे वकील किले रतनगिरीस आले तो ते दिवसी नाईकाचा मुकाम रतनगिरीचे दक्षणेस कोशाचे अंतरायानें होता. रतनगिरीहून वकिलाने नाईकास भेटावयास यावे तों नवाब नाईकावर येतराज जाले हे गुण- गुण सिरेकर वकिलास कलतांच रतनगिरीस पाय खोचून राहिला. वालाजी हरीने जावयाचा आग्रह केला परंतु आज जाऊ, उद्या जाऊ म्हणोन प्रतारणा करून राहिला. वालाजी हरीने आपली वस्त्रे व होन त्या वकिलाजवळ ठेऊन निघोन नाईकाजवळ आला तो नाईक माघारे कूच करून निघाले. आतां नवाबाजवळ वकील पाठवावयास पाहिजे. गोविंदराव वकील मुकरर होता तो तर नवाबाकडे न येसा जाला. घरी जावयाकरिता रजा मागो लागला. तेव्हां नाईकानी वालाजी हरीस नवाबाकडील वकिली करार करून येक तट्ट व दोन जोडिया जासूद व नवाबास अर्जी देऊन राा केला. वकील मार येणे नवाबाचे लस्करास यावें तो आपली वस्त्रें व होन आणावयाचे आशेस्तव रतनगिरीस गेला. तेथे खानाकडील वकील होता त्यासी यासी कजिया जाला. सेवट वालाजी हरीने वस्त्रें व होन हस्तगत करून निघोन छ २२ रोजी येऊन नवाबाचे लस्करांत दाखल जाला. खान मारनिलेकडील वकील नाईकास पत्र होतें व वस्त्रें सिरपाव होते ते घेऊन माघारा खानाकडे गेला. वालाजी हरीने मिरजा मांवकसीची भेट घेतली. वकसीनेच थैली नवाबास रुजू करून, वकील आला आहे म्हणोन विदित केले. छ २३ रोजी नवाब कूच करून निघाले ते कल्याणदुर्गावरून पालेगरांचे पाहाड सोडून बारा कोश मजल करून वेदवती नदी उतरोन तीरीं मौजे मलकापुरास मुकाम केला. छ २२ रोजी नाईकाचा मुकाम जजरमदलीवर होता. नवाबाचे मुकामास व नाईकांचे मुकामास दिडा कोशाचे अंतर राहिले. ते दिवसी नवाबाचा तलावर तल जाला नाही. नवाब माघारेच राहिले. नवाबाचे लस्करामध्ये काही हाल राहिला नाही. तेविसावे तेरिखेस मार्गी येतां नवाबाचे लस्करचे घोडे तीस वाटेमध्ये राहिले व काही उंटे व बैल राहिले. लांब मजली जाल्या याजमुखें मोगली लोक हैरान फार आहेत. बंदगानआलीने खर्चास देविले ते आद्याप लस्करास पावले नाही याज- करितां सिपाई दुर्भाषणे मानमाने तैसी करितात. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh writes to the Peshwa about the claim for tribute from the province of Sire preferred by Babuji Naik, and details the movements of the Nawab's army in the vicinity of Kalyandurg.

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत-
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. छ २४ रोजी नाईक बारा कोशांचे कूच करून रायदुर्ग डावे हाते टाकून गेले. नवाब कूच करून आले. नाइकांचे तलापासोन च्यार कोश माघारेच मुकाम करून राहिले. नवाबास व नाइकास सोला कोशांचे अंतर राहिले. नाइकानी तालिकोट्यास छावणी करावयाचा निश्चय केला आहे म्हणून वर्तमान नाइकाचे फौजेतून आले. नाइकाबराबर छावणीस फौज येकंदर राहत नाही. अवघे देशास जाणार. खासा पागेचे घोडे शे दोनशानशी नाईक छावणी करणार. सातारेयास तो जात नाही या प्रकारचें वर्तमान आहे. छ २५ रोजी दोन कोशांचा कूच करून मुकामास नवाब आले. छ २३ रोजी नाइका-कडील वकील बालाजी हरि याणें मिरजा माखान बकसी याचे मारिफत नवाबाची मुलाजमत केली. नवाब बहुत रागास आले कीं, नाईक काये म्हणून जलद माघारे जात नाही? गोविंदराव व बाबूराव केतकर काय करारमदार करून गेले? गोविंदराव वकील काय म्हणून न आला? नाइकाची अकल का गूम जाली म्हणून बहुत प्रकारें बोलिले. थैलीचा जाबसाल दिला नाही. छ २४ रोजी नाइकाकडून जासूदजोडी नवाबास थैली घेऊन आली. त्या जासुदानी वकिलाखेरीजच थैली गुजरानली. नवाब रागास येऊन थैली पाहिलीहि नाही. वकिलासहि दिवाणखानेयात यावयास मौकूफ केले. या प्रकारचे वर्तमान आहे. नादीरशाहाची फौज लाहोरदाखल जाली. दिलीपैलीकडील प्रांत फुटो लागला म्हणून येथे खबर गरम आहे व येथे अफवाई खबर आहे की नवाब असफज्याहास नादीरशाहाचे वर्तमान कलले त्याजवरून गडबडले आहेत. नासरजंगास लेहून पाठविले आहे की तुम्ही येक बाहान पैदा करून जलद निघोन शहरास येणे याजकरितां नासरजग बाबू नाईकास काढून देऊन आपण शहरास जात आहेत म्हणून पैका मातवराचे मुखे वर्तमान आईकिले. सत्य मिथ्य म्हणवत नाही. आढलले वर्तमान सेवेसी विनंती लिहिलीच पाहिजे. नवाब तुंगभद्रेपर्यंत जातील. पुढें विचार असेल तो सहजेच कलेल. नवाबाने तीन रोज घोडयावर स्वारी केली व पायउतारा कनमडीचा किला पाहिला. याजकरितां नवाबाचे शरीरी आज दोन तीन दिवस स्वस्थता नाही. पडसा जाला आहे व आंगास मांदगी आली आहे. सेवेसी श्रुत होय. हिदायत मोहिदीखान मुजफरजंग हनुमंतसागराजवल कोणी गाव आहे त्यास लागले आहेत. मोर्च-

बंदी केली आहे म्हणून वर्तमान आहे. कडपे कर्नालवाले नवाबाचे तैनात जाले आहेत परंतु अद्याप लस्करदाखल जाले नाही. सिरेंकर दिलावरखान देवन-हलीचे काम जालेयावर निघाला तो हुसकुटेयांकडे आपले जिलेयांत आहे. अद्याप नवाबाजवळ आला नाही. नवाब आसफज्याहानें पांच लाख रूा अरकाटावर तनखा करून नवाब नासरजंगास लस्करचे तलबतनखेयाकरितां देविले तो पैका आणावयास नवाबाने तुंगभद्रातीर दाखल होताच सर्जावल पाठविले होते. अनवरदीखानाने आपले बेव्यासमागमे खजाना रवाना करविला तो येत आहे म्हणून वर्तमान होते तो पैका अद्याप आला नाही. रतनगिरीकर पालेगराचे वकील इसरापा व बाबूराव व हुसैनखान नवाबाकडे आले आहेत. त्यांची मुलाजमत छ २३ रोजी रात्रौ जाली. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे. छ २६ रोजी नवाबाने मुकाम केला. रायेदुर्गवाला नवाबास भेटावयास येत आहे. त्यास आणावयास नवाबाने अर्जवेगीचा पेशकार बलभराम पाठविला आहे. छ मारीच अबदुल गफूर सावनूरकर सावनुरास रूा जाला. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh reports that men are deserting the Naik in large numbers and all his hopes of quartering in the Karnatak during the monsoon have been wrecked. News has been received of the advance of Nadirshah's forces upon Delhi in consequence of which Nasarjang is requisitioned to hurry towards Aurangabad.

No. 69]

[27-5-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. नाइकांचा येवज मुजफरजंगाकडे येक लक्ष तीस हजार रूा येणे. त्याचे वसलावर व्यंकटराव वकील नाइकानी मुजफरजंजाजवळ ठेविला आहे. नारो यादव भिडे देशपांडे नसरापूरकर यांचे कर्ज नाइकाकडे नवद हजार रुपये आहेत. मारानिले नाइकावरावर आहेत. नाइकानी सदरहू कर्जपैकी पंनास हजार रुपये अदवानीवर देवविले. नारो यादव येहीं आपला ब्राह्मण पैकेयाचे वसलास व्यंकटराव वकिलाकडे पाठविला. मुजफरजंगाने पंनास हजार रूा

१ वमूल तगादा करणारा ; ढालाईत.

रायेचुरावर तनखा करून दिले. रायेचूरकराने पंनास हजार रूपा आपले माणसा-
वरावर व्यंकटरायाजवळ पाठविले आण लिहिले की आमचा दस्तायैवज
मुजफरजंगाजवळ गुंतला आहे तो काढून पाठवणे आण पैका आपले जिमे करून
घेणे. पैका व्यंकटराव याजवळ आला. व्यंकटराव मुजफरजंगाजवळ जाऊन
रायेचूरवाले याचा दस्तायैवज मागो लागला, तेव्हा मुजफरजंग बोलिले की पैका
कोठे आहे? व्यंकटराव बोलिला की पैका सावकाराचे पदरी पडिला. परंतु दस्ता-
यैवजाचा उजूर आहे. दस्तायैवज आला ह्मणजे पैका जिमेस लागेल. हे
वर्तमान कलताच मुजफरजंगाने माणसे पाठऊन पैका आपले खजनेयात दाखल
केला आण रायेचूरकराचा दस्तायैवज दिला. व्यंकटराव यैवजाकरिता बजीद
जाला त्यास बोलिले की तुम्हास दुसरा यैवज देविला जाईल. नाइकाची फौज
फुटली, वजन हलके जाले, याजमुले मुजफरजंगाने हात आटोपिला. आता त्या
पैकेयाविशी नारो यादवाने नाइकास हटकिले. नाइकासी अर्जी करून बालाजी
हरि वकिलावरावर पाठविली. नारो यादवाचा ब्राह्मणहि वकिलावरोवर आला.
नवाबाजवळ वकिलाचा जावसाल येथस्थित होत नाही. तेथे ताकीदपत्र येणे
संकट यास्तव नारो यादवाचा ब्राह्मण निघोन आदवानीस गेला. त्या ब्राह्मणाने
सविस्तर वर्तमान सदरहूप्रमाणे सेवकास सांगितले ते सेवेसी विदित व्हावयाकरिता
विनंती लिहिली आहे. सावनूरवाले याकडून अबदुल गफूरखान वकिल नवाबाकडे
आला होता ते वर्तमान विनंतीपत्री सेवेसी लेहून पाठविलेच आहे. प्रस्तुत
त्याची रवानगी नवाबाने केली. येका दो रोजा जाईल. छ २५ रोजी सेवकहि
त्यांचे डेरयास गेलो होता. वर्तमान मनास आणितां बोलत होता की, आमचे
नवाबाने आसफज्याहची मुलाजमत दोन च्यार मूर्तवे केली. लेकीन नासरजंगाची
मुलाजमत न केली. आसफज्यानी लेहून पाठविले कीं तुम्ही आमचे मुलाजमतीस न
आलेस; असो. नासरजंग त्या तर्फेस आले आहेत त्यांची मुलाजमत करणे तेव्हां
भेटीस यावे लागेल. परंतु कितेक गोष्टीचा बंदोबस्त करणे याजकरितां आम्हास
खानानी पाठविले. आम्ही येऊन आपले खावंदाचा मतलब यांस सांगितला की
कांही आम्हाजवळ न मागावे. आम्हास बहुत दिवस न ठेवावे. ताजीमतकरिमेत
गौरव करावें. आम्ही तुमची रिफा करून काजकाम सांगाल ते करूं. तुम्हीहि
आमची मदद इमदाद करावी. आमचे जिलेयात कितेक पालेगर नरगुंद्वाला
वगैरा शरारत करितात त्यास खुद मुतर्वजे होऊन तंबी करावी. आम्हास आपले
जाणावे. हुजूरमध्ये आमचें साहित्य करून आमचे वेटेयास मनसब आणवावी

१ मरातब = गोष्टी; मजकूर.

२ ?

३ रिफाकत = स्नेह.

४ साहाय्य.

५ ?

६ उद्युक्त.

म्हणौन व आणखी खानगी गोष्टी कितेक सांगितल्या तितक्या नासरजंगाही कबूल केल्या. बहुत मेहरबानी केली. बोलिले की, खानानी आम्हास भेटावें, आम्ही त्यांचे गौरव करून आम्हास कितेक कामें करणें आहे ती करून तिकडे येऊन तुमचे तर्फेस कोणही सरकश असतील त्यांस तंत्री करून म्हणौन फर्माविले. आमची खानगी केली. आम्ही गेलियावर खानहि भेटावयास येतील म्हणौन बोलत होता ते वर्तमान सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लािा आहे. हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh reports to the Peshwa the substance of a conversation between the Vakil of the chief of Savnur and Nawab Nasarjang.

No. 70]

[27-5-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. सावनूरवाले याकडून अबदुल गफूरखान व लालचंद मुनसी दोघे पालकीनिशीन छ १६ जमादिलोवली नवाब नासरजंगाचे लष्करांत प्रातःकाली दाखल जाले. त्यांचे भेटीस सेवक गेलो होतो. त्यास पुसिले की तुमचे खान नवावास भेटीस येतील कीं काय? ते बोलिले की, आम्हास येथे कितेक मजकूर सांगोन पाठविले आहे त्याचा जावसाल जाला पाहिजे. जावसाल जालियावर आमची खानगी जाली तर आम्ही जातो. अगर आम्हास ठेऊन घेतले, जावसाल राा केला तर येस्तियार आहे त्याप्रो खान येतील. मध्ये येतील येसे नाही. दर खजमत अजम भाऊसाहेवास आमचे खान भेटले याजमुलें नासरजंग यांस वाईट लागलें. कितेक प्रकारे बोलत होते. याजकरितां येथे हरयेक गोष्टीचा मुनकता होऊन साफ जावसाल उगवेल तेव्हाच खान येतील. बाबूजी नाईक आम्हाकडे बाकी आहे म्हणतो. त्याचा आम्ही तिरुका लागत नाही. त्याणें आम्हासी दगाबाजी केली ते गोष्ट आलमावर रोशन आहे. कदाचित खान येथे आले आण बाबू नाईकाचे बाकीचे झट लागले तर काय करावें? याजकरितां संदेह. नासरजंगाचे व नाईकाचे अंतर कसें आहे हे कळत नाहीं. याचा शोध पुर्ता करू तेव्हा खान येतील. खानानी तुमचे धण्याचा भरवसा पुरता केला आहे म्हणौन बोलत होता. ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. सुबाराव घोरपडे नवावास भेटावयास येणार. आज उद्या भेट होईल. नाईकाकडील

शंकराजीपंत याणे श्रीरंगपटणवाले यांचे किलेयास भेद करून दोन किले घेतले ते वर्तमान पूर्वी विनंतीपत्री तपसीलवार सेवेसी विनंती लेहून पाठविली आहे. त्या दोहो किलेकरानी नाईकाचा किला सिदगड घेतला. नाईकानी कनमडी घेतले. येकूण च्यारी किले मुतशीलच आहेत. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे. आता नाईकास किलेयाची रखवाली करणे मुस्कील आहे. श्रीरंगपटणकराचा जावसाल आद्याप फैसल नाही. व्यंकटराव वकील याचा कविला नवावाने सिरेयांत ठेवविला. त्यानी बाहेर पेठेत ठेविला होता तो कविला नवावाने हुकूम करून सिरेयांचे कोटांत ठेवविला म्हणून मारनिलेचा गुमास्ता सांगत होता. सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. छ १८ राखरचे पत्र राजश्री बगाजीपंती सेवकास पाठविले त्यांत लिहिले आहे कीं, छ ३ रोजी निजाम आलीखान असदजंग बांजरेवर नवावास भेटले. सुलतानजी निंबालकर व जानोजीराव व सेख आलीखान जुनैदी यास रुसखत देऊन नवाव धारूरचा घाट चढोन औरंगाबाजेस जाणार. सेवेसी श्रुत होये. चित्रदुर्गवाले याजकडील वकील नवावाकडे प्रस्तुत आला आहे. रतनगिरीकर फालेगराने नवावाकडे वकील पाठविला. जियाफत पाठविली आहे. सेवसी श्रुत जाले पाहिजे. कडपेकर व कर्नालकर दोघे जण नासरजंगाचे तैनात होऊन आले. रायेचुराजवल आलियाचे वर्तमान आले आहे. मुजफरजंग अदवानीस गेले ते येत नाही. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापना.

¶Raghunath Ganesh, writing from the camp of Nasarjang, informs the Peshwa that two agents of the Chief of Savnur have come to interview the Nawab, and refers to the activities of Babuji Naik in the Karnatak.

No. 71]

[27-5-1747

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. स्वामीची आज्ञापत्रें छ ९ जावळची बराबर संभाजी व दर्याजी जासूद सादर जाली ती छ २६ रोजी तृतीय प्रहरी प्रविष्ट जाली. स्वामीने चोपदा-रास दोन रोजमरे यो रा १० व जासूदजोडीस दोन रोजमरे यो रा २० येकूण रा ३० तीस पाठविले ते पावले. स्वामीचे आज्ञेप्रो येथील वर्तमाने आढळल्याप्रो सविस्तर अलाहिदा विनंतीपत्रांचे पुरवण्यांत सेवेसी लेहून पाठविली आहेत त्याजवरून विदित होईल. सेवकास आज्ञा की, तुम्ही दोन महिने राहाणे. मागाहून

१ मुतसील = ताब्यांतील.

२ मांजरेवर.

३ नजर.

दुसरा पाठऊन तुम्हास आणविलें जाईल. स्वामीची आज्ञा ते प्रमाण. सेवक आज्ञेप्राप्त नवाबाजवळ आहे. नवाब नासरजंग सिरेयासच छावणी करितील. श्रीरंगपटणवाले याचा दुलकता (?) अद्याप चुकला नाही. नवाब युक्तीनेच पालेगरांस हाताखाली घालीत आहेत. मुरारराव घोरपडेहि भेटीस येतील थैसें आहे. प्रस्तुत तों काजकामाचे दिवस राहिले नाहीं. चातुर्मासानंतरे काय करणें ते करतील. रामचंद्र चोपदार सरकारचा सेवकाचे तैनात आहे. काजकामांत बहुत खबरदार आहे. हरयेक वर्तमान आणावयाकरितां मेहनत करीत आहे. इजाफेयाचा उमेदवार आहे. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे. प्रस्तुत नवाबाचे लस्करांत दर रुपयास खुर्दा आलमगिरी तीस पैसे व कर्णीक पांच सेर, पीठ सात सेर, हरभरे नवदाहा सेर, जो(री) अकरा बारा सेर, तूप पावणेदोन सेर याप्रो आहे. सेवेसी श्रुत व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. नाईकाचे लस्करांतून येका ग्रहस्ताने सेवकास चिठी पाठविली होती ते मागील विनंतीपत्राबराबर रवाना करावयास लिहिली. प्रस्तुत पाठविली आहे, त्याजवरून विदित होईल. दिलावरखानाकडील वकील रतनगिरीहून माधारा खानाकडे जात होता त्यास दिलावरखानाची ताकीद जाली की नाईकाकडे जाऊन मामलियेत चुकावणे. त्याजवरून वकील मार निघोन छ २६ जावली नाईकाकडे जावयाकरितां नवाबाचे लस्करास आला. येका दो रोजा नाईकाकडे जाणार आहेत. नाईक प्रस्तुत तुंगभद्रा उतरत आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh informs the Peshwa that Nawab Nasarjang has decided to encamp at Sire and that Murarrao Ghorpade will shortly come to pay a visit to him.*

No. 72]

[26-6-1747?

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य

राजश्री गोपालराव केशव

स्वामी गोसावी यांसी

पोष्य बाबूराव सदासिव नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत जाणें विशेष. तुम्ही फौजसुधा तेरेजवळ मुकाम केला आहे म्हणोन कळलें. त्यास आमचा मुकाम नलदुर्गासमीप आहे. तरी तुम्ही फौजसुधा सत्वर पत्रदर्शनी भेटीस येणे. जाणिजे छ २६ जमादिलाखर. पत्रदर्शनी स्वार होऊन येणें. बहुत काये लिहिणें हे विनंती.

¶*Babuji Naik Joshi, who is camping near Naldurg, asks Gopalrao Keshav to join him immediately with his forces.*

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना स्वामी

व ता राजश्री भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक नारो विठल दिमत राजश्री नागो राम चेरणावर मस्तक ठेऊन सां नमस्कार विनंती विज्ञापना. तागाईत छ २१ सफर बुधवार प्राथकाळ मुकाम सेहर अवरंगाबाद येथे स्वामीचे कृपाद्रिस्टीकरून सेवकाचे वर्तमान येथस्थित असे विशेष. छ १८ मजकुरी नवाब असबज्याह व नासरजंग व सैदसरीफखान व सैदलस्करखा व हिदायेदमोदीखा वगैरे बसून अडीच प्रहरपरियेंत खलबत केलें. मजकूर केला कीं, हिदायेदमोदीखास भागनगरची सुबेगिरी नवी दिधली व पहिली खिजमत अदोनी व रायेचूर व विज्यापुरची सुबेगिरी वाहाल ठेवली. नासरजंगास अवरंगाबाद व बऱ्हानपुरची सुबेगिरी मोकरी केली यैसा निछय केला. दुसरे दिवसी छ १९ मिनहूस नासरजंग रुसून बसले. कारण की हिदायदमोदीखास नवी खिजमत भागनरची दिधली म्हणोन नासरजंग अजुरदा जाहाले. छ २० रोजी नवाब असबज्याही सैदलस्करखानास व पुरणचेंदास व हाकीमजीस नासरजंगाचे समजाइसीस या तिघा जनास पाठविले. कांही केल्या नासरजंग समजत नाही. हिदायेदमोदीखास भागनरचे सुबेगिरीची वस्त्रे अद्याप दिधली नाही. नवाब असबज्याह हस्तनापुरास जाणार म्हणोन तजवीज आहे. छ २९ सफरेस सेहरीहून कूच्य करणार. लक्ष्मण खंडागळा हजारा फौजेनसी सेहरी दाखल जाला. छ १८ सफरेस नवाबाची मुलाजमत जाली. कडप, करणूल वगैरे पठाण नासरजंगासमागमे आले होते त्यांसी राहावयांसी सहरात नवाबाही हवेलिया दिधल्या. पुरणचेंद दिवान यासी पाच संदी मनसब नवाबाही दिधली. दोन हजार फौज बक्षीच्या समागमे देऊन बाळापुरास खजाणा आणावयासी पाठवितात. स्वामीस कळावे. विशेष काये लिहिणे हे विज्ञापना. हिदायेदमोदीखास नवाबाही माही व मरातव दिधले. श्रुत होये.

¶A letter from Aurangabad, written by Naro Vithal to the Peshwa and his brother, which, among other things, contains the news of the appointments of Nasarjang and Hidayet Mohidikhān to the subhas of Aurangabad and Burhanpur and Hyderabad respectively and of the arrangements that were to be made for the intended departure of the Nizam to Delhi.

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक नागो राम चेरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना. ताा छ ७ रविलाखर मुा वामोरी येथे स्वामीचे कृपाद्रिष्टींकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्तित आसे विशप. स्वामीची आज्ञा घेऊन निघालो ते घरास छ १ मिनहून पावलो. आनीक आठदाहा दिवस राहून सेवेसी येऊन पोहचतो. येते समई आज्ञा केली होती की, पोवाराचे वर्तमान, कोठे आहे, मनसुबा काये करितो हे सर्व यैकाल ते लिहून पाठवणे म्हणून आज्ञा. त्यांस येथे वामोरीजवळ डोंगरगणास शांदीडशा रावतानिसी होता. तीन मुकाम होते. चवथे दिवसी आमवासेचे आधले दिवसी कुचे करून खानदेशांत गेला. ते प्रांती फतेपुरी राा उदाजी पवार व आपण मिळोन काही फौज व कोली व भिल मेलऊन धारेस जाऊन धार जुजवावी हा याचा मनसुबा आहे म्हणून ये प्रांती येका दो जागा वर्तमान यैकिले. पूर्वीहि सेवेसी लिहून पाठविलेच आहे. शहरचे वर्तमान सयेदलस्करखान शहराबाहेर निघाले आहेत. नासकाचे रोखे जाणार. नासिक प्रांती उमाबाई दामाडीन उपद्रव करिते यासतव सेह दिला आहे. राा जानोजीराव निंबालकर याचीहि फौज अगोधर काही थोडीवहुत रवाना केली. खानहि मागाहून जाणार. नवाब आसफज्या बुन्हाणपुरास दाखल जाहाले. पुडे हस्तनापुराकडेस जाणार म्हणून चरचा मात्र आहे. यैकिले वर्तमान सेवेसी लिहिले. हे खेडेगावचे वर्तमान. सतेमिथे ईश्वर जाणे. यैकिले ते सेवेसी लिहिले आहे. आपण वामोरीस घर बांधणार त्यांस लाकडे पाहिजेत. यैसियास, जेऊरास बाबली वगैरे रायेवळ लाकडे मिळतात. कृपालु होऊन राा जानोजी निंबालकर यास पत्र आले तरी चालीसपनास लाकडे मिलतील. कृपा करणार मायेवाप आहेत. मी येथे आहे तवरच पत्र आले तरी मीच येथून जानवास पावते करून त्यांचें पत्र कमाविसदारास जेऊरी आनवीन आनि घरास काम लाऊन सेवेसी येईन. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Nago Ram, writing from Wamori, communicates to Sadashivrao Bhau the news of the activities of the Powars, the Nizam, and Said Lashkarkhan. The Nizam, he writes, is at Burhanpur and Said Lashkarkhan has left Aurangabad and is marching towards Nasik.

श्रीनिदास

श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचें सेवेसी

विनंती. पोष्ये केशव रघुनाथ कृतानेक सांगा नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल ता वैशाख शुधपयेंत येथास्थित जाणऊन स्वकीय कुशलादि लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. स्वामीनी कृपा करून पत्र पाठविलें ते प्रविष्ट होऊन परम समाधान पावलो. दरबारचा व आणखी कितेक अर्थ राजश्री गोविंदरावजी यांचे पत्री निरोपिला त्यावरून अवगत जाहला. इकडील वृत्त तर मातुश्री उमाबाई व सेनापति सेनासमुदायानसीं कांहीं दिवस नांसींकी वास जाला. आता कद्रू नदीवर आहेत. मनसबा व बंदोबस्त जो आहे तो अपूर्वच आहे. त्याचा तपसील काय लिहावा ? सारांश आपल्या पूजाफलानें भोग्य तो भोगितात. अधींच सर्व अशाश्वत; त्यांत अनीतिच अशाश्वत म्हणावें लागतच नाहीं. अस्या प्रसंगांत राजश्री गोविंदरावजी आले आहेत. हे आपल्या बुधियुक्तीनें धावती करणें ते करितात. राजश्री माधवराव यांस आणिलें. याउपरी राजश्री दमाजी गायेकवाड यास आणून मामलत विल्हे लाऊन हरकसा आपला उलगाडा करून यावयाच्या धावतींत आहेत. नवाब निजामनमुलुक अद्यापि बऱ्हा(ण)पुरावरीच आहेत. तेथून राजश्री सुमंत पंत आले तो अर्थ तपसिलें रावजीनी विनंतीपत्री लिहिलाच आहे. खुलासा वृधाचा पाहतां सांप्रत सर्व लक्ष उत्तरेच्या मनसबियावर ठेऊन तेथें कसें कसें होते हें पाहवें आणि बहुत असह्य श्रीमंताच्या उत्कर्षाचे व फौजसहित जाणें जालें. हुजूर यांची भीड पडेल, त्यानंतर हुजूरहि आपलें द्वेषी आहेतच, ते श्रीमंतास अनुकूल होतीलच आणि श्रीमंतांचे मनांतहि सांप्रत विशम आपणांविशयीं आलेंच आहे. येंवंप्रकारे करून कांही उत्पात निर्माण होईलच व पठाणचे लोक आले आहेत, पादशाही फौजहि त्यांवर गेलीच आहे. यांचा जये पराजये कसा काय होतो व त्या लढाईस श्रीमंत सामील होतात कीं हे गेल्यापूर्वीच जूज उरकतें, हें कसें होते हे पाहतात आणि नवी जिनसी तयार करवितात. जागां किल्यांनी गाडे व तोफा तयार करवितात. बैलांच्या खरिया जागांजागां करविल्या आहेत. बहुतसे साशंक होऊन धावतींत आहेत. आणी चर्चाहि करीत होते. म्हणें कीं हें गेले आहेत यांच्याहि चितांतहि उत्पात आहे. व तेथें मनसुरअलीखानांच्या चितातहि उत्पात आहे. कदाचित त्यांचा यांचा योग होऊन आलेच तर न कळे. परंतु हे मनसबेबाज आहेत असा किरकुल मनसबा न वरित व त्या मनसबियास आपणहि लेखितों येसे नाहीं. न कळे कदाचित मुख्यांचे संतानयुक्त सेना समारंभेंकरून आली यांच विचार आहे, अस्या कल्पना करितात. बातमीत सर्वदा आहेत व चालणेतहि

आहेत व अने(क) प्रकारच्या कृत्रिम धावतातहि आहेत असे वृत्त जे अढलले तें सेवेसी लिहिलें. चितास आलियां श्रीमंतास यांचा भाव सुचवणें तो सुचवावा. स्वामीस विदित जाहलें तें श्रीमंतांसच जाल. दुसरे वृत्त वृधांचे चितांत स्वामीसी ममत्व वाढवावें हेहि आहे. परंतु सांप्रतच्या प्रसंगी पुण्यास जे उभयेता सभ्य आले त्या दिवसांपासून त्यां उभयतांतूनच भेद निर्माण होऊन जे आपले बहुतां दिवसांचे श्रेष्ठित त्यांणींच वृधांस अणिखी लिहिलें तेथे आणखी सांगितलें येणेकरून असा भास जाला. अद्यापि तरी वृधांचे चितांत आहेच, जर हे माहास्थलास गेलियास तेथून उत्पात न करितां आपले स्वकीय प्रयोजनच जें साधणें तें साधून येतील तर सहजच उभयपक्षां स्वच्छता जाली. सर्व किंतु सहजांत तुटले असाहि भाव आहे म्हणे. त्यांचे अंतःकर्ण कोणहास कळणार! तत्रापि चिताचा भाव झाकत नाही. जो अढलला तो लिहिला आहे. जयेसिंगाच्या पुत्रांसीहि येतदुदेशेंच परम मित्रता आरंभिली आहे. सांप्रत तेंच हरोल आहेत. जये त्यांचाच आहे असेहि म्हणतात म्हणे. आणि स्वराज्यांत अनेक सरदारांसीं इष्टत्व आणि वनल्यानं मुख्य्यांचे आपले दर्शनहि व्हावे हेंहि मानस साहे. इत्याद्यभिप्राय यांणी आमच्या मित्रत्वास्तव सांगितलें आहेत. तर पत्रे पाहून गोप्यतेत आणावीं. आमचे स्वकीय वृत्त तर आम्हांस स्वामीच्या कृपासंपाद्याहून अन्य अधिकोत्तर नाही. स्वामीनी कृपा केली ते विस्मर होत नाही. येथे आलिया दिवसापासून तो आधीच स्वामीची केली ममता व तें रीति व मनुष्यपरीक्षेचा विचार सर्व स्मरतो. जसें उन्हांत गेलियावर छायाचें सुख स्मरते तद्वत स्वामीची कृपा येथें आलियावर कळीं आली. लाभालाभाची चिंता आहे असे नाही. तो जो आपला भाग तों येईलच परंतु रीतीची स्थिति लिहिली आहे. जे आहे ते कालासारखे बरेच आहे. सर्वदा आज्ञापत्रीं सांभाल करावयास स्वामी समर्थ जाहेत. विदित होये. कृपा पूर्ण असावी हे विज्ञापना.

¶Keshav Raghunath reports to Bhausahab the apprehensions of the Nizam caused by the Peshwa's expedition in the North. He also refers to the movements of Umabai Dabhade.

No. 76]

[1748?

श्री

पुगा श्रीमंत माहाराज राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे शेवेसी

विज्ञप्ति ऐशीजे. मजला येथे राहून दोन वर्षे जालीं. प्रस्तुत नवाब छावणीस अवर्गावादेस आलें. मी यांचा निरोप घेऊन सेवेसी यावें तरी महाराजांची

सुग्रीव आज्ञा. आज्ञेवेगले तरी येतां न ये. प्रस्तुत शहरांत महर्गता सोळा सेर हरभरें व आठ सो सेकडा कडवा. मजपासीं येक उंट, च्यार घोडीं. नित्य तीन रुपये पुरत नाहीत. याजकरितां मजला हुजूर यावयाचे आज्ञापत्र पाठवणार स्वामी धणी समर्थ आहेत. हे विज्ञति.

¶Some agent of the Peshwa with the Nizam, who cannot be identified from this letter, solicits permission to return home after being on duty for two years. The Nawab, the writer reports, has come to stay at Aurangabad.

No. 77]

[1748?

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान ताा छ २६ रविलौ- वलपावेतों मोा पुणेयांस येथास्थित असे. स्वामीची आज्ञा मस्तकीं वंदून स्वार जालों ते जेजुरीची यात्रा करून छ २९ मिनहूस संध्याकालीं पुणेयास आलों. स्वामीचे आज्ञेप्रमाणें येथील काजकाम उरकून घरास जातों. कोकणांमध्ये येखादी सेवा सेवकास योजावी म्हणजे कुटुंबाची संस्था होईल म्हणोन पूर्वापासोन सेवेमध्ये विनंती करितच आहे. सालगुदस्तां किले माणिकगड सरकारामध्ये आला. किले मारचे तालुकेयाचे परगणे दोन तुंगारतन व आउरवलीत; या दोहो परगणेयांची मामलियत सेवकास आज्ञा करावी म्हणोन ते समई सेवेमध्ये विनंती केली होती. ते समई आज्ञा जाली की, किले मार माघारा द्यावा लागतों; जर सरकारांत करार राहिला तर मामलियत तुम्हांसच सांगितली जाईल. सेवक भरवसेयानें होतों. सेवक ते समई किला माघारा दिला. याजमुलें सेवक नाउमेद राहिलों. प्रस्तुत तो किला सरकारांत आला आहे. आतां माघारा जातो हे गोष्ट होणार नाही. याजकरितां सेवकाची विनंती सेवेमध्ये हेच की, कृपाळू होऊन सदरहू दोहो परगणेयांची मामलियत सेवकास आज्ञा करावी, म्हणजे कुटुंबाची संस्था होईल. अद्याप घर बांधिले नाही, झोंपडीत गुजराण करितों, ते घर बांधोन राहेल. स्वामी धणी मायबाप अनाथनाथ आहेत. सेवक गरीब. स्वामी कृपा करितील तरच स्थीत राहेल. सेवकाचे वृद्धपण, दौडधूप करावयाचे सामर्थ्य नाही, याजकरितां विनंती करितों. सदरहू रोजगारावर हजारां

८८
उभे राहोन विनंती करितील. सेवकाचा विचार काय ? स्वामीने कृपा करून दस्तगिरी केली आहे. कृपा करावयास स्वामी धणी मायवाप समर्थ आहेत हे विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh entreats Bhausahab that he may kindly be appointed to the Mamlat of Tungartan and Aurvalit so that he will be enabled to pass his old age in peace without any anxiety for the well-being of his family.*

No. 78]

[9-2-1749]

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रंगराव शिवदेव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागाईत छ २ रविलावल मुकाम कसबें नाशीक स्वामीचे कृपेंकरून सेवकाचें वृत्त येथास्थित असें विशेष. मौजे चेंबूचे मुकामीहून पत्रें पाठविलीं तीं सेवेसी प्रविष्ट होऊन (लिखितार्थ) ध्यानास आलाच असेल. ऐशियासी प्रगणें मजकुरीं तमाम गांवगंना रोखे करून स्वार वसुलास पाठविले आहेत. कसबें मजकूरचे जमीदार आणावयांसी स्वार दाहां पाठविले होते. त्यांसी मिर्जा बखर याणें जमीदार व पाटील धरून नेऊन गढींत वसविले; त्याजवरून छ मजकुरीं मुकाम मजकुरास येऊन तृतीय प्रहरीं दाखल जालों. तों मिर्जा बखर च्यार पांचशें स्वार व पांचशें बरकंदाज जमावसुद्धां बाहेर निघाला. मग त्यासी आम्हांसी युद्धप्रसंग होऊन मोगल शिकस्त खाऊन शहरांत गेला. आपल्यांकडील घोडीं पांच सात, व माणसें पांच सात ऐशीं जखमी जाली. तैसेंच मोगलाचे पाठीवरी शहरांत जावें तरी ब्राम्हणाची वस्ती त्यांसी उपद्रव लागेल म्हणोन न गेलों. स्वामीचे प्रतापेंकरून ठाणे सत्वरच फत्तें होईल. मोगलाच्या जुजांत मलसिंग जमातदार याच्या पथकांतील घोडा येक गोलीनें ठार जाला. स्वामीचे आज्ञेनरूप सर्व बंदोबस्त सत्वरच होईल. सेवेसी श्रुत जाले पाहिजे हे विज्ञापति.

¶*Rangrao Shivdeo Odhekar reports to the Peshwa the progress made in the attempt to capture Nasik.*

No. 79]

[10-6-1749?

[31-5-1750?

पो छ ६ रजव

श्रीशंकर

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे शेषेशीं

विनंती येसी जे. नासरजंग याचे नांवें फर्मान व इनायत मनाईची चालल्यावर आम्ही वजीरास पुसिले, कीं जर फर्मानाप्रमाणें आमलांत आणून फिरला तर उत्तमच आहे. कदाचित जाला शोर आहे, मनांत स्फुंदत आला कीं च्यार कूच करतांच वजीरानी दबून सुभेदारीचा फर्मान पाठविला, चार मजल आणखीही दबाऊन जावे, अगर दिल्लीपर्यंतहि जाणें पडले तर काये चिंता आहे; जावेच जावे, ह्मणजे आपशेच दबून वजीरी मिरवकसीगिरी व हिंदुस्थानच्या जागिरा देतील. यैसे स्वमनी विचारून पुढें चालला तर काये विचार? वजीर बोलले कीं सुभ्याचा फर्मान म्यां बदलून देवविला नाही. लोकांनीं मजला बदनाम न करावे जे आसफज्याहा कमरदीखां मेल्यावर यांनीं त्याच्या औलादीस पिसूनच टाकिले, यैसे न म्हणावे. माझ्या थोरपणास शब्द न लागावा, म्हणून आपल्याकडून जैफी केली, व आपल्यावर शब्द येऊं न दिधला. तुम्ही म्हणाल कीं यैसे नेक होते तर कमरदिखानाची विजारत व जागिरा त्याचे पुत्रास कां न दिधल्या? यैसे म्हणाल तर विजारतचे नांव मोटे. ते खुर्दसाँल या कामा योग्य नाहीत. त्यास हें काम दिधल्यानें पातशाहीचा बोझ न राहे. यास्तव ज्या खिजमेत व जितक्या जागिरे योग्य होते त्या खिजमती व जागिरे देवविली. नासरजंग बापाच्या हाताखाले तरवियेत जाला आहे. बाप असतांहि कांही दिवस दक्षणेंत ठशानें राहिला. नांवहि पदरी आहे, याकारितां त्यास सुभ्याचे बाहालीचा फर्मान देविला. यैसेहि असतां जर मगरुरी धरून येईल तर काये चिंता आहे? पंनासा हजारा स्वारानशी चमले-पर्यंत जाऊन पाहिजे तैसे पारपत्य करानि. आम्ही बोलिलो कीं हे तो तुम्ही आपली नेकी केली, अथवा त्याचे दबावानें केले. जे जाले ते जाले. परंतु एखादी बुनियाद येसी बांधली पाहिजे कीं त्याचेच घरांत त्याचा मुद्दै उत्पन्न करून परस्परे कलह लाऊन द्यावा, (हलके) करावे, आपला स्थापित उभा करावा म्हणजे सुभाहि

१ हलकट.

३ कारस्थान.

२ सेवा, नोकरी.

४ विरोधी.

आपल्या हातांत आला, सुभेदारहि आज्ञांकित राहील, तुमच्या वजिरीचेहि नांव होईल. मुलकांत वजिरीचा जपत बसावयास कारण हेच आहे. म्हणो लागले कीं याचे घरांत ऐसा कोणही आहे? आम्ही विचारिले तेथून तेथें अस्तिनेतूनच काढिली पाहिजे. विचारितां विचारितां मुतवसलखानाचा लेक सादुलाखां, आसफजाहाचा नातू, मोठ्या सादुलाखाचा पुंतु, ज्यानें कबूल नाईकास मोडले, बरामर्द माणूस, पाच सात हजार राजतहि बालगितो, थोडा बहुत मुलूकहि दक्षणेंत हातात आहे, व पुरातन त्यासी यासी स्पर्धाहि आहे. हाफीजुदीखां वगैरे त्याचे भाऊवंदहि दिलीत आहेत, तेहि या कामास इच्छितात व स्वामीचीहि मर्जी येतद्विषई आहेच. मागेही एक दोनदा आज्ञा आलीच होती. या गोष्टीची चालना केल्या चिती धरून सर्व प्रकारे साहित्य करून बाजी सेवटास नेतील ऐसा भरंवसा जाणून त्यांचे नांव घेतले व स्वामीचीहि मर्जी आहे. साहित्य करून बोलवाला करतील, थैसे याचें मनांत बिंबविले. याचेहि ध्यानास गोष्ट आली. कबूल केले कीं काये चिंता आहे ? तुम्ही त्याचे भावावंदासी येथें गोष्टमात ठीक करावी म्हणजे पातशाहाचा पेशक नजरनयाजतंत करून या गोष्टीचा भरंवसा आपले मोहरेनसी लेहून पाठवावा. ईश्वर इच्छेनें पातशाहास अर्ज करून फर्मान करून देतो. बनीकार (?) श्रीमंत आहेत. इतकें बोलने जाले. त्यास या गोष्टीचा अगत्यवाद स्वामीसहि आहेच. चितास आलिया सादुलाखानासी संदर्भ लावून पातशाहाचा पेशक माकुल म्हणजे क्रीडी रुपयास गुंता नसावा. इतके मुकरर करून त्याच्या मोहरेनसी फर्दे वजीर पातशाहाचे नांवें अर्जीदास्ती घेऊन आपल्या पत्रासहित ईश्वरइच्छेनें येथून फर्मान हासल करून स्वामीपासी पाठविला जाईल. नावास मात्र बाहुले ते उभे करावे. सर्व एखत्यारमदार स्वामीचा आहे. चित्तास आलिया याची चालना करून सविस्तर आज्ञा केली पाहिजे. स्वामीनी पूर्वी एकदोनदा थैसा मजकूर लिहिला होता; त्यावरून आतां कावू पाहून तंतु केला असे. जसे उत्तर येईल तसी बुनियाद बांधू. सेवेसी श्रुत होय. बहुत काय लिहिणें? कृपा केली पाहिजे हे विनंती.

¶The writer (probably Hingne) reports to the Peshwa his discussions on the appointment of Nasarjang to the subhaship of the Deccan.

१ अस्तनींतील अग्नि.

२ डाव.

३ कबूल.

४ मुबलक.

५ मिळवून.

६ संधि

७ वेळेला योग्य.

पो छ १९ रमजान

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

कृतानेक विज्ञापना. येथें प्रस्तुत नवाबास मुजफरजंगाचाच मोठा मनसुबा पडिला आहे. नित्य खलवतें होत असतात. सैद शरीफखानास व अबदुल-खैरखानास बोलाविलें आहे. अनवरखानास मुजफरजंगानें पत्र पाठविलें कीं तुम्ही आम्हांस लिहितां जें नवाब निजामदौला यांचें चित्तांत तुमचेविषयीं संकल्प-विकल्प किमपि नाहीं. तुम्ही यावें, भेटावें, येक विचारें असावें; तर याजपेक्षां आम्हांस अधिकोत्तर काय ? परंतु नवाबाची ममता आमचे ठायीं नाहीं. पूर्वीं पासोन तुम्हांस ठावकें आहे. ऐसें असतां तुम्ही लिहितां म्हणोन विश्वास मानावा तर त्यांचे ममतेचा विचार कर्तृत्वामध्ये अनुभवासहि येत नाहीं, म्हणोन लेहून तनि च्यार निदर्शनें नवाबाच अविचारांची अनवरखानाचे प्रत्ययास येतसारखी लिहिलीं. त्यांमध्ये लिहिलें, अबदुल खैरखान यांचा व आमचे वडिलांचा ऋणानुबंद. आम्ही त्यांस चिच्यांचे जागां मानितों. त्यांचा आमचा स्नेह विशेष. हे गोष्ट नवाबांस असह्य म्हणोनच त्यांस पदच्युत करून घरीं वसविलें. या या प्रकारें नवाबाचें आचरण अनुभवास येतें, तेव्हां आम्ही विश्वास कोणे गोष्टीवरून मानावा ? म्हणोन कितेक प्रकारें लिहिलें. तें पत्र बजिनस खानमशारनिले याहीं नवाबास दाखविलें, त्याजवरून बहुतच रुष्ट जाले. अबदुल खैरखानास बोलवीत होते तें मौकुफ केलें. याजप्रमाणें वर्तमान आढळलें तें सेवेसी विदित व्हावयाकरिता विनंती लिहिली आहे. राजश्री बजाजी माधवराव यांस अद्याप निरोप नाहीं, याजकरितां काजी दाईम याचें घरास उभयतांही गेलें होतां; तेथें मशारनिले बोलत होते कीं प्रस्तुत नवाबास मनसबा मुजफरजंगाचा पडिला आहे. आम्ही प्रथमता नवाबास विचार सांगितला कीं तुम्ही दिलीस जावयाचा मनसबा न करावा. हैदराबादेस मुतवजे व्हावें म्हणजे मुजफरजंगाचा बंदोबस्त सहजेंच होईल म्हणोन बहुत वेळां सांगितलें; परंतु त्यांचे प्रत्ययास आले नाहीं. जर दिलीचें जाणें मौकुफ करून हैदराबादेस जाते तर अवघ्याच गोष्टी उत्तम होत्या. ती गोष्ट न केली. दिलीसहि न गेले. तोहि लौकीक उत्तम न जाला. इकडे मुजफरजंगहि बलावले. या प्रकारें नवाबाचे बुद्धीस शाश्वत नाहीं. आम्ही उदंड अमीर पाहिले, परंतु ऐशी प्रकृत पाहिली नाहीं. व ऐसी सेवाहि निष्कर्षाची कधीं आम्ही केली नाहीं. यांचे

हातोन कसा परिणाम लागेल कळत नाही. प्रस्तुत या मनसबेयास रावसाहबांचे साख्य असावे याजकरितां नवाब आम्हांस रावसाहेबांकडे पाठवितात. ते म्हणतात कीं तुम्ही प्रथम माहाराव यांजकडे जावे व तुम्ही उभयतां मिळोन जाऊन बंदोबस्त करावा. कदाचित माहाराव न येत तर ते आपणांकडून जो कोणही भला माणूस देतील तो घेऊन जावे, म्हणोन फर्मावितात. ऐशास थोरले रावसाहेब होते ते आपणांस जाणत होते. त्याचे आपले जावसाल बहुत जाले. त्यांचीं पत्रे आपणांस बहुत आलीं तीं आपणांजवळ आहेत. रावसाहेबाचा आपला दंडक व्हावा म्हणोन उमेद बहुत आहे. लेकीन प्रथमता तेथील मर्जी कळलिया-विरहित जाणे मसलहत दिसत नाही, व माहाराव यांजसोबत जावे हेहि मसलहत दिसत नाही. याजकरितां राजश्री बजाजीपंतास बोलिले कीं तुम्हांस रुखसत करवितों, व आम्ही रावसाहबांचे खजमतेस अर्जी लेहून देतो. तुम्ही तेथें जातांच अर्जी गुजराऊन मर्जी मनास आणणें. जर खातिरेमध्ये आम्ही यावे असिलें तर तैसेच तुम्ही लेहून पाठवणें, व आमचे अर्जीचे जावांत तुम्ही येणें म्हणोन लिहवणें; तदनुसार वर्तणूक करून म्हणून सांगितलें. याजवरून बजाजीपंतांची रुखसत येथून लवकरच व्हावीशी आहे. रुखसतसमयीं कांहीं नवाबांस सांगणें असिलें तर सांगतील. मशारानिले हुजूर आलियावर सविस्तर वर्तमान विदित होईल. येथें नवाबास असें भासलें आहे कीं सर्व आहेत हे मुजफरजंगाचे पक्षाचे आहेत आपलेकडे चित्त कोणा येकाचें नाही. या प्रकारेंच सर्व अमीर त्याचाच स्तव करितात. यांचाठायीं आदर धरीत नाही व नवाबाचे विचाराचे शाश्वतहि दिसत नाही. प्रातःकालीं मनसबा योजितात तो संध्याकाळीं नाही, म्हणोन सर्व म्हणतात. नवाबांस छ ७ रमजानीं गुरुवासरीं पुत्र जाहला. प्रथम येक पुत्र नवाबांस आहे त्याच क्षेत्रीं प्रस्तुत पुत्र जाला. याजकरितां तीन दिवस जसन केलें. अनवरुदिखानासारखा कदीमी सरदार सरकार कामावर खर्च जाला त्याचा खेद नाही; आणि नवाबानें पुत्रोत्साह केला म्हणोनहि लोक म्हणतात. पुत्र जाला म्हणोन लोकांहीं नजरा केल्या. तीन दिवसपर्यंत नजरनियाज होत होती. सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. वरकड वर्तमान येथास्थित आहे. पर्जन्य पुष्य नक्षत्राचा जाला. मध्ये पर्जन्य नव्हता. प्रस्तुत आठ दाहा दिवस वृष्टि होते. या प्रांतीं पिकें प्रस्तुत वरींच आहेत. सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे, हे विज्ञापना.

¶Letter addressed to the Peshwa from the camp of Nasirjang, reporting the latter's concern about the doings of Muzafarjang. From the handwriting, the writer appears to be Raghunath Ganesh.

No. 81]

छ ९ रमजान

[11-8-1749]

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शामराऊ यादव कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना येसी जे. येथील क्षेम तां अधिक सुद ९ गुरुवार जाणून स्वकीये कृपाकरून आज्ञा केली पाहिजे विशश. सातारियाची वस्त्रे देणे होती. परभारे जाऊ म्हटले तर आणाजी-पंताच्या विचारास न ये. आम्ही पुढे जाऊ म्हटले तर मजला सांगाते आणिले आहे. तसेच आपल्या येजमानापांसी घेऊन जाणे येसे कितीक गोष्टीचा विचार जाणून येथे राहिलो. त्यास पंधरा दिवस लागले. श्रीमंत स्वामीची वस्त्रे दिली. उतर घेतले. प्रतिनिधीची वस्त्रे दिली. पत्राचे उतर या ग्रहस्तास आज्ञा देविली. राजश्री फतेसिंग भोसले राजश्री स्वामीचे आज्ञेवरून सडेच सोमवारी येथे आले. त्याची वस्त्रे देऊन निरोप घेतला. स्वार होऊन जावे त्यास बुधवारी साइंकाली आरकाटेहून कासीद पत्रे घेऊन सोलावे रोजी आला. आपण स्वार होऊन पुढे आतनीचे मार्गे सावनुरावरून जातों. पत्राचे उतर सत्वर पाठवणे. हिदायेत मोहिदिखान याचा जासूद तेथे पत्रे घेऊन आला आहे. त्याचे उतर देऊन त्यास रवाना करणे. चितास येईल तर त्यांस मुबारकबाद लिहिणे. आपणहि सत्वरच जाऊन पोहोचतो. त्यास सर्व कुवंत स्वामीची आहे. येसे हरकारे सांगतात. सैदलस्करखान कृष्णा उतरून गेले; परन्तु पुढे जायास विचार पडेल. आवरंगाबादेस वर्तमान कललियावर काये विचार होईल तो पाहावा. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञाति.

¶[Shamrao Yadao to the Peshwa : giving news about the Nizam.

No. 82]

छ १ सो (सवाल ?)

[22-8-1749]

श्री

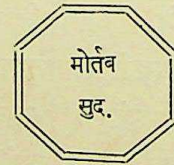
राजश्री पंतप्रधान स्वामी गोसावी यांसी

॥८॥ श्रीमंत सकलगुणालंकर्ण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्यं श्री
पिलाजी जाधव दंडवत विनंती. येथील कुशल तां छ १९ माहे रमजान मुा
औरंगाबाद जाणून स्वकीये लेखन करावयासी आज्ञा केली पाहिजे विशेष. जासुदा-

१ स्नेहाच्या गोष्टी.

3079

बाा पत्र पाठविले ते छ मारी पावले. लिहिलें वर्तमान कळो आले. श्रावण मासीचा वाइदा भरून भेटीस येणे म्हणऊन आज्ञा केली, यैसियास आपण देशास जातेसमयी आज्ञा केली जे शाहरी राहून पैसेकसीचा पैका वारून पावलियाचा जाव घेणे. दिठा लक्षाची नेमणूक केली. यैसियास आपाढ मासीचा ऐवज जमा जाला तो नवावाचें पदरी घातला. श्रावण मासीचा वाइदा नजीक आला त्यास खंडो गोविंदाकडू सा वीस हजार देविले. त्यांकडे चिरंजीव वरधोजी जाधव व स्वार पाथरीस पाठविले. त्यास खंडो गोविंद बलावले. च्यारसे स्वार व बरकंदाज ठेऊन वरधोजीसी कलागत केली. सेवट यानीही निग्र करावा तो इमानाप्रमाणावरी मध्यस्ती लोक घालून मजकूर घातला जे आपण शाहरास येऊन, बाकी तों आपणाकडे नाही. पांच हजार बाकी आहे ते परगण्यांत आहे. त्यास आपण शाहरास येतो म्हणऊन इमान देऊन सेवट चुकाऊन पलोत गेला. तो स्वामीकडे आला असेल. येविसी च्यार पांच पत्रें स्वामीस लिहिली परंतु उत्तर न आले. श्रावण मासीच्या वाइद्यास ऐवज नाही. ये गोस्टीची बेहबुधी करून पाठविली पाहिजे. तमसुक गुंतली आहेत आणि वाइद्यासहि पैका पावत नाही. तेव्हा लटिकवाद येतो, आणि हा दरबार मोगलाईचा आहे. येथील प्रसंग तो आपणास विदित आहेत. विषय लिहिणे नलगे हे विनंती.

¶Pilaji Jadhao to the Peshwa, mentioning difficulties in the collection of dues from the Nizam.

No. 83]

[23-8-1749

पो छ २७ रमजान

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणांवरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागाईत छ २० माहे रमजानपावेतों मुकाम शहर औरंगाबाद येथें यथास्थित असें. नवाब निजाम-दौला यांस दिलीहून फरमान पातशाही येत आहे म्हणोन आवई वर्तमान पेशजीं

विनंतीपत्रीं हुजूर लेहून पाठविलें आहे. सदहूँ फरमान प्रस्तुत आला. छ १८ तेरिखेस सोमवारीं नवावानें महमुदी बागा पैलाऊं फरमानवादी उभी करून दोन प्रहर समयीं मोठे जुद्धसानें फरमान व्यावयास गेले. हत्तीवरून उतरतांच प्रथम डेरियांत जाऊन पोषाख उतरून शिरपांवचा पोशाख घेतला. त्याजउपर बाहेर कचेरीचे डेरियांत मसनदेजवळ आले. फर्मान मस्तकीं खोऊन आले. तदनंतर फरमान समागमें गुर्जवारदार आला होता, त्याणें सिरपेंच नवाब उभे असतांच बांधिला. याउपर कुरनिश (?) बज्यां आणिली. त्याउपर गुर्जवारदारानें सम-शेरसमेत यकावज नवाबाचे गळां घातली. त्याची कुरनिशात केली. त्याउपर हत्ती रूजू केला. हत्ती पाहोन कुरनिश केली. मग मसनदेवर जाऊन वैसले. तमाम अमीरअकारिबाहीं नजरा दाखविल्या. मग हत्तीवर स्वार होऊन शाहरांत आले. फरमानांत काय मजकूर आहे तो कळला नाही. मागाहून सविस्तर वर्तमान लेहून पाठवितों. लोकामध्ये चर्चा जाली कीं तीन सुभेयांचा फर्मान नवाबास आला. सत्य मिथ्य कळत नाही; व राजश्री मल्हारजी होळकर यांस पातशाहानें तनखा नवाबावर दिली म्हणोन येथें बोली बहुत दिवस उठली आहे. दिवाणखान्यांत सेवकास बाजे लोक हें वर्तमान पुसत असतात. बारा लांख, पंधरा लांख, बावीस लांख, सत्तावीस लांख रुपयांची तनखा आहे म्हणोन जनचर्चा आहे. थक प्रमाण नाही. ऐकिलें तें सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. होळकर कासारबारीखाले आले म्हणोन छ १७ तेरिखेस नवाबास अर्ज जाला. समागमें तीन च्यारशें स्वार आहेत म्हणोन चर्चा आहे. मजल दरमजल हुजूर स्वामीचे सेवेसी येत आहेत. सैद लष्करखान व अबदुल रजाकखान अद्याप कृष्णा उतरले नाही. उभयतां अनवरदीखानाचे कुमकेस पोहचले नाही. याजकरितां नवाब सक्तोध आहेत. काजी दाईम व मोरोपंतास नवाब स्वामीचे सेवेसी पाठवणार म्हणोन बोली दाट आहे. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे. फतुहुदिन अलीखान अर्जबेगी यांचे तर्फेनें महमद रजा बगैरे दाहा आसामी दिलीस जातात, त्यांजबराबर पडतळाचे वैल आहेत. स्वामीचे खास मोहरेनशीं दस्तक असावें म्हणोन अर्जबेगीयाहीं विनंती ल्याहावयास सांगितले. याद लेहून दिली. ते याद बजिनस हुजूर खाना केली आहे. यादीप्रमाणें दस्त-काची आज्ञा करावयास स्वामी धणी आहेत. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे हें विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh reports the arrival of Imperial Firmans for Nasirjang and the grand reception he accorded to them.*

१ पलीकडे.

२ दरबारतंबू.

३ आनंदानें.

४ कुरनिश = बंदन.

५ केलें.

६ सरदार नातळगांनीं.

छ २ सवाल

श्री

श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणांवरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागाईत छ २५ माहे रमजान पावेतों मुकाम शहर औरंगाबाद येथें यथास्थित असें. स्वामीचें आज्ञापत्र छ ११ रमजानचें छ २० मिनहूस प्रविष्ट आलें, तेथें आज्ञा कीं प्रस्तुत नवाब कोणें मनसुबियांत आहेत, हिदायत मोहिदिनखान याणी अनवरदीखानास मारून अरकाटदाखल जाहाले म्हणोन येथें वर्तमान आलें. तेथें ही खबर येऊन पोहचली असेल; तर नवाबांनीं मनसुबियाचा डौल कसा धरिला आहे, विचार काय करितात, फौजेची निगादास्त करितात, जलदीनें कूच करणार कीं शिथिलता आहे तो विचार वरचेवर लिहीत जाणें म्हणोन आज्ञा; ऐशास प्रस्तुत नवाबास हाच मनसुबा येऊन पडिला आहे. नित्य खलवतें होत असतात. रमजानची ईद जालियावर मुकरर कूच करणार. दाहा हजार स्वार नौनिगादास्त फरमाविले. तमाम बकशींस फर्माविलें आहे कीं जो स्वार येईल त्याचा चेहरा ल्याहावा. छ २३ रोजीं शनिवारी नवाब नौखंडेयांत दरवार करून बैसले होते. ते समयीं येक जमातदार तमाम नांवा शाहागडास जमा कराव्या म्हणोन ताकीद करून रुकसत केलें. कूच करावयाची जलदी बहुत दिसते. नौनिगादास्त नित्य होत आहे. प्रस्तुत येथें मुसाहिबांत अनवरखान व काजी दाईम व मोरोपंत आहेत. नवाबांनीं न जावें फौजच पाठवावी म्हणोनहि नवाबांस विचार सांगणार सांगतात म्हणोन अफवा आहे. परंतु नवाबच कूच करून जाणार आहेत. तमाम मनसबदार लहान मोठे यांस तयार होऊन येणें म्हणोन जागां जागां येनायतनामे सादर केले. तोफांचे सरंजामास बैल पाहिजे. बैलांची खरेदी फर्माविली आहे. बैल खरेदी होत आहेत. रात्रंदिवस मुजफरजंगाचा निजध्यास नवाबास लागला आहे. नवाबाजवळ जितके आहेत तितके खुशामते गो आहेत. कोण्ही परिछिन मनसुबा सांगे असा नाही. अनवरखान वृद्ध, काय म्हणत असतील तें न कळें. बरकड सर्व खुशामती आहेत. अनवरखानामध्ये कांहीं

१ फौजेची जमवाजमव, नवीन फौजभरती.

२ स्नेही.

३ विठ्ठल सुंदरचा भाऊ ?

४ गो = बोलणारे.

सामर्थ्य राहिलें नाहीं. पालखींत वैसेन देवडीवर येतात. तेथें चौकीवर वैसेऊन खजमतगार चौकी उचलून दिवाणखानेयांत आणितात, याप्रमाणें त्यांची अवस्था आहे. स्वामीचे सेवेसी काजी दाइमास पाठवणार म्हणून बोली दाट आहे. सैद-लष्करखान व अबदुल रजाकखान हे दोघेजण गुडमटकाळास आहेत, अद्याप कृष्णापार जाले नाहीं. कडपे कर्नालकर यांच्या अर्ज्या येत असतात कीं आम्ही मुजफरजंगास पेश होऊं देत नाहीं. तमाम घांट बंद केले आहेत. कुमक पोंह-चली म्हणजे यांचें पारिपत्य केलें जाईल. नवाबास फरमान पातशाहानें पाठविला, त्याचा शोध अर्जवागीजवळ व आणिक येक दों जागां केला तो, सासुवे दक्षणेचे सुवेदारीचा फर्मान आहे म्हणोन सांगतात. परंतु अद्याप कितेकांस वसवास आहे. फरमानाचे नकलेकरितां राजश्री जानोजीराव निंबाळकर याचे वगैरें वकील इंतीजोर आहेत; परंतु अद्याप नकल कोणहास प्राप्त जाली नाहीं. गुर्ज-वारदार फरमान घेऊन आले, त्याजबराबर जावेदखानाचे मोहरेनशीं दस्तक होतें. त्याची नकल सांपडली ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां पाठविली आहे. फरमा-नाच्या नकलेच्या तलाशांत आहों. सांपडल्यावर सेवेसी खाना करितां. नवाबाचे रिसालदार व जमातदार वगैरे लहान मोठे कोणही नवाबाचें इष्ट चिंतीत नाहीं. अवघे श्रमी आहेत. विपरीत भाषणें नानाप्रकारें करतात. सारांश, कोणही संतोषी नाहीं. याप्रकारचें वर्तमान आढळलें तें सेवेसी विदित व्हावयाविशी विनंती लिहिली आहे. नवाबास येक कन्या लहान दीड दोवर्षीची होती ते शांत जाली. सेवेसी विदित जालें पाहिजे. वेदमूर्ति राजश्री वासुदेव दीक्षित यांचें वर्तमान पूर्वीं सविस्तर विनंतीपत्रां लेहून पाठविले होतें त्याजवरून विदित जालें असेल. अलीकडे अद्याप स्वच्छ आहे. कायगांव वेदमूर्तिस मोगलाईतून इनाम आहे, तेथील उपव्यापांत मोरोपंत लागले आहेत. देशपांडियांस ताकीद करून तेथील कागदपत्र आणविले आहेत, म्हणोन वेदमूर्ति बोलत होते. प्रस्तुत वेदमूर्तिस सातारेयाहून थोरले देवडीकडील व राजश्री यमाजीपंतांचें पाचारणें आलें आहे. वेदमूर्ति भाद्रपद शुद्ध प्रतिपदेस सातारेयास जावयाकरितां सातारेयाहून स्वार होतील. सेवेशी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत जालें पाहिजे हे विज्ञापना.

¶News-letter from Raghunath Ganesh to the Peshwa, reporting the fluctuating state of Nasirjang's mind and his anxiety to collect troops to oppose Muzafarjang.

१ बळाऊं देत नाहीं.

२ तयार, दक्ष.

३ शोध.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक रघुनाथ गणेश चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार कृतानेक विज्ञापना. स्वामीचे कृपादृष्टीनें सेवकाचें वर्तमान तागाईत छ १२ माहे जिल्काद पावेतों मुकाम लष्कर नवाब नासरजंग यथास्थित असें. लष्करचें वर्तमान आढळल्याप्रमाणें ता छ ८ मिनहून सविस्तर विनंती पत्रीं लेहून सेवेसी पाठविलें आहे त्याजवरून विदित होईल. अबदल हुसेनखान व रजवीखान यास नवाबानें स्वामीचे सेवेसी पाठवावयाकरितां रुसकत केलें. त्यांजवरावर राजश्री बनावी माधवराव यास पाठवावयाचा निश्चय जालाच होता. छ ८ मिनहून हरदो खान मशारनिले नवाबाजवळोन रुसकत होऊन गंजाचे पळाडीस राहिले. बनावी माधवराव यांस रुसकत जाली नाही, याजकरितां आम्ही उभयतां सेवक राजश्री रायविसनदास यांजकडे गेलों. ते बोलिले कीं येक दोन दिवस सरंजामाकरितां खान मशारनिलेचे खानगीस लागतील. तुम्हांसहि रुसकत होईल, म्हणोन बनावीपंतास बोलिले. प्रातःकाळीं छ ९ मिनहून धारुसहून नवाबाचा कूच जाला. दोन अडीच कोंश मौजे केज व चिंचगांवावर मुकामास आले. तेच दिवशीं हरदो खान मशारनिले लष्कराहून निघोन सातारयास चालिले. सरंजामाची वाट पाहिली नाही. त्यांजवरावरचे स्वार त्यास धुंडीत राहिले. जे समागमें गेले ते गेले. राहिले ते छ ९ तेरिखेपासून छ ११ मिनहूपर्यंत लष्करांतून निघोन त्यांस सामील व्हावयास गेले. याप्रकारें खानमशारनिले जलदीनें सेवेसी आले आहेत. अबदल हुसेनखान यांनीं साबाजी गवली याचे खलाशीचा व राजश्री कृष्णराव मामा यांचे जागिरीचे बहालीचा करार केला होता, तरी ते सरकारचे नवाबाजवळ आम्हांस रुजू करूं दिल्लें नाही. आपणांजवळ घेतले होते. बनावीपंताचेहि रुकसतीचे करार केले होते. शेवट इतक्या गोष्टी त्याजवळोन जाल्या नाही. जाते वेळेस दोन्ही थैलिया रायविसनदास यांचे स्वाधीन करून गेले. बनावीपंतास खान मशारनिलेसमागमें यावे म्हणोन करार नवाबानें केला होता. रायविसनदास याही बनावीपंतास सांगितलें, अबदल हुसेनखान यांसहि सांगितलें. तेहि दोन तीन दिवस बोलत होते कीं, हीं कामें करितों व तुम्हांसही घेऊन जातों. मग काय म्हणोन यांचे खानगीचा मनसबा राहिला कळत नाही. पूर्वीं राजश्री रामचंद्र बाबा यांची व अबदल हुसेनखानाची भेट पैठणास जाली होती. तेव्हां भाष प्रमाण जाले होतें. बहुधां त्यांचे अन्वयानें

सेवेमध्ये आले आहेत ऐसें भासतें. पूर्वी सैद लष्करखान कार्यभागाकारितां स्वामीचे सेवेमध्ये येत होतें, तें येथें कितेकांस असाह्य म्हणोन त्यांस दरवारांतून बाहेर काढिले. त्यांचे जागां अवदल हुसेनखान योजिले आहेत. यांचें स्वरूप-ज्ञान खान मशारानिले सेवेमध्ये आलियावर सहजेंच विदित होईल. खान अजम सेवेमध्ये येते तर तर रूबेकार कामाचा जावसाल करून घेऊन बनाजीपंतास समागमें घेऊन येत. त्यास आदिपासोन मजकूर जावसालाचे विदित होते. प्रस्तुत अवदल हुसेनखान सेवेस आले आहेत. नवाबाजवळ मुसाहिबांत कोण्ही मातवर नाही. अवघे खुशामतगो आहेत. अबदुल खैरखान आले आहेत. त्याजवर नवाबाचा चित्तापासोन प्रेमा दिसत नाही. खान मशारानिलेहि त्याच रीतीनें आहेत. बरकड लोक सर्व श्रमी आहेत. कोण्हीहि नवाबाचें अभीष्ट इच्छित नाही. खेरीज निंबाळकर नवदाहा हजार फौज जमा जाली आहे. अबदुल खैरखान नवाबास बोलिले, कीं जलद जावेसें काय आहे? मुकामांत करावें, शिकार खेळत जावा, इतकियांत फौजहि जमा होईल. त्याजवरून नवाब शिकार खेळावयास जातात. जनानेयाचे हजीबराबर जनाना सुद्धां जातात. मुजफरजंग फुलचरीस गेले म्हणोन येथें दाट बोली आहे. रजाअल्ली, अबदल हुसेनखानांचा लेक, त्याजकडे सरकारचा ऐवज येणें आहे, तो नवाबाबराबर चाकरीस आला आहे. सेवेसी विदित व्हावयाकारितां विनंती लिहिली आहे. साबाजी गवाळिया-बाबत व राजश्री व कृष्णराव मामा यांचे जागिरीबाा सरकारच्या थैलिया रायबि-शनदास यांही सेवकाजवळ दिल्या. आम्ही उभयतां थैलया रुजू करितों. सदहू कार्यांचे प्रयत्नांत लागलोंच आहों. मुजफरजंग फुलचरीस गेले. फिरंगियानें वमयफौज यांस नेले. बहुत सत्कार केला. सातशें तोफ येक रंजंग सोडिली. फौजेसहवर्तमान तीन दिवस यांची मेजवानी केली. दारूची लंका केली होती ते यांस दाखऊन प्रदत्त केली. दाहालक्ष रुपये खर्चास दिले आणि बोलिला कीं दारूंगोळी जो सामान पाहिजे तो आपण पुरवीन. सर्व प्रकारें साहें आहे म्हणोन फिरंगियानें बहुत प्रकारें मनोधारण केलें. हें वर्तमान येथें सरफेयांत आलें. नवाबासहि या गोष्टीचा अर्ज जाला, याजवरून नवाब चितांत बहुत दर्शदर आहेत. या मुकामीं दोन मुकाम जाले. येथून वाजरां नदीच्या तीरी जाणार. स्वामीकडून अवदल हुसेनखान येतपर्यंत वाजरातीर इतक्यांत काळहरण करावें ऐसा मनोभाव दिसतो, उदाजी चव्हाण यांची अर्जी सैद लष्करखान याचे मार्फत नवाबांस आली. खानांनीं नवाबांस लिहिलें आहे, नवाबानेही त्यांची

१ 'तर' शब्द अधिक पडला आहे.

२ लक्ष लावून.

३ स्नेही सोबती.

४ Firing.

५ घाबरलेले.

जागीर त्यास बाहाल करावी. गौर करावा, म्हणोन करार केला आहे. उदाजी चव्हाणाची भेट खान नवाब भेटतील तेव्हां खानच करितील म्हणोन वर्तमान आढळलें. ते सेवेसी विदित व्हावयाकरितां विनंती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना. वरकड वर्तमान राजश्री बनाजीपंतीं लिहिले आहे त्याजवरून विदित होईल. स्वामीकडून साहित्य जालें तर याचा जय म्हणोन सर्व बोलतात. स्वामीनें त्याचें साहित्य केलें म्हणजे यांची अवस्था कठिण आहे. सेवेसी श्रुत होय हें विज्ञापना.

¶*Raghunath Ganesh, the Peshwa's agent at Nasirjang's camp near Dharur, describes the disorderly character of the Nawab's doings. He reports the Nawab to be in great fear of his rival Muzafarjang.*

No. 86]

[12-1-1750 ?

श्री

सेवेसी विनंती सेवक विसाजी कृष्ण साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान तागायत छ १४ सफर मुकाम नजिक लासूर साइंकाल स्वामीच्या कृपावलोकनें करून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. राजश्री पिलाजी जाधवराव याजकडून छमजकुरी येच समई पत्र आलें तें सेवेसीं रवाना केलें आहे, पावेल. त्याजवरून तेथील अर्थ निवेदन होईल. मोगलाकडील कही येथून चहूं कोसावर येती. कोणी विकत कडवा नेतात आणि कोणी लुटून नेतात यैसें आहे. सेवेसीं कलावे म्हणोन लिहिलें आसे. राजश्री हरि विठल लासुरापलीकडे धोपल-गावावर आहेत. आम्ही लासुराअलीकडे शाहजतपुरावर आहों, त्यास आम्हांस दिडा कोसाची तफावत आहे. आज्ञेप्रमाणें आम्हीं खबरदार आहों. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापति.

¶*Visaji Krishna reports the trouble created by the foreign factions of the Nizam. Pilaji Jadhao also appears to be co-operating with the writer.*

No. 87]

[22-2-1750

श्री

श्रीमंत परम दयावंत मोी राा पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवक श्रीपत विठल सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम स्वामीचे कृपेकटाक्षें करून ताा छ २९ रविलोवल माा दरजागा बंदर कलसपाक येथास्तित असे. छ २४ रविलावली समाचार चंदावरातून मुजफरजेंगखान यांचे कूच

फुलचेरीचे रोखे जालें. मजलबमजल नवाव निजामुदौला कूच करून घाट उतरल्यावरी कोठे मोकाम न करितां जेथें मुजफरजेग याचे मोकामात आहेत, तेथपावेतो जावें हाच कस्त करून चालले. हें वर्तमान त्यांसहि गेले. फौज त्याजपासी मोरूथसर व लोकहि बेहिमत. चाकर थोडे दिवसाचे. मोठे महर्णव भारी मुदे डोडवरी असरा दम घ्यावयास नाही. फुलचेरीवाल्याने मुजफरजेग खानास लिहिलें जे चंदावर मोरचे देऊन तुम्ही जेर केले आहे. अवल मसलहत हेच आहे जे ते जागा हस्तगत करून आपण तेथे मुस्तकीम राहावें लागेल. तितका मसाला उलफा दारु गोली वगैरे सरंजाम येथून आपण पोंहचावितो. भारी फौजेनिशी नवाव नासरजेंगखान येतात म्हणून बेइस्तकलाल होऊन जागा न सोडावी. कदाचित स्थळ हस्तगत होणेंस कांही दिवस लगतसे असेलिया चंदीस येऊन वहीर ठेऊन जेरिदा होऊन मोकाबिला कराल तरी येथूनहि सरंजाम व मसालेह जेंगी पाठविला जाईल म्हणजे अर्जा हाजे(?) तुम्ही फुलचेरीस न येणें म्हणून लिहिले. दुसरी गोष्ट फौजेमधें लोक त्यास तन देत नाहीत. त्याने तलब सिपाही लोकांची काही बाकी ठेविली म्हणावी तरी अखेरसफर पावेतो साहा लाक रुपये अपल्या अरकान दौलतापांसून व तीन लाक रुपये चंदाखानजी-जवळून जुमले. णव लाक घेऊन तमाम सिपाहीयांचा गवगवा वारिला येसे असतां ते लोक मुरअत करीत नाहीत. ज्यांपांसी पैसा भारी जाला, नवकर थोडे दिवसाचे, त्यांहीवरी सरदार गवरु जवळ कोणी पोस्त मातवर मसलहती दिवान अथवा बकसी मुसाहेब मसलहत तोडमोड करून सांगणार व आपण तदबिरवंत खुद तरी आहे जे काये चिंताताले मंदावरीच तवाई येऊन बाज खाती तेहि गोष्टी नाही. गर्भश्रीमंत खानदान उमदा परंतु सरदारास दोन गोष्टी पाहिजेत. आधी हिमत दुईम मुज्याअत ह्या दोनी गोष्टी आहेत. परंतु दूरदृष्टि पाहिजे. यांस सिपाह लोकांनी तन दिलहा पाहिजे. तमाम अवघा अरगजा जाला आहे. पाहावे. कार्याचा परिणाम कोणासहि न कळे. हें वर्तमान दरबारी वकील येथील त्याच्या लिहिल्यावरी सेवेसी लिहिले जाते. राा मोरोपंत व राा जानोजी निंवाळकर व राा मुरारराऊ घोरपडे यांस व मुजफरजेग खानजीस मफासला पंदरा कोसाचा आहे. राा मुरारराऊ घोरपडेची काही फौज व राा जानोजी निंवाळकराची फौज कांहीसे झाला राउताहे त्या फौजेचा तलावा व्यावा हा अर्थ जाणून पुढे गेले आहेत. तीन कूच चंदावराहून फुलचेरीचे रोखे

१ जुनी वतनी.

४ माघारे फिरोन.

७ विचारवंत.

२ तयार.

५ प्रमुख, उमराव

८ धैर्य.

३ उलफा = शिधा.

६ मुरवत.

९ अंतर.

जाले. जुमले दाहा कोस येऊन उतरले आहेत. नवाब नासरजंगखान चंदीचा रोख यानीहि धरिला. अबेनावादा तो येऊन अगोधर दाखल होऊन पावेतो आपण मकान ज्वल करावा हाहि येक इरादा यांचा येसे येकिले जाते. नवाब नासरजंगखान व मुजफरजंगखान या उभयेताचा मफासला चालीस कोसाचा आहे. यावरी जे वर्तेल ते सेवेसी विनंती लिहीन. विशेष काथे लिहू हे विनंती.

¶Letter from Shripat Vithal to the Peshwa, reporting the intrigues of Muzafarjang with the French and the movements of Nasarjang against his rival.

No. 88]

[24-4-1750

पौ छ २७ जालोवल

श्री

विज्ञापना छ २७ जमादिलावल प्रहर रात्र वर्तमान प्रातःकालचे मागील दीड प्रहरांतील रात्र राहिली होती तेव्हां स्वामीचे लोकांनीं याचे लष्करावर बाण टाकले. बाणाची अवाई होताच लष्करांत गलबला फार जाला, त्याजरून मिसलबंदीचे सरदार जागा जागा खबरदार होऊन उभे ठाकले. रामचंद्र जाधवराव याची व नासरजंग याची बातमी कोणासहि किमपि ठावकी नवती. वरकड लोक जसे मिसले मिसलेवर तयार जाले त्याप्रमाणें जाधवरावहि तयार होऊन छप्पा आला म्हणोन ऐसी आवाई घालून स्वार होऊन लष्करचे बाहीर नासरजंगासुद्धा निघाले ते नीटच तिकडे गेले. सेवटी कांहींसा सुवारा जाधवराव याचा राजाजीस उमजला. त्याजरून राजाजी मागील दोन घटका रात्र असतां स्वार होऊन जाधवराव याचे गोटांत गेले. तेथें पाहिल्यानें जाधवराव नाहींत. जाधवराव तर अगोधरच निघून गेले. मग तर सिधांत वर्तमान कलले. बाहिरीचे लोक जाधवामागें जात होते. त्याचे मागे स्वार पाठवून बाहेर माघारे फिरविली. जनाजी जाधव, त्याचा चाकर तो तलावरच होता व हत्ती अंबारीसुधा त्याचा तैसाच होता. राजाजी त्याची थोडीसी चौकशीहि केली व समाधानहि बहुत करून चार गोष्टीं खातरजमेच्या सांगून त्याजला नवाबाजवल घेऊन आले. कांहीं सामान वगैरे होता त्याची मात्र चौकशीहि केली. नासरजंगाचा सामान हत्ती वगैरे कुल तैसाच तलावर होता, तो सरकारांत ठेविला. नासरजंगाचे पांच हत्ती एक स्वारीचा व

एक निशाणाचा व एक नगऱ्याचा व एक माहिमरातवाचा एक यैसे पांच हत्ती व एकतीस उंठ व बैल व घोडी पागेची होती ते सरकारांत नेऊन दाखल केली. याजला पुर्त उमजले कीं जाधवराव तिकडे फुटून गेले. प्रातःकाली चार वाटिका तजविजेंत राहून नवाब व राजाजी विचारांत होते. कूच करून स्वार होऊन उभेच होते ते समई हनमंतराव व आनंदाराये निंबालकर वगैरे तमाम सरदार स्वारीतच बोलाऊन त्यासी बहुत समाधानाच्या गोष्टी बोलून वरचेवर सरदारापासून आण-भाष घेतली कीं आकृत्रीम असावे.

¶The letter describes the march of Nasarjang and mentions how Ramchandra Jadhavrao deserted his cause.

No. 89]

[9-5-1750 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक बनाजी माधवराव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल ता छ १३ जमादिलाखरपावेतो कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिषथे लेखनआज्ञा केली पाहिजे विशेष. नवाब सलाबतजंग यांच्या येथल्या व परवाना साता लाखाचा वगैरियास इनायेतनामे पाठविले ते पावले. ज्यांचे त्यास नवाब नसीरजंग आदिकरून प्रविष्ट केले. सर्वाही सलाबतजंगाकडे पत्रे पाठविली आहेत कीं ऐवज येथे नाही, कोठून यावे याची वाट करून पाठवावी. तेथून पत्रे आल्यानंतर याची वाट होईल. सेवेसी श्रुत होय. जासुद जोड्या २ जथे जोत्याजी नाईक हे पत्रे घेऊन आले होते. पुन्हा हजूर आले आहेत बहुत काय लिहिणें कृपा निरंतर असू दिधली पाहिजे. हे विज्ञापना.

¶Banaji Madhao to the Peshwa, saying that the letters of assurance received from Salabatjang have been handed over to the respective addressees.

No. 90]

[16-10-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक बनाजी माधवराव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २५ जिल्कादपावेतो मौजे जवले प्रांत तेरढोकी तेरणातीर

लस्कर नवाब नासरजंग कृपाकटाक्षावलोकने जाणून स्वानंदातिशय लेखनआज्ञा केली पाहिजे विशेष. येथील वर्तमान बातमीचें वरचेवर लिहीत आलों. सांप्रत या मुकामी छ २३ मिनहूस आले तेच दिवशीं अबदुल रजाखान व सैद लस्करखान यांजकडील पत्रें आलीं. त्यांत वर्तमान आलें कीं मुजफरजंग याने अरकाटीहून चंदावराकडे कूच केलें. त्रिचनापलीकडेहि जाणार परंतु त्याचे फौजेने दबाव खादला आहे. त्याजमुलें फौज कितेक दुदील जाली आहे. पठाणहि कृष्णापार खानासी भेटून उभयत्र येक होऊन त्यांस तंबी करूं सकतो. आपण यावेसें काये आहे? त्याजरून नवाब बहुत खुषवस्त जाले. तिकडील खातरजमासी वाटली आहे म्हणून सांप्रत राजकारण आरंभिले आहे. सैद शरिफखान वराडचे सुभेदार याजसमागमे रघोजी भोंसले येणार येसी आवाई होतीच. सांप्रत त्यास जलदीचीं पत्रें गेलींच आहेत. लौकर रकारपूर्वकास घेऊन येणें म्हणून व निराळे जासूद रकारपूर्वकाचे बातमीस पाठविले आहेत कीं कधीं निवणार, निवाले कीं नाहीत अथवा कोठपर्यंत आले, काय वर्तमान तें वरचेवर पोहचलें पाहिजे म्हणून व उमावाई दाभाडीकडे सा रोजाचे वाइदियाचे कासीद गेले आहेत. तिजकडेहि सूत्र आहेच. या समई राणीकडील पत्रें बहुत येत आहेत सातारियाहून पंत प्रतिनिधीचे मारफतीनें जवाबसाल लागला आहे. राणीचे मनोदय कीं नासरजंगासी सख्य करून सांप्रत श्रीमंताचे प्रतापाखालें कोणही ठरूं सकत नाहीं. त्यास त्याचा उपमर्द करवावा येसी योजना आहे. आपण आपले विचारें राज्याचा बंदोबस्त करावा म्हणून बहुत खुषामतीचीं पत्रें येतात. दोती रोजाखालें प्रतिनिधीचें पत्र आले तेच दिवशीं प्रतिउत्तर लिहून पाठविलें. मजकूर कोणहासहि कलला नाही. सारांष हाच आहे. कालचे दिवशीं छ २४ मिनहूस खलबत जालें. मोरोपंत होते त्यानी मसलत दिलही आहे, कीं करकम वगैरे ठाणीं सरकारचीं या प्रांतीं आहेत तिकडे मुतवजे व्हावें म्हणजे दबावाने जागे सुटतील. सातारियाकडेहि हुलड पडेल. इतकियांत जबरदस्ती सरकारची कसी पडते तेंहि कलेल. निबर लागले तर सख्य तों आहेच. मो लागलें तर जसा प्रसंग पडेल तसें करावें. यांचे चित्तीं भ्रम सांप्रत ऐसा जाला आहे कीं आम्ही ज्यास हातीं धरूं तो थोर करूं. रघोजीकडे गतवर्षीपासून यांची ममता होती. ते समई खानानी व जानवा निवालकरानी उभयतानी मिळून राजकारण तोंडवसीं दिल्ले त्या दिवसापासून मुख्यास व सामादिकांस उभयतांचे असह्य फार जालें आहे, म्हणून खानास दरबारांतून काढिलें; मुलुकगिरींत योजिलें. जानवास

या राजकारणांतून काढून अबदुल हुसेनखानास मधें वातलें. याजवरून दोघेहि मातबर या कामांतून काढिलें आतां रकारपूर्वकाचे उभारणीचे साहित्यावर आहेत. राणी व प्रतिनिधी, दाभाडे, रकारपूर्वक इतकियांचे आनुमत येक आहे, यैसैं यास पुर्तें भासलें आहे. राजकारणें इतक्यांकडीलहि यांजकडे आहेत. आद्याप उमाई-कडील वकील तों कोण्ही आला नाहीं. कागदीपत्रीं कामकाज चालिलें जातें. अबदुल हुसेन व रजवीखान येकनिष्ठेने श्रीमंताकडे गेले नाहींत. प्रतिनिधी आदिकरून राजकारणाचा दुहुळा करावयास गेले आहेत. यांच्या जोड्या वरच्या-वर जात आहेत. आद्याप त्यांजकडील पत्रे न आली. सातारियाकडील वर्तमान स्थूल स्थूलतरी सेवकास कळावयासाठीं लेखनाज्ञा केली पाहिजे. उमदे लोक पुसत आसतात, त्यांस सांगितलें पाहिजे. न सांगितलें तर कपट केलें, सांगत नाहीं, यैसैं समजोन आपल्याकडील गोष्टी सांगत नाहींत. याजकरितां सेवेसीं लिहिलें आहे. कृपा करणार स्वामी समर्थ आहेत. घरीं खर्चाची वाढी बहुत आहे म्हणून पत्रें येतात. आमचा तों येथें गुंता दिसतो. दुसरे राजबिराजीचे दिवस आहेत. श्रीमंताचे प्रतापें येका वर्षीत दरवारी उमदे लोक सर्व कृपावंत करून घेतले आहेत. दरवारी मातबरी कसी पाडिली आहे तें परस्परे स्वामीस कलत असेल किंवा नसेल हें नकले. या समई स्थल न टाकावें. येद्यपि राजश्री रघुनाथ गणेश आहेत तेहि स्वामीकार्यतत्पर आहेत. वरच्यावर साकल्य वर्तमान सेवेसीं लिहित आहेत. आम्ही ते ऐकचितें सेवेत सादर आहों. इतकाच विशेष कीं दीड वर्ष राहण्या-मुलें बहुतासी स्नेह वलखी जाल्या आहेत. व मातबरीहि पडली आहे. समयहि चाकरी करून दाखवावयाचा आहे. पर्जन्यकालपर्यंत येथें राहून चाकरी करून दाखऊन सेवेसी यावें, पुढे स्वामी समर्थ आहेत. सरफराज करतीलच. नवाबहि निरोप देत नाहीं. इतःपर सेवकहि निरोप मागत नाहीं. राजश्री मोरोपंताचीहि कृपा बाह्यात्कारीं सर्वांपरीस विशेष करितात. स्वामीचे प्रतापें मानमहत्त्व उत्तम आहे. खर्चाची वेगमी मात्र करावी. सेवा घ्यावी. पूर्वील कर्जहि फार जालें आहे. येकदंर हिसेब मागून सेवेसीं पाठवितों. घराची वेगमी खर्चाची केली पाहिजे. घरीहि कर्ज जालें आहे. कल्पवृक्ष स्वामी आहेत. विशेष लिहिणे शक्त नव्हे. कृपा निरंतर आसू दिधली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶News-letter by Banaji Madhavrao, the Peshwa's agent at Aurangabad. It describes the intrigues of Tarabai with Raghuji, Dabhade and the Nizam against the Peshwa.

१ घालमेल, बोटाळा.

२ राजबिराजी = राज्यक्रांती.

३ मातबरी = प्रतिष्ठा.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक बानाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ १६ जिल्हेज पावेतो कृपावलोकनें जाणून स्वानंदा-तिशये लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. येथील वर्तमान छ १२ मिनहूपावेतो सविस्तर सेवेसी लिहून पाठविलें होतें. आलीकडे नवाब नलदुर्ग परगण्यांत तांदुळवाडीवर छ १४ मिनहूस आले. काल सोलापुराकडे सेर किल्याची करावयास गेले; तेच समई सैदशरीफखान भेटले. त्यासी घोडे घडीभर उभें करून भाषण केलें. यांचे पत्र रकारपूर्वकास गेलें म्हणजे त्यानी यावें येसा योग दिसतो. फौज दोन हजार आहे. सेख महमद दायेमास रुकसत सीप्र करणार. आवदुल सेरखानास बरें वाटत नाही, याजमुलें रुकसत करावें. नलदुर्ग किल्यांत कांहीं दिवस राहून आरोग्य जालियावर शहरास जावें येसी मसलत होत होती. काय ठरतें पाहवें. हिदायेत मोहिदीखानाकडील वर्तमान चनापटनाकडे गेले म्हणून आहे. फौज त्यांची हलाख आहे, येसी वार्ता दाट आहे. स्वामीकडे ग्रहस्त पाठविले आहेत, त्यांची मार्गप्रतीक्षा बहुत करितात. ते येत तोंपर्यंत हळुहळू मुकामांत करित जातात. या प्रांती बोराजाण वंगरे जागे बंडगराचे होते ते ठाणी पाडीत मुटले आहेत. फौजा रिसालदार ते केले आहेत. सांप्रत वर्तमान इतकें आहे. सेवेसी श्रुत होये; बहुत काय लिहिणें, कृपा निरंतर आसूं दिधली पाहिजे. हे विज्ञापना. बाजीराव यास रुकसत केलें. समागमें च्यार हजार फौज मोंगली आहे. मन्हाटी फौज देणार होते; सेवट कांहीं दिलही नाही. सुलतानजीचे पुत्रांची समागमें फौज द्यावयाचा विचार केला होता; त्यानी मान्य न केलें. मागून कांहीं पाठवितील तर न कले. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Nasarjang's expedition into Karnatak and his daily doings on the way are described by Banaji Mahadeo from Aurangabad.

श्री

राजश्री पंतप्रधान गोसावी
यासीं

८ श्रामत सद्गुणनिधान कृपाविधान प्रतापवरिष्ठाभिधान निरंतर भगवदनुसंधान सावधान श्री माहाराव जसवंत निवालकर दंडवत विनंती उपर. येथील क्षेम

ता छ ८ मोहरम जाणोन निजानदलेखन करावे विशेष. सांप्रत मुसा बुसी यांनी राजश्री नागोराव यांजकडून पत्र लिहविलें आहे कीं मुसां लली गोरंदोर फुलचरीचे, यांनी आपल्यास भेटीस बोलाविलें; यास्तव जुलफकारजंग यांजसमागमें फौज देऊन, आपल्या प्रांताच्या बंदोवस्तास ठेऊन, आपण सडे फुलचरीस राा जालों; ते कृष्णातीरनजीक जतपेठ येथून मळलीवंदर कोस साह येथें पावलों. इकडील वर्तमान तर इंगरेजानी बंगालियांतील बंदरानी हंगामा केला; यास्तव आपल्या पातशाहानीं फिरंगी गाडदी वगैरे मातबर जंगी सरंजाम फुलचरीस पाठविला आहे. त्यानी देवनामपटण इंगरेजाचे घेतलें. पुढे चेनापटण घेणार; तें घेतल्यावर बंगाला वगैरे श्रीमंताचे विचारें बंदोवस्त करूं. श्रीमंताच्या मर्जीप्रमाणें पूर्वीहि आम्हीं कितेक कामें केली व पुढेंहि करोन दाखजं. श्रीमंतहि आम्हावर कृपा करितातच. प्रस्तुत इंगरेजाचें पारपत्य; आम्हास अगत्य तें श्रीमंतासहि अगत्य; यास्तव तुम्हीं श्रीमंतास लिहावें कीं, या प्रांती श्रीमंताची फौज आहे. तेथील सरदारास आज्ञापत्रें यावी कीं, हरयेकविशई अगत्य लागल्यां आमचें साहित्य करीत; तर हें श्रीमंतास विस्तरे लेहून लिहिल्याप्रा पत्रें साहित्याविशई सत्वर येतसें करावे ऐसे लिहिले आहे. त्यासी श्रीमंताचा त्यांचा श्रेह आहेच. त्यांच्या लिहिल्याप्रमाणें आपण कृपा करितीलच. श्रीमंताचे मर्जीस येत असल्यां सदरहू पत्रें पाठवावी अथवा जैसी मर्जी असेल तैसे लिहावें कीं तदनुरूप त्यांजला लिहिजेल हे विनंती.

¶Janoji Nimbalker writes to the Peshwa that he was invited by the French to Jatpeth and asked by them to write to the Peshwa requesting on their behalf to help them in the war against the English.

No. 93]

[24-12-1750

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान यांप्रति

वासुदेव दीक्षित अनेक आशीर्वाद उपरी. येथील क्षेम पौष शुद्ध ७ जाणऊन स्वकीये कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. बहुत दिवस आपणांकडून पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं तरी ऐसें न पाहिजे. येणारासमागमें पत्रद्वारे परामृश करीत असावें. यानंतर सांप्रत शहरांत तांब्राचें सैन्यांतील पत्रें सराफांचें दुकानीं पौष शुद्ध पंचमी शनिवारीं आलीं कीं नासरजंग मारला गेला. त्यावर येक दिवस स्तब्धसें होतें. आज सर्वत्र दाहा वीस सराफांचें येथें मुजरद जोड्या कासदांच्या आल्या. करनुलच्या पठाणानें दगा करून गोळीनें मारिला. डोकें कापिलें.

3093

दोनच्यार घटका सैन्यांत लूट जाली. तदनंतर हिदायेत मोहिदिखान यांची द्राही फिरविली, मग निवळ जालें, असें सविस्तर वर्तमान लिहिलें आहे. आपणांस कळावें म्हणून लिहिलें असें. शहरांत सैद लष्करखान व दरगाह कुलीखान कोतवाल आहेत. हा कालपावेतो बंदोबस्त पूर्ववतच आहे. कळावें. बहुत काय लिहिणें हे आशीर्वाद.

¶*Vasudev Dikshit from Aurangabad communicates to the Peshwa the news about the treacherous murder of Nasarjang.*

No. 94]

[25-12-1750

श्रीसुबराज

पुरवणी राजश्री सदासिवराव

गोसावियांस

उपरी. नवाब नासरजंग याकडील वर्तमान तरी कर्नोल कडपेकर वगैरे यानी फिरंगियास सांगोन पाठविलें कीं, तुम्हीं रात्रौ येणें. आम्ही वाट देतो, नीट नवाबाचे डेरियावर जाणें, म्हणोन सांगितल्यावरून त्याच्या अस्पदेकडोन फिरंगी सातआठहजार आपले सामानांसी चालून नवाबाचे डेरियावर येऊन मोठा अनर्थ केला. तितका मारहि सोसून त्यास मारून माघारे सरकऊन, नवाब तिनीच्यारीसे स्वारांनसी हवदेंत बसून, कर्नोल कडपेकराकडे सिव्री देत तीर चालवीत गेले. दोनी तीर कडपेकरास लागतांच, कर्नोलकरांन हवदेंतून दोनी बंदुखांचे वार येकावरयेक चालविले, ते लागोन नवाब ठार जाले. सवेंच पठाणानी डोसकें कापून वरछीस लाविलें. उजेडलेवरी हिदायेत मोहदीनखानास येखितयार देऊन सर्वहि बंदोबस्त जाला. याउपरी घाट चढोन इकडे यावयाचा उद्योग करित आहेत. याप्रकारें वर्तमान ज्यानी इतकें केलें तेथूनच लिहून आलें याउपरी जें वर्तमान येईल तेंहि लिहिजे. पठाणानी अवटित कर्म केलें. ते दुसरियास मारावयास कोठें चुकतात असें वर्तमान छ १६ मोहरमीचें लेहून आले, याचा इतबार सर्वांनीं मानावा असें नाहीं. देखील हिदायेत मोहिदिनखान व नासरजंगाचे भाऊ यानी इतबार मानू नये, असा प्रसंग घडला आहे. रवाना छ ६ सफर. बहुत लिहिणें तरी सुज्ञ असा.

¶*News-letter reporting the circumstances of the death of Nasarjang.*

श्री

श्रीमंत भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. आजी छ २६ मोहरमी अरकाटाहून नवाब आवदुल मजिदखान यांची कासीदजोडी आली. ताजी खबर. फिरंगियानी येकायेक चाली करून आगाडीवरी गोल्या टाकीत लडाई करीत आले. ते समई प्रहर रात्री होती. कडपेकर व कर्नोलकर व सावनूरकर यांची फौज नासरजंगाचे तैनात होती. या फौजेस तयार होऊन या मणून हुकूम केला. त्यास च्यार घटिका तयारी करावयास विलंब जाहला. मनात संशये नासरजंगानें आणिला कीं, पठाणानी फितवा केला, मणून पठाणावरी चाली करून आला. यास वसवास प्राप्त जाहाला कीं, आम्हास तयार व्हावयास हुकूम काये केला, स्वारी आम्हाचवरी करितो, यैसा निश्चये जाणून, सावनूरचे फौजेतील लोकानी बहुत मर्दानगी केली. नवाबाचे लेकाने बहुत सिपायेगिरी केली. नवाब नासरजंग यासी खबर होऊन त्याला गोली लागली. त्याचे डोसके कापिले, मणून वर्तमान आले. यानी हे वर्तमान यैकून नौबत वाजवावयास व तोब सोडण्याविशीं सांगून, तोफा सोडविल्या. याप्रो खबर. बाकी वर्तमान रौ बगाजीपंत याचे लिहिण्यावरून विदित होईल हे विज्ञापना.

¶Details of Nasarjang's murder are communicated to the Bhau by Trimbak Girmaji.

No. 96]

[31-12-1750]

श्री

श्रीमंत राजश्री बाबा

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक चतुर्भुज मल्हार साष्टांग नमस्कार विज्ञप्ति. विनवयाकारणें ऐसे जे, पौश सुध १५ मुकाम कसवे पुणतांवे सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. लस्करांतून स्वार जालों ते आसीउंबरीस आलों. तेथून राजश्री रावो

१. याच मजकुराचें पंत प्रधान यांच्या नावचें पत्र आहे त्यांत 'याजकडील लोकांनीं त्याचें डोसकें कांपून भाल्यास टोंचून उमैं केलें. छ १६ मोहरमी (१६-१२-१७५०) नासरजंग ठार जाहला' एवढा मजकूर जास्त आहे.

गोविंद याजकडे सरकारचें पत्र पाठऊन पागेचें पंचवीस राऊत आणिले, व सरकारचीं माणसें पंचवीस व किरकोल च्यालीस पनास माणूस मेलऊन, संभर दीडसें माणूस राऊत देखील तयार करून, कसवे मजकूरची वाडी येकरूखे आहे तेथें आला. तेथोन कसवा च्यारक कोस आहे तेथें राहिलों. कसवे मजकूरचा विचार मनास आणिला तो विठल सुंदर मोंगलाईकडील आमलदार त्याचा वडील बंधू चितोपत कसवे मजकुरीं ठाण्यांत होता. त्याणें विठलपंतास बेलपुरीं पत्र लिहून पाठविलें कीं, श्रीमंतांकडून गृहस्त आले आहेत त्यांचा काये विचार ? त्यावरून त्याणें आम्हांस पत्र लिहिलें कीं, तुम्हीं आम्हांस भेटून मग कसवे मजकुरीं जाणें; ऐसें पत्र लिहिलें. त्यावरून विचार पाहातां त्याची आज्ञा घेऊन कसवे मजकुरीं जावें तेव्हां खावंदाचे सलावतीस अंतर करावें. यास्तव त्याचे भेटीस न गेलों. त्यास प्रतिउत्तर लिहून पाठविलें कीं आज मुहूर्त आहे, कसवे मजकुरीं जातों. मग आपले भेटीस येऊं. ऐसें लिहून पाठविलें. आणि कसवे मजकुरीं मार्गेश्वर वद्य १३ चे दिवसीं संध्याकाळीं दाखल जालों. ठाणेदार चितोपंत होते त्याणी गावाच्या वेसी बंद केल्या; त्यावरून त्याजकडे दोघे भले माणूस पाठविले कीं, वेसी बंद काये म्हणून केल्या आहेत ? त्यास त्याणी सांगितलें कीं, आमच्या खावंदाचा आम्हांस हुकूम पाहिजे. तरी बेलपुरास जाऊन पत्र आणावें आणि सुखरूप यावें. पत्र आणिल्याविना कांही वेसी उघडीत नाहीं. मग फिरोन सांगून पाठविलें कीं, आम्हांजवळ आमच्या खावदाचीं पत्रें आहेत आणि दुसरी कोणाचीं पत्रें आणावी ? बरवे प्रकारें समजणें, नाहीतरी वेसी मोडून गांवांत घेता. यैसें ऐकतांच वेसी उघडून गांवांतील समस्त लोक सामोरे येऊन गावांत नेले. आम्ही जातांच ठाणेदाराचे कचेरीस गेलों. भेटी जाली. परस्परें गोड गोस्टी भाशण जालें. त्यांची भेटी घेऊन बिन्हाडास गेलों. दुसरे दिवसीं तमाम खुमाचे खुम बोलाऊन आणिले. सरकारच्या सनदा वाचून दाखविल्या. रथेतीस अभयेपत्र होतें तें दिलें. सर्वांचा दिलासा केला. सरदेशमुखीचे कमाविसदार व वाडियांकडील कमाविसदार आहेत त्यास बोलाऊन त्यांचीं पत्रें त्यांस दिलीं. ते समई तो संतोश वृत्तीनें भाशण केलें. आपले घरास जाऊन परम श्रीमती जाले कीं, सर्वांचें पोडिस्त बुडालें. यैसें बोलोन उभयेतां मोंगलाच्या ठाणेदाराकडे जाऊन विचार केला कीं, समस्त रथेत याजकडे जाऊं न द्यावी. याचे इतल्यानें कामकाजहि न करावें. ऐसा निश्चये केला, आणि ठाणेदाराची आमची खटखट लाविली. आम्ही विचार केला कीं धुलाजी वाड सा याचे मले २ होते व जगदेराव याचे मले २ येकून ४ मले आहेत ते जप्त केले, व बाजारची सेवसवजी व रोजांतलें सुदामत प्रमाणें मनास आणून घेऊं लागलों. तेव्हां ठाणेदारानीं तमाम गावच्या लोकांस ताकीद

केली कीं त्याजकडे कोणी न जाणें आणि बाजारांतहि सांगितलें कीं सेवसवजी त्यांस न देणें, ऐसें जालियावरी आम्हीं गांवांत दवंडी फिरविलीं कीं, मोंगलाकडील अमलदार व सरदेशमुख व चौथार्डकडील देखील सर्वांस कोणास सेवसवजी न देणें, दिल्ली होईल म्हणजे गुन्हेगारी वेऊं. ऐसी ताकीद केली; आणि त्यांस सांगून पाठविलें कीं आम्ही सेव घेत नाहीं, तुम्ही न घेणें. त्या दिवसापासून कोणीच घेत नाहीं. शाकभाजी कोणास पाहिजे तरी बाजवी पैसे द्यावे आणि घ्यावी यैसें जालें. त्या दिवसापासून रयेत बहुत संतोश पावली, आणि त्या दिवसापासून बाजारांत पांच सात माणसें मुकामीच ठेविलीं आहेत कीं, उदमी व्यापारी यासी कोणी जुलूम जोरावारी करितील तो करूं न पावे, या रीतीचा बंदोबस्त केला आहे; आणि तमाम सेटे महाजन व समस्त रयेतीस मिळोन त्याचे पदरीं द्वाही बांधिली, कीं मोंगलाचे कचेरीस व सरदेशमुखांकडे व चौथार्डवाल्याकडे आम्हांवेगलें न जाणें. आम्हांस न पुसतां गेलेस तरी वेअबरू करून आणि गुन्हेगारी वेऊं. ऐसी ताकीद केली; याजमुलें मोंगलाकडील कामकाज बंद जालें म्हणून ठाणेदाराने च्यार पांच राऊत व सिपाई पाठऊन वाडी येकरुखे येथील पाटील दोघे धरून आणिले. त्याचे पाई वेडी घातली. त्या समयास सरदेशमुखाचे कमाविसदार याचे मत्तें बेड्या घातल्या. आम्ही त्यास सांगोन पाठविलें कीं त्याचा काये अन्याय असेल तो सांगावा, त्याचा जाबसाल केला जाईल. त्याचेविशीं सांगोन पाठवितांच त्यास नजरबंद केलें. स्थलांतरी ठेविलें. यैसें जालें. मग रातोरात राजश्री राघो गोविंद याजकडे पत्र पाठविलें. आणि सेंभर राऊत आणविले. ते दिवस उगवतांच वेसीजवल आले, तो ठाणेदारानें वेसी बंद केल्या, तेव्हां दाहा बारा कुराडी जमा करून, वेस फोडून, कुलूप मोडून, राऊत गावांत आणिलें; ते ठाणेदार ज्या हवेलींत होता ते हवेली वेढिली. हवेलीचे दरवाजियांत कांही राऊत व आम्हांकडील पाईचें माणूस व खासबारदार यैसे ठेविले. तो ठाणेदार घरांत होता तो जेथील तेथेंच दडून राहिला. च्यालीस पनास माणूस त्याचें व बारा पंधरा राऊत यैसे गांवात बारा पाणी जालें. मग येकरुखे येथील कैदेंत होते ते वेडिया तोडून आमचे हवाला केले. इतकें होये तों दोन प्रहर जालें. पाटिलास वेऊन आम्ही आपले ठिकाणास आलों. इतकें होये तों ठाणेदारानें येक उपलाणी राऊत बेलापुरास विठलपंताकडे पाठविला, तेथून त्याणें त्याचा भाऊ मोरोपंत सेंभर राऊत बरोबर देऊन पाठविला; तो तृतीय प्रहरीं येऊन पोहचला. चिंतोपंतास बहुत प्रकारें फजित केलें. मोंगलाईचा आब्र गमाविला म्हणून रागास आले. ऐसा त्याचा पाणउतारा केला. मग

कितेक प्रकारें सलाईच्या गोष्टी कारवाई करून आमचे भेटीचा योग केला. पौश शुध नवमीचे दिवसीं त्याची आमची भेटी जाली. बहुतप्रकारें गौरवपुरस्कर भाशण करून समाधान केलें, आणि चितोपंतास सांगितलें कीं याचे इतल्यावांचून कांहीं काम काज कसबे मजकूरचें न करणें. सरकारचें कामकाज असेल तें याचे विद्यमानें करून घेणें. यासी अंतर केलिया आम्हांस शब्द नाही; आणि सांगितलें कीं, याचे विचारें कितेक रयेतीस कौलपत्र पाठऊन, कसबे मजकुरीं आणून, आवाद करणें; आणि हे कोणाची रदबदल करितील आणि कौल मागतील त्यास कौलपत्र देऊन त्यास आणवें. हे सांगतील तें आइकत जाणें; आणि येखाद्यास कौल देऊन आणून तरी कांहीहि हरकत न करावी; आणि सोमवारचा बाजार येथें सुदामत आहे तो हालीं भरत नाही, त्यास आम्ही कौल देऊन आवादानी करून तेथें उदमी व्यापारी स्थलोस्थलचे येतील, त्यास कोणे गोष्टीचा उपद्रव करूं नये, आणि बाजारचे वेसीवर झेंडा उभा करावा कीं पाटिलकीमुळें बाजारास कौल देऊन आवादी केली. ऐसा करार करून मोरोपंत वेलापुरास गेला. बाबुलगावीहून पागेचे राजत आणिले होते, त्यास आज्ञा दिल्ली. या रीतीचें वर्तमान जालें तें सेवेसीं लिहिलें असे. झेंडा उभा करावयाची आज्ञा केली पाहिजे; व राघो गोविंद यास येक निरवणूकपत्र पाठवावें; आणि विठल सुंदर यांसहि निशेद करून पत्र द्यावें कीं आम्हांवेगलें कांहीं कामकाज न चाले. ऐसें पत्र आलियांनें बहुत उत्तम होईल. सेवेसी श्रुत होये. सरदेसमुखाच्या कमाविसदारास व येक वांडियाच्या कमाविसदारास ताकीदपत्रें पाठवावीं कीं, मोंगलाच्या कमाविसदारास मिलोन वेडे चार केले तर कार्यास येणार नाहीत. या प्रमाणें पत्रें पाठवावीं म्हणजे उत्तम. या प्रांती नासरजंगाचें विपरीत वर्तमान आहे. याचा विचार काय करावा हे आज्ञा केली पाहिजे. त्याप्रमाणें वर्तणूक करून. सेवेसीं श्रुत जालें पाहिजे. कृपा लोभ असों दीजे हे विनंती.

¶[News-letter from Puntambe sent by Chaturbhuj Malhar to Baba (Ram-chandra Baba ?) describing the situation in that part of the country. The paper mentions two more brothers of Vithal Sundar, Chintopant and Moropant.]

, No. 97]

[1750 ?]

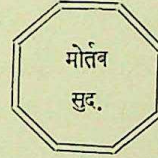
श्री

राजश्री

पंत प्रधान गोसावी यासी

६ श्रीमंत सकलगुणालकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नो पिलाजी जाधवराव कृतानेक दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणून स्वकीये लेखनआज्ञा केली पाहिजे विशेष. तुरकजातखान यांची स्त्री वजियाखानमजी

याजकडे को खराडी हा गाव साहानक आहे. महाराज कैलासवासियांचीं राजपत्रें त्याजपासी आहेत; आणि आपलीहि ताकीदपत्रे गुदस्ता दिल्ली होती. त्यास हमेदखान आमल चालो देत नाही. यास्तव त्याजकडील आतुनजी मोग-लानी व धर्मोजी यादव सेवेसी आले आहेत. हे वर्तमान सांगतील. हमीदखान याचे वकील हुजूर आलेच आहेत. त्याजला आज्ञा होऊन वजियाखानमजी यांचा अमल सुरलित चाले ते करणार आपण समर्थ आहेत. विशेष काये लिहिणे ? कृपा केली पाहिजे हे विनंती.

¶*Pilaji Jadhao recommends to the Peshwa the restoration of the village of Kharadi to Vajiyakhanamji, wife of Turuktajkhan.*

No. 98]

[1750

श्री

श्रीमंत कृपासागर सद्गुणाकर सेवितशंकपालितर्किकर प्रतापदिवाकर सर्व-वरिष्ठाभिधान राजश्री पंतप्रधान स्वामीच्या चरणसेवेसी

दासानुदास विठलराव महिपत कृतानेक सांग नमस्कार विज्ञप्ति उपर. येथील कुशल श्रीमद्विपुलप्रतापें असे. प्रार्थना कीं कनिष्ठ येकनिष्ठ सेवकानें राजश्री गोविंद खिजमतराव यांसमागमें विनतीपत्र पाठविले तें पवित्र नेत्रगोचर जाले असेल. उत्तर सादर न जाले याकारणें त्रिकरणे पत्रोत्तर मार्गानुकांक्षी आहेत. कृपापत्रागमन जाल्या स्वकीये भाग्योदये मानीन विशेष. लेखनमर्यादोलंघन यास्तव हेच विज्ञप्ति.

¶*Vithalrao Mahipat acknowledges the receipt of a letter from the Peshwa. The handwriting of the letter shows that he is the same man who writes the letters in the name of Janoji Nimbalkar, in a highly ornate style.*

१ रोटीसाठी दिलेला इनाम.

श्रीसुवराज

राजश्री सदासिवराव गोसांवी यांसी सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री मुरारजी हिंदुराव घोरपडे वजारतमाव दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशललेखन केले पाहिजे विशेष. आपण व राजश्री पांडित प्रधान याणीं व राजश्री केशवराव यांनीं विस्तरे लिहिल्यावरून भावार्थ कळों आला. पूर्वी परस्परें भेटी जाहली असतां कितेक संभाषण जालें त्याचें निदर्शन घडावें. आपण आम्हांस बंधू म्हणविले त्याप्रमाणें आमचा मनोदये सिध्दीतें पाऊन राजश्री पंत प्रधान व आपल्या भेटीचा योग घडावा या अर्थे पूर्वी आपण लिहिल्याप्रों रायेचूर प्रांते येऊन आपणास पत्रें लेहून पंधरा वीस मोकामे केली. आसैं आसतां जवाबसालावर घालोन मोगलाकडे आनसंधान लाविलें असें दर्शविलें. त्यावरून बहुत अपूर्व वाटलें. मोगलास भेटावें आसेंच आसते तर भेटी होऊन कर्तव्य तें जाहले आसतें. जवाबस्वालाचा प्रसंग म्हणावा तर आपण बंधू, प्रधान पंत वडील, आमच्या मनोदयाप्रमाणे समर्पक करणे आपणास आवश्यक असतां आम्ही जवाबसालावर काये निमित्त घालावें? आमच्या मनोदयाप्रमाणें घडवाल हा आमचा चिताचा निशा आहे. सर्वत्र दूर प्रदेसी होते ते आले. आपले येणे न जालें हेच आपूर्व वाटले म्हणून लािा; तरी आपण रायेचूर प्रांती मोकाम करावयाविसीं पूर्वी लेख केला तदन्वये भेटीची प्रतीक्षा करीत आसतां न आला म्हणून दर्शविलें हेच आश्चर्य वाटलें. परस्परें भेटीचा लाभ घडावा हाच मुख्यार्थ जाणून राजश्री केशवराव यांस लिहिणे ते लेहून, सांगणे ते सांगून, राजश्री विठ्ठल अनंत यांस पाठविलें आहेत. ते पाऊन सर्व अर्थ कळोन, तदनसार समर्पक करून, उभयेताची खानगी इकडे केलीच आसेल. आम्ही आपणाशिवाय नाहीं. आमचा भार आपणावर आहे. उचित तें करावें. आपण लिहिल जे मद्यस्तीस दोष न लागावा या प्रकार सुचविल तर उभयताहि आपण आमास वडील. या प्रांती आपलेवर आमचा दुसरा विचार किमपि घडणार नाहीं. आमच मानस जे होणार राजकारण होतच आहेत. परंतु आपले 'दरशणाचा लाभ हेंच मुख्य बहुत लिहिण तर सूझ आसा हे विनंती.

¶*Murarrao Ghorpade to Sadashivrao Bhau, accusing the latter of having started negotiations with the Nizam, when war was previously determined upon.*

+ येथून पुढें इस्ताक्षर खुद्द लेखकाचें.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

याप्रति

वासुदेव दीक्षित अनेक आसीर्वाद उपरी. येथील क्षेम पौष वद्य २ बुधवार जाणऊन स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. पूर्वी सांडणीस्वाराबराबर पत्र आपण पाठविलें त्याचे उत्तर लिहिले आहे, त्यावरून विदित होईल. सांप्रत वो यज्ञेश्वर भट भागवत आले. यानी कितीक मुखवचनी वर्तमान सांगितलें तें सर्व कलें आलें. यानंतर छ २१ मोहरमचीं पत्रें खानाचे वकिलाचीं आलीं: नासरजंग मारलियावर पठाणानी हिदायेत मोहिदीखान याजमोंवतीं चौकी आपली बसविली. आपलाच यैक्षित्यार करावा, खजाना व्यावा असा विचार केला, तों फिरंगी पांच हजार येऊन पठाणाची चौकी उठविली, आणि आपली चौकी बसविली. पठाणास म्हणो लागले कीं असा सरदार तुम्ही दगा करून मारिला, निमकहरामी केली. आम्ही दीढ वरिष श्रमसायास केले, माणसे मारविलीं, करोड रुपयाखालें आलों, आणि तुम्ही निमकहरामी, धनी होऊं म्हणता, हें कसें होतें? फिरंग्यांचें बळ विशिष्ट आहे. पठाण याचे सैन्यापासून दोन कोस जाऊन राहिले व जानोजी निंबाळकर व रामचंद्रराऊ चंद्रसेनाचा लेक वगैरे हे आपले समुदयानसी वेगळे राहिले आणि हिदायेत मोहिदीखान यास सांगोन पाठविलें कीं आम्ही तुम्हास भेटत नाही. चाकर पातशाही; ज्यास पातशाही सनद येईल त्याचे तैनात राहू. निज्यामनमुल्क याचे धाकटे लेक तुम्हाजवळ आहेत, ते आम्हांकडे पाठऊन देणे. आम्ही बहुत दिवस त्याचा समागम दिव्हा, त्याचे सार्थक हे मुलें औरंगाबादेस पोहचाऊं. त्यानीं ते मुलें त्याजकडे पाठविलीं नाहीत. आपणाजवळच ठेविली. मोगलाई फौज आहे, ते आपली तलब चढली आहे ते हिदायेत मोहिदीखानापासीं मागतात. प्रस्तुत येक दरमाहा देऊं म्हणतात; ते घेत नाहीत. तेहि फौज वेगलीच आहे. फिरंग्याचे प्राबल्य बहुत आहे. हिदायेत मोहिदीखान व खजाना वगैरे नासरजंगाचे असा घेऊन दोन कोस मागें फुलचेरी-कडे दोन कोस कूच केलें, या प्रकारें वर्तमान सविस्तर लिहिलें आहे. पत्र येतांच आम्हास बोलाऊन सांगितलें त्यावरून लिहिलें असे. हिदायेत मोहिदीखान यांचीं पत्रें खानास व दरगाह कुलीखान कोतवाल व काजीस आलीं कीं तुम्ही आपली खातरजमा राखोन आपलाले अधिकारास सावध राहणे. कळावें म्हणून लिहिलें

असे. वरकड कितीक वर्तमान मुखवचनी येज्ञेश्वरभट भागवत यांस सांगितलें आहे; निवेदन करतील त्यावरून विदित होईल. वहुंत काय लिहिणे हे आसीर्वाद.

¶*Vasudev Dikshit writes to the Peshwa how, after murdering Nasarjang, the Pathans of Karnol, keeping Muzafarjang under restraint, tried to become masters of the situation themselves and how they failed in this attempt owing to the timely arrival of the French who rescued Muzafarjang and marched with him towards Pondicherry, taking with them the treasure of Nasarjang.*

No. 101]

[19-1-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २ रबिलावल तृतीय प्रहर पावेतों कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय-लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. छ १ तारिखेचें आज्ञापत्र सादर जालें तें आजीच याच समई प्रविष्ट जालें. तेथें आज्ञा की वरचेवर दिनप्रतीचें वर्तमान लिहीत नाहीं. नित्य दोन पत्रें पाठवावीं म्हणून आज्ञा, तर याच कामाविषई सेवकाचें राहणे या स्थळीं जालें आहे. ज्या समई जें वर्तमान आढळतें तें लिहून पाठवितों. वर्तमान विशेष आढळलें त्याविषई आळस केला यैसें तों होत नाहीं. सेवक लोकांस आज्ञा प्रमाण. नित्य दोन जोड्याही खाना करूं. अद्याप सुलतानजी-कडील फौज आली नाहीं. येणार येणार यैसी मात्र आवाई आहे व वराडचीही फौज आली नाहीं. येका दो रोजांत दोन्ही फौजा येणार यैसें म्हणतात. नित्य दोन वेळ दरवारास सेवक जात असतो. जें आढळतें तें लिहून पाठवितों. या वेगळें वर्तमानहि घेत असतां. सर्व बंदोबस्ती यथास्थित नगररक्षणाची आपले सामर्थ्या-प्रमाणें केली आहे. शाहा माहमुदाचा तकिया व मसजीद शहरास लगती आहे ते हस्तगत जालियास शहरास मोर्चा भारी आहे यैसें जाणोन बनाजी तेथें येऊन लग्गाव पाहून त्याचे रक्षणास सातशें प्यादा नेमिला. तूर्त तीनसं प्यादा तेथें ठेविला आहे. स्वामी वाळुंजेवर आलियावर आणखी च्यारसं प्यादा तेथें ठेवितील. आपण खुद इदगियापुढें उभें राहावें व लोकांस ताकीद केली आहे. इदगियापुढें जाऊन उतरा म्हणून कोण्ही कोण्ही उतरतें. तेथें आसपास पाणी नाहीं याजकरितां लोक मन घाटून उतरत नाहीत. स्वामीचाहि मुकाम लांब आहे म्हणून आमळसें आलीकडे आलियाचे वर्तमान आलें म्हणजे फौज झाडून तेथें राहील. खुदच

येऊन राहतील. दरगाईकुळीखान नित्य दरवाजे दरवाजे बुरुजो बुरुज फिरतच आहे. बळकटी यथाशक्त करीतच आहेत. स्वामीच्या प्रतापापुढें काय राहणार आहे ! तथापि आहे तें वर्तमान लिहित आहों. कोणी खुषामती लोक काय सांगत असतील तें नकले. आजी स्वामीचें येणें सिवनेरीवरी जालें म्हणून आज्ञापत्र सांडणीस्वाराबराबर सादर जालें व शहरांतहि आवई दाट जाली याजवरून गडबड फार जाली. फौज तलाव्यास पाठविली आहे, व जागेहि वाटून दिले आहेत. दीक्षित आद्याप संध्याकाळपावेतों पावले नाहींत. जेव्हां येतील तेव्हां सांडणीस्वाराबरोबर जाव पाठऊन देतों. कलावें म्हणून सेवेसी लिहिलें आहे हे विज्ञापना.

¶*Banaji Madhavrao describes the progress of the mobilization of arms by Nasarjang.*

No. 102]

[19-1-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक हरबाजी राम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ऐसीजे. येथील कुषळ तागायत छ २ माहे रविलोवल स्वामीचे पुण्यप्रतापेकरून येथास्थित असे. यानंतर स्वामीचे सेवेसी पेशजीं विनंतीपत्र पाठविलीं तीं प्रविष्ट जाहालीं आसतील, हालीं राजकी वर्तमान तरी हिदायत मोहिदीखान आपले समागमे आनवरखांजी वगैरे आमीर घेऊन फुलचरीस गेले तेथें फिरंग्याणी पुर्सेस केली कीं, तुम्हीं ऐसे सरदार नासरजंगासमागमे होतेस, आणि ऐसा आमीर याप्रकारें पठाणानी मारला हा भेद कैसा आहे तो सांगणें, तुम्ही सर्व मंडबी(ळी) त्याचं आज्ञा भक्षून त्याची हैगत केली हे वर्तमान पातशहास लिहून त्याचें उत्तर येईल तेव्हां तुम्हांस जाऊं देईन हें म्हणोन सर्वांस किल्यामधें ठेविले म्हणून च्यार रोज शहरांत वार्ता आहे. छ मजकुरीच आनवरखांजीचे घरीं पत्र आलें कीं फौज फुलचीहून निघाली. दरमजल आवरंगाबादेस येतात. पुढें वर्तमान येईल तें सेवेसी विनंतिपत्र लिहून. कितिक वर्तमान श्रीमंत स्वामीचे विनंतीपत्रां लिहिलें आहे त्यावरून विदित होईल. सेवक तापीचें श्रानसंध्या करून स्वामीचे शुभचिंतन करितो, विदित होये सांभाल पाळण करणार स्वामी समर्थ आहेत हे विज्ञप्ति.

¶*Harbaji Ram sends news of Muzafarjang's advance upon Aurangabad with French assistance.*

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री

नानासाहेब स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक भगवंत गणेश कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. सेवकाचें वर्तमान तागायत माघ शुध सप्तमी भौम्यवार मुकाम मामले बीड येथ्यास्थित असे. सरलस्करचे चौथाईचे थैवजाकरितां राजश्री हणमंतराव निंबाळकर यांजकडे पाठविला. त्यास सांप्रत आज्ञापत्र सादर जालें कीं चोन्हासी हजार रुपये पुण्यास नेऊन राजश्री बापूजी बाजीराव यांस देणें. त्यास येथें तूर्त रुपये पनास हजार जमा जाहाले आहेत. निकट फारसी नित्य उठोन करितो. थोडकियाच दिवसांत झाडियानसी थैवज घेऊन मशारनिलेस पावता करितो. त्याजकडील कोण्ही विस्वासुक ब्राम्हण येता तरी सध्या जो थैवज जमा जाहला आहे, तो पुढें रवाना करून देतो. उरला तोहि निकट करून घेऊन पावता करून सेवेसीं येऊन पोहचतो. राजश्री पांडबा व धोंडोराम यांच्या व राजश्री हणमंतराव निंबाळकर यांची भेटी जाली. बोलीचालीचा सिधांत करून येका दो रोजांत निरोप घेऊन स्वार होऊन येतील. राजश्री आपाजी प्रभू दिमत राजश्री फत्तेसिंग भोसले यांची फौज च्यार पांच हजार परगणे पानगांव इकडे आली. सरलस्करचे फौजेसीं जुंझ जाहालें. आपाजी प्रभूस मोडिलें. सरलस्कराकडे पाडाऊ च्यार हती व दोनतीनसं घोडे आले, हे वर्तमान यांचे दरबारी आहे. याणी राजश्री फिरंगोजी पवार यास हजार फौज देऊन सिवपटणचे रखवालीस पाठविलें आहे. व राजश्री सेव्याजी मलवडे यास पांचशें स्वार देऊन पालीम परगण्यांत रवाना केले. दोन अडीच हजार फौज बिडीयाजवळ आहे. श्रुत जालें पाहिजे. थैवजाकरितां राजश्री राज निंबाळकर यांस आणखीहि येक ताकीदपत्र पाठविलें पाहिजे. हे विज्ञापना.

¶Bhagwant Ganesh to the Peshwa from Bid, reporting an encounter between Appaji Prabhu and the Sarlaskar.

श्री

विनंती. येथील कुशल तागायत छ १७ माहे रविलावल मुकाम लष्कर येथ्यास्थित जाणऊन स्वानंदवैभवलेखनार्थ आज्ञा केली पाहिजे विशेष. नवाब हिदायत मोहिदिखान आरकाटामधून कूच दरकूच चालिले. वाटापावेतो आले,

तो पठाण हिमते बहादुर व करनीलवाले व आबदुल नबिखां कडकेवाला व आबदुल मजीदखां सावणूर बंकापूरवाला त्याचा लेंक तिघे जन आरकाटमधेंच राहिले होते त्यास पठाणाहीं चेंदाच्या (चंदासाहेब ?) लेंकासीं मिळून नेमलें होतें कीं हिदायेत मोहिदीखानाची व तिघे साहेबजायांची जियाफत करून शहरामध्यें हवेलींत बोलाऊन नवाब नासरजंग दारखा यासी दगा करावा त्यास हेसुरान(?) हिदायेत मोहिदीखानास कळूं आल्याउपर हिदायेत मोहिदीखानानी जियाफतीनिमित्त शहरामध्यें न गेले. बाहेरूनच कूच करून चाला. त्यास घाटापावेतों येतां मागून पठान दरकूच करून जलदीनं येऊन पोहोंचले. त्यास लस्करामधें येऊन लस्करच्या आगाड्या पिछाडियास आजराहशरारतीच्या(?) बाहिरबुनगास लुटूं लागले. लस्करास आजार देऊं लागले. थैसियास फिरंगी हिदायेत मोहिदीखानासमागमे येत त्याचा आसबाबोचा येक छकडा लुटून घेतला. त्याजवरून फिरंगी बहुत दिलगीर जाले आनि म्हणूं लागले कीं पलटणावर चढाई करूं. त्यास आज छ मजकुरी नवाब हिदायेत मोहिदीखान बमये साहेब जादे पठानावर चढाई केली त्यास पठाणहि तयार होऊन उभे राहिले. उभय-पक्षां लढाई पडली. त्यास लढाई या मार्गे दोन जाल्या; परंतु हे लढाई थोर सफे-जंगची जाली, बहुत लोक मारले पडले. पठाणाही फत्ते केली होती, परंतु ईश्वरास तमाम विश्वजनाची चिंता. याजकरितां पठाण मारले पडले. हिमतबहादुर याचे सीर साहेब जादा निजामआलीखां यानें आपलेंया हातें कापलें. सावनूरवाल्याचें सीर कापिलें. हिमतबाहादुराचा दिवाण मिर सैफुला त्याचेंहि सीर कांपिलें इतकीं सिरें भाल्यावर घाळून आणिलीं. हिमतबहादुर यानें लढाईमध्ये मोठी जवांमर्दी करून हिदायेत मोहिदियेखानाच्या हत्तीसी हस्ती भिडविला; परंतु नवाब हिदायेत मोहिदीखांही गोळी लागून कामास आले. त्यासिवाय आनीक उमदे कामास आले. नवाब निजाम आलीखां राजी बसले आनी त्यांची दाही फिरली. या उपर काये होईल तें लिहून. ईश्वरानें आजचेही थोर अरिष्ट वारले. जिवेच जात होतों. ईश्वरें वांचविलें. हातामध्ये जरब लागली त्यामुलें कष्टीं आहे. हिदायेत मोहिदीखान मारला गेला. जवून जालें. सरदार बरा होता. आतां पाहावें कीं कैसें होईल. साहेबज्यादाहि जवामर्द आहे. शहाना आहे. कललें पाहिजे हे विनंती.

¶News-letter to the Peshwa describing the engagement in which Muzafarjang was killed.

१ मेजवानी.

२ सामानसुमान.

३ कत्तल.

४ शौर्य.

५ वाईट.

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे शेवेसी

विनंती. सेवक चंद्रभान मुधाजी जयेगोपाळ विज्ञापणा. येथील क्षेम तागायत छ १९ माहे रविलावलपर्यंत स्वामीच्या कृपेकरून सेवकाचें वृत्त येथास्थित असे विशेष. पूर्वी अबदुल खेरखानाची थैली व सेवकाचें पत्र कासिदावरावर सेवेसी पाठविलें आहे त्याजवरून निवेदन होईल. याउपर छ १३ मजकुरी खोजे कुलीमखानाची थैली व वस्त्रें गुजरानिली. जबाणी वृत्त आज्ञाप्रमाण श्रुत केलें. मग दुसरे दिवसीं आपण मागती जाऊन जावसाल मागितला, उत्तर दिधलें कीं येका दो रोजांत तुम्हास जाव देऊन. चौथे दिवशीं खानवालाशान येही आपणांसी बोलाविलें. खिलवतींत आम्हांस पुसों लागले कीं जबाणी काये फर्माविलें तें जाहीर करणें. आपण सांगितलें कीं नवाब नासरजंगास पठानाही मारिलें हे जवून जालें, त्यास तुम्ही येथें बसून काये मनसुबा केला आहे? तर अबदुल खेरखां व सेद शरीफखां व सेद लस्करखां कुल मिलोन काये पैरवी केली? तुम्हांसी व आम्हांसी पूर्वीपासून श्रेह आहे. नवाब आसफज्या होते तेव्हांही दरमियानें आपले तुम्हीच होते, पुढेंही आतां मातबर व पोख्तकार तुम्हीच आहांत. आहीही या प्रांती आलोच आहो. पुढें तरतूद काये केला म्हणोन या गोष्टी विचारावयासी मजला खिजमतीस पाठविलें आहे. तेव्हां त्याणी व त्याचे दिवान गिरधरलाल ऐसे म्हणो लागले कीं आमचा इरायेदा आहे कीं स्वामीनी या स्थळीं आगमन करावें. आम्हीं वेशक भेटीस येतो. येथील सुभे खेरखा जे द्रव्य देतील त्यापेक्षां आम्हीं दुभून देवितां. रयेतीस या साहुकारास छेडनार नाही. त्याची तजवीज आहे. दुसरे हे जागा वेऊन देतो. आशेर किला आहे त्याच्या किलेदारासी सार्वत आहे. तेंहि स्थल प्राप्त होतें. तिसरे हिदायेद मोहिदीखां येतात, या गोष्टीची श्रीमंताचीं मर्जी काये आहे? आपण जाव दिवला जे तुम्ही कुल आमीर मिळोन काये तजवीज केली? याचा जाव त्यांही दिवला कीं पूर्वी हिदायेत मोहिदीखानांहीं सर्वास इनायेत-नाम पाठविले. आपणासीहि आला कीं सुभेदारीचा कारभार अबदुल खेरखानाच्या सुपूर्त केला आहे, तेणेप्रमाणें आपण कबूल करून घरीं बसिलों आहोत. सैद शरीफखानानी तों मानिलें नाही. त्यास शरीफखां व आपण येकादिल

१ विचारवंत.

२ दुप्पट.

३ सख्य.

४ सुपूर्त = हवल्ली काबीज.

आहोंत. आपला खुलासा की नासरजगाच्या भावास निजामआली यासीं होये ते गोष्ट करावी; व श्रीमंत स्वामीसहि याच राज्याची जरूर आहे, तेव्हां स्वामी व व आपण व सैद लश्करखां व सैद शरीफखां येकदिल जालें, तर जें करून ते होऊं सकेल. खैरखानाचा इरायेदा कीं हिदायेद मोहिदीखां होत हें उत्तम आहे. दुसरे म्हणों लागले कीं बिलफैल आम्हांस वाली स्वामीच आहेत. दिलीहून कोन्ही सुबा ठेयरलियाउपर त्याचें म्हणविलें लागलें तर ऐसियांत स्वामी आम्हांस आपल्यासामील करून घेऊन आंगीकार कीजे. आम्हीं ज्यानमानासी हजीर आहोंत आगर स्वामीचे येणें या प्रा न जालें तर येक सरदार दोचौ हजार फौजे-नसीं येथें पाजे. त्यास आज्ञा कीजे कीं खोजे कुंलिमखांचा विचारांत राहून सांगतील ते कीजे. त्यास येथें जागाहि हस्तगत करून व दुसरेहि स्थल घेतों व द्रव्यहि घेऊन आपण भेटीस येऊन पोहचतों. असे कितेक प्रकारें मजकूर यांचे आहेत. आतां नासरजगाच्या मातुश्रीने व सैदलश्करखांही इनायेत पाठऊन यासीं बोलाविलें आहे. म्हणतात कीं जाणें जरूर लागलें. मग तेथें गेलिया-नंतर ते सांगतील त्यांच्या मर्जीप्रमाणें करणें लागेल. आतां सांप्रत कालीं आम्ही स्वामीच्या भरवसियानें आहोंत येसा कृतनिश्चये आहे. यानिमित्त आपण सेवेसीं पूर्वीं हुसेन बेग नामे पत्रें देऊन पाठविले आहे, त्यानी सविस्तर निवेदन केलेंच असेल. पुढें ज्याप्रमाणें आज्ञा होईल तैसी वर्तणूक करून. याचा जाव आपणासी लौकर आनविनें. त्याजवरून सेवकानें पत्र विस्तारें लिहिलें आहे. पुढें सेवकास आज्ञा पत्र येईल त्याप्रमाणें सालजाव त्यास सांगून. याची व खैरखानाची चित्तशुधता नाही. त्यास उभयतांही स्वामीसी आर्जो बंद आहेत. उभयेतांस कोने प्रकारें सांगावें येविसीं आज्ञापत्र पाठवावें. आणि खैरखानानी थैली सेवेसी पाठविली आहे त्यास आपणासी सांगितले कीं, आपल्या स्थलायोग्य विचारून आज्ञा कीजे. त्यास स्वामीची मर्जी असेल ते सेवकास आज्ञापत्र येईल तेणेंप्रमाणें ठेयेराऊन सेवेसीं लिहून पाठऊन. येविशी आज्ञा करावी. हे गोष्टीचा निकाल सत्वर जाला पाहिजे. दिरंग लागलिया याच्या गोष्टीचें शाश्वत नाही. कां जे हिदायेत मोहिदाखांही जलद येतों म्हणून हे यथे फिरोन नौदिर्गरच्या गोष्टी करतील. यास्तव येथील निर्गम सत्वर होये याचा बंदोबस्त करणार स्वामी समर्थ आहेत. राजश्री मानाजी निकम आंतुरलीवर आहेत. व राजश्री महिपतराव कवडे व राजश्री हरीपंत यावलकर आहेत. मोगलाची व यांची मामालियेत सिजल वैसत नाही. हर्शामर्श विशेष लागला आहे, व येथें राजश्री हरबाजी राम आहेत, त्यांजला आज्ञापत्र पाठविलें पाहिजे कीं चंद्रमान व तुम्हीं येके विचारें

कामकाज कीजे, आणि आपण खोजेम् कुलीनखांचे व आवदुल खैरखानाचें वर्तमान सेवेसीं लिहिलें आहे. ज्याप्रमाणें आज्ञा येईल त्याप्रमाणें उभयेतांसी जावसाल सांगून. येविसीं आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत हे विज्ञापना. जासुदास येक रोजमरा येतां पावला होता, पुढें रोजमन्याविशीं आज्ञा केली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Chandrabhan Mudhaji, the Peshwa's news-agent at the Nizam's Court, reports the confusion created by the death of Nasarjang and solicits orders as to the future course to be pursued.*

No. 106]

[5-2-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसीं

विनंति. सेवक बनावी माधवराव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ १९ रविलावल मुकाम औरंगाबाद जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. नवाब नासरजंग आज्ञा नडोहीहून कूच करून पुढें चालिले. स्वकीयांत स्वामीचें आज्ञापत्र सादर जालें कीं त्याजसमागमें जाणे म्हणून आज्ञेप्रमाणें गेलें पाहिजे. पाल पडथळ सामान कांहींच नहुतां, याजमुळें खानाची आज्ञा वेऊन माघारे शहरीं आलों. कर्जवाम करून सामान सिध करून येका दों रोजीं स्वार होऊन लस्करांत जावें इतकियांत छ १७ मिनहूस सरकारचे हुंडीचे येवजीं राजश्री शंकराजी नाईक भिडे यांहीं रुपये ९००० नवहजार व लग्नाचे फर्माविषींचें कापड किनखाव वगैरे जिनस दों ती हजाराचा रवाना केला तो परगणे वालुंज सरकार दौलताबाद येथून जवळ पाव कोसावर चोर राऊत आले त्यानी माणसें जखमी करून रुपये व कापड लुटून नेले, त्याजमुळें बरेबडा बहुत जाला. आम्हांस वर्तमान कललियानंतर मुरादखान फौजदार व कमाविसदारास ताकीद केली. राऊत दिसत होते, परंतु कसब्यांतून धावणें निघून पाठलाग न केला, मुरादखान शहरांत होता. कमाविषदार जाधवां-कडील होते त्यानी पाठलाग केला असता तर राऊत जाऊं न पावते. ठिकाण तेव्हांच लागतें. औरंगाबादेसभोवते चोरराऊतानी उपद्रव फार मांडिला आहे. गरीबगोर मारले जातें. त्यांची दाद फिर्याद लागत नाही. हा माल समर्थाचां याजमुळें शोध केला असता तरी ठिकाणीं लागतें. तेथील लोकांनी गर्ई केली.

राऊत तों निघून गेले. वर्तमान श्रवण होतांच खानास व जानवा निवाळकरांस सेवकाचीं पत्रें गेलीं. सेवकही स्वार होऊन जात होता इतकियांत वर्तमान पैकिलें कीं आज संध्याकाळीं अथवा उदईक खान शहरांत दाखल होणार आहेत, याजमुळें राजश्री शंकराजी नाईकाहीं राहविलें कीं तुम्ही खान आल्यानंतर या गोष्टीचा जावसाल करून देऊन जाणें. नाहीतर खान आले तुम्ही नाहीत, म्हणजे गोष्ट दिरंगाईवर पडते. ताबडतोब होऊन मालाचें ठिकाण लागलें तर उत्तम नाहीतर वाट चालणे कठीण होईल. पुढे धंदाच राहतो. याजमुळें कितेक साहुकारानी व्हमा खादला आहे याचा निर्वाह जाला तरीच नकषा राहतो. याजमुळें राजश्री राघो गोविंदास सरकार पैकियाची वाट परगण्याकडून करून व्यावयाची आज्ञा जाली पाहिजे, अथवा पंचवीस राऊत व येक कारकून या कामाविषीं अलाहिदा वलुजेस पाठविला पाहिजे तेव्हां निर्वाह होईल. आज उदियांत खान आले म्हणजे जवाबसाल करून देऊन आज्ञेप्रमाणें लस्करांत जातों. न आले तर नाईकांचा गुमास्ता समागमे घेऊन जातों. लस्करांतच जवाबसाल होईल. राजकी वर्तमान तर लौकिकांत कस्त तों नवाबाचा फार दिसतो कीं हुजुरांत जावें, वजिरीस हस्तगत करावें, परंतु कोणही येकाचे चित्तास येत नाही कीं दक्षण सोडून जावें. यांत दोन तीन आसाम्या समागमें परिछिन जात नाही म्हणून राहिले आहेत. मिर कासमखान व खुजावंदखान व सफसिकन खान यैशे जात नाहीच म्हणतात. खानास तों कुल औरंगाबादची सुभेदारी देऊन ठेवणार व अबदुलरजखानास हैदराबाद वगैरे हवाले करून जाणार. वरकड हिदायेत मोहिदीखान वगैरे जेथें जेथें आहेत त्यानी आपला जिला सांभाळून असोन जानबासही औरंगाबादचे तैनात करतील. मजलदरमजल चालिले आहेत सराफ छ २१ मिनेहूस निघणार आहेत. बुन्हानपूर पावेतों जातील. पुढें जातील, साखरखेडल्यापासून काये मनसुबा करितील पाहावें. दिवस तों हिदुस्थानांत जावयाचे नाहीत. वाटेस पाणी चारा मिळणें कठीण म्हणतात. कितेक अजुर्दे आहेत त्याविषई सेर दरबारीं मोघम बोलिले, कीं जे दिलीस आम्हासमागमें यावयास अनमान करितील त्यांस गला दोरी बांधून वोढून नेऊं. यैसे बोलिले. वर्तमान या प्रकाराचें आहे सेवेसी श्रुत होये. स्वामीचे आज्ञेप्रमाणे लस्करांत तों जातों, परंतु खर्चविचाची बोढी बहुत आहे. परामर्ष पोखता जाला पाहिजे. खर्च भारी निर्वाह होणे कठीण आहे. आम्हा समागमी सरकारांतून नेमून दिल्ल्या-प्रमाणें माणसें आहेत, व दरबारखर्च भारी पडतो, उपद्रव बहुत लागतो, येथें

लस्करांत साहुकार बोलखीचा कोणही नाही. याजकरितां खर्च लष्करचा चाले
यैसा परामर्ष करविला पाहिजे म्हणजे स्थीत राहील. स्वामी सर्वज्ञ आहेत. सत्वर
खर्चाविषी कृपा केली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*News-letter from Nasarjang's camp, describing his measures for mobilizing
his forces and strengthening his position.*

No. 107]

[10-2-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसीं

विनंति. सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील
कुशल तागायत छ २४ रविलावलपावेतों कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय
लेखनाज्ञा केली (पाहिजे) विशेष. घोडी खानास प्रविष्ट करून मोताददार सेवेसीं
आला आहे. खान घोडीवर बहुतच खूश आहेत. येथील वर्तमान तर हिदायेत
मोहिदिखान आद्याप घाटं चढले नाहीत. पठाण माघें राहिले. जानबा
श्रीवेंकटेश यात्रेस गेले. पुढें घाटावर भेटतील. चंदाखान तों फुलचरिसच
राहिले थैसं तानाजीचें वर्तमान आहे. सातारियाकडील वर्तमान येथें आलें
कीं गडावरील लोकानीं हंगामा फार केला. तोफाच्या गोल्यानी गोविंदराव
चिटनिसाचे हवेलीचे सेजारीं मातवर येक दोन हवेल्या पाडल्या. पेठ लुटली
गेली. सरकारची फौज होती ते वेणेवर राहिली. थैसीं वर्तमानें येतात.
लस्करचेंहि येमाजी सिवदेवास निग्रह केल्याचें आलें. हिंदुस्थानाकडील
मल्हारबासी माधोसिंगासी लडाईचा प्रसंग आहे. माधोसिंग बाहेर निघाला
आहे. मल्हारबाचे तलावर उतरला आहे. फौज जमा करितो. मल्हारबा
सांगानेरावर आहे, थैसं वर्तमान आहे. गायकवाड धुळें प्रांतीं आहे. बापूजी
बाजीराव तों अद्याप लासुरावर आहेत. मुख्य खराब होतो म्हणून वर्तमानें
वरच्यावर येत आहेत. आम्हीही बापूजी बाजीरायास लिहिलें आहे कीं पुढें हें
स्थळ टाकून घाटमाथा जाणें. म्हणून खानानीं लिहविलें म्हणून लिहिलें आहे.
सेवेसी श्रुत होय बहुत काय लिहिणे कृपा आसूं दिवली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*News-letter from Banaji Madhav, writing to the Peshwa all the items of
news received by him from Satara and from Northern India.*

No. 108]

[15-2-1751

पो ७ रबिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसीं

विनंति. सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २९ माहे रबिलाखल संध्याकालपावेतो कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय लेखनीं आज्ञा केली पाहिजे. विशेष. आज प्राथःकालीं हिदायेतमोहिदीखानाकडील साहुकारियांत हरिचंद ताराचंद याचे वर्तमान आलें तेच क्षणी जसें श्रवण जालें तसें लिहिलें होतें. त्यानंतर येक 'गृहस्त राजश्री शामजीपंत टकले यांजकडील रामराऊ म्हणून त्या लस्करांत सराफियांत राहत होता. त्याचेंही पत्र सराफाचे पत्रावरोबर आलें त्याची नकल बजिनस स्वामीकडे पाठविली आहे त्यावरून तेथील वर्तमान कलेल. मागूनही येईल तें लिहून पाठजं. राजश्री दीक्षित आजिजखानाचे दर्शनास आले होते. वखें प्रविष्ट केलीं बहुत संतुष्ट जाले. खानानी आम्हांस व दीक्षितांस सांगितलें कीं श्रीमंताचे सेवेसीं ल्याहवें कीं आमचे व आपले चित्तांत जें होतें तें ईश्वरें सिधीस नेलें. सर्व आपले घरचे जालें. इतःपर स्वामीनी माघारें फिरावें, गायकवाडाकडील व आपले राज्यांतील बंदोबस्त करावा. या प्रांतीं आल्यानंतर आमची श्रीमंताची भेटी होईल म्हणजे परस्परें सर्व मनांतील आशय कळों येतील, येसें सांगितलें. आपणही पत्र लिहून आपलीच कासिदाची जोडी जलदीनं स्वामीपासीं पाठविली आहे. सेवेसीं श्रुत होय बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

[Banaji Madhav reports further details of Muzafarjang's death and the interviews the writer and the Dikshit had with the Khan.

No. 109]

[17-2-1751

छ ७ रबिलाखर

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान यांप्रति

वासुदेव दीक्षित अनेक आशीर्वाद. व सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागाईत छ १ माहे रबिलाखर-

पावेतों कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. काल संध्याकाळीं खानासहि लष्करचीं पत्रे आलीं, त्यांत विशेष इतकेंच कीं घांट चढून वीस कोंस राजोटी म्हणून जागा आहे तेथे लढाई झाली. मागून पठाण आले ते लुटीत आले. तेव्हां फिरंगियांसी विषाद आसबाब लुटण्यामुळेच आला. मुजफरजंगांनीं पाठाणाचें घरास रामदासपंतास पाठविलें कीं विषाद न करणें; व फिरंगियांसहि समजाविलें. उभयतां नाइकत; “तेव्हां लढाई सुरं जाहाली. पठाणांनीं आपलें लष्कर सोडून आद कोंस माघारें गेले, मागतीं आले, लढाई जाली. फिरंगियाचा मार भारी याजकरितां पठाण न टिकत. तेव्हां तिनदां हजारानशीं देखील चालू घेतलें न टिकत तेव्हां थोडक्यानशीं लढाईचें तोंड टाकून पठाण मुजफरजंगाकडे हिंमतबहादर पंचविसाशीं येऊन हौद्यापावेतों भिडला; तेथेंहि मार जबर जाहाला. दोन तरवार हिंमतखानाच्या मुजफरजंगावर याच्या त्याजवर ऐसें समयांत, मीर महमदखान पादशाही दिवाण कललें, गरीब माणूस तो येका हौद्यावर मुजफरजंगामागें होता, त्यानें हिंमत-खानावर गोळी चालविली. व रामदासपंतानी हिंमतखानाचें शिर हौद्यावरून चढून कापिलें. दोघांनी शर्त फार केली, म्हणून खान बहुत आश्चर्य मानीत होते. पहिल्या लढाईत नवाबचे पुत्र निजाम अलीखान याणें शिपाईगिरी बहुत केली. इतकी फत्ते जालियावर आज गैबी^१ तीर मुजफरजंगास लागला, तो डोळ्यांत लागला. जो लागला तो ठारच जाला, ऐसेंही वर्तमान आलें. पठाणाकडील मारले गेले बहुत. नवाबाकडील फारसे मेले नाहींत, फिरंगी बहुत कामास आले. मसनदनशीन सैद महमदखान सलाबतजंग निजाम-अलीखानाहून वडील त्यास केलें. द्वाही त्यांची फिरली म्हणून खानाहीं सेवेसी लिहिलें आहे. श्रुत होईल. आतां खानाचें मानस आहे कीं आपण तिकडे न जावें; माघारें फिरावें. आपला राज्याचा बंदोबस्त करावा जे ईश्वरें स्वामीच्या आपला चित्तांतील अर्थ केला. या प्रांती आल्यास परस्परे वर्तन होऊन पुढील इत्यर्थ करावा, ऐसें आहे. स्वामी सर्वज्ञ आहेत. चित्तास मसलत येईल ते केली पाहिजे. हे विज्ञापना.

¶*Vasudev Dikshit and Banaji Madhavrao communicate to the Peshwa the news that Muzafarjang was killed in the battle between the Pathans and the French.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान यांप्रति

वासुदेव दीक्षित आसीर्वाद व विनंती सेवक बनाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ ३ माहे रविलाखर पावेतों कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. काल छ २ मिनहूस पत्रें दिलीकडील खानाचेथें आलीं; तेथें वर्तमान कीं फेरोजंगास दक्षणचे सुवदारीची खलत बादशाही जाली, व डेरेहि दाखल जाले. निघणार, व नसिरजंगास औरंगाबादची सुवदारीचीं ज्यावतीची पत्रें-हि येणार यैसे खानास परस्परें लिहिलीं आलीं आहेत. याजवरून काल आम्हां उभयतांस बोलाऊन खानानी सांगितले कीं हें वर्तमान श्रीमंतास ल्याहावें कीं फेरोजंग तों येणार. आमचे यजमान पुत्रच आहेत. इकडील त्रिवर्ग नवाबाचे पुत्र आहेत. त्यांस सर्व लोक सांगतील कीं तुमचे वडील भाऊ पितृ-स्थानीं आहेत, यांचे आज्ञेत राहावें म्हणून. तद्वत तेहि राहतील. आतां-पासूनच किलेदार हैदराबादी आदिकरून सर्व त्यांस लिहितच आहेत कीं सर्व आम्ही तुमचे आहों म्हणून. तेच आल्यानंतर त्यासी बेरोख कोण वर्तणार आहे? असो इतके दिवस मसलत रावजी आम्हांस भलत्या गोष्टीची पुसत आसेल कीं कसें करावें. सांप्रत आम्हांवर हा प्रसंग या प्रकाराचा आहे. आम्ही कसे वर्तवें, आम्हांस काय सलाह श्रीमंत देतात, हें लिहून पाठऊन याचें उत्तर सत्वर आणविलें पाहिजे, म्हणून त्यावरून हें पत्र लिहिलें आहे. याचें उत्तर पाठविलें पाहिजे. आणखी म्हणत होते कीं इतके लौकर फेरोजंगानी वखें घेतलीं, हें काहीं उगीच घेतलीं नाहीं, श्रीमंताचे अनुसंधानावरूनच घेतलीं आहेत व ममताहि श्रीमंताची त्यांजकडे आहेच यैसें म्हणत होते. कर्नाटकचें वर्तमान तर कडप्यापासून बारा कोसावर राखोटी आहे त्या मैदानांत युध जालें. ते दिवशीं मुजफरजंगाची मातुश्री व स्त्रीपुत्र फिरंगियानी निरालीं केली. खजाना मुजफरजंगास कर्जदाखल दिलहा होता तोहि आपणांकडे नेला. निराले जाले; व आम्हांस मुजफरजंगाबा आमच्या मुख्यानी पाठविलें होतें. इतःपर आपल्या मुख्य कपितानास लिहून त्याची आज्ञा होईल त्याप्रमाणें वर्तणूक करूं म्हणून. याजवरून खानहि म्हणत होते कीं बरें दिसत नाहीं. फिरंगी गालिब त्याच्या प्रसंगास या मुलांच्यानें पुरी पडवतें यैसा अर्थ नाही. पुढेंहि महदनर्थच दिसतो. जेव्हां भागानगरास स्वस्तिक्षेम येतील तेव्हां खरें.

तदनंतर शहरास दाखल जाले ते दिवसीं त्याचें पुनर्जन्म आहे. यैशा आशयावर बोलत होते. प्रमाणच आहे, मुजफरजंग मेला, फितुर वारला हें जालें नाहीं. ईश्वर काय करतो न कले. राजश्री बापूजी बाजीराव न्हाहाल डोंगरीवर आहेत; व रंगराव दादूखानहि घाटाखालें आहेत. इंद्रोजी कदम बगैरेहि साता पांचा कोसीं आहेत. सर्वत्र येकेठाई होणार. गायकवाडहि लांब-कानीच्या मैदानांत आहेत. युधाची सिधता केली आहे. व बापूजी बाजी-रावहि जैरिंदे जाले आहेत. युध होणार यैसें वर्तमान मुरादखानाचेथें आलें. आमचेहि जासूद गेले आहेत. वर्तमान येतांच लिहून पाठऊं. नेमीदास सावकार सांगत होते कीं मल्हारबासी माधोसिंगासीं सख्य जालें. यैसी पंच्या-इसिची गोष्ट राहिली. छत्तीस लाख रुपये ठरले म्हणून सांगत होते. ईश्वर जाणें. आणखी कोठें शहरांत लिहिलें आलें नाहीं. सांप्रत वर्तमान इतकें आहे, पुढें येईल तें वरचेवर सेवेसीं लिहून पाठऊं. बहुत काय लिहिणें ? कृपा असूं दिधली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶ *Vasudev Dikshit and Banaji Madhav to the Peshwa, describing their conversation with the Governor of Aurangabad and the appointment of Ghaziuddin Ferozjang to the Nizam's masnad by the Emperor.*

No. 111]

[20-2-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक बजाजी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ १५ माहे रविलाखरपावेतों कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. नवाब मुजफरजंग व पठाण परस्परे लडून वीर स्वर्गवासी जालियाचें वर्तमान व राजश्री बगाजी यादव यांच्या पत्राच्या नकला पाठविल्या त्या पावल्या; व सेवकास पत्र होतें त्यांत स्वहस्ताक्षर वली च्यार होत्या, तेथें आज्ञा कीं खानास वाचून दाखवावयाविसी लिहिलें होतें कीं निजाम आली तो

सर्व प्रकारें आम्हांसी स्नेह उत्तमच चालवितील. आमचे मनांत स्नेहाचे रीतीनें त्यांजपासून उमेद फार आहे. याचा विचार खानास पुसणें म्हणून. आज्ञेप्रमाणें विचारिलें. त्यास बोलिले कीं जे कांही रावसाहेबांच्या व आमच्या चित्तांत होतें तें ईश्वरें घडून आणिलें. आतां पुढेहि हेंच उत्तम आहे कीं ज्या रीतीनें यांच्या वडिलांशीं स्नेह चालविला त्याचप्रमाणें यासींहि चालावें आणि पुढें यास कोण्हेहि गोष्टीचा उपसर्ग न लागे ऐसें करावें. ऐसें केलियानें रावसाहेबांस मोठें येश आहे कीं जैसें बोलत होते तैसेंच केलें. आम्हांस विचार पुसिला तर आमच्या विचारांत ऐसें येतें. इतकियावर माहाराव जानोजी जसवंत तेथें येत आहेत. त्यांसहि या गोष्टीची सलाह पुसावी कीं ते तेथील विचारास वाकीफ आहेत. तुम्हांस जवळ आहेत. समयानसार नेक सलाह देतील इतकें सांगितलें. याचा अर्थ ध्यानांत आणून देशकालानसार करणार स्वामी समर्थ आहेत. बहुत काय लिहिणें हे विज्ञापना

¶*Banaji Madhav reports to the Peshwa the condition of things after the death of Muzaffarjang. He also reports the friendly attitude of Nizam Ali Khan towards the Peshwa.*

No. 112]

[23-2-1751

श्री

श्रीसकलगुणालंकरण राजमान्य

राजश्री रामाजी बाबा गोसावी यांसी

स्नेहांकित चंद्रभान मुधाजी जय गोपाल विनंती उपरी. येथील क्षेम तागाईत छ ७ रविलाखर जाणून स्वकीय आपलें कुशल लािा गेलें पाा विशेष. येथें आबदुल खैरखा तगीर जाले. खोजे कुलिमखानास दिल्लीहून फर्मान व गाजीउद्दीखानाचा इनयेंतनामा आला आहे. आतां सुमेदारी यांजकडे जाली. आमचा जाबसाल पूर्वीं त्यांजकडे लागला होता, त्याचें उत्तर श्रीमंताची आज्ञा कीं राजश्री महिपतराव कवडे व हरी दामोदर यांजकडे लिहिलें, ते सालजाब करतील. त्यास खैरखानांनीं जाब दिधला जे, त्यांजकडे जाबसाल कीजे त्यावरून खोजे कुलिमखांजवळ मजकूर केला. तेहि उत्तर दिलें कीं जती उठली, जागिरा सोडल्या; आतां ही गोष्ट स्नेहांत दूर आहे. हा कुल मजकूर येजमानाच्या पत्रावरून श्रुत होईल. त्यास

१ बदलला.

आपण विनंती करून प्रतिउत्तर घेऊन काशीद येतील याबराबर आज्ञा येईल तैशी वर्तणूक करून. काम कांहीच नाही. येजमानाची मर्जी काय आहे हें सविस्तर कृपा करून लिहिलें पाहिजे. हें विनंती.

¶Chandrabhan Mudhoji to Ramaji Bawa, informing him that Abdul Khairkhan has been transferred and Kulimkhan is appointed to the subha of Khandesh to whom future plans should be reported.

No. 113]

[25-2-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक चंद्रभान मुधाजी जय गोपाळ विज्ञापना. येथील क्षेम तागाईत छ ९ माहे रविलाखरपर्यंत स्वामीच्या कृपेकरून सेवकांचें वृत्त येथास्थित असें विशेष. स्वामिराजी कृपा करून सेवकास आज्ञापत्र छ २३ रविलौवलचें पाठविलें ते छ २८ मिनहूस पावलें. तेथें आज्ञा ऐसी जे. आपण आंवडाजवळ आलों. शहरचे बोलीचा मजकूर राजश्री महिपतराव कवडे व राजश्री हरि दामोदर यांस लिहिणें. ते सालजाव करतील. त्यास पूर्वी खैरखानास सुभेदारी होती म्हणोन सालजाव तिकडे लावला होता. त्याची थैली व आपणांसी फर्माविलें होतें तेणें-प्रमाणें सेवेसी विनंतीपत्र पाठविलें होतें. जाव सतरावे दिवशीं आला. तेच दिवशीं छ २८ मीनहूस दिल्लीहून पातशाहाचा फर्मान व नवाब गाजुदीखानाचा इनायेत-नामा व वस्त्रें खोजे कुलिमखानास खानदेश व बन्हाणपूरचे सुभेदाराचीं आलीं. दुसरे दिवशीं फर्मान बाहेर घेऊन जाऊन खान मशारनिले आले. खैरखानाही आमलाफैला रुजू करून आपले घरीं बैसलेत. आपण व राजश्री हरबाजी राम खैरखानासी मजकूर केला तेव्हां त्याणी उत्तर केलें कीं आपली सुभेदारी तगीर जाली. आतां सालजाव तिकडे करणें. आपण बाहोळ असतो तर या गोष्टीस अंतर न करितों, ऐसा जाव दिधला. मग आपण उभयेतां मिळोन खोजे कुलिमखानाकडे जावसाल केला कीं या गोष्टीचा मजकूर राजश्री हरीपंतास लिहिणें लागतो; त्यास उत्तर दिधलें कीं आतां आमच्या जागिरा वगैरे कुलजती सुटल्यात, श्रीमंताच्या व आपल्या स्नेहांत दुसरा विचार नाही, ऐसें लिहिणें; व पातशाहाचा फर्मान व गाजुदीखानास निजामनमुलुक खिताव जाला त्याचा मजमुं कुल वाचून अर्थ सांगून दाखविला व म्हणो लागले कीं राजश्री बापू भिवरावास आपणाकडे रवाना केलें होतें कीं आमच्या मर्जीप्रमाणें सांगोन तें करावें. मिरजा हुसेन बेग राजश्री बापूबराबर

होते ते राजश्री वापूनी पत्र आम्हांस लिहून पाठविलें होतें. मिरजास मागती त्याजवळ रवाना केलें. सारांश म्हणो लागलें कीं आमचे चित्तीं होतें कीं निजामनमुलुकाच्या घराण्यांत पयेरेंव होये तेच श्रीमंताच्या चित्तीं होतें तें जालें. आनि हिदायेद मोहिदीखां मृत्ये पावले. हें स्वामीस येश आलियाचे व आपण सर्व प्रकारें आतां स्थापित आहोंत यैस्या किती भाशण केलें. त्याणीं थैली सोवत पाठविली आहे त्याजवरून निवेदन होईल. राजश्री दमाजी गायकवाड याची व राजश्री बापू भिवराव व राजश्री महिपतराव कवडे व राजश्री हरी दामोदर येकत्र होऊन मांडवे बहादुरपुरा शेरवेगचा याजवळ युद्ध मोठें जालें. गायकवाडाकडील दोन च्यार भले माणूस पडलेत व इकडीलहि थोडे बहुत लोक जाया जालेत. नाही तो गायकवाड बन्हाणपुरावर येणारच होता. येथील वर्तमान स्वामीच्या आज्ञा-प्रमाणें राजश्री कवडे व हरिपंतांकडे पत्रें पाठविलीं आहेत; तेथील उत्तर येईल त्या-प्रमाणें करून. पूर्वीं जासूद जोडी सेवेसी पाठविली, तेवीस रोज जाले अद्यापि आली नाही; आनि येथें बरोबर जोड्या तीन आहेत यासी खर्चास नाही. पुढें सेवकास ज्याप्रमाणें आज्ञापत्र येईल त्याप्रमाणें सालजाव करून. जाबाविशीं आज्ञा व खर्चाविशीं आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत हे विज्ञापणा.

¶[Chandrabhan Mudhoji, the Peshwa's news-agent, reports that imperial orders have arrived appointing Khoje Kulimkhan to the subhaship of Khandesh and Burhanpur and describes the battle fought by Damaji Gaikwad.

No. 114]

[पो 7-3-1751

पो छ १९ रबिलाकर

श्री

बातनी पत्र शहर अवरंगाबाद अहितुलाखान याजवरावर काफला व उमदे लोक सलाबतजंग याचे सइन्यास जात होते, त्यास बेदरचा किलेदार मीरमुक़दाखान यानें अवव्यास कैद करून ठेऊन लाख रुपये मागतात. निजाअलीखानानें किलेदार मजकुरास लिहिलें आहे कीं तुम्ही चाकर आमचे अहात. नवाब सलाबतजंग यास किला न देन व तुम्ही फौज ठेऊन भाडेने पैका शिवंदीचा जो होईल तो आपन देऊं ऐसं म्हनतात व मिरजा बकर याजला करोडगिरी व अंबाडची फौजदारी जाली. येथील करोडो आमल देत नाही. बहादुरदीलखां दिवान आवरंगाबाद म्हणतो कीं तुम्हीं आंबडप्रमाणें येथील फौजदारी सोडून देने. आपन करोडगिरीत तुम्हांस

१ प्रवेश.

२ कर.

३ करवसुलीचा अधिकार.

दखल देऊं. दुसरें आयेकिन्यांत आलें कीं दमाजी गाईकवाड निजामआलीखानासी मिलाळा, व करांडियाचे कबिल्यास निजामअलिखानानी धरलें, असें आये-किन्यात आलें. निज्याम अलीखान बऱ्हाणपुरीं आदुखान्यांत दाखल जाले व अनवरखानाचे घरास खतनी लाविली आहे व तमाम उमदे लोक पैकेदार पलोन गेले विशेष विज्ञाति.

¶*News-letter reporting the opposition of Nizam Ali to the accession of Salabatjang.*

No. 115]

[13-3-1751

श्री

सेवेसी तुबाजी अनंत सां नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ताा छ २६ राखर बुधवारपर्यंत येथास्थित असे. स्वामीची आज्ञा वेऊ(न) स्वार जालें. ते संध्याकालीं चौं घटका दिवसां लस्करास पावलो. त्या लस्करास व या लस्करास सोळा कोसांची तफावत आहे. कालीची मजल लांब जालियामुले दरबारास जावयाचे जालें नाहीं. आनवरखान बकसी व गोविंदराव बकील माहारायांचे, येसैं देविजण राा माहारायांच्या डेरियास आले. त्याणीं भेटीस जावयाचा मजकूर केला. त्यास लांब मजलीमुले कोणांचे दिवटे व खिजमतगार आले नव्हते, याजमुले व प्रजन्य आला याजमुले भेटीस जावयाचे न जाले. कुचामुकामाची चिठी पाठवावी, त्यास ते गेले तेव्हा च्यार घटका रात्र जाली. तेथे पावले तेव्हां प्रहर रात्र जाली. याजमुले गोविंद बकील यांची चिठीहि न आली व माणूसहि फिरंगी येऊ न देत. याजकरितां आजी सकाल दो घटका दिवसां चिठी मुकामाची आली. आजीचा मुकाम येथें आहे. प्रहरा दिवसां भेटीस जाऊन ते जें वोलतील तो मजकूर सांडणीस्वारांवा सेवेसी लेहून पाठऊन. या लस्करांत धारण हरभरें अडीच पाइली व जोरी च्यार पाइली आहेत. मौ सफीचे रात्री कुली बख्खाहरण केले. सेवेसी सुत होये हे विज्ञाति.

¶*Tubaji Anant explains to the Peshwa that he has been delayed on the way by rains and hopes to meet the Nizam soon.*

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसीं

विनंती. सेवक बनावी माधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २७ माहे रविलाखर पावेतों कृपावलोकने जाणून स्वानं-दातिशयलेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. आज्ञापत्रे कासिदाबराबर तीन पावलीं त्यांत खानासी बोलून निजामआलीस ये प्रसंगीं उचित लेखन करवावयाची आज्ञा होती. त्यास खानाचे चित्तांत तों असेंच कीं लेखन करून उभय पक्षीं स्नेह व सरकार किफायतीमुळे पुढील कार्याची पैरवी व आपले दौलतेची करामत आहे परंतु इतकें दिसतें कीं येथूनहि द्रव्य देऊन खाना केले. पूर्वश्रेह तों आहेच. पुढेहि त्यास द्रव्य द्या, स्नेह करा, म्हणून लिहिणें केवळ येक्यतेचेंच दिसून सर्व कर्तव्य आपणच केलें, येंसे त्यास भासवणार नव बोलतीं भासवितील. येथूनहि कितेक आमित्र मनास मानल्यासारखें आम्हांविषई लिहीतच आहेत. आम्ही तों येकनिष्ठ नवावाचे संततीची आहों. निज्यामदौलासीं येकनिष्ठच होती. मध्यें मुजफरजंगासी येकनिष्ठता कार्यापुर्ती धरली होती. प्रसंग तसाच पडता तर कलतें. आतां दिलीहून पत्रे फर्मान गाजुदीखानानीं पाठविली तेंहि न्याबतीचीं हेंहि सर्वत्र विदितच आहे. सलाबतजंगाहीं इनायतनामें न्याबतीचे जागीर गांडापूर आडीचा लाखाचा तनखा गुलजार परगणा शहाराजवल दु हजारी मनसबा इजाफा पूर्वील च्यार हजारी सांप्रत दु हजारी येकूण सा हजारी जाले इतकी कृपा केली. परंतु आपण कबूल करीत नाहीं. सांप्रत दोन लक्ष रुपये आपले घरीं येतात. हंगाम आहे परंतु घेत नाहीं, याचें निमित्त कीं आपण यांचे दौलतखाह. यांनी तों सिलंगणचे सोनें वाटावयाचें मांडिलें. आम्ही कबूल केलियावर सर्व जपत आहेत. मनमानेसारख्या जागिरा घेतील, मग यांजपासीं काय राहिल. दौलत कशावर करतील. जो औरंगाबाद सुभियांत जीव तेवढा जागिरांत दिलहा, मग काय करणार ? तीन सुभे तों हातचे गेलेच दाखल. उरले तीन त्याची गत यानी या प्रकारें केलियास परिणाम काय ? हजूर कारभारी मिळाले आहेत त्यांस आपलें नांव करावें, बरें म्हणवावें हाच प्रकार. ते समयास यांच्या कार्यास आले आहेत त्यांचें पथ्य त्यांस. दुसरे आम्ही जागीर न घेतली तर आणखी कोणहांस घेतां येत नाहीं, याजमुलें ते द्वेषहि करतील. मनास आल्या-प्रमाणें आम्हांविषईहि पैशुन्य करतील. दिलीकडील मिळापीहि म्हणतील. तथापि आम्हांस हेंच लाजिमें आहे कीं जागीर कबूल न करावी, येंसे पेंच आहेत.

अशांत श्रीमंतांकडील तरफसानी लिहिली तर विरुद्धदर्शी आहेत ते त्यांस बिनून पुतें बदनाम करितील हा आदेशा होता. मग सेवकानें कमालुदीखान दिवाण व मजलसराये पेशकर यांसी स्नेह आहे. दुसरेयांचें सांगणें खानासहि प्रमाणांत आहे, मग यांजकडून सांगऊन लेखनाचे पल्यावरी आणून सलाबतजंगास ये प्रसंगीं स्नेह उत्तम प्रकारें राखावा. जे जे मनोरथ असतील ते करावे म्हणून बहुता प्रकारें लिहिलें आहे, व खानाचेंहि पत्र सेवेसी पाठविलें आहे. श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶ *Banaji Madhav reports to the Peshwa the attitude of Nizam Ali Khan and advises friendship with Salabatjang.*

No. 117]

[18-3-1751

श्री

सेवेसी तुबाजी आनंत कृतानेक सा नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान ता १ जमादिलावल प्रहर रात्रपर्यंत स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून येथस्थित असे विज्ञापना. स्वामीचे अज्ञापत्र सांडणीस्वार यांजबा सादर जालें तें सा घटका रात्री पावलें त्याचा आभिप्राये कलों आला. येसियास स्वामीनी कितेक प्रकारे शब्द लाऊन लािा; त्यास जो प्रसंग दृष्टीस पडला अगर शोधांत येईल तो ल्याहावा. केवळ बाधअवईचे वर्तमान सेवेसी काय ल्याहावें? त्यांचा काही दुसरा आर्थ दिसोन येत नाही. अवयोग बारा घटकापर्यंत होता. त्याजमुले त्रितीये प्रहरां दरबारास गेलों. तेथे रामदासपंताची व माहाराव यांची बोलीचाली जाली. मग नवाबाकडे येकांती जाऊन बोलीचा करार करून मग जानोजी ढमढेरे व आम्हांस बोलाऊन समक्ष बोलीचा करार करून भेटीचा निश्चय केला, आणि माहाराव यास व आम्हास निरोप दिल्या, ते चौ घटका रात्री डेरियास आलो. स्वामीकडे पत्र ल्याहावे तो पर्जन्य लागला. याजकरतां चौ घटकांचे आंतर पडले. तों सांडणीस्वार येऊन पोहोचले याजबा सेवेसी पत्र लिहिले आहे. मुरारजी घोरपडे व आणखीहि कोणही आले तन्ही कोणेविशी अंतराये आहे थैसे नाही. याप्रा राजश्री माहाराव याणी करार करून आपल्यास पत्र त्यानी लािा आहे, त्यावरून सेवेसी निवेदन होईल. आपण च्यार कोस कूच करून यावें. यांस आम्ही भेटीस उत्तर आल्यावरी घेऊन येतो. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञाति.

¶ *Tubaji Anant informs the Peshwa of his discussions with the Nawab and the latter's consultations with Ramdas pant and Maharao Nimbalkar.*

श्री

सेवेसी तुवाजी अनंत कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ता ८ २ जावळ दोन प्रहरपर्यंत स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून येथस्थित असे विशेष. स्वामीचे आज्ञापत्र जामुदासमागमचे सकाळ दोंघटका दिवसा सादर जालें. त्याजवरी राजश्री महाराव यांनी गोविंदराव वकील राजश्री रामदास-पंताकडे पाठविले. त्यांस च्यार गोष्टी सांगोन भेटीस निघावयाचा निश्चये केला. त्याच्या विचारें उदईक यावें येसें होते. परंतु याणी बल देऊन आजीच निवोन यावें यैसा करार केला आणि त्यांसी बोलिले कीं आम्हास आजी रात्री तेथे न ठेवावे. महाराव यांनी मान्य केले. राजश्री रामदासपंताची तयारी जाली. महारावहि तयार जाले. स्वार होऊन भेटीस येतात. विदित जाले पाहिजे. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञाति.

¶Tubaji Anant informs the Peshwa of the movements of Ramdas pant and Maharao.

No. 119]

[22-3-1751]

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामी व भाऊ स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिंबकराव गिरमाजी कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल ८ ९ जमादिलौवल पावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षावलोकने सावनुरी सुखरूप आसो विशेष. पूर्वी सरकारचे कासीदजोडीसमागमे हिदायेत मोहीदीनखान मारला गेला, कडपेकर पळून गेला, व कनोलकर व सावनूरकर याचे पुत्र कामास आले व नासरजंगाचे बंधु मसनदनिषीन जाहाले मणून पत्रें पाठविली, तीं सेवेसी पोहचून सर्व वर्तमान विदित जाहाले असेल. सांप्रत निजामआली यांनी कनोल घेतलें. पुढे भागानगराकडे स्वार होऊन जाणार, व इकडेहि येणार मणून आवाई आहे. तिकडील वर्तमान परस्पर सेवेसी विदित होत असल. राजश्री सिवराव यास व आम्हास सेवेसी रवाना करावे, यैसा निश्चये केला. कोणते स्थली आज्ञा होईल, त्याप्रो सेवेसी दाखल होऊ, अगर पुण्यासच या मणून आज्ञा जाहालिया राजश्री सिवराव यास घेऊन येतो. राजश्री सिवराव यांनीहि पत्रे सेवेसी लिहिली आहेत. चितारूढ होईल. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶Trimbakrao Girmaji writing from Savanur informs the Peshwa of Muzaffarjang's death, Salabatjang's installation and Nizam Ali's journey to Hyderabad.

No. 120]

[पा 28-3-1751]

छ ११ जावल.

श्री

विज्ञापना. दोन घटका दिवस आल्यावर नवाब स्वार होऊन बहिरबुनगा-
सहित चालले. कामरंगावचा रोख दिसतो. हे विज्ञापना.

¶*Report that the Nizam is marching towards Kamargaon.*

No. 121]

[8-4-1751]

श्री

राजश्री पंतप्रधान
गोसांवी यांसी

०॥८॥

श्रीमंत सद्गुणनिधान कृपाविधान प्रतापवरीष्ठाभिधान निरंतर भगवदनुसंधान
सावधान श्री माहाराव जानोजी जसवंत निंबाळकर दंडवत विनंती उपर.
येथील क्षेम ता २२ जावल मुा भागानगर जाणोन निजानंद लेखन कीजे विशेष.
राजश्री रघोजीबाबा भोंसले येथोन तीं कोसावर येऊन उतरले आहेत हे वर्तमान
विस्तारें राजश्री भगवंतराव राम व राजश्री मनोहरपंत वकील यांनी लिहिले आहे
त्यावरून विदित होईल. आजी उद्यां आम्हांस निरोप होणार आहे. आविलंबेच
आटोपून येतो. निरंतर स्ववैभवातिशये लेखकास लेखनआज्ञा करून लेखन
जात्यां मन संतोशैकनिकेतन होईल. विशेष लिहिणें हेच विनंती.

¶*Janoji Nimbalkar informs the Peshwa that he will soon leave for Poona.*

No. 122]

[पो 26-4-1751]

पौ छ १० जाकर मुा वामोरी

श्री

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री बापू
स्वामी गोसावी यांचे सेवेसी

पोष्य बनाजी माधवराऊ कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील क्षेम
दशमी मंगळवार पावेतो जाणून स्वानंदलेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष.

+ ता पारनेर, जि. नगर.

आपला निरोप घेऊन आदित्यवारी आलों. खानाची भेटी जाली. वर्तमान सर्व निवेदन केलें. खानास शरीरीं अमळसें सावकाश नव्हतें. परंतु ते शहरास आले. आपलें राहणें माघारें आलें याकारितां आम्हांवर शब्द ठेविला तो अर्थ काय म्हणून पत्रां लिहावा? थोर लोकांस आपले अन्याय वाटत नाहीत. बरें त्यांचीहि समजाविस उत्तम प्रकारें केली. सांप्रत येथास्थित कृपावंत आहेत. तुम्ही अबदुल खैरखानाचें वर्तमान लिहून पाठवणें म्हणून सांगितलें. त्यास अबदुल खैरखानास याच मनसुव्यानिमित्त निरोप दिल्हा. ज्या दिवशीं गणोरीस गेला त्याच दिवशीं येथें रहिमुलाखानाकडून पत्रें आलीं कीं आवजी कवडे आपणापासून दूर गेला. पहिली लढाई जाली. यानंतर आवजी तेथें राहिला नाही. प्रायशः आपल्या देशास जाईल ऐसें लिहिलें आलें. अबदुल खैर-खानाकडे येथून फौज जाणार होती तेहि जात नाही; थोडी बहुत गेली ती गेली. येक दोन मजली जाऊन तेथून नासरजंगास लिहितील कीं उभयेतांचा वियोग जाला. इतःपर काय प्रयोजन जाण्याचें आहे? येथूनहि माघारें येणें म्हणूनच आज्ञा जाईल ऐसें येथील वर्तमान आहे. बुराणपुरासहि जाणें अवश्यक आहे. तेथे गेलियावर कांहीं मागती नवकलह निर्माण जाला तर येत कांहीं नाही. येथील वर्तमान या प्रकाराचे आहे. नवाबानीं वालकोंडा फत्ते केलियाचें वर्तमान येथें आले. सेवेसी कळावे म्हणून लिहिले आहे. जिनस यादीप्रमाणें घेऊन दिल्हा आहे. हजरहजरी येकां दो दिवसां येऊन पावेल. जिनसांचा पैका येथें आला तर उत्तम, नाही तर पुण्याहून शंकराजी नाईकाचें दुकानचें पत्र पाठविलें पाहिजे कीं जिनसांचा पैका यादीप्रमाणें पावला म्हणून पाठविला पाहिजे. बहुत काय लिहिणें? कृपा असूं दिधली पाहिजे हें विनंती.

तीनशें रुपये मैरालपंताकडून देविले ते अद्याप येथें आले नाहीत; तरी आणखी येक पत्र त्यास पाठऊन शीघ्र प्रविष्ट होय तें केले पाहिजे.

सेवेसी गणेश गंगाधर साष्टांग नमस्कार.

¶News-letter from Banaji Madhav describing the precautions taken by Salabatjang in strengthening his position at different places.

No. 123]

[26-4-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान यांप्रति

वासुदेव दीक्षित अनेक आशीर्वाद उपरी. येथील क्षेम वैशाख शुद्ध १२ शुक्रवार जाणऊन स्वकीये कुशल लेखन केलें पाहिजे विशेष. बहुत दिवस

१ तात्पुरती व्यवस्था करून.

आपणांकडील पत्र येऊन वर्तमान कळलें नाहीं. सांप्रत आपली पत्रें नसीरजंग यास व साता लक्षांचा परवाणा सलावतजंग यांचा पाठविला, ते सर्व आम्ही व राजश्री बनावीपंत मिळून पावतें केलें; व सलावतजंग यांची दोन तीन ताकीद-पत्रें नसीरजंग यास आली कीं श्रीमंतांशीं आम्हांशीं अतिस्नेह जाहला आहे. त्याचे मदतीस आम्ही इकडून राजश्री जानोजी निंबाळकर वगैरे पांच हजार स्वार रवाणा केले आहेत. तुम्ही तेथून पांच हजार फौज व रेहकले बाणाचे उंट १०० ऐसैं सत्तरी रवाना करणें, व राजश्री सुलतानजी निंबाळकर यांचे पुत्रास सजावळ पाठऊन ते फौज समवेत त्यांस जाऊन सामील होत ऐसैं करणें. त्यावरून नसीरजंग यांनीं सैदहमीदखान सियादतखान याचा पुत्र यांस समागमें फौज व रेहकले व बाणांचे उंट शंभर तैनात केलें. शनवारीं येथून कूच करून मजल दर-मजल येतील. शुक्रवारी डेरे दाखल जाले. नसीरजंगहि दो चौ दिवसां स्वार होणार आहेत. कळावें म्हणून लिहिले असें. बरकड राजश्री बनावीपंत यांनीं लिहिलें आहे त्यावरून विदित होईल. राजश्री सुलतानजी निंबाळकर याचे पुत्रास सजावळ गेले आहेत तेहि येतील. कळलें पाहिजे. बहुत काय लिहिणे हे⁺ आशीर्वाद.

¶Vasudev Dikshit reports to the Peshwa that Salabatjang has written to Nasirjang (younger) to send succour to the Peshwa and to send a messenger to Sultanji Nimbalkar asking him to join the Peshwa immediately with his forces.

No. 124]

[3-5-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती. सेवक बनावी माधवराऊ कुतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ १७ माहे जमादिलाखर पावेतो जाणून स्वानंदातिशय लेखनाज्ञा केली पाहिजे. विशेष. येथील वर्तमान तर आद्याप गाजुदीखान दीलीहून पांच सात कोस आलीकडे आले नाहींत. च्यारवाग दिलीत आहे, त्याजपारीं काजीचा वाग आहे तेथें राहिले आहेत. येतात. बरसातहि समीप आली, येतीलच. सलावतजंगहि हैदराबादेसच आहेत. कूच जालें म्हणतात. आद्याप पांच सात कोस आले नाहींत, परंतु येतील. तेथीलहि नाना प्रकारें

सांगतात की फिरंगियां त्यांनी मनस्ताप आला आहे म्हणूनही बोलतात. सारांश सर्वत्र असेंच आहे. चिरंजीव व्यवहार कांहीं दिसत नाही. खान नासिरजंग हे काल रोजियास गेले आहेत. उर्दूक येतील. येथून फौज रवाना करणार तेहि दिरंगाईवर पडलें आहे. खर्चाचाचून लोक निघत नाहीत. खर्चास कठिण पडलें आहे. तनखा जाला आहे, त्याचा रुपया हैदराबादेहून वाट होऊन आलियावेगलें पावणे कठिण आहे. पाहावें कसें होईल. रामदासपंतहि सत्वरच मार्ग करून पाठवितील. सेवकाचें शरीर कांहीं समाधान नहुतें. सांप्रत कृपामृतावलोकने आरोग्य आहे. पुढें हैदराबादेहून पांच सात मजली आल्यानंतर खानासहि बोलावितील कीं काये पाहावें. राजश्री दामोदर माहादेव फेरोजंगाबरोबर पूर्वी राजश्री शंकराजी मल्हार आले हेति सैदाचा येवतियार कुल होऊन, तसेच समागमें येणार म्हणून त्यांनीं नासिकीं वरीं पत्र लिहिलें होते, तेथून लोकांनीं येथें लिहिले आहे. अब्दुल खैरखान यास लाख रुपये सलाबतजंगानी खर्चास पाठविले. त्याच्या हुंब्या औरंगाबादेस येऊन बन्हाणपुरास गेल्या म्हणून खबर आहे. खाजमकुलीखान फेरोजंगाचे म्हणवीत होते त्यासी यांनी सलुक असा केला, त्यामुल्लें फेरोजंगास विरुद्ध फार वाटलें व खानानी बादशाही फर्मान घेतला नाही. हेहि दुःख त्यास जाले. बेगमा व हिरजुलाखान वगैरे सर्व खानाचे उणेंच दिलीस लिहितात. त्याजवरून गाजुदीखानास यांचें वाईट फार वाटलें आहे. मीरकासमखान तोहि त्याचाच पक्षपाती, त्यासहि यांनी कैद केले. सारांश चहूंकडून फेरोजंगांनीं खानावर रुष्ट व्हावें येसा प्रसंग घडला आहे. सुखरूप दक्षिणेत येऊन पावल्यानंतर पुढें काय करतील तें करोत. बहुत काय लिहिणें ? कृपा निरंतर आसूं दिधली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶ Banaji Madhav sends news of Salabatjang's arrival at Hyderabad and his having won over Abdulkhairkhan from the party of Ghaziuddin Ferozjang.

No. 125]

[9-5-1751

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक बानाजीमाधवराऊ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागायत छ २३ माहे जमादिलाखर गुरुवार पावेतो कृपावलोकनें जाणून स्वानंदातिशयलेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष. आज्ञापत्र सादर जालें तेथं दमाजीचें पारपत्य येथासांग करून त्यास शिक्षा केली व नासिरजंग फौज पाठवणार

वआपणहि मागून येणार त्यानीं या प्रसंगीं न यावें म्हणून आज्ञापत्र नासिर-जंगास व दीक्षितास सेवकास पाठविलें पावले. खानास प्रविष्ट करून उत्तर पाठजं. येथें प्रथम वर्तमान गायकवाड भेटला म्हणून आलें तेच समई फौजेचें निघणें मानसिक. आलीकडे हे वर्तमान आलियावर बाहेरील फौज शहरांत आली, परंतु या समई स्वामीनीहि न यावे म्हणून लिहिलें, हाहि याजवर उपकारच स्वामीचा जाला. खर्च लागतो. पर्जन्यकाल; लोक मागें पुढें येत होते त्यांची खातरसली करून पाठवणें हें बहुत संकटच होतें. ईश्वरें आपला बोल-वाला केला तो यांच्या संकटाच्या परिहारास कार्यास आला. आतां तों पत्र आलें हें फारच उत्तम जाले. यैवजाची त्वरा खानास सांगून करून सत्वर यैवज पावे तो अर्थ करावा म्हणून जरूर यैवजाविषीं आजहि खानाची आमची रदबदली जाली. खानानी पत्रें सलाबतजंगास लिहिली आहेत कीं येथें यैवज नसतां तुम्ही वराता केल्या त्यास पूर्वींच लिहिले होते. तेव्हां तुम्ही लिहिलें कीं दाहा लाख रुपये पाठवितों ते तों न पाठविले. बहुधा उभयतांत इष्टत्व आहे यांत अंतर पडावें, श्रमिंती आजुदें आम्हांवर व्हावे, इतक्यासाठीं यैवजाची वाट न करितां वराता केल्या. बरें इतःपर सत्वर यैवज पाठवणें असे लिहून मुजरद अजुरदार जोडी पाठविली आहे, त्यास आठ दिवस जाले. आणखी आठ दाहा दिवसांत पत्र येईल. यैवजाचीहि वाट हुंब्यापांड्या पाठवितील म्हणजे देऊं म्हणून येथें यैवज ऐसी हजार रुपये खजान्यांत जमा जालें, ते सिपायांची च्यार-माही तलव चढली आहे, त्यांचे दंगे होतात म्हणून कांहीं थोडा बहुत यैवज पावता त्यास केला पाहिजे. त्याचा भरवसा पुरत नाहीं यैसे संकट आहे, म्हणून फार बोलिले. आठ पंधरा दिवसांत तेथून हुंब्यापांड्या उत्तर येईल त्याप्रमाणें वाट होईल. सेवेसी श्रुत होये. बहुत काय लिहिणें? कृपा आसूं दिवली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*Banaji Madhav, the Peshwa's agent at Aurangabad, offers excuses for the failure of the Nizam's officers to make payments. He promises to send the dues as soon as received.*

No. 126]

[5-8-1751

पाा २४ रमजान

श्री

राजश्री महिपतराव आवजी गोा यासी

आसीर्वाद उपरी. गुलामसेदखान व शामजी गोविंद याजकडील यादी करारमदाराच्या पारसीची एक व दुसऱ्या हिंदवीच्या तीन लाखोटा करून आमचे

जुजदानात होत्या त्या आहेत. याखेरीज यादी लिहून दिल्या होत्या त्याची पारसी करून मोहर करून घोडनदीहून गुलाम सेदखानानी पाठवून घाव्या असा करार होता. त्या यादी आल्या किंवा नाही ? आल्या असल्यास तुमचे जवळ असल्यास पाठवून देणें; नाही तर तसेच लेहून पाठवणे. मोघम जागीर बराणपुरी पायमली व रनाळ्याची आम्हाजवळ आहे. वरकड कलमाची तुम्हाजवळ असली तर पाठवणें. छ २३ रमजान. बहुत काय लिहिणें हे आशीर्वाद.

¶Bhausahab to Mahipatrao Awaji, asking for despatch of the papers relating to the agreement.

No. 127]

[17-8-1751

छ १० सवाल

श्री

पुर्ववणी श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना ऐसीजे. दिलीकडील वर्तमान तर नवाब सलाबतजंग याजकडील सालजाब नवाब बहादर यांचे विद्यमानें आहे. ऐशास यांनी पंचवीस लक्ष रुपये खजाना पाठविलियावर अर्जी केली ते नवाब बहादरानी गुजरानली. त्याजवर पातशाहा बहुत मुर्तवजे होऊन दसखत खास जाब लिहिला व सलाबतजंगास-असालतन (?) फर्मान सुवेदारीचा व किताब असफुदौला ऐसा तजवीज केला. मागून येणार. राजे रघुनाथदास यास नवाब बहादरानी पंजहजारी छालरदार पालखी तजवीज केली आहे. तेहि सुवेदारीचे फर्मानाबरावर येणार व पातशहानी लिहिले आहे कीं नवाब गाजुदीखानाचे व पंत प्रधानाचे खातरेकरितां नियाबत म्हणून सलाबतजंगाचे नांवें शुका लिहिला आहे तर तो रोखा प्रमाण न करावा. मागून असालतन फर्मान पाठवितो म्हणून पातशहानी बहुत कृपायुक्त लिहिले आहे, याप्रमाणे (मजकूर) * * * राा राजे रघुनाथदास काल छ ९ शवाली दरगाहकुलीखान कोतवाल याजवळ करीत होते त्यांचें स्वमुखें ऐकिला तो सेवेसी लिहिला. राा मोरोपंत जानवाच्या विचारें रंभापुण्यांत येऊन राहिले. काल छ ९ मजकुरी साइंकाळी जासूद दाहा जोडे पाठऊन पाई चालवीत हवेलीत आपणून ठेविले व जासूद दरवाजियावर चौकी बसविले. राज्याजीनी आपणास न कळतां हा मजकूर जाला ऐसे दर्शऊन नवाबास अर्जी केली व रात्री नवाबानी मेवा अर्जबेग्याबराबर पाठऊन मोरोपंताची तसली केली कीं रंभापुण्यांत राहणे

काय उचित ? आपले हवेलीत राहून आसीर्वाद मात्र देत जाणे. जासूदहि दरवाजियावरील उठविले. सांप्रत मोरोपंत जुने बाजारांत आपले हवेलीत आहेत. शहरांत आलियावर राज्याजीची व यांची भेटी जाली नाहीं. चितांत विकल्प दिसतो. पुढें काय करितात हे पहावें हे विज्ञापना.

¶*The writer reports to the Peshwa news received from Delhi that Salabatjang and his Minister have been honoured with titles by the Emperor.*

No. 128]

[1751 ?

श्री

पुरवणी श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. गांडापूरची गढी पाडली. नेवासें येथील कौल वेऊन ठाणेदार काल गेला व चांदे येथील ठाणेदार गेला. दोन्ही ठाणी गेलीं. तेथील गढ्या पाडावयास पाठविले आहेत. वैजापूरचाहि काल गेला. तेथील गढी पाडावयास पाठविले व गांवकुसुहि पाडतील. सेवेसी श्रुत होय. कनड व येरूल इकडील फौजदार गेले. राजश्री जिवाजीपंत कनडेस आले आहेत. आम्ही आज येरूलच्या सुमारे जातो. विदित जालें पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*News-letter reporting that the fortifications at Gandapur and Vaijapur have been dismantled according to instructions.*

No. 129]

[1751 ?

श्री

अर्ज विज्ञापना. मंदवार आडीच प्रहर मोगलाचा मुकाम आज लिंपनगावावर जाहाला. प्राथःकाली मुरादखान स्वामी समर्थाकडे आले आहेत. सरदार लोक आपले आपले गोटाजवळ मोर्चेबंदीन उभे आहेत. श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Report to the Peshwa of the Nizam's visit to Limpangam and Murad-khan's visit to the Peshwa.*

१ राजा रघुनाथदास म्हणजे रामदासपंत ७-४-१७५२ रोजी मारला गेला त्यापूर्वीचे पत्र.

२ श्रीगोंबाजवळ.

No. 130]

[1751 ?

श्री

सेवेसी विज्ञापना. आमदानगरचे वर्तमान तरी सेनापती व वाणराव माल-वाड्याजवळ राहिले होते त्यास सेनापतीनी कूच करून जाऊन किल्यासंनिध सुराराव निर्मलकर यासेजारी राहिले. आपल्या जागा तमाम फौज आवळून आहे. विना थोरली मोगलाची फौज नजीक आल्यावाचून, यांचा निघावयाचा सुमार दिसत नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶This probably refers to the rebellious attitude of Yashvantrao Dabhade, Senapati, who was anxious to join the Nizam.

No. 131]

[Jan. 1752 ?

श्री

आशीर्वाद उपरी. आज दोन महिने बहुत मेहनत करून मोगल बहुत जरवंत आणिला असतां येकायेकीच अनीन * * * बहुतच सैल सोडिली यामुळें कोणाच्याहि मनास आलें नसेलसं वाटतें. हेच गोष्टी आणखी आठां चहुं दिवशीं वोढून होती तरी पुढिलें वर्षी कर्ज फेडावयासी गुंता न पडतां. आपण जें केलें असेल तें मागें पुढें दृष्टी देऊनच केलें असेल. आम्हांस जें सुचलें तें आम्हीं लिहिलें असें. आम्ही लिहिलें याजवरी कांहीं मदार नाही. हें आशीर्वाद.

¶The context of this letter is obscure, but the writer reprimands a certain commander for letting the Nizam off so lightly, after having pressed him hard for two months.

No. 132]

[21-1-1752

श्री

विनंती उपरी. अजीचे वर्तमान वरचेवरी सांगोन पाठविले त्यावरून कळलेच असेल. संध्याकालचा च्यार घटिका दिवस उरला तेव्हां मोगल घाटाअलीकडे कोसभर येऊन गोदीच्या वोढ्यास पाणी थोडे आहं तेथेच राहिला. अजी पाणियावाचून फार हैरान आहे. चारा तो नहमीच नाही. दोन तीन जागा लोक उठले होते. वरीच जाली. आम्ही देवनईचे पाणियावरी हातन्या खोपट्या मोगलापासून दोन कोसावरी आहे. दादास आघाडीस राहावयास सांगितलें ते राहिलेच असतील. मोगल उदईक देवनदीवरी येईल. परंतु

सिनरावरी येईल किंवा वर्ताखालता होईल तो रोख पाहून लेहून पाठऊ; त्याप्रो कूच करणे तरी करावे. साताराहून दिनकरपंताचे व करवीरवासी यांचे कागद आले आहेत ते पाठविले आहेत. त्याचा काये विचार करणे तो करून उतरे घावी. आम्हासहि लेहून पाठवावे. राघो गणेश याचे कागद आले आहेत. त्याचा अर्थ काये तो लेहून पाठवावा. मातुश्रीचे मर्जीस विरुध पडते हे फार खाईल. अप्रमाणपण आपलेकडे येते. याचा विचार करावा हे विनंती.

¶Sadasivrao writes of the movements of his own forces and those of the Nizam.

No. 133]

[11-3-1752?

पैवस्ति छ ६ जमादिलावल शुक्रवार

श्री

विज्ञापना. छ ९ जमादिलावल गुरुवार दीड प्रहर रात्र. आज याजला बातमी आली कीं स्वामीनी घाटबंदी तोफा ठेऊन करविली होती. तोफा घाटावरून काहडून माघारे नेविल्या. त्याजवरून याणींहि आपला नाईक व जासूद-जोड्या घाटावर बातमीसाठीं पाठविल्या होत्या तेहि खबर घेऊन आले कीं घाटावर तोफा नाहीत माघारे फिरून नेल्या. तरीहि याची संशयनिवृत्ति परिछिन्न होत नाही. न जाणूं श्रीमंती तोफा कोठे जवळपास ठेविल्या असतील अथवा कसा प्रकार असेल, याजकरितां आणखीहि जोड्या तहकीकें वर्तमान आणायस्तव घाटावर पाठविल्या आहेत. याणी मनसबा केला आहे कीं उदईक मोठे प्रातःकाली आरुणोदयेपूर्वीच कुल लष्करासुद्धा स्वार होऊन चालावे. घाट पांच कोस अथवा सा कोस आहे. जर स्वामीच्या तोफा घाटावर नसल्या तरी लागलेच घाट चढून घाटावर मुकाम करावा. कदांचित् तोफा घाटावर असिल्या तर स्वामी अर्धी फौज घाटावर तोफाचे कुमकेची पाठवितील. अर्धी फौज घाटाखाले मुकाविल्याची राहिल. तरी घाटाखाले तोंडासी पोहचून वर्तमान तहकी(क) घेऊन घाट न चढता परिछिन्न खाले फौजा स्वामीच्या राहतील अथवा स्वामीच खुद फौजेनसी असतील तर फौजेचा पिछ्या दोन तीन कोस करून चालून यावं. दहा हजार सडी फौज याणी वेगळीच मराठे वगैरे सुद्धा केली आहे. यास सहसा न चुकावे ऐसा मनसबा याणी आपले जागा निश्चयेकरून केला आहे. त्यास उदईक हे आरुणोदयेपूर्वीच स्वार होऊन चालतील. जर

१ पत्र भाऊसाहेबांचें सखारामबापूनें लिहिलें. येथून पुढील मजकूर खुद्द भाऊसाहेबांच्या हातचा.

२ खरें, सत्य.

वाट मोकला आसिलियावर जाऊन मुक्काम करीतीलच. जर अटकाव असला तर दुसरा पर्याय करतील म्हणून अगोघरच सेवेसी विनंती लिहिली असे. याचा बंदोबस्त यथास्थित करायाचा तो केला पाहिजे. दुसरे काल याजला बातनी येऊन पोहचली होती कीं स्वामीनी कुल करोल निवड करून व फौजा निवड करून चहूंकडे वाटणी करून तोफा समागमे घेऊन आज युद्धास यांसी यावे. त्याजवरून याणी आपले कुल सरदारासी एकचित्ते विचार करून आज सुलतानजी निवाळकर व आनंदराव निवाळकर व मुरादखां वगैरे सरदार दाहा हजार फौजेची निवड करून वेगळेच डावे (बाजूस) राजाजीहि वेगळेच हत्तीवर स्वार होऊन दहा हजार स्वाराचे बरोबरच चालत होते; व निजाम अल्लीखा व नवाब सलाबतजंग पांढरे व खंडागले व सरगर व खंदारकर व शिवाजी केशव वगैरे फौजेनसी बाहीरबुनगा एके जागा करून चालत होते. * * * * *

¶This letter explains the military dispositions of the Peshwa and the Nizam in one of their numerous encounters.

No. 134]

[21-3-17. नमंत
नेखा

पो छ २२ जमादिलावल

श्रीशंकर

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक निलो नरसिंह कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान छ १९ जमादिलावल मुा कटेहाली प्रा चिटगोपे नािा हुमनाबाद सेवकाचें वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. आज्ञा घेऊन आलो ते छ १० रोजी सैन्यास पावलो. राा रामचंद्र जाधवराव याच्या भेटीचा योग होत नाही. यंदाची स्तीत बदमामलीची आहे. परस्परे शोध केला. त्यास लतीबखान जमातदार सवासे राउताचा आहे. बहुत खेल्या आहे. याणे मुजफरखानास आणून भेटऊन दोन हजार गाडदी व हजार राउताचा करार करून ठेविला आहे. त्यास राजश्री आपाराव मल्हार याची आवघी जाहागीर काहाडून कलबुरगें व इंडी व तांबे येसे तीन परगणे सरंजाम दिलहा. रो विरापा जाधव व आणखी येकादोघानी सांगितलें कीं मुजफरखानास ठेविल्याने नवावाचा व श्रीमंताचा श्रेह राहणार नाही त्यास प्रस्तुत येकत नाही. मुजफरखानाने निश्चये केला कीं नवावासी व आधवा श्रीमंतासी येकदां युध्ध करू येसा बीर दिलहा आहे. राजश्री परसरामपंताचा आतिशये विरोध करितात. जुनी दोन हजार व नवी दोन हजार फौज आहे.

१ भर.

नवी फौज सुगी पावेतों आहे. सुगी जाल्यावर राहती किंवा नाही हे कलेना. राा जाधवराव शब्देकडून वलगणा फार करितात. नवाब वांजरा उतरून पलीकडे गेले. तिकडे राा जानोजी भो याजकडील राा गिरमाजी खंडेराव व रघोजी करांडे दाहा बारा हजार फौजेनसी आले त्याच्या शाहास गेले. भालकीकडे उपद्रव करावा इतक्यामध्ये तिकडे जाणे जाले. रो आपाराव मल्हार नवाबाजवळ गेले, त्याचे बंधु राा भास्करराव आजी पावेतो नजरबंद होते त्यास राा वीरापा जाधव याणी रदबदली करून वाचऊन आपणाजवळ ठेविला आहे. जर वीरापा नसते तर त्याजला मारावयाचा निश्चये केला होता. यंदा मनुशे मारावयाचे फार चिंती धरिले आहे, परिनाम काये होईल पाहावे. वणंवारीदास वाणी होता. वर्षा दोवर्षात काहीसी सावकारी करू लागला. त्याणे जाधवरावजीस उपदेश करून दाऊदखान मारला, यामुळे कितेक गोसावी व सावकार भयाभीत जाले. पाच सात लक्षाचे सावकार जवळ होते त्यांजला धरून रोखे फाडून टाकले. मुकुंदराव ठेंगिलाचा जाधवरावजीचा विरोध आठ पंधरा दिवसा पडिला होता. लतीबखान आली कोराच्या आश्रयेकडून आहे, यामुळे याणी सूत्र करून मुजफरखानास आणून काढ ठेविले. सबब वणवारीदास दोन दिवस उगेच आहे. कोणहास उपद्रव करीत नाही. येकास येकानी मारावे येसा फितुरामध्ये आहे. तेथे नारायेणराव सांप्रत दर्शनास आले आहे ते ठेंगिलाच्या आश्रयेकरून येथे असताती. जाधवरावजीची भेट जालियावर जे वर्तमान होईल ते सेवेसी लिहून पाठवितो. मुजफरखानाजवळ सध्या गाडदी खासगत गाडदी पनास पावणसे व राऊत चालीस पावेतो आहे. जाधवरावजीनी आपले गाडदी तीनसे दिले. तोहि नित्य नवे गाडदी आले ते ठेवीत आहे. येथील प्रसंग याप्रकारचा आहे. पार(प)त्य सत्वर करणार धणी समर्थ आहे. मुजफरखानास दूर करीत नाही येसा निश्चये करून ठेविला. छ ११ रोजी दीड प्रहर रात्री खलवत करीत होते की कसे करावे. त्यास लतीबखान याणी करार केला की आपण काही चिंता न करावी. मुजफरखानास दूर न करावे. यामुळे जे होणार ते हो येसा बीर देऊन दो प्रहरा रात्री मुजफरखानाच्या डेय्या(स) लतीबखान मात्र गेला होता, तेथे काये विचार केला तो येका दो दिवसा लिहून पा. सेवक आल्यापासून फार खलवते होताती. भेट जालियावर त्याचे भाशन काये होईल ते सेवेसी लिा पाठवितो हे विज्ञापना. रो धोडो आकदेव राा परसराम महादेव याचा निरोप घेऊन लस्करास येणार आहे हे विज्ञापना.

¶News-letter from Nilo Narsinha to the Peshwa from the Nizam's Camp, informing the addressee how the Nizam had taken into service the trained artilleryman Muzaffarkhan and how this man is creating mischief for the Peshwa with the help of Ramchandra Jadhav.

श्री

श्रीमंत राजश्री राज स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक लक्ष्मण बाबाजी साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा छ १६ जमादिलावल परियंत मो माहूब लस्कर नवाब सलाबतजंग येथे सुखरूप आसो विशेष. श्रीमंतानी रायेचुरच्या मुकामीहून राजश्री हणमंतराज निंबालकर याजकडे वातमीस पाठविले. त्यास उदगीरच्या मुकामी येऊन पोहचलो. त्यास येथील वर्तमान तरी नवाबाची व रघोजी भोसले याची माहूरचे मुकामी भेट जाली. जानोजी निंबालकर सा कोस पुढे गेले होते. रघोजीबावाने येक हती व येक घोडा व शंभर मोहरा दिल्या व येक सिरपेच दिलहा. नवाबानी येक हती व येक घोडा दिलहा व जिगा व सिरपेच वस्त्रे दिलही. साता सरबारांची (सरदाराची?) वस्त्रे दिलही, याप्रमाणे बहुमान जाला. रघोजी भोसले याणी आपले लेकास तीन हजार फौजेनिशी ठेवावे, मुलकात धामधूम करू नये, घासदाणा घेऊ नये, आमचे ममतत आसावे, श्रीमंतास मदत होऊ नये, सा लक्ष रुपये द्यावे, त्यापैकी व समतचा रोखा दो लक्षाचा रघोजी बाबानी घेतला तो माघारा द्यावा, बाकी च्यार लक्ष रुपये आखेरसाली द्यावे, याप्रमाणे करार सैदलस्करखानाचे व जानोजीचे विद्यमाने जाला आहे. वरकड कितेक जानोजीने रघोजीच्या चितात श्रीमंताविसी विपरियास आणिले की या प्रांते यावयासी कारण काये? श्रीमंतानीच पत्रे नवाबास पाठविली की रघोजीबाबा मुलकांत धामधूम मनमानेसारिखी करितात तरी तुम्ही नागपूरपरियंत जावे म्हणजे आपणच तह करील. त्यावरून नवाब आले. येसियास श्रीमंतानी तुमची मदत कोणती केली? उफराटी तुम्हाविसी पत्रे मात्र येतात. तरी याउपरी जाल्या करारात आंतर न पडावे येसे होऊन रघोजीबाबा लग्ननिमित्य निरोप घेऊन गेले. लग्नानंतर लेकास फौजेनिशी पाठवितो म्हणून करार केला परंतु लेकास पाठवीत नाही व रुपये देत नाही, मुलुक तुडवतो म्हणून भेटून तह करून गेले. जानबानी मेजमानी केली. हती घोडा सिरपेच दिलहा. सैदलस्करखान दोनदा रघोजी-बाबाचे डेरियास गेले होते. सारांश अर्थ हाच की या उभयताचे चितात आपले विद्यमाने तह जाला नाही याजकरिता उपद्व्याप बहुताप्रकारे करावा, सला बिघडावा, जुजावे, हे गोष्ट न जाली. आम्हासी समाधानेकरून ममतत घेतले तरी मुलुक घेतला आहे यात काही फिरोन द्यावा आणि नवाबास चाकरीचा मजुरा करून दाखवावा की फिरंगियाचे हाताने सला केला आसता आम्ही श्रीमंताचे समाधान रक्षून मुलुक फिरोन इतका घेतला. आमचे विद्यमाने सला केला असता तरी

मुलुकच न दिलहा आसता. बरे तुम्ही केले यात * * आम्ही याप्रकारे केले. येसी कितेक मजकूर आहेत. दिलीसहि पत्रे गेली आहेत की गाजदीखान दक्षणेच्या बंदोवस्तानिमित्त आले. त्यास त्याणी खालसा मुलुक गनिमास दिलहा. बाकी खाष्ट मुलुक राहिला. त्या मुलकात फौजेचा सरंजाम व गनिमासी नित्य कलह होऊन बंदोवस्त होत नाही तरी पूर्ववतप्रमाणें सनदा पाठवाव्या व गनिमासहि पत्रें पाठवावी की गाजदीखान याणी तुम्हास मुलुक द्यावयासी प्रयोजन काय? तरी घेतला मुलुक फिरोन देणे म्हणून पत्रे गेली आहेत. त्याच्या उतराचा मार्ग लक्षित आहेत. पूर्ववतप्रमाणे सनदा आल्या तरी आम्ही याप्रांते राहतो. नाही तरी हुजूर येतो म्हणून लिहिले आहे. यामुले सार्वभौमास पंचवीस लक्ष रुपये परिश्रेंत द्यावे व येक दोन लक्ष खर्चवेचहि करावा म्हणून याचे कोणी आत तेथे आहेत त्यास पत्रे गेली आहेत. लोकोतरात येथे रा मल्हारजी बावाचा बोभाट बहुत आहे की यासी सामील व्हावे. मातुश्रीनी सरलष्कर द्यावे व रघोजी दमाजी समस्तानी येकत्र व्हावे आणि श्रीमंतासी कलह करावा यैसा बोभाट ऐकितो. परंतु प्रमाण नाही. येकिले म्हणून लिहिले आसे. बाबूजी नाईकाची व मातुश्रीची पत्रे येथे समस्तास आली. त्यास बाबूजीनाईकास प्रतिनिधीनी गुंडालले म्हणून येथे वर्तमान आलेच आहे. गाजदीखानाचे लेक येणार म्हणूनहि वदंता आहे. नवाबास मुहिमेमुले कर्ज क्रोड रुपये जाले आहेत. त्यास सर्वावर पटी करून कर्ज वारावे, त्यास मराठे रजौवंद नाहीत यामुले प्रस्तुत राहिले. छावणीस जाऊन कर्जाचा परिहार करावा. खजाना करावा. फौज ठेवावी मग सला बिघडावा. प्रस्तुत विपरियास दाखऊ नये येसेहि आहे. ब्राह्मणपुरी पेशजी सुभा होता तो गत जाला. सबब दुसरा सुभा खाना केला आहे. मल्हारबा येरुलात आले. तेथील मुलाणे व कसाई बाहीर घातले आणि देवलास काम लागले आहे म्हणून वर्तमान आले त्याजवरून श्रमी जाले. जानोजी निंवाळकर व हणमंत-राऊ याणी रघोजी बाबास मेजवानी केली. हती येकेक व घोडा येकेक व वस्त्रे दिली, त्याचप्रमाणे रघोजीबाबानी दिले. पंचमीपरिश्रेंत येथेच मुकाम आहे. पुढे भागानगरास जावे येसे आहे, आवरंगाबादेस जावे येसे आहे, प्रमाण नाही. पुढे आधिकोतर आढलेल ते सेवेसी लिहितो. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶The writer Laxman Bavaji gives the Peshwa news about an interview between the Nizam and Raghuji Bhonsle and the mutual presentation of gifts, and the terms of an agreement settled between them through Said Lashkarkhan and Janoji. The arrival of Ghaziuddin in the South, the alliance between Babuji Naik and the Pratinidhi, the debts of the Nizam, the halt of Malharrao at Verul are some of the other topics mentioned in the letter.

पौ छ ९ जमादिलोवले

श्री

श्रीमंत राजश्री रावसाहेबाचे सेवेसी

आज्ञाधारक कावजी नाईक सां दंडवत विनंती. येथील कुशलता छ २३ माहे जमादिलावल मुा नजदीक उंबरखेड जाणून साहेबी सदैव अज्ञा केली पाहिजे. ऐसियासी सलाबतजंग याणी आवाई हैदराबादेची वातली आहे. परंतु औरंगाबादेचा रुख जायाचा दिसतो. सातसे बावीस बैल दारूगोळीचे व बाणाचे व तोफा मोठ्या दोन हतीने लोटाव्या ऐशा व लहान दाहा ऐशा छ २१ माहे मजकुरी लस्करांतून खाणा अवरंगाबादेस केल्यात. सलाबतजंगाचे चितात आहे कीं हैदराबादेस जावें आणि सैदलस्करखाजीचे चितात आहे कीं अवरंगाबादेस वेऊन जावे. कुलकारभार सैदलस्करखानच करितात. कितीक वर्तमान रघोजी भोसले याची मी सेवेसी येऊन पोहचन तेव्हां निवेदन करीन. राजश्री विष्णुपंत सेवेसी येतील तेव्हां येऊन पोहोचूं. कांही खर्चयासी पाठऊन दिले पाहिजे. येथे कर्ज मिळत नाही. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶Kavji Naik to Raosaheb Vishvasrao, communicating the movements of Salabatjang.

No. 137]

[27-4-1752]

पुरवणी

तलबतनखा सिपाही याची बहुत सरकारात आहे यामुळे सिपाही म्हणतात कीं हैदराबादेस जाल तर आतां आमची तलब देणें. नाही तर अवरंगाबादेस जाल तर दो महिन्या घेऊ. खानाच्या व जानबाचे चितात आहे कीं येथील बंदोबस्त केला तैसा साहेबासीहि सलुक करून घ्यावा. पुढे स्नेह करून चालावे, ऐसा रंग दिसतो. सेवकास येथे कर्ज बाराशे रुपयेपर्यंत जाले. साहेब दूर मुलुकगिरीस लांबले म्हणून खर्च यासी न पोहचले. येथें कर्जहि मिळत नाही, आणि अतिसाराचे वेथाहि अद्याप दूर जाली नाही. यामुळेहि कर्जदार बहुत जालो. त्यास पाच सात जोड्या जामुदाच्या सेवेसी पाठविल्या त्याचे उत्तरहि येत नाही. जर आज्ञा येईल तर सेवेसी पोहोचूं. चार महिणे जालेत उत्तरच येत

+ 'जमादिलाखर' ह्याबद्दल जमादिलावल चुकीने पडलेला दिसतो.

१ पगाराचा पैसा.

नाहीं. जासूद रामा व परसराम जथे तुलसाजी नाईक सेवेसी पाठविला होता तो थयेली सरकारची सलाबतजंगास व सैद लस्करखानजी यासी घेऊन आला. परंतु उत्तर पत्राचे घेऊन आला नाहीं. जर आज्ञा येईल तर उठून येऊं. नाही तर आज्ञेवाचून कैसे यावे? यास्तव राहिलों. जैसी आज्ञा होईल तदनुसार वर्तणूक करूं. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶*The Peshwa's Vakil with Salabatjang reports the discontent of the Nizam's troops and his own monetary difficulties.*

No. 138]

[29-4-1752?

पौ छ ८ जमादिलाखर

श्री

विज्ञापना ऐसीजे. छ २१ माहे जमादिलावलीं सलाबतजंग याणी सातसे आठसे बैल दारुगोळी व वान व दोन तोफा मोठ्या ज्यास हती लावावयास पाहिजेत ऐशा, व दाहा तोफा लहान अवरंगाबादेस पाठविल्यात आहेत. अवाई हैदराबादेची घातली आहे परंतु अवरंगाबादेस जातात. छ १९ माहे मजकुरी माहोरीहून कूच केले ते पाच कोस अलाकडे आलेत. तेथें च्यार मुकाम केलेत. त्याउपरी छ २३ माहे मजकुरीं तेथून कूच करून उंबरखेडाजवळ पाच कोस अलीकडे उतरलेत. उंबरखेड पोयाची खराबी जाली. वैरणकाडी कुल लस्करची कही होते. बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

सैद शरीफखान यासी अलजपुरची सुबेदार जाली. पहिले सैद लस्करखान याचा नायब होता त्यास आतां हि न्यायवतच खानांहीं दिलही. माहोरची किलेदारी फतउदीखान यासी दिलही. येथें राजकारणे कितीका प्रकारची खेळतात. त्यास बहुत खबरदारी करविली पाहिजे. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

रावोजी भोसले यांणी काही (म)वेस्तास काही दिलहे नाही. तर सर्वासी शब्दानीच समजाविलें. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*Salabatjang is reported in this letter to have despatched guns and ammunition to Aurangabad and himself to have started from Mahur.*

१ उमरखेड.

+ पत्रांतील माहिती नवीन आहे. स्पष्टता झाली पाहिजे.

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री भाऊ स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना. राजश्री बाबूजी नाईकहि येथे छ ४ रजवी साईकाली प्रहरा दिवसा शहरात दाखल जाले. चार घटका दिवस साईकालचे नवाबाची मुलाजमत जाहली. समागमे राऊत सेदीडसे होते. मुलाजमत होऊन खलवतहि ते समईच होऊन निरोप घेऊन डेज्यास गेले. बाह्यात्कारी वर्तमान येकतो की कांही नवाबासहि जाहागीर मागोन चाकरी करावी हा वेत आहे येसे वर्तमान येकतो. राजश्री आबाजी नाईक टोक्यास आहेत याप्रमाणे नाईकाचे वर्तमान येकिले ते सेवेसी लिहिले. फार श्रेमी आहेत. येथे शहरात लोकास कजें मागतात. कोनी देत नाही. खर्चास तर जवळ नाही. शहरात माहागाई तर याप्रकारची. पुढें पाहावे काये होईल. येकिलेले वर्तमान सेवेसी लिहिले. राा बगाजीपंत तर वरचेवर लिहीत असतात. आपणहि येकिले ते लिहिले. वरकड वर्तमान येथील धामधुमीचे दृष्टीणे पाहिलेले जिवाजी गोविंद मुखवचणे सेवेसी निवेदन करतील हे विज्ञापना.

¶The visit of Babuji Naik to the Nizam is reported to Bhausahab.

श्रीशंकर

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत
प्रधान स्वामीजीचे सेवेसी

आज्ञांकित निलो नरासिंह कृतानेक सांा नमस्कार विज्ञापना येसीजे. ताा छ २६ रमजान मुा भालकी सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे. सांप्रत इकडील वर्तमान राजश्री जाधवराव पंधरा वीस रोज हुमनाबादी होते. तेथून छ ३ रमजानी भालकीस आले. पूर्वी राजश्री त्रिंबकराव दामाडे याचा भेटीचा संदर्भ होता तो याणी टालाटाल केला. न येकिता छ १७ रमजानी मायाजी मान्या येऊन भेट घेऊन खामखा भेट घ्यावी येसा विचार करून राजश्री जाधवराव दुसरे दिवसी सिकारीस गेले. तिकडे तेहि आले; जलसिंगेस भेट जाहाली. उपरांतिक ते जावयासी निरोप मागत होते. याणी निरोप न दिलहा; हरयुक्तीने भालकीस घेऊन आले. मातुश्रीची भेट करविली. मातुश्रीनी दामाड्यास कितेक उपदेश करून राहून घेतले. आपणाकडे पत्र लािा

आहे. उतर आलियासारिखे वर्तनूक करितील. पूर्वी वाघोजी ना पाठविला, त्याणे निवेदन केले असेल. सांप्रत मातुश्रीहि श्रीजेजुरीस दर्शनास येणार आहेत; त्याजवा आज्ञा होईल तर येईन. राजश्री नागोराम याजलाहि बोलाऊ पाठविले आहे. तेहि आठा चौ दिवसा भेटीस येणार. सध्या तांदूर परगण्यात आले आहेत. यानी सर्व प्रकारे एकनिष्ठता धरली आहे. राजश्री त्रिंबकराव दामाडियासी आपणाकडे पाठवावे किंवा जिकडे जाईल तिकडे जाऊ द्यावा? त्याचे मानस की घडी येक, श्रीमंताच्या दर्शनास जावे येसे म्हणतो, म्हणून येकिल्यात येते. नीच शोबतीमुळे काहीच सुचत नाही. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Nilo Narsinha to the Peshwa, writing about an interview between Trimbakrao Dabhade and Jadhav. He also asks whether he should send Dabhade to the Peshwa or allow him to go where he likes.*

No. 141]

[12-8-1752

पौ छ १८ सवाल

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

सेवक कृष्णाजी रघुनाथ रिसवूड कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील कुशल श्रावण धवल चतुर्दशी मुकाम औरंगाबाद जाणून स्वामीराजे निजानंद वैभवलेखन-आज्ञा निरोपित असिले पाहिजे विशेष. राजश्री मल्हारजी होळकर व गाजुदीखान छ ७ सवाली नर्मदा उतरले, ऐल तीरास आले. तोफखाना व सरंजाम पिपलीद येथे आला. सलावतजंगाची मातुश्री यासीहि हैदराबादचे बोलावणे आले. आजी उद्यां जाणार. सैदलस्करखान वगैरे आमीर यांचे कविले येथून गेले. येथे दिवान पेशकार यावर शिपाई यांचा दंगा बहुत. हैदराबादकर स्थळ सोडून बाहेर निघावयाचा विचार दिसत नाही. सिबंदीचाहि गवगवासा असे. न्यामदुलाखां करनुली होता. हजूर आला. मुजरफरखां गाडदी करनूलचे किल्यांत आहे. कडपेकर वैगनपलीचे किल्यास मोरचे लाविले. आरकाटकर त्रिचनापल्लीसच आहेत. त्याचा भाऊ आरकाटेस आला कळावे. सविस्तर वर्तमान वेदमूर्ति राजश्री दीक्षित स्वामीनी लिहिलें आहे, त्यावरून श्रुत होणार. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञाति.

¶*News-letter from the Nizam's court at Aurangabad to the Peshwa, referring to Ghaziuddin who crossed the Nerbudda on 6th August 1752 along with Malharrao Holkar on their expedition into the Deccan. This was a fresh move on the part of the Peshwa to humble the power of Nizam Salabatjang who was supported by Bussy.*

१ मदतनीस, नायब, मुतालिक.

पो छ १० सवाल

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना ऐसीजे. राजश्री रामदासपंत यांस पत्र पाठविले आहे. गुजरानून त्यांचे पत्र राा महाराव यांस आम्हाकडे यावयाविसीं पाठवणे म्हणोन पत्री आज्ञा जाली. आज्ञेप्रमाणे पत्र गुजरानून वर्तमान सांगितले, त्याजवरून राजे मार-निलेनी आपले पत्र महारायाकडे छ २४ रमजानीच पाठविले. त्याजवर स्वामीचे पत्र छ २४ मजकुरी संध्याकाळीं गुजरलियावर दुसरे पत्र पाठविले. ती पत्रें त्यास पावली असतील. सांप्रत इनायतनामा नवावाचा महारावजीचे नांवें तयार करून राज्याजीनीं आमचे स्वाधीन केला तो बजिनस सेवेसी पाठविला आहे, पावेल. राा महाराव यांचे विद्यमाने कांही वस्त्रें वगैरे राज्याजीनी पाठविलीं, त्याचे उतराविषई आम्हास पूर्वी सांगितले त्याजवरून सेवेसी लिहिले होते; परंतु उतर सादर न जाले. राज्याजी कालहि हटकीत होतें की उतर कां न आलें? ऐशास वस्त्रें वगैरे वायकांची पाठविली आहेत. पावली असतील. उतर आज्ञापत्रीं सादर व्हावें कीं यास सांगितले जाईल हे विज्ञापना.

[Letter to the Peshwa from his agent with the Nizam, acknowledging the Peshwa's letters for Maharao Nimbalkar and communicating their despatch to the addressee.]

No. 143]

[4-11-1752]

पौ छ २७ जिल्हेज

श्री

विनंती उपरी. राजश्री पंतप्रधान याजकडून पैका बैलावर येक दोनदा आला. कमावीसदारानी आम्हास येऊन सांगितलें, की नवाब येथ आहेत. पैका बैलावर येतो, या विशई काये आज्ञा? आम्ही सांगितले कीं नवाब राजश्री पेसिव्यास मुजाहीम होतात येसे नाही. सुखरूप घेऊन जाणे. कोणही मुजाहीम होईल तर आम्हास सांगणे. नवाबास जासूद बातमीच्याही खबर दिली. नवाब बोलिले की आमचा त्याचा स्नेह आहे. म्हणोन वेवसवास बैल पाठवितात आणि

आम्ही त्यास मुजाहीम होऊं येसे होणार नाही. करोडे रूा आसले तन्ही आम्हास हराम आहेत, तेथ हे तो काये मालियेत आहे? वैल सुरक्षित पोहचले असतील. बहुत काये लिहिणे? लोभ आसो दीजे हे विनंती.

¶*The writer informs the addressee that treasure may be safely despatched on bullocks and that the Nizam has no covetous eye on it as he is on friendly terms with the Peshwa.*

No. 144]

[24-9-1752

श्रीमोरया

श्रीमंत राजश्री

पंतप्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक मल्हारजी होळकर कृतानेक दंडवत विज्ञापना. येथील वर्तमान भाद्रपद वद्य १ स्वामीच्या प्रतापेकरून येथस्थित आसें विशेष. कृपा करून आज्ञापत्रे पाठविली पावोन बहुत बहुत संतोष जाला. सैदलस्करखान व राजश्री जानोजी निंवालकर यासी जावसाल जाले त्याचा आर्थ लिहिला त्यासी सविस्तरे पुरवणीपत्री मजकूर लिहिला आहे त्यावरून श्रुत होईल. आजी भोकरधन नजीक मुकाम जाला. दो चो रोजानी अवरंगाबादेसमीप येतो. नवाब फेरो-जंगहि रस्तियाने शहरास येतील. शहरचा बंदोबस्त होऊन स्वामीकडे जलद येतो. राजश्री हंणवतराव निंवालकर वगैरे याच्या आजर्ग्या व नजरा नवाबास गुजराणावयासी आज्ञा केली, त्यासी आज्ञेप्रमाणें गुजराणली. त्याचें खातर-तसलीचे इनायेतनामे मागून पाठऊन देतों. आवरंगाबादकर जे मुलाजमतीस येणार त्याचीहि उत्तम प्रकारें खातरतसली करऊन शब्दगौरवास नवाब चुकत नाहीत. खातरतसली करऊन बहुत प्रकारे समाधान करितात. शेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Malharrao Holkar to the Peshwa, communicating the arrival of Ghaziuddin near Aurangabad.*

No. 145]

[Oct. 1752]

श्रीशंकर

राजश्री पंत प्रधान गोसावी यांसी

ॐ श्रीमंत अखंडितलक्ष्मीआलंकरण महाविराजित स्नां तुळजाबाई शिंदे दंडवत विनंती. येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लेखनाज्ञा करोन पत्री

सांभालावे विशेष. कृपावंत होऊन चिरंजीव राजश्री यशवंतराव सिंदे याचे पत्र पाा ते पा (फाटले *) परम संतोष जाला. तेथें आज्ञा कीं नवाब अम (फाटले * *) उमराव निजामन मुलुक गाजुदीखान बहादर फेरोजंग दक्षणेस सुवेदार हो ऊन आले. अवरंगाबादेस दाखल जाले तुम्ही पातशा(ही) मनसबदार तावेदार दक्षेणच्या सुवे(दारा) चे आहां. तरी तुम्ही आपले जमियेतीनसी (पत्र) दर्शनी अवरंगाबादेस जाऊन नवाबाची मुलाजमत करणें यांत तुमचा गौर सरफराजी बेहबुदी आसे, तरी जलदीने जाणे म्हणोन आज्ञा करोन लिहिलें. तर हे गोष्ट बहुत उत्तम. पूर्वीपासोन आमचा अभिमान आपल्यासच आहे (फाटले * *). आम्ही आपले आज्ञांकित; त्याजमध्ये चिरंजीवास नवाब सलाबतजंग याही न्यामदुलाखां बक्षीसमागमे (तै)नात करोन करनोलेस पाा होते. ते त्यासमागमेच हैदराबादेस आले. ते तेथेंच (आड)कले आहेत. त्यामधें आपल्याकडील आज्ञापत्र आले तेच बजिनस चिरंजीवाकडे (मु) जरद पाा आहे. ते पत्र त्याजबल पावताच निरोप (होईल त्या) प्रकारे घेऊन आम्हाकडे येऊन पोहचताच त्याची तयारी करोन अविलंबे शहरास जाऊन मुलाजमत हासील करतील. तेथेहि सर्व प्रकारे आपल्यासच उर्जित करणे ते करावे. येविसीचा अर्थ राा धोंडो अकदेव यास विस्तारे लिहिले आहे आणि आपले सेवेमधे राा लक्ष्मणरावहि पाठविले आहेत. हे विनंती करतां आपण जैसी आज्ञा करतील त्याप्रमाणे वर्तनुकेत आनिले जाईल. विशेष (काय) लिहिणे हे विज्ञाति.

¶Tuljabai Sindia (of Torgal Manoli) informs the Peshwa of her son Yashvantrao Sindia having been detained at Hyderabad and of her willingness to execute the Peshwa's commands to go and join his forces with those of Ghaziuddin Khan.

No. 146]

[Oct. 1752?

श्रीशंकर

राजश्री

पंतप्रधान गोसांवी यांसी

श्रीमंत अखंडितलक्ष्मीअलंकरण राजमान्यविराजित स्नो तुलजाबाई सिंदे दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणऊन स्वकीये कुशल लेखनाज्ञा करून आसीर्वादपत्रीं सांभालावे विशेष. आपणाकडील आसीरवादपत्र बहुत दिवस येत नव्हते. याजकरितां अमृतोतराची प्रतीक्षा सदैव सापेक्षित असतां सांप्रत

१ तर्तूद.

२ कर्तूल.

आनंदरुप आसीरवाद (पत्र स्वामीने आम)चे नावे पाठविले ते [मस्तकी वंदून] चितास परम अह * * * * * पत्रावलोकनी आपले चरणारविंदच अवलोकनांत आले. आज्ञापत्री आज्ञोतरे लिहिली की नवाब आमीरुल उमराव निजामनमुलक गाजुदीखान बाहादर फेरोजंग दक्षणेस सुबेदार होऊन औरंगाबादेस दाखल जाले. सारी पातशाही मनसबदार दक्षणेच्या सुबियाचे तावे आहात. आपले जमियेतीनिशी पत्रदर्शनी औरंगाबादेस जाऊन नवाबाची मुलाजमत करणे यांत तुमचा गौर सरफाराजी व वेहबुंदी असे, तरी जलदीने येणे म्हणऊन आज्ञापिलें. त्याजरून परम संतोश जाला. येसियासी आम्हास आपली आज्ञा बंद. आमचे मुखी सर्व प्रकारें पूर्वीपासून गोसांवी समर्थ आपले सिरी आहेत; आणि सर्वस्वे आपल्या सांभालाचा अभिमान गोसांवियासीच वडिल-वडिलापासून आमचा सांभाल होत आला. तीर्थरूप कैलासवासीनी महाराज छेत्रपतीची सेवा येकनिष्ठपणें करून कृपा संपादून घेतली होती. पुढें अनाथकरणाबंध कैलासवासी या राज्यांत आलियावरीहि छेत्रपति व कैलासवासी थोरले पंतप्रधान सर्व प्रकारे सांभाल करीतच आले. आतां आमच्या सांभालाचा अभिमान गोसांवियावाचून आणिक कोणास आहे? आपल्या आज्ञेप्रमाणे जमियेतसुधा चिरंजिवास यावया विलंब नाही. आमचे वर्तमान राजश्री धोंडाजी अकदेव सेवेत निवेदन करितां अवगत होईल, आणि पत्रीहि विज्ञति कीं चिरंजीव गतवरषी न्यामतुलाखांजीचे हॉमराह करनोलच्या मोहिमेस रवाना केले ते करनोलची मोहिम करून न्यामतुलाखांजी बराबरीच भागानगरास दाखल जाले. त्यासी जागी * * * * * डे यावया आज्ञा * * * * * आज्ञा होऊन लवकरीच येतील. आम्हीहि चिरंजीवास गोसांवियाच्या आज्ञापत्राआगो-धरींच पत्रें लेहून पाठविली की तुम्ही लवकर येणे. इकडे नवाब निजामनमुलक फेरोजंग बाहादर औरंगाबादेस दाखल जाले म्हणऊन पहिलेहि पत्रे लिहिली आहेत आणि गोसांवियाचे आज्ञापत्र आलियावरीहि मागती पत्रे लेहून पाठविली तेहि लवकरीच येऊन पोहचतील. विशेष विस्तार काये लिहणे हे विनंती.

¶*Tuljabai Sindia to the Peshwa, informing him of her readiness to obey the Peshwa's command in waiting upon Ghaziuddin.*

No. 147]

[Nov. 1752

श्री

विनंती उपरी. मोगल आज मरदा नदीवर मुकामास येणार; भालकीकडेहि रोख आहे. परंतु नदीवरच येतो. आपण यावें. उजवे वाजूस दादा व डावे

बाजूस आपण व पछाडीस मल्हारवा जयापा या प्रमाणे हातास हात करून यावे. रघोजीबावा सरदाराचे व आपलेमध्ये, असे हातास हात करून यावे. आम्ही रात्री चौकीस होतो, त्या मध्यावर यावे. लस्करचे मुकाम तेथेच असू यावे. सड्याफौजेनसीं यावे हे विनंती.

(यास उत्तर)

मोगलाचा मुकाम जाहला. आम्ही सारे फौजेनसी मल्हारवा जयापा सुधां एका कोसावर उभे राहिलो. नागोपंताची चिठी आपण पाहिलीच. जाव सिदपा-बरोबर पाठविला. आपणांस पहावयास खातेरस आला तर रवाना करावा. मुकाम जाला असतां साऱ्या फौजा का ताटकळाव्या? आपण यावे. चौकीस दिवसास दोन हजार फौज ठेवावी. लौकर गोटास जावे. रात्रीचे चौकीस कालचे प्रकारे पांच हजार फौज वेळेवर घेऊन जाऊं. एके दिवसींच फार श्रम न करावे. काम पुढे फार आहे.

¶Nana Purandare to the Peshwa and the latter's reply to it about the dispositions of the Maratha forces in an impending action.

No. 148]

[11-11-1752

श्री पांडुरंग

राजश्री शमशेर बहादुर यांसी

विनंती उपरी. येथील वृत्त छ ४ मोहरम शनवार दोन प्रहर पावेतो यथास्थित असे. यानंतर आज्ञा घेऊन श्वार जालों त्यास आजीचा सहावा दिवस, पांच दिवस भालकीस यावयासी लागले. पतके समागमे दिले ते एकत्र होणे. प्रजं-न्याचे नदीनाले ऐसे करितां पांच रोज गुजरले. आजी सावा दिवस. भालकीपुढे वेदरचे रोखे जात होतो. तो ताम्रहि आला. आजी भालकी नजीक दोन कोस मुकाम आहे. उदईक रविवारी कूच किंवा मुकाम कळत नाही. तूर्त मोगलांचे लस्कराजवळ भोवताले खटपट करावी ऐसे पूर्ण मानस. तो भालकी वगैरे भोवताली कोसी दुकोसी जाधवाची ठाणी. पिजरांत मोगल याजकरितां बनत नाही. त्यामध्ये प्रेल्न करितो. या उपरी दुसरे काम नाही. जाली टाकून भालकीपासून अलिकडे दोन कोस च्यार कोस आला म्हणजे काम पाहिजे ते चालेल. आपण दोन पत्रे पाठविलीं ते पावली. हे वृत्त श्रीमंत स्वामीस विदित करून आज्ञा करितील ते लिहून पाठविणे. याप्रमाणे वर्तणूक करूं. याउपरी श्रीमंत स्वामीचा विचार काय कोठे येतील, तुम्ही व त्याचे वृत्त सविस्तर लिहिणे हे विनंती.

१९८
हो राजश्री गोविंदपतास नमस्कार विनंती. लीा परिसीजे. राा शामजीपंत खुशाल आहेत. सविस्तर लीा प्रॉ श्रीमंतास श्रुत करून आज्ञा करतील तें लिहिणें. तेथील पुढे मनसबा कुल लिहिणे हे विनंती.

¶The writer informs Samsher Bahadar of his own arrival near Bhalki and says that he (the writer) can attack the Nizam if he succeeds in enticing him away from Bhalki.

No. 149]

[8-12-1752

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्री
दिनकर माहादेव गोसावी यांसी

सेवक विश्वासराव बलाल नमस्कार. सुा सलास खमसैन मया व अलफ. लष्करांतून तीर्थरूपाचें पत्र छ १७ मोहरमीचें आलें तें छ २९ मिनहूस पावलें. त्यांत मजकूर लिहिला आहे, कीं आम्ही मजल दरमजल भालकीनजिक येऊन नवाब सलावतजंग यांस चहूंकडून घेऊन वसलों आणि तोफांचा व बाणांचा व जेजालांचा मार त्याच्या लष्करावरी केला. तेणेंकरून लष्करांत बहुतच दहशत पडोन तंग जाहालें. चहूं रोजांत दाणा वैरण मोगलाच्या लष्करांत न मिळेसी जाहाली; व आपली फौज बहुत, मोगलाची फारच कम. हे गोष्टीनें हि सलावत मोगलास विशेषच पडली, तेव्हां अजीजीनें फिरंगियाजवळूनच बोली घालविली कीं फेरजजंगानीं जो करार केला आहे त्याप्रमाणें घेऊन सला करावा म्हणोन वैजिदीनें संदर्भ केला; तेव्हां छ १७ मोहरमीं नवाब सलावतजंग याची व आमची भेट बहुत समारंभें जाहाली आणि सला केला. कोण्हे गोष्टीं लढा राहिला नाही म्हणोन लिहिलें आलें. हें वर्तमान संतोपाचें तुम्हांस कळावें म्हणून लिहिलें असें. जाणिजे छ १ माहे सफर.

¶Vishvasrao Ballal writes to Dinkar Mahadev the happy news of the victory gained by the Peshwa's troops over those of the Nizam and the humble manner in which the latter sued for peace.

No. 150]

[24-12-1752

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य राजश्री दिनकर
माहादेव गोसावी यांसी

सेवक बालाजी बाजीराव प्रधान नमस्कार. सुा सलास खमसैन मया व अलफ. येथील वर्तमान पहिले तुम्हांस लिहिलेच आहे. प्रस्तुत आम्ही कांडळूर संगमासमीप आलो. नवाब कलवर्गियास आले. ते आम्ही कर्नाटकास जात असो. भीमाकृष्णा उतरून अविलंबेच पुढे जाऊन. राजश्री बाबूजी नाईक काये मनसुबा करितात, फौज कितीक आहे, काये उपद्राप करितात, मातुश्री आईसाहेबांचा विचार काये, सांप्रत मर्जी कसी आहे, राजश्री प्रतिनिधि व राजश्री येमाजीपंत कोठे आहेत, फौज कितीक जमावली आहे, यांचा जोर कसा आहे, राजश्री दादो माहादेव यास प्रतिनिधीकडे राा करणे म्हणोन राजश्री त्रिंबकराव विस्वनाथ यांस लिहिले होते ते त्याजपासी पाठविले न पाठविले, काये वर्तमान ते लिहिणे. राा बाबाजी जाधव कोणे विचारात आहेत, त्यांची व नाईकाची मर्जी मिलते न मिलते, कसे करितात, ते सविस्तारे लिहिणे. वरकडहि नवलविशेष वर्तमान आढलेल ते लिहीत जाणें. वो राजश्री नारायेणबावास पत्र पाठविले आहेत ते त्यास पावते करणे. सर्व वरचेवर ठिकाणीकडील लिहीत जाणे. श्रीकृपेने दोहो तीही महिनियानी तिकडे आल्यावर सर्व नीट होईल. छ १७ सफर बहुत काये लिहिणे.

¶The Peshwa to Dinkar Mahadev, communicates the news of his movements from his camp near the confluence of the Bhima and the Krishna—known as Kadlur. The Peshwa further asks the addressee to supply him with all possible details of the situation at Satara, especially about Babuji Naik, Pratinidhi and Tarabai.

No. 151]

[1752 End

सेवेसी विनंती. आसीर्वादपत्र पाठविले ते पावोन सनाथ जाहालो. बाबास बरे वाटते किंवा नाही हे लिहिणे व सोवत्याचे वर्तमान काय व ज्याचे मुलकातून जाता त्याचा मजकूर काय व ज्याचे सेजारोन जाता त्याचे लस्करात काय

१ भीमा आणि कृष्णा ह्या दोन नद्यांचा संगम.

विचार होतो व ज्या देशात जाता त्या देशातील वर्तमान काय वगैरे आढलेल ते लिहिणे म्हणून आज्ञा. येशास येथील सविस्तर वर्तमान राजश्री अमृतरावजी व राजश्री सिदबा निवेदन करतील त्यावरून विदित होईल व आम्हास थोडेबहुत * * * * * न करतील त्यावरून विदित होईल. बाबाचे शरीरप्रकृतीचे वर्तमान तर आहे तसेच आहे. औषध घेत असतात. घोड्यावर बसत नाहीत. प्रातःकाली श्चान होत नाही. घरास गेलियाउपरी महिनाभर औषधशेवन करून उतम पथ्य करतील तेव्हा प्रकृतीवर येईल असे आहे. आम्ही तुलजापुरास पंचमीस आलो. देवदर्शन जाहिले. थेक दिवस मुकाम जाहाला. मंगलवारी कूच करून वराडानजीक आलो. याउपरी दरमजली घरास जाऊ. घरास गेलिया-उपरी तिकडील अधिकोतर कलेल ते सेवेसी लिहीन. राजश्री मल्हारबा पंढरीस जाणार होते ते राहिले. उभयेताबाच घरास जाणार. मल्हारबाचे मर्जीचा भाव असा कीं जे गाडदी खानानी दिले आहे त्याप्रमाणे धन्यानी मेहरवान होऊन चालवावे असे आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. जानबा, सैद-लस्करखान परंढ्यावर आहेत. मल्हार खिजमतराऊ काल लस्करात आले. मल्हारवास म्हणतात की भेट व्हावी, थेक दिवस मेजमानी घ्यावी मग जावे. जवळ आहे असे म्हणतात. याचा मनोदय लौकर जावे, गुंता करूं नये असा आहे. खिजमतराऊ लस्करातच आहेत. मोगल आवशाकडे आहे असे येकतो. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Nana Purandare writes to the Peshwa about the illness of his cousin Mahadoba and gives news regarding the whereabouts of Janaba Nimbalkar, Said Lashkarkhan and others.

No. 152]

[1752?

श्री

राजश्री बाळाजी पंत प्रधान गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरणं अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो रामचंद्र जाधवराऊ दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशललेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. पूर्वी आपण कितेक प्रकारें आम्हास लिहिलें होतें. त्याच निश्चयावर आपले जागा स्वस्थ असतां नवाव वेदरास आले, परंतु आपले नेमास न टळलो. सेवट राा धोंडो आकदेव व नारायणराऊ याचे पत्रीं गोसावि-यांनी लिहिलेलें कीं जाऊन भेटी घेणे विहित; त्यास नेकसलाह आम्हास हेच

असे. प्रतिपदेचे दिवसीं जाऊन पोहचतो. तोपावेतो राउळी फौजेचा लगाम बोटून धरून आमचे मार्गास अवरोध न ये ते केले पाहिजे. येविसी जे लिहिणे ते राा नारायणराऊ यास लिहिले आहे, निवेदन करतील. रेणापुराअलीकडे कुल तालुका सरकारचा, त्यावर दुसाला आफत, स्वकीय देश समजोन यत्ने-कडून संरक्षण केले पाहिजे. उभय पक्षी दुसरा विचार आहे ऐसें नाही. तेथें विशेष लिहिणे उपरोध असे. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे + हे वीनंती.

¶*Ramchandra Jadhav to the Peshwa, assuring him of his full support to the policy of the latter.*

No. 153]

[1752?

श्री

पुा श्रीमंताचे सेवेसी

विज्ञापना. नवाबाजवळ मातवर फौजेचे मात्र माहाराव निंबाळकर आहेत. या वितरिक्त घरची फौज कांही चराईत आहे. येथून दोन च्यार मजली नवाब गेले म्हणजे लोक चराईचे येतील. सारांष बाहीरील कोणी निंबाळकरा-वितरिक्त आले नाही. सर्वत्रास इनायेतनामे गेले आहेत कीं जलद येऊन पोहचने. खंदारकर व खंडागले वगैरे फौजा ठेऊन लवकर येणार म्हणोन वर्तमान आले होते. नवाब गंगापार जाले म्हणजे सरदार येणार ते येतील. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News-letter from the Nizam's court, reporting to the Peshwa military preparations of the Nizam.*

No. 154]

[1752?

श्री

राजश्री बाळाजी पंत प्रधान गोसावी यांसी

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नोा रामचंद्र जाधवराऊ दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशललेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. पत्र बमयेथेली नवाब गाजुदीखां बहादूर फेरोजजंग पाठविले ते प्रविष्ट होऊन पत्रार्थ अवगत जाला. आपणास अवश्यक जे कार्य त्यास साह्य जालिया स्वार्थ आणि परमार्थ साधतो. धणी राजी, त्यांत ईश्वर

+ हीं अक्षरं बालबोध.

१ आशापत्रें.

Ca 61—21

3147

राजी, म्हणून कितेक विस्तारे श्वेहभावे लिहिले, ऐसियासी उभय पक्षी दुसरा विचार आहे ऐसे नाही. आपली आमची भेटी होऊन समक्ष जे भाषण जाले त्याचप्रमाणे गोष्ट आम्हाकडून अमलात येत गेली. न्याहायेत आपणावर हंगामा आंगेजे केला, परंतु गोसावियाचे लिहिले कदापि टाळिले नाही. याची साक्ष राउळाचे चितास आलीच असेल. ऐसे असोन सांप्रत आपले विचारावेगळे कैसें होऊं ? जो कर्तव्यार्थ करण तो आमचे हितावहच कराल. आम्हास पूर्ण भरंवसा आहे. व इकडील वर्तमान तर कनिष्ठ नवाब शहर हैदराबादेस आम्हापासून समीप वारंवार आपणापासी येणे व ठाणे जागिरा जखिरा जमा करणे म्हणून लिहितात, याचा भाव आपले ध्यानांत असेल. सारांश आमचे वचन जे पूर्वी जाले तेच प्रमाण. येविशीं चितात संशय सर्वथा न आणावा. वरकड जे सांगणे ते स्वमुखे महंमद समी यास सांगून पहिलेच खाना केले आहे. निवेदन करितां विदित होईल. थैलीचे उत्तरहि समर्पक आपल्या लिहिल्या प्रो पाठविले आहे. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे ⁺ हे विनंती.

¶Ramchandra Jadhav assures the Peshwa of his full support in whatever measures the latter undertakes.

No. 155]

[22-6-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शामजी गोविंद साष्टांग नमस्कार विज्ञापना येथील कुशल तागाईत छ २० माहे शावानपावेतो स्वामीचे कृपादृष्टीकरून येथस्थित आसे विशेष. छ १३ शावानचे आज्ञापत्र सादर जालें ते छ १९ मिनहूस पावले. इकडील वर्तमान श्रीमंत राजश्री दादासाहेबाचीं लस्करचीं पत्रें छ १६ मिनहूचीं आलीं. मौजे वडझिरें परगणे सोनगीर प्रांत खानदेश येथें मुकाम होता. राजश्री मल्हारजी होलकर यांजकडे सांडणीस्वार गेला होता. जावसाल घेऊन आला. राजश्री गंगाधर येशवंत येऊन भेटले. मागती राजश्री मल्हारबाकडे सांडणीस्वार खाना जाला; ते इंदुरास होते. तेथून नर्मदा उतरून आलीकडे येतील. श्रीमंत राजश्री दादा तापी उतरोन पार जावें, भेटी होऊन सरकारची

१ निःसीम, फार.

२ स्वीकारला.

३ सामान.

+ बाळबोध अक्षर.

आज्ञा जाईल त्याप्रमाणे बोलीचाली होऊन मल्हारबास घेऊन देशास येतील; अगर ते मालव्यांत जातील. राजश्री दादासाहेब पुण्यास येतील. नवाब सलाबतजंग आज रोज्यास तबोफ करावयास गेले आहेत. नसिरजंगासिवाय महमद आनवरखान व दरगाह कुलीखान वगैरे कुल लाहान मोठे समागमे गेले आहेत. तीन चार दिवस तेथे राहून फिरोन येतील. शेवेसीं विदित होये हे विज्ञप्ति.

¶The writer reports movements of Raghoba and Malharrao Holkar.

No. 156]

[21-6-1753

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान

स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक शामजी गोविंद साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागाईत ल १९ माहे शाबानपावेतो स्वामीचे कृपाद्रष्टीकरून येथास्थित असे विशेष. येथील वर्तमान नवाब सलाबतजंग दो चौ दिसानी दरबार करितात. खज्यान्यांत पैका नाही. सिपायांचा दंगा बहुत, व रोज खर्चाचाहि हंगामा आहे, त्यामुळे लोकांपासून पैका घेणार. दरेगाह कुलीखान यांसी व नसिरजंग यासी चित्तापासून शुधता नाही. त्यास प्रस्तुत नसिरजंग याणी कोतवालीचे कामावर मिर्जा वकर, पहिला कॅरोडगिरीचा धंदा त्याजकडे होता, त्याजपासून पनास हजार रुपये नजर घेऊन कोतवाली त्यास सांगावी या विचारांत आहेत. आणखीहि तालुकदारांवर नजरा घेऊन धंदे सांगणार. साहुकारापासीं कर्जे मागतात. त्यास दोन तीन दिवस बसविले आहेत. साहुकारामध्ये तो जीव नाही. दिलीस मनसुर अलीखान याणी पुरे लुटले; त्यामुळे सावकारांचें नुकसान फार जालें; व पहिले नवाबानी कर्जे घेतली आहेत, आणि आमिलावर तनखा करून दिधल्या त्याचेहि रुपये आले नाही, त्यामुळे कितेक सावकारांचा कारभार आफतर आहे. प्रस्तुत दोन तीन लक्ष रुपये जबरदस्तीने मागतात ते देत नाहीत. काय ठहरेल तें पाहावें. श्रीमंत राजश्री दादासाहेब राजश्री मल्हारजी होळकर याचे भेटी-करितां कूच दरकूच तापी उतरून पुढें गेले. नर्मदातीरी भेटी होऊन मल्हारबास समागमें घेऊन माघारे फिरणार होते. भेटी जाल्या असतील. या उपर कूच दरकूच माघारे फिरोन येतील. दिलीकडील वर्तमान मनसुरअलीखान हटोन

च्यार कोस पलीकडे गेला. पातशाहानी जागावजागा पत्रें पाठऊन फौजा जमा करितात. मातवर फौज जमा जालियावर बाहेर निघतील. मीरमनुहि येणार म्हणोन वर्तमान आलें आहे. मनसुरअलीखान याणी पातशाहा बसविला. त्याची वजिरी आपले पुत्रास दिवली, व मीरवक्षी सलाबतखान यास सांगितली. हफिजुद्दीखान व खानजादखान वगैरे आमीरहि त्याजकडे गेले आहेत व जाट व रोहिलेहि त्याचे रिफार्कतीत सामील जाले आहेत. अहमदशाहा पातशाहा यांजकडे माधोसिंग वगैरे रजपूत जमाव घेऊन जाणार आहेत. सेवेसीं विदित होय हे विज्ञाति.

¶*Shamji Govind reports court news from Hyderabad. He also relays information about the differences between the Emperor and his Vazir Mansur Ali Khan which, he says, have developed into open war.*

No. 157]

[22-9-1753

(यावरचा मजकूर फाटला आहे.)

* * * * * खोजे

अबदुल रहमाखान सायरचा वक्षी जाऊन घेऊन आला; मुलाजमत जाली; पाच मोहरा नजर केली; घटका रात्री बरखास. छ २४ जिलकाद शनवार एक प्रहर दोन घटका दिवस आल्यावर खिलवतात आले. आनंदराव निंबाळकर व लक्ष्मणराऊ खंडागळे व भालेराऊ पांदरे व गोविंदराऊ वकील निा जानोजी निंबाळकर व माधवराऊ वकील निा हणमंतराऊ वारेयाव (?) जावसाल करून एक प्रहर साहा घटका दिवस आल्यावर बरखास. आनंदराव व भालेराऊ व खंडागळे यासी हुकूम जाला जे मुसाबुसीकडे जावसालाकरिता जाणे. संध्याकाळीं घटका दिवस राहतां खिलवतात आले. माकवीरखान व मीर मुक्तदाखान व मुस्तेदखान वारेयाव जाले व आनंदराव निंबाळकर व लक्ष्मणराऊ खंडागळे व भालेराऊ पांदरे मुसाबुसीकडे गेले होते. मुसाबुसीनें गोशेमाहाला-जवळ डेरे दिल्ले होते. तेथे हे तिघेजण गेले. त्यांच्या यांच्या भेटी होऊन साहा घटका रात्री बरखास. मुसाबुसीच्या सुतरस्वारास तीन पारच्याचा खिलत व वी(स रुप)थे इनाम देऊन अर्जीचा जाव देऊन रुसकत केला.

छ २३ जिलकाद शुक्रवार दरवार जाला नाही. मुबारजखान व हणमंतराव निंबाळकर फिरंग्याकडे पाा होते. मु(साबुसीने) गोशेमाहालाजवळ डेरा दिल्ला होता. तेथे मुसाबुसी व हैदरजंग व मुसालास यांच्या व मुबारजखान व हणमंत

रायाच्या भेटी जाल्या. पाच घटकापर्यंत यासी त्यासी जावसाल जाला. मध्ये कुरान ठेऊन मुसाबुसी व हैदरजंग याणी शफत केली व नवाबाचे तर्फेने मुबारज-खानाने शफत केली. मुसाबुसी व हैदरजंग च्यारमहालात गेले व मुबारजखान व हणमंतराऊ नवाबाकडे दोन प्रहर तीन घटका दिवस आल्यावर आले. नवाबासी जावसाल करून दोन प्रहर च्यार घटका दिवस आल्यावर आपलाल्या डेज्यास गेले. संध्याकाळीं एक घटका दिवस राहतां खिलवतात आले. तर *

* (पुढे मजकूर नाही)

¶Daily report sent to Poona from the court of the Nizam.

No. 158]

[24-1-1754?

पौ छ ९ राखर

श्री

श्रीमंतांचे.....शेवेसी

विनंती. सेवक बळवंत बाबूराव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना ऐसीजे. तागाईत छ २९ माहे रविलौवल मुकाम साखोल पाा उदगीर जाणून स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें. आता मोग-लाच्या दरबारचें वर्तमान वेदरीं हे छावणीस होते याची बुध्य येक प्रकारची पाहून हावभरी जाहालियाचा मजकूर व अमर्यादेस हे वर्तू लागले ऐसें जाणून विनंतीपत्रें या मजकुराचीं पयेदरपये (पै दर पै) सेवेसी पाठवीत गलों. त्यास * * * यांविषयीं काय मर्जी आणले * * * केले. त्यास हे वेदराहून निरोपद्रव खुले वंदे आपली जमीयेत मेळवीत साहित्यांनशी येथें वर येऊन आजपरियेंत जमीयेत रात्री आठरा हजार स्वार रामचंद्र जाधवराव व आनं-दराव निंबाळकर व यांची खासगत फौज व हणमंतराव निंबाळकर छ २७ माहे मजकुरीं लष्करासंनिध येऊन उतरलें. येसाजी मुकुंद बक्षी व तुकोजी चव्हाण रात्रौ च्यार घटका रात्र गेल्यानंतर सैन्यांत आले. राजश्री गोपाळराव माहादेव वकील निंबाळकरमजकूर यांचे हे उभयेतां बक्षी व चव्हाणमजकूर याचें येथें येऊन हे त्रिवर्ग येकें स्थळीं होऊन मसलत करीत असतां, प्रहरां रात्रीं विठ्ठल सुंदर यांचा चोपदार या त्रिवर्गीस बोलाऊ आला. मग हे त्रिवर्ग स्वार होऊन विप्र कारभारी यांच्या येथें गेले. तेथें प्रथम भेटी या उभयेतांच्या होऊन आगत स्वागत जाहाल्यानंतर, मग विठ्ठल सुंदरास राक्षेसी कावा तो पाठच, तेव्हां या उभयेतांसी ममतेचीं भाषणें करोन तदनंतर निश्चय हा ठहरला कीं विठ्ठल सुंदराहीं

आपल्या येजमानास घेऊन शिकारीच्या मिषें बाहेर निघावें, आणि निंवाळकराच्या व निजामअलीखानाच्या भेटी उत्तम प्रकारें व्हाव्या. तेव्हां छ २८ माहे मजकुरीं बुधवारीं दोन प्रहर तीन घटिकानंतर निजामअलीखान स्वार न होतां विठ्ठल सुंदर स्वार होऊन महमद कबीरखा बक्षी बादशाहा व अबदुल हाईखा हे पुढें जाऊन निंवाळकर मजकुरास नवाबाच्या येथें घेऊन आले. नवाबाची मुलाजमत करविली. तदनंतर निजामअलीखानाच्या येथें नेऊन याच्या भेटी करविल्या. खिलवत जाहलें. शिष्टाचार आगतस्वागत ममतापूर्वक भाषण होऊन मग पानदान व अत्तरदान इनायेत जाहलीं; मग स्वार होऊन आपल्या डेय्यासी गेले. त्यास हणमंतराव निंवाळकर यांचा संकल्प ऐसा होता कीं यावज्जन्मपर्यंत निजामअली-खानासी न भेटावे, परंतु प्रकार येका प्रकारचा पाहिला. (पुढें गहाळ)

¶Balavant Baburao informs the Peshwa of the reconciliation effected between Hanmantrao Nimbalkar and Nizam Ali by Vithal Sundar.

No. 159]

[14-3-1754 ?

श्री

साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल तागायत छ १९ जमादिलावल गुरुवार मुकाम श्रीगोंदें जाणून स्वकीय कुशल लिहीत गेलें पाहिजे विशेष. कृपा करून पत्र पाठविलें तें पावोन संतोष जाला. सविस्तर वर्तमान कळलें. या प्रकारेंच निरंतर आल्या मनुशासमागमें पत्र पाठऊन आपलें संतोषाचें वर्तमान लिहून सेवकाचा सांभाळ करीत गेलें पाहिजे. येथील सर्व प्रकार व सर्व मनुशमात्रांची वर्तणूक स्वामीस विदित आहे. त्याचा तपशील लिहिणें नलगे. छ १९ रोजीं लडाई जाली, त्याचा तपशील सेवेसीं लिहिलाच होता. छ १६ रोजीं आगाडीची पिळाडी केली. छ १७ रोजीं चांभारगोंदास आले. गावाजवळच मुकाम केला. छ १८ रोजींही मुकाम केला. हणमंतरायाचे व सदाशिव नारायेणाचे विद्यमानें करार जाला कीं, चांभारगोंदें कोसभर टाकून जावें आणि पंच्याहात्तर हजार रुपये व्यावे. ऐसा करार जाला असतां चांभारगोंदासच आले. मुकाम केला. सिवार मले बाग कुल लुटिले. बाहिरील पेठांची घरे कुल मोडून आणिलीं. उपरांतिक गांवातील पेवें काढिलीं. काही मोकळा दाणा होता तो सांपडला. दारू वीस मण सांपडली व बाणाचे चोर्थेवे काही सांपडले. चालीस मण भांडे सांपडले. हवेल्यात खणितात. शोध करितात. तूप तेल सूत अंबाडी ताग कांहीं सांपडला. हणमंतरायानी कुरकुर केली कीं आम्हांसी करार केला येक आणि

केलें एक. त्याची समाजविस केली की आमचा करार फस्त हवेल्या जगवा-
वयाचा त्यास दाणा दारूगोला वगैरे जिनस जो सांपडेल तो घेतला पाहिजे.
लडाईचा प्रसंग दाणादारू गोला जरूर घेतला पाहिजे. याप्रमाणें समाजविसी
काढिली. सारांश मराठ्या सरदारांपैकीं कोणी गैरुतीचा माणूस नाहीं. त्यांजला
येखानें पैजाराहि मारिल्या तरी सोसतील. चांभारगोंद्यांत खंडेरायाची वगैरे
देवलें होतीं. खंडेरायाच्या वगैरे मूर्ती फोडिल्या. शाल नारायण सिंघाचे हवाली
केली आहे. प्रसंग या प्रकारचा. माणूस रिकामें नाहीं हे विनंती.

¶*News-letter from Shrigonda reporting a battle near that place between the Maratha and the Nizam's forces. The date is questionable.*

No. 160]

[27-3-1754]

पो छ ३ जमादिलाखर

श्री

विनंती. सेवक रामजी नाईक घोगरे विज्ञापना. छ २ जमादिलाखर रोज
बुधवार च्यारघटिका रात्रपरियेंत वर्तमान. ज्याधवराऊचे जागीर आगदीं जतीत
आणिले आहेत, त्यापैकीं नारायणखेडा परगणा राजेश्री रघुपतराव पिंगलेस जती
दिल्ली. वरकड आगदी तालुका बहादर दिलखानास लिहून पाठविलें कीं ज्याधव-
राऊचे जागीर जत करणें व सदाशिवराव नारायेण निसवत निंवाळकर यानी
चांभारगोंदीचे दाहा हजार रुपयेसमध्ये आले होते. आज राजेजीहीं आपले
कारकून गोपालपंतास राव मजकुराजवल पाठऊन आनपाणी बंद करून रुपयेची
निशा घेतली, याजवरून राव मजकूर बहुत आद्गुर्दा आहे व निंवाजी भोंसलेची
थेक जोडी व पत्रें आली आहे कीं दोन हजार फौज व दाहा तोफानिशीं येऊन
पोंहोचतो हें वर्तमान आसे; व आज हातीस चारा मिलला नाहीं. कांटे मोड मोडून
घातले. लष्करांत कांहीं हाव राहिला नाहीं. सलाह केलियानच क्षेम आहे
म्हणतात. कित्येक सरदार फुटून नासरजंगाकडे येणार. सलावतजंगाचे चित्तवृत्ति
कीं पुण्यास न जवें, स्नेहच करावे. व कितेकां मन्हाटेचे वकील आले होते कीं
येऊन पोहोंचतो त्यास ते लोक कोठें आहेत ? सेवटी ते ते आवघें येकच जाले.
आता कोणाचे भरवसेवर युध करिता व पुण्यास कोण्हे प्रकार जातां या प्रकार
थोर्ली निज्यामआलीखानासी राग करून बोलला आहे. प्रहर रात्रीं दरबार
जाला होता. विठलपंत व मुरादखान व शिवाजीपंत तिघांनी गेले होते. काय
तजवीज जाला न कले. व यांस वातिनी आली कीं पुण्याभोंताले लकडकोट

बांधिले व मावले व तोफा ज्याबज्या बसविलेत, यावरून आवघे दुचित आहेत कीं पुढें तो मार, माघून यांचा मार होईल, म्हणजे काहीं ताल राहाणार नाहीं. बहुत काय लिहिणें हे विज्ञापना. चोराचा उपद्रव बहुत जाला आहे. रोज दाहा पांच घोडी नेतात. श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*News-letter to the Peshwa by Ramaji Naik Ghogre, giving various items of news about Jadhavrao, Nasarjang (younger), Salabatjang and others.*

No. 161]

[4-8-1754

श्रीशंकर

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंतप्रधान माहाराजाचे
सेवेसी

आज्ञाधारक निळो नरसिंह कृतानेक सा नमस्कार विनंती. आज्ञापत्र ता छ १४ शौवाल मुा भालकी सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. राजश्री रामचंद्र जाधवराव हुमनावादेस छ ८ रोजीं गेले ते छ ११ रोजी संध्याकाळी भालकीस आले. मातुश्री लक्ष्मीबाईस वाटे लावावे हे तजवीज आजी येक महिना होत आहे. मुहूर्त येक दोन पाहिले परंतु स्वारी आली नाही. स्वारी आल्याची जोडी आल्यावर खामखा पाठवावे हे तजवीज आहे. राजश्री त्रिंबकराव दामाडे याजला सोडावे कीं न सोडावे ह्या तजवीजीमध्ये आहे. जोडी पाठविली आहे. प्रतिउत्तर आल्यासारखे वर्तणूक करितील. मुजफरखान या प्रांती आला म्हणोन वार्ता आली होती. परंतु शोध घेता कोठे ठिकाण लागत नाही. याजलाहि साफ सांगितलें कीं तुम्ही शोध करून लिहिणें. त्यास जाधवरावजी त्याच्या शोधात आहे. भेटीस येणार होता परंतु सेनापतीस आटकाव जाला याकरिता संशय जाला यामुळे न आला. गुप्त जाला. याकरिता मुजरद इकडील जासूद शाहाणे खबरदार या प्रांतीचे ठेऊन शोधास पाठविले आहेत. ठिकाण लागली म्हणजे लिहून पाठवितो. येथील कारभार क्षणभंगुर, सिधांत होऊन येईल तो सत्य. मातुश्रीच्या व जाधवरावजीच्या चितात की खामखा श्रीमंताच्या भेटीस मातुश्रीस पाठवांव. जेजुरीयाच्या यात्रेस यावे. मग भेटी घ्यावी. कर्जाचा मजकूर तर सध्या रुपये देत नाहीत. खरीफावर देऊ म्हणताती. त्यास आज्ञापत्र आले तर लवकर रुपये देतील. राजश्री नागोराम याजवर रोजमन्हाची वरात दिली. त्यास त्याणी राा धोंडो आकंदेव याजवर वरात दिली. वरात स्वाधीन केली. धोंडो

आकदेव याचे व नागोराम याचे चित्त शुध नाही, यामुळे रोजमरा मिळाला नाही. सेवकाचा कोणीहि अर्ज करावयासी सनिध नाही. महाराज धणी समर्थ. राजश्री त्रिवकराव दाभाडे याणी विनंतीपत्र लिहिले आहे ते पावले असेल. सेनापतीच्या चितात कीं भेटी घेऊन कर्जाचा निर्वाह होये येसा मनोदय आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶ *Nilo Narsinha to the Peshwa: writes about the intrigues of Dabhade and Ramchandra Jadhao at the Nizam's court.*

No. 162]

[1754?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेशी

विनंती. सेवक गोपाळराव केशव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंति. येथील सेवकलोकांचे वर्तमान तरी स्वामीचे कृपाकटाक्षेकरून येथास्थित असे विशेष. कृपा करून आज्ञापत्र सादर केले तेथें आज्ञा कीं परगणे पडदूरच्या फौजदारानें व जमीदारानें फंद करून राजश्री दमाजी पिसाळ याजकडील कृष्णाजी व्यंकटेश कमाविसदार धरिला आहे त्यास सोडून देवणे म्हणोन आज्ञा केली. ऐसियास राजश्री जयाजी सिंदे याचे तरफेनं राजश्री लक्ष्मणराव राम याच्या मारुफातीने परगणे मजकूरची सरदेशमुखीची कमाविस आम्हाकडे आहे. त्यास सालगुदस्तापासून पडदूरचा फौजदार व जमीदार सरदेशमुखीचा अमल सुरलीत देत नाहीं आणि कृष्णाजी व्यंकटेश याचेहि आम्हास अगत्य आहे. याजकरितां माघमासीं राजश्री आपाजी सोमवंशी सरलष्कर व गोरखोजी भापकर व शंकरराज देवढीकडील परगणे आंबडच्या देशमुखीच्या कामावर आहेत ते व आम्ही असे तीन चार हजार फौजेनसी पडतूर परगण्यांत कसव्यानजीक * * * पंधरावीस मुकाम करून राज (न) वट (?) केली; परंतु सरदेशमुखीचा तह न केला व [पुढे फाटले, किती ओळी गेल्या कळत नाही.] * * * * होते त्यास पडतूरच्या फौजदारानें लेहून मोगलांची फौज दोन तीन हजार बक्षी जिल्हेदार म्हणोन आम्हावरी आणिला तो सा कोसावर आलियावर सरलष्कर वगैरे तमाम पडतूर परगण्यांतून निघोन गेले. कृष्णाजी व्यंकटेश याजला सोडावयाचेविशीं उदंड येत केला परंतु साध्य न जाला. या प्रकारचे वर्तमान सेवेसी विदित होये. या प्रांतीचे वर्तमान तर सालवसाल राजश्री रघोजी भोसले याजकडील फौजाची धामधूम. त्यामुलें आधिच मुलूक वैराण. त्याउपर गेले साली तांबेरा पडला. आवंदा रवीची नापेर जाली. जुज वस्ती कोठेकोठे

गांवांआडगांव होते त्यास आवंदा खासे रघोजी भोसले या प्रांते कार्तिक मार्गशीर्ष मासीं येऊन अतिशये धामधूम करून घासदाणे घेऊन मुलूक वैराण केला. त्याउपर देवढीकडील शंकराव परगणे आंबडच्या देशमुखीच्या कामावर आहेत त्यानीं या प्रांतीच्या नाडगौडीचा मामला करून हजार बारासे स्वार ठेवून या प्रांते येऊन धामधूम केली. त्याउपर गोरखोजी भापकर आले त्यानीं घासदाणे घेतले. तदनंतर राजश्री आपाजी सोमवंशी सरलष्कर याणीं घासदाणे घेतले. त्याउपर राजश्री रायाजी भोसले दो ती हजारानसी आले त्याणी अतिशये धामधाम करून घासदाणे घेतले. सांप्रत आपाजी सोमवंशी सरलष्कर व रायाजी भोसले व गोरखोजी भापकर व शंकरराऊ असे पांच सात हजार फौजेनसी एके जागा होऊन पाथरी सरकारचे कुली परगणे लुटून फना केले. गांव मारितात * * व जाळितात, * * * * * बुडवितात, माणसे धरून * * * घेतात, कितेक लोक जीव घेऊन पळतात. मुलकाचा पाटावरोंटा होऊन भणाय जाला. रोज उठोन कहीखाले दहापांच गांवचा सिवार लुटितात. आज दोन महिने हाच दंगा माजला आहे ऐसा प्रळये या प्रांते जाह (ला) आहे. कोणहाच्या मुलकांत कोणही जाऊन करून नये ऐसा दरबारी तह जाला असतां सालबसाल अतिशये धामधूम. गुदस्तापासून साहुकारास रसदेचा पैका पावला नाही. या मुलकाची करुणा येऊन बंदोबस्त करणार स्वामी समर्थ आहेत. राजश्री जानोजी निंबालकर याची जागीर मेहकर परगण्यांत तीस गांव आहेत त्यास जानोजी निंबालकर यांचे तरफेनें धोंडीराव पवार व गोपाळपंत व नागोजी पवार ऐसे पन्नास स्वारानसी आहेत ते सदरहू तिसां गावचा सरदेश-मुखीचा अमल देत नाहीत. या तिसागांवाखेरीज दिगर् जागिरीचे पंधरा वीस गांव इजारियाने त्यांनीं केले आहेत त्या दिगर जागिरीच्या गांवचाहि अंमल आज तीन वर्षे देत नाही. त्यानीं जागा जागा गढ्या बलकाऊन त्या दिगर जागिरीच्या गांवावर आम्ही कदाचित् स्वारी केली तरी कमाविसदाराचा प्यादा परगण्यांत फिरून देत नाहीत. प्यादे धरून फासी देतात. आज तीन वर्षे जाली. कमाविसदार धरून मार देऊन पांचसे रुपये घेतले ऐसा त्यानीं अतिशये मांडला आहे. इंगळास वोळवे तैसे जाले आहे. येविशी जानोजी निंबालकर यास पत्र लिहिले तर मुखेकरून गोड गोष्टी बोलतात व * * * * * पूर्वक लिहितात परंतु बोलणे * * * * * यास आम्ही उपाये कोणता करावा? गतवर्षी राजश्री अवजीबावा या प्रांते आले. त्यानीं पारपत्य करावे तो राजश्री सुलतानजी निंबालकर व जानोजी निंबालकर ऐसे

पांचसात हजार फौजेनसी या प्रांते चार महिने अवजीवावाच्या पिछ्यावर एका-मजलीच्या तफावतीने फिरले. सेवटी आवजीवावाचा हात न पुरला अखेरसाली खानदेशप्रांती गेले. अवंदा या प्रांते येऊन कमाविसदार उगवावे तो करनाटकची मोहीम जाली. जानोजी निंबाळकराच्या लोकानी तो मर्यादा टाकिली आहे. तरी स्वामीनी कृपा करून जानोजी निंबाळकर यास पत्र लेहून मुजरद जासुदाची जोडी सरकारची पाठविली पाहिजे. जानोजी निंबाळकर साहेबज्याद्यावा निर्मळप्रांते आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*Gopalrao Keshav reports to the Peshwa the distress caused in the Patdur pargana by the exactions levied by the various chiefs.*

No. 163]

[29-11-1755

पौ छ २९ सफर

श्री

शेवेसीं विज्ञापना. स्वामीचे पुण्यप्रतापें चाकण किला कार्तिक वद्य येकादसीस प्रातःकालच्या चौदा घटिका दिवसास फत्ते जाहला. निशाण चढऊन गणोजी कोडके शेवेसीं रवाना केले असेत. राजश्री आणानी लिहिलें आहे. विदित होईल श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*A note announcing the capture of Chakan.*

No. 164]

[29-11-1755

श्री

शेवेसीं विज्ञापना. चाकणच्या किल्यात निशाण घेऊन पंचवीस माणसानसी आंत जाऊन किलेदाराची भेट जाहली. जाजती माणूस त्याणें पहिल्यानें घेतलें नाहीं. सरकारचे निशाण उभें केलें. च्यार घटका बोलीचाली जालियावर आणखी पनास माणूस नेऊन नऊ बुरुजावर लोक दर बुरुजावर पांच पांच त्यामध्ये दोघे कुलबेकर, तिघे निसबत हरि दामोदर, याप्रमाणें व दरवाज्यास दर पांच प्रमाणें पाचा जागा पंचवीस व सदरेस पंचवीस याप्रमाणें लोक बसविले. तोंपर्यंत त्याचें येक माणूस बाहेर निघालें नाहीं. त्याणें आपल्या चौक्या उठऊन घरोघरातून लोक बसविले, आण ज्याची त्याणें सिपायानें आपली वस्तवानी कुल न्यावी ऐसा करार करून वस्तभावेसमागमें त्याचे लोकानी निघावें येसा करार केला त्यास

आपली गाठोडीं बाहेर काढितील तीं आम्हीं * * जाऊं देऊं ऐसें अणाजवळ
बहुत * * * न आईकत. त्याजवळ आमचें वचन गुंतलें कीं तुमचीं
गाठोडीं मोवम जाऊं देऊं. उपाये न चाले. तेव्हां तजविजेनें सांगितलें
किल्यांत गाठोडे बांधत्येवेलेस राजश्री मानाजीपंत दाखूखाना याचे गुजारतीनें
बांधणें, तेव्हां याप्रमाणे त्यानी मान्य केलें, आणि साईकालच्या साहा घटिका
दिवसास आलंदीस आणां गेले. आम्ही विस्वासराव रामाजीपंत किल्यांत आहों.
यमाजीसुधां याउपर तिखट न वाटतां चौकसी विचारें करून करावयाची ती
करितों. मालमवेसी किलेदाराची अजमासें पनासाची भासत्ये. सदरहुप्रमाणें
रोकड आहे, ऐसी किल्यात गुणगुण आहे. दर्शनी कांहींच दिसत नाही.
गला वगैरे लोकाचा आहे. त्याची परवानगी आणानी दिली. परंतु आम्हीं
जाऊं दिलहा नाही. उदईक न्या म्हटलें. किलेदाराची वस्तवानी सर्व बाहेर सिवाय
गला काढवितो. व दाखू गोली जेजाला तोफावेगळी पंचवीस जेजालदार तोफ-
खान्याकडील ठेऊन घेतले आहेत. बाकीच्यास निरोप दिलहा. सेवेसीं श्रुत
होये हे विज्ञापना.

¶The letter gives further details about the capture of Chakan, and the measures that were taken to garrison it.

No. 165]

[24-3-1756 ?

श्रीशंकर

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक निलों नरसिंह कृतनिक सां नमस्कार विज्ञापना. ताा छ २२
जमादिलाखर मुा कोन्हली ताा सिरसी प्रा प्रतापपूर, स्वामीचे कृपावलोकनेकडून
सेवकाचे वर्तमान येथास्तित असे विषेश. राजश्री परस (राम?) माहादेव याणी आज्ञे-
प्रमाण वर्तनूक केली. राजश्री रामचंद्र जाधवराव येकले जातीनिसीं शानवाजखान
याच्या डेज्याजवळ उतरले आहे. मुजफरखानास छ १७ जमादिलाखरी दूर केले.
निरोप घेऊन हुमनावादेस गेला. पुढे स्वामीकडे येणार. त्यास लोकाचा दंगा
आणि खर्चास वाटेस नाही याकरिता पेटत राहिला आहे. राा पंतानी काही
खर्चाचे कबूल केले आहे. ते देतील तेव्हा पुढे मार्गस्त होता येईल. फौजेचेहि
वारापाणी जाले. जाहामीर पाच सात लक्षाची ठेवणार. मुकुंदराव ठेगील वगैरे
लोक येक दोन दिवस हुमनावादेस होते. त्यास जाधवरावजीनी सांगून पाठविले

कीं आमची आवस्ता या प्रकारची आहे तुमच्या चितास येईल तिकडे जावे. त्यावरून लोक आपलाले ठिकाणास जाताती. येणेप्रा नवावाची इतराजी जाली आहे. * * परगणे त्यास राजश्री जगजीवनराव पिंगले यासी दिवाणगिरी देणार यैसे वर्तमान असे. वरकड वर्तमान राजश्री धोंडो राम याणी लिहिले आहे, त्यावरून निवेदन होईल. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Nilo Narsinha informs the Peshwa of the removal of Muzaffar Khan from the service of the Nizam and of the differences that had arisen between the Nizam and Ramchandrarao Jadhao.

No. 166]

[4-4-1756]

श्रीदत्तात्रय

श्रीमंत सद्गुणमूर्ति राजश्री भाऊ साहेबाचे सेवेसी

विनंती. आज्ञाधारक जीवनराऊ केशव साष्टांग नमस्कार अर्ज विज्ञापना ऐसीजें. येथील क्षेम तागाईत छ ३ रजव मुकाम वैजापूर धर्म स्वामीचा येथास्थित जाणोन स्वानंदलेखकास आज्ञा करावी. (साहेबांस) प्रार्थना ऐसी जें, रुकुनदौला बाहादर याणी पत्र या सेवकास होळार जोडी मुजरद पाठविलें कीं उभाउभी येऊन भेटून जाणें. या सेवकानें उत्तर लिहिलें कीं आपण बोलाविलें हें वर्तमान हुजूर लिहितों. आज्ञा आलियावर अलवते येऊं. मागती तक्रारपत्र आलें कीं हुजूर लिहावें कीं खानांनी बोलाविलें आणि स्वार होऊन यावें. बाहादरदीलखानाच्या पत्राचा श्लेष ऐसा देखिला कीं नवाब सलाबतजंग शिग्याहून दाहा कोंस पलीकडे गेल्यावर श्रीरंगपट्टणवाल्याच्या वकिलानें पैगाम फिरंग्यांस विचारून सात लाख रुपये देतों ऐसा लाविला. ऐशा कितीक जावसालामुळें शाहानवाजखान यांसी व फिरंगियांसी अर्जुर्दगी फारच जाली; परस्परे बद्दवैर जालें म्हणून फिरंगियांनीं सैदलष्करखानाकडे स्नेह लाऊन पत्रें लिहिली कीं आम्ही सर्वस्व तुमचे, तुम्ही कामांत येत असाल तर त्यासारखी तजवीज करूं. सदहू मजकूर श्रीमंत स्वामीस विनंती होऊन मर्जी कैसी आहे ते कळावी म्हणोन रुकुनदौलांनीं तुम्हास बोलाविलें, त्याजवरून स्वार होऊन शहरास गेलों. काय बोलतील तें अर्ज केला जाईल. रुकुनदौलाची निष्ठा कर्तुत्व वगैरे सर्व या सेवकानें विनंती केलेंच आहे. स्मरण असेल. उपर परगणे कुंभारी बत्तिसगाव * * * * सवालाख रुपये कुलजागीर दुतर्फात पैकी कुंभारी

वैगैरेंतील गांव हिसे जागीर सरकारांत ठेऊन तेथील कमाविस राजश्री गोविंदराव बाबदेव यांसी सांगितली. तेथील जमाबंदी राजश्री नारो बाबाजीच्या विद्येमानें जाली. वसूल चाली लागला. विशेष प्रार्थना ऐसीजें. कसवें कुंभारी तनखा ४२०० पैकी रुपये १८५० सरकारांत बा सुभानजी थोरात व किले पठा यांसी रुपये ४१६ बाकी राहिले रुपये १९३४. हे मदेंच खानम म्हणून कोणही बायेको आहे ते कोठें आहे कोण जाणें (?). सारांश हेहि येकूणवीसशें चवतीस रुपये मधेंच आहेत. जपत करून वसूल घेणें म्हणून गोविंदराज बाबदेव यांसी आज्ञापत्र सादर करणार स्वाम समर्थ. दुसरे परगणे कुंभारी येथें कुलजागीर दुतर्फाकत गरीबगुरीबांस आहे. मोगलांचा फौजदार तेथें कोणही नाही, फौजदारी मधेंच जमीदार खातात तर तेथील फौजदारी सरकारची सबब कीं कसबा जागीर सरकारचा. यास्तव तेथील फौजदारीची सनद चिरंजीव उतमराव जीवनराज याचें नांवें सादर केली पाहिजे; व येक ताकीदपत्र जमीदारास कीं उतमराव यांसी फौजदारी सांगितली आहे तरी यांसी रुजू राहून फौजदारीचा अंमल सुरलीत देणें; व येक * * * * पत्र राजश्री नारो बाबाजी नामजाद यांसी सादर करावें कीं फौजदारीचा अंमल वसऊन जमीदारांस आणऊन फौजदारपट्टीची वाट करून उत्तमराज जीवनराज याचे स्वाधीन करणें. ऐसें आज्ञापत्र सादर करणार स्वामी समर्थ; व फौजदार मशारनिलेस रोजमुरा दीडमाही रुपये पंनास व दाहा प्यादे याची परवानगी सनदेंतच असावी. गाय कपिला उत्तम गरीब फारच मिस्किन पाठविली असे. पावेल. गुलकंद मर्दवान येक नवा रुवर करविला, खास खर्चयोग्य असावासा आहे. पाठविला. नजर गुजरेल हें विज्ञापना.

¶Jivanrao Keshav, the Peshwa's agent, writes from Baijapur of the differences that had arisen between Salabatjang and his French supporters.

No. 167]

[20-8-1756

श्री

श्रियासह चिरंजीव विजईभव राजश्रीस प्रति कृतानेक आशीर्वाद उपरी. येथील क्षेम छ २३ माहे जिलकाद मुकाम माहानगर जाणून आपलें कुशल लेखण करीत गेलें पाहिजे. यानंतर तुम्ही श्रीमंतासमागमें सोंदे विदनूरचे सरहदेहून स्वार होऊन गेलियांसी पत्र हस्तआक्षरें आलें नाहीं. याजकरितां चित्त सापिक्षित

असतां तुम्ही राजश्री हरवाजीपंतावरावर हस्तआक्षरें पत्र साकल्यें श्रीचें स्थलीं दाखल जालियाचें लेहून पाठविलें तें पत्रें पावतां चित्त समाधानातें पावोन भेटीतुल्यें लाभ होऊन आला. लिहिलें कीं नवाब पुढें कृष्णातीरास आले. तुम्हास जमसीचे तैनात गुदस्तांप्रमाणें केलें. त्यास तुम्ही कृष्णातीरास कधीं दाखल होऊन कृष्णापार कैसें जालें तें, अवधी मंडळी सुरक्षित आली किंवा काथे वर्तमान, तें लेहून पाठवणें म्हणून लिहिलें. तरी आम्हास सैद फाझुलाखानाचे तैनात पछाडीवर मोो केले होते. नवाबाचे समागमेंच पछाडीवर चालत येत होतों. येत येत रायेचूर पावेंतों आलों. तेथें ठाणे न्यामदुलाखानाचें होतें. त्यांनीं किलियासी अटकाव केला कीं, सिबंदीची वाट करून किला घ्या. तेव्हां तेथें घालमेल पडली. सिबंदीचा दारमदार होऊन न्यामदुलाखानाचे लोक बाहेर काहडून वसालतजंगास रायचूरचें किलियांत शिरपाव होऊन दाखल करून नवाब कृष्णातीरास आले तों कृष्णेस पाणी आलें. तेव्हां तेथें सोळा मुकाम झाले. तमाम जागा वजागाचे टोंकेंरे आनऊन तमाम मनसब(दा)रासहि येक येक टोकरा देऊन कृष्णापार अखेर रमजानीं जालों. आमची मंडळी सर्व सुखरूप उतरली. येक घोडा मात्र येक्या शिपायाचा कृष्णेमध्ये बुडाला. वरकड लोकाची खराबी फार जाली. कितेकाचे टोकरे बुडाले. घोडींहि फार कृष्णेमध्ये मेलीं. आगोधर फिरंगियावर व हाणवंतराऊ व खडांगले व आनंदराऊ निंबाळकर, भालेराऊ पांडरे जैसे आगोधर उतरोन मार्गस्त केलें. ते तातडीनें उतरलें. सबब त्यांचे टोंकरेहि दोन च्यार बुडोन लोकांची चीजवस्त बुडाली. माणसेंहि मेलीं. घोडींहि दो ती पथकांत दोन तीनशें बुडाली. ते कूच करून हैदराबादेवर आले तों फिरंगी गोसेमाहालांत उतरले होते. मन्हाटे जाऊन किलियाजवळ राहून भोवतालें फिरंगियासी उपद्रव करूं लागले. तेव्हां फिरंगियांनींहि मन्हाटी-यावर येकदोन वेळां गाडदी फिरंगी पाठविले. रात्रीस शफखून केला. मन्हाटे तल सोडून उखलिले. कितेकांचीं घोडीं उधळून गेले. कांहीं फिरंगियाचे हातीं लागलीं. कांहीं फिरंगी गाडदीहि मारले गेले, त्यांचीं शिरें हजूर नवाबापाशीं पाठवलीं. त्यास फिरंगी काहले (काईल ?) जाले कीं आतां आमचे पिछियावर उठलें. तेव्हां त्यांनीं रुमीखान दुभाषी दहावीस गाडदी शहरांत इभ्राइमखा जाफर अलीखान दिवान याचा जावई नायब सुभेदारीवर होतां त्यास रुमीखान गाडदी जाऊन दस्तक करून द्या, आम्ही माणसें कांहीं कामास रवाना करितों, या बाहिनियाने जाऊन येकायेकीं इभ्राइमखानास मारिले. तेव्हां मारून चालिले तें समयीं रायेन्ना भुवणगीरवाला त्याचा लेक होता त्यानें रुमीखानास व गाडदी

मारून टाकिलें. इम्राइमखान मेलियावर शहर खालीं जालें. फिरंगी दुसरे कोणी गोशे माहालांतून निघोन शहरांत च्यार माहालांत जाऊन राहिले. मन्हाटियांनीं शहरांत जातां घालमेल फार केली. परंतु अवधियासी रेटून गेला. त्यास हैदरकुलीखान नायेव इम्राइमखां शहरांत नवाबाचे हवेलींत शेंदोनीशें प्यादे चालीस पनास भले लोकांनीं राहिला होता. रात्रीस त्याजवर जाऊन पडलें. त्याची दाहावीस माणसें मारून टाकिलें. तेव्हां तो रात्रीसच पळून किल्लियांत आला. नवाबाचे कविलेहि हवेलींत होते, तेहि किल्लियांत आले. शहरचे लोक कितेक मातवर होते तेहि कविले व मातवर चीजवस्त घेऊन किल्लियांत गेले. कितियेक लोक शहरांत असतां फिरंगियांनीं त्याची खातरतसली केली, कीं आम्ही रयेत लोकाचे वाटे हरंगीज जाणार नाहीं. तुम्ही अफरातफरी न होणें. आपला उदीमव्यापार करून राहाणें. त्याजवरून कितेक लोक फार करून शहरांत राहिले. फिरंगियांनीं दारू व तोफा मात्र जेथें जेथें चांगल्या होत्या तेव्हडें मात्र आनून आपनाजवळ ठेविलें. सरंजाम जमा केला आणि खायचा जिनस तांदूळ चणे, गहू हरभरे, तूप, गूळ वगैरे सरंजाम पोखता पांचसाता महिन्याचा करून च्यारमाहालाचें डागडोजी वुरूज तयार करून तोफां वरत्या चढविल्या दाद माहलावरहि मजबुती गढीवजा करून त्याजवरही तोफा चढविल्या. च्यार मनोरे याजवरहि तोफां ठेऊन मजबुती करून राहिलें. त्यास नवाब कृष्णा-तिरीहून कोस दोन कोस कूच करीत दरमियान मुकामहि करीत आले, कीं पोखत सरंजाम मेळऊन शहरास दाखलच व्हावें म्हणून स्थिर स्थिर आले. त्यास मुजफरखां गाडदी यासी बोलाऊन आणिलें. त्यास नौकर येऊन हत्ती बैसावयासी देऊन गाडदी कसरकम हजार ठेविले व काहीं सेंदीडसें स्वार येथे सैही करून कितेक प्रकारें त्याची खातीरतसली करून त्यास पुढें हैदराबादेवर रवाना केलें. ते येऊन लगट हौदावर उतरलें. माघून जाफर अलीखान दिवाणहि चौहजार फौजानसी रवाना केलें. तेहि किल्लियाजवळ उतरले. त्याजवरहि रात्रीस येऊन फिरंगियांनीं शस्त्रवून केला असतां जाफर अलीखानहि सावध होतें. लढाई परस्परे जाली. दाहावीस गाडदी फिरंगी मारलें गेलें. याजकडीलहि दाहावीस माणूस कामास आलें. उलटोन शरांत गेलें. मागती फिरंगी चौरोजा तयार सेंदोनसें व तोफा दोनतीन घेऊन मुजफरखान गाडदी यावर येऊन दिवसा पडिले. मुजफरखानहि पायेउतारा होऊन लढाई बरी केली. तेव्हां त्यांनीं तोफा व गाडदी कांहीं दबा धरून बैसले होते त्याजवर नेऊन मुजफरखानास घातलें. तेथें मार मोठीशी फिरंगियांनीं देऊन मुजफरखानास पाडाऊं करावें येथवर येऊन वेतली.

तेव्हां मुजफरखानांनीं जाफर अलीखानास सांगोन पाठविलें कीं आपणांवर येव्हढी येऊन वेतली असतां तुम्ही मदत न करा तेव्हां आपण मारले गेलियावर खामी कोन्हाची होईल? तेव्हा जाफरअलीखानांनीं आपले फौजेनसी चालोन गेला. हजार फौजेसमागमें लढाईचे तोंडास गेला तेव्हां संभर स्वार जवळ राहिले तितकियानसी घोडे चालविले. खडांगळे निवाळकर भालेराऊहि होते. त्यास मन्हाठियाचा हात न पोंहचा. खडांगलियाचे दहा हजार खासे मात्र तोंडीं लागले. त्याजमधें त्याचा पुतण्या कामास आला. दोनतीन घोडीं कामास आलीं. बळवंतराऊ तों निघाले. जाफरअलीखानानें जातीनसी फारसी केली. फिरंगी चाळीस पनास तें रोजीं मारलें, जखमी जाले. तेव्हां मुजफरखानाची खैर होऊन हेहि मुस्तकीम आपलें जागा राहिलें. तेहि आपले जागां राहून ते गोशमहालाकडें गेले. हे आपलें लष्करांत आले. इत्क्या लढाईत मोठी लढाई हेंच जाली. त्याउपर फिरंगी बाहेर निघाले नाहीत. शहर धरूनच राहिले. जाफर अलीखानाची हवेली शहरांत होती. चीजवस्त हती वगैरे जिनसांना फिरंगियांनीं लुटून आनिला. दारूशिसेंहि त्याचें हवेलींत फार सांपडलें. त्यास दारूचा सरंजाम फिरंगियांनीं नानायुक्तीचा करून ठेविला कीं जे समयीं शहरावर हला करितील ते समयीं दारूचे सरंजामाखाले लस्कर उडवावें यैसा करून बसलें. नवाबहि कूच दरकूच सरंजाम जागावजागाचा मेलऊन कारनोलकर पठाण मुनवरखा त्यास तसैलीचे कागद पहिली तकसैर माफ करून त्यासहि आनिलें, तोहि च्यारशें जमाव आहे. कृष्णेस पाणी फार यामुळें सरंजाम त्याचा पोखता आला नाही. वरकड पालेकरी लोकापली आला(?). संभर स्वार दोनतीनसं प्यादा घेऊन आले. गुडमटकलवालाहि सेंपनास स्वार व पायेदळनसी दाखल जाला. गदवलवालियाचा दिवाण दीडसं स्वार च्यारसं प्यादां यैसे तेहि आले. ते मुजेफरखानासमागमेंच आगोधर शहरावर रवाना केलें होते. त्याचीहि मानसं घोडीं लढाईत जायां जालीं. परंतु त्याच्यानें आंच घेवली नाही. निघाले. वरकड शंकरमा मेदकवाल्यांनीं हफशी सुरतेहून यासी मदत येत होते ते संकरमानी व आनंदराऊ निवाळकर व पिंगळे वगैरेयांनीं त्यास घेऊन कैद करून घेऊन येथें आले. राजश्री दाजीवा सरगंधी ते संवासें स्वारांनशीं येऊन पोहोचले. तसेच आजराद खंदारवालाहि संभरसवासें स्वार घेऊन पोहोचले. पिंगळेहि संभर-स्वारानिसी आले. नांदेडवाला मोहतसलाखान दीडसं स्वार दोनशें प्यादियांनीं छ २२ जिलकादीं येऊन दाखल झाले. नरसिंगराऊ राा रामदासपंताचा

१ कमीपणा, नुकसान.

३ खातरजमेचे.

२ भक्कम; कायम.

४ दोप; चुकी.

भाऊ निर्मलेहून तेहि छ २३ रोजीं संभर स्वार व च्यारसं प्यादियांसी येऊन दाखल जाले. नवाबहि छ ७ जिलकादीं किलियाजवळ येऊन राहिले. काम कारभार आजीपावतों शहानवाजखानीचा आहे. परंतु मुख्यें त्याचें नावें श्रीमी आहेत. शामराऊ व भिवराऊ श्रीमंताचे तर्फें फिरंगियास पोहोचाऊन भागानगर सरहदपार करून त्यांनीं फिरावें. त्यास तेहि नवाबास लिहिलें कीं आम्हास श्रीमंताची आज्ञा होती. फिरंगियासी पार करून नवाबाची चीजवस्त घेऊन त्यास पलीकडे रवाना करावें या उद्देशें बराबर त्याचें दिलें होतें. परंतु फिरंगी वेड्मानीस आलें. सरकारची चीजवस्त देत नाहींत. शहरांत दाखल जालें. त्यामुळें आपण स्वार होऊन श्रीमंताकडे गेलें येंसं लिहिलें होतें; परंतु ते फिरंगियांचें मिलनीमधें होते. कांहीं घेऊन नवाबास जाहीरा या प्रकारचे लेहून उठोन गेले. मन्हाठियांनीं त्यास लुटून घ्यावें, मसलत केली होती. परंतु आनंदरायानें मना करून त्याजसं काहाडून दिलें हें वर्तमान परस्परें तुम्हांकडेही आलें असेलच. शामरायांनीं फिरंगियास सामील जाले नसते तरी इतका बखेडा न वाहाडितां. नवाबास तों भासलें कीं हा फितूर श्रीमंताकडून वाहाडिला. नाहीं तर फिरंगियाची काये मजाल होती ? याउपर नवाब रोजबरोज चहूंकडील जमाव मेळऊन सिडिया तयार करून येकदां हला करावी, या मनसुबियांत असतां येकायेकीं वर्तमान आलें कीं फिरंगियास मदती मुसा लास बंदरीहून अकरासं फिरंगी व गाडदी येत व तोफांही च्यार पांच बराबर आहेत. तेव्हां यांनीं तमाम पालेकरास लेहून पाठविलें कीं ज्याच्या सरहदेतून येतील त्यास तंत्री करून मारून घेणें. त्यास ते पालेकरासहि नेटून युद्ध करीत येथून चालीस कोंसावर आले येकून येथून खडांगले व भालेराऊ व मुजफरखान गाडदी व हमीदुलाखां व मीरमुक्तजांखां किलेदार बेदर व हिसादुलाखां किलेदार उदगीरवाला येंसं पुढें पाठविलें. त्याची याची गांठ पंचवीस कोंसावर पडली. याची त्याची झटपट होत होत बोलाचालीवर आले. इकडील फौज गेली, त्यानी त्याच्या येक दोन तोफां सोडविल्या, कांहीं बुनगेहि लुटिलें, कांही गाडदी फिरंगीहि दाहांपांच मारिलें. कांहीं गाडदी मुसा लासाकडील उठोन मुजफरखानाकडे सें दोनसं आले. इतकें होऊनही मुसा लास रेंटीतच चालिला. तेव्हा येथें सुतरस्वार रोजबरोज खबर घेऊन येत होते. तेव्हा मागती येथून सरंजाम आनखी आनंदराऊ निंबाळकर हफशी धरून घेऊन आलें. त्यास हफशी किलियांत कैदेमधें ठेविला. मग राऊ मजकूर व शंकरमा जमीदारीन भेदकवाली व पिंगळे व सिंदे व हके व नवाबाचा बक्षी रिसालदार दोनतीनशें व मकरंद नाईक निंबाळकर येंसं रवाना केलें,

छ १४ जिलकादीं येथून रवाना केलें. ते रोजीं हायातगिरीं राहिलें. दुसरें रोजीं छ १५ जिलकादीं सगरवम तेथें गेलों. तो फिरंगी तेथून चौ कोसांवर मलकापूर गावगढी होती, त्यांत जाऊन शिरला. दोन रोज गढीमध्ये दम धरून राहिला. भोंवताले मुजफरखां व खंडांगले वगैरे पुढें पाठविलें. ते घेरा देऊन बैसलें. इकडून फौज निवाळकर वगैरें गेलें, ते नजीक मलकापूर घांटतोंड धरून बैसलें. तिसरें रोजीं फिरंगी गढींतून निघोन घांटतोंडावर आला. तेथें लडाई मोठी जाली. त्यांचा मार तोफांचा व बंदुखेचा अतिशय. लोकांस आंच न निघे घांट उतरोन आला. इकडून घांटतोंडीं लोक निवाळकर वगैरें बैसले होते. तेही तयार होऊन आड व सन्मुख जाले. पछाडीवर खंडांगलें भालेराऊ व मुजफरखां वगैरें जालें असतां त्यांनीं डोंगर धरून चालिलें. डोंगरावर शेलार याचे लोक प्यादे चहडून आडीव मार दिधला आणि मार्गहि धानवाड्याचा खुला होता यामुलें माघारें फिरून रस्तियाचें मार्ग जालें तें समयीं जाणोजी निवाळकर वगैरे फौज सन्मुख होत्या. यांनीं जीव चालऊन घोडे घातलें असते तरी फिरंगी मारले गेले होते. लोकांनीं तोफाचे मारामुळें व बंदुखांचे मारामुळें हैरनिया(?) करीत परंतु तोंड लागेना. दर हैरनीस दाहावीस मानूस जखमी होये, घोडीं जखमीं होत. परंतु फिरंगी तोंड लागो न देत. तेंव्हां लोकांनीं मारामुळें कदर खाऊन सन्मुख होते ते मार्ग सोडून येकीकडे जाले. त्यास रस्तियाचा मार्ग सांपडला. ते रस्तियानें तोफेचे मार लोकांवर देत रेटून ह्या नगरांत दाखल जाले. लोक तोंड पाहानारच राहिले. यामुळें मज्हाटे लोकांची अपकीर्ति मोठीसी जाली. संकरमा मेदकवाली याच्या लोकांनीं डोंगराकडून मार देऊन फिरंगियाचे मोहर माघारां फिरविला आणि फिरंगयाचा सरदार दोशां जमावाचा होता तो धरून आणिला, यामुळें मेदकवालीचा नक्ष जाला. मेदकवालियास नवाबांनीं फारसें नवाजिलें. फिरंग व शिरपाव दिधलें. फिरंगी ह्या नगरांत दाखल जाल्यावर हैदराबाद तेथून च्यार कोंस राहिली. त्यास मुसा भुसीने पांचसे फिरंगी गाडदी व तोफां च्यार त्यास मदत पाठऊन शहरांत घेऊन आले. मज्हाटे वगैरे लोक मनसबदार तोंडें खाली करून लस्करांत येऊन दाखल जाले. येसी गोष्टी जाली. यामुलें तमाम मज्हाटे लोकांचा इतवार नवाबापासून गेला कीं, येव्हडें नामी लोक असतां च्यारसैं फिरंगी मारून घेतलें नाही तर पुढें मातबर कामें यांच्यानें कैसी होतील ? येथे नवाब सेर दरबार खेजे मोमीनखानास नांदेड दरबारचे परवणीचे आमीलाचा सिरपाव छ २२ जिलकादी जाला. छ २३ जिलकादीं

माहारावाची आनिखी फौज च्यारसैं आली. आगोधर लोकांनीं बलवंतराज देखील राहू देतील. फौजा जूज राहिल्या आहेत. कलावें.

¶This may possibly be a letter from Govindrao Patwardhan to his son Gopalrao. This important despatch describes in detail the hotly contested battle of Char Minar, outside Hyderabad. Bussy, dismissed by Salabatjang, took up a strategic position from which the combined efforts of the Nizam and the Marathas failed to dislodge him. The Peshwa's object was to get Bussy dismissed from the Nizam's service, so as to employ him himself. The Marathas were greatly impressed by the effect of Bussy's trained artillery at this battle, and this had subsequently a fatal influence upon their tactics at Panipat.

No. 168]

[31-1-1757

श्री

विज्ञापना छ १० जावळ मंगलवार नवाब सलाबतजंग व नवाब निजामआलीखां सा घटका दिवस चंहुडल्यावर स्वार होऊन चालले. लष्करहि तयार जाले आहे. बहोरहि चालली. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶A despatch announcing that Nawab Salabatjang and Nizam Ali Khan moved on during the morning.

No. 169]

[11-2-1757?

श्रीलक्ष्मीकांत

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे शेवेसी

आज्ञाधारक जयेराम गोपाल कृतानेक सां नमस्कार विनंती विज्ञापना. येथील कुशल ताा माघ वद्य सप्तमी मुा नजीक दारव्हे प्रांत वराड स्वामीच्या कृपावलोकने-करून अनंदरूप असों विशेष. इकडील वर्तमान तरी स्वामीची आज्ञा घेऊन राजश्री यजमान वराड प्रांतास आले असेत. नवाब सलाबतजंग ते प्रांतीहून गंगातीरास आल्यावर मन्हाटे लोक जमा करून माहुर प्रांतास आला आहे. इकडे यावयाचा दवाव वातला आहे. राजश्री येजमान सैन्यसहवर्तमान सिध्द आहेत. परंतु राजश्री सैदलष्करखान व राजश्री जानोजीराव निंबालकर मध्यस्त आहेत. त्याणी राजश्री अपाजीपंत द्या सैदसरीफखान हे सौरश्य करावयास पाठविले आहेत. बहुतेक सौरश्य होईल. सर्व प्रताप स्वामीचा आहे. येणेकडून

राजश्री यजमानाचेहि ऊर्जित आहे. यावर वर्तमान होईल तें मागाहून सेवेसी लेहून पाठऊ. सदैव सेवकास आज्ञापत्रीं सांभाळ करणार स्वामी समर्थ आसेत. विशेष काये लिहिणें? कृपावृधि केली पा हे विज्ञापना.

¶Jayram Gopal from Janoji Bhonsle's camp to the Peshwa, reporting the intended aggression of Salabatjang and the negotiations started at the same time for a reconciliation.

No. 170]

[23-3-1757?

श्री

पुा श्रीमंताचे सेवेसी विज्ञापना

शेरजंग राा मोरोपंत व राा धोंडोराम अवरंगावादेस पावले. शेरजंगाकडून शुतरस्वार छ २ रजवीची पत्रे नवावाचे नावे व रु(क)नुदौलाचे नावे घेऊन आला होता. त्यांत मजकूर कीं, उभयतां श्रीमंताची आज्ञा घेऊन आलो. लष्करासही(त) सत्वरी येतो. श्रीमंत तुम्हासी फारच निर्मल जाले. ते व आम्ही ज्याप्राो श्रीमंतास पल्यावर आणिले आहे त्याप्राा तुम्ही मसलतीचे रोखावर लवकर विना अनमान अविलंबे गेलिया केल्या सार्थकाचे फल असे. तरी जल्दी केली पाहिजे. जर समय चुकला तर गोष्ट येके प्रकारची दिसोन येईल, येणे प्राा लिहिले होते. प्रस्तुत नवावहि गलबल तर फार करीत आहेत. हे विज्ञापना.

¶Letter addressed to the Peshwa reporting that Moropant and Dhondoram have advised Ruknudaula to be friendly with the addressee.

No. 171]

[23-5-1757

(पहिली ६ पानें नाहींत.)

* * * रे उमदे बरयाव जाहले. कागद दसखत केले. जावसाल करून दीड प्रहर दिवसा बरखास्त पेशखाना जसवंतचे तळ्यावर होता तो इदग्यावर आणविला. दौलताबादेस सयरेस जाणार. आखरोज घटका दिवस राहतां खिलवतेत आले. हकीम अबदुल लतीफखां व मीरकवामुदीखा दरयाव जाले. जावसाल करून पांच घटका रात्री बरखास.

छ ३ रमजान रविवार प्रहर दिवसा खिलवतेत आले. हाजी हुसेनखा व अफजल बेगखां व हकीम अबदुल लतीफखां व हकीम मालजखां व फकरुदी

हुसेनखां व मीरकवामुदीखां बरयाव जाले. जाबसाल करून दो प्रहरा बरखास्त. आखररोज साहा घटका दिवस राहतां स्वार जाले. स्वारी हतींची शहानवाज-खानाचे घरास गेले. शहानवाजखान दरवाज्याबाहीर येऊन घेऊन गेले पांच मोहरा नजर केली. दोन घटका बसले होते. दोन घटका दिवस राहतां तेथून निघाले ते नवाब बेगम नासरजंगाची बाईको तिच्या घरास गेले. नवाबानी बेगमेस सात मोहरा नजर केली. घटका रात्री तेथून निघाले ते दोन घटका रात्री आपले हवेलीत दाखल जाले. दौलताबादेच्या किल्याहून दिलावरजंगाची अर्जी आली ते गुजरानली. त्यावर हुकूम जाला कीं पेशखाना दौलताबादेसहि जाये व राज्यासहि जा ये.

छ ४ रमजान सोमवार प्रहर दिवसा खिलवतेत आले. अफजल बेग व हकीम अबदुललतीफखां व मीरकवामुदीखां व फकरुद्दीहुसेनखा बरयाव जाले. जाबसाल करून दीड प्रहरा बरखास्त. *

¶Daily report from the court of Salabatjang, forwarded to the Peshwa.

No. 172]

[16-6-1757?

श्रीराम

श्रीमंत महाराज राजश्री स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक येशवंतराये पुरुषोत्तम साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. छ २४ रमजानचें आज्ञापत्र सादर जालें कीं मोगलाईचें अमिलानें वेडीचे आवियानिमित्यें चढून येऊन कजिया केला. सरकारचीं घोडीं माणसें जायां करविलीं. त्यांचे पारपत्ये करणें किती? परंतु लहान गोष्ट, कलह दीर्घ, प्रयोजन काय? यास्तव दगाहकुलीखान व शाहनवाजखानाचा पुत्र व मुरादखानास पत्रें देऊन उत्तम प्रकारें सांगोन पुढें कलह न वाढे व लवाडी न करीत, परिछिन्न करणें, ऐसें असतां कलह वाढला तरी समजोन घ्यावें लागल, व सरकारचे कमाविसदारांस उत्तम प्रकारें ताकीद केली असे. ते कजिया करणार नाहीत. तुम्ही चांगली ताकीद करून सविस्तर उत्तर लािा ऐसें सादर जालें तें छ २८ रमजानीं पावलें. नसीरजंग व मुरादखान यांस सांगितलें. हे मरजीवेगळे नसेत. उदयीक दरगाह कुलीखानाचें येथें फड घाटून चांगली ताकीद करून विनंतीपत्रें सत्वर पाठवितों, व घोडियाचे रुपयाचे अनुसंधान सेवकानें अगोधर लाविलें व बहुत कायम केलें कीं घोडियाचे रुपये देणें येतील, सुटणार नाहीत. परगणा देईल, परंतु सांप्रत्ये

अखरसाल जालें. सुरूसालीं समजोन घेऊं. आतां गोशंगुजार करून यांचे अंगीं शाह लाऊन कलह निवर्त करविला. दरगाहकुलीखानाकडून व आज्ञाधारकानें विनंतीपत्र लिहिलें, कासिदांबरोबर पूर्वीं पाठविलें पावलें असेल. येथें काय सत्ता आहे कीं कळ वाडवीत व दुसरी गोष्ट केलियानें परिणाम कोणता? शहानवाज-खानाचे पुत्रास उफराटें भयें जालें आहे कीं येखादी उपाय आंतर केलियास न यावें. वकील मुत(ल)काचे जागीं दुवार कलह वाढला आहे. आपल्यास लाभच आहे. अबदुल येहीखानानें लष्करांत पित्तियास लिहिलें आहे. आम्हांस म्हणों लागला कीं तुम्ही भलते प्रकारें यैसैं करा कीं नारोपंताखाले आमचा तालुक न राहे ऐसा मनाचा संकल्प करितात. ताजाकलम. प्रातःकालीं वर्तमान आलें कीं श्रीमंत दादा व सुभेदार मंजसौरेस पावले. आतां जोडी पांचा दिवसांची नरमदेची आली कीं अवतार कोंस पलीकडे आलेत सेवेसी कळावें. नवाब सलाबतजंगाचें छ १६ कूच जालें. रमजानची ईद हैदराबादेस करितील. हे विज्ञापना. आणख कितकी साकल्यें जीवनरावजीचें पत्रावरून अर्ज पहांचेल. हें विनंती.

¶Yashvantraai Purushottam, Peshwa's news-writer, reports some occurrences at the Court of Salabatjang and his movements.

No. 173]

[12-10-1757

श्री

पो छ २९ मोहरम शुक्रवार प्रहररात्र आवसीची

चिरंजीव राजश्री राव यांसी बालाजी बाजीराव प्रधान आसीर्वाद उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जाणे विशेष. नवाब सलाबतजंग व निजाम अलीखान व बसालतजंग यांस बलवंतराव गणपत यानी कडपेकर मारला, फते केली, येविसीची पत्रे पाठविली आहेत. त्यास पावती करावी. मुसा लास दोन हजार गाडदियानसी बिडाजवळ आला अशी खबर आहे. परंतु येईलसे वाटत नाही. याचीहि बातमी ठीक राखणें. येत असले तर येऊन पावते करणे. मुसा बुसीचीहि बातमी फारच राखावी; याउपरी हे अथवा जाधवराव आदिकरून कोणहीहि येईल त्यास तेथे मिलोन घ्यावे ऐसे केले पाहिजे. छ २७ मोहरम हे आसीर्वाद.

¶Vishwasrao is asked to forward the letters of the Peshwa addressed by him to Salabatjang and his brothers, conveying the news of the death of the Nawab of Kadappa, at the hands of Balvantrao Ganpat.

१ पुरावा.

२ शहानवाजखान.

३ मंदसोर.

४ दशावतार.

No. 174]

[31-10-1757

श्री

सेवेसी विनंती. येथील वर्तमान तागाईत छ १७ सकर सोमवार च्यार घटका रात्र पावेतों येथास्थित असे विशेष. निजामअलीचा मजकूर काल विस्तारें लेहून सेवेसी पाठविलाच आहे. काल सडे जाले आहेत, त्याप्रमाणें अद्याप सडेच आहेत. जाधवरायाचे कुमकेस गेले नाहीं. जातील न जातील पाहवे. राजश्री जीवनराव केशव यांणीं सरकारच्या जागिरीची व शाहानवाजखान याच्या जागिरीची याद पारसी त्याजवर दसखत बसालतजंगाचें हातचे करून घेऊन आज संध्याकाळीं येथें आले. शाहानवाजखान यांजकडे आवाड लिहिलें नाहीं. किरकोळ माहाल लिहिले आहेत. मशारानिलेनीं यादी आणिल्या त्याच सेवेसी पाठविल्या आहेत. याप्रमाणें सनदा होतील. शाहानवाजखान यांची जाहागिरी यांणीं लिहिलियाचा वसूल येथें कळणार नाहीं. स्वामी तेथेंच मनास आणतील. यादी पाठविल्या आहेत. याच यादी सत्वर येऊन पावे ते केले पाहिजे. हें विनंती. येथील वर्तमानाच्या अफवा तेथें जनचर्चा मनास येईल तशा उठतील. यास्तव जे वेलेस जसें वातमीच्या पत्रावरून आढळेल तैसें सेवेसी लिहितों. जाधवराव सिंदखेडीच गांवाचा आश्रा धरून आहेत. संताजी वाबले व राणोजी भोईटे भोंवतें उभे आहेत. जुंजही त्याचे जालें म्हणून वर्तमान आहे. तेथून पत्र आलें म्हणजे सेवेसी लिहू. शाहानवाजखान याची याद जीवनराव यांनी आणिली, परंतु त्यास गांव परगणें कांहींच लाविले नाहीत. सनदा होत्ये समयी नांवें लागतील.

¶News-letter to the Peshwa reporting that Nizam Ali is making ready for the battle and that he is not proceeding to relieve Jadhavrao.

No. 175]

[4-11-1757

श्री

विनंती उपर. येथील प्रसंगीचे वर्तमान छ २१ सुक्रवार दोन प्रहर मुकाम जसवतचे तले (ल) स्कर निजामआलीखां प्राथःकालपासून कुचाचा मजकूर व्होता. इभलाइमखा गाडदी दिडा प्रहरानी निजाम आलीखानाचे डेरियास आले. दोन घटका मसलत जाली. मग मुकाम केला. झेंडे उभे राहिले. आज तो कूच व्होता दिसत नाही व बसालतजंगहि याचे डेरियास आले नाहीत. आन

आणखीही कोन्ही दरगाहकुलीखा वगैरे कोन्ही आले नाहीत. मीरसैदू कोतवाल मात्र आला व्होता. कही गेली. पलसीच्या डोंगराकडे गेली. कळवे म्हणून लािआ आसे. बहुत काये लािआ विज्ञाति. फौजेची गणती व दाणियाचा निरख पाठविला आहे. कळवे म्हणून लािआ आसे विज्ञापना.

¶The letter reports the movements of Nizam Ali and his officer Ibrahim Khan Gardi.

No. 176]

[14-11-1757

श्री

चिरंजीव राजश्री लक्ष्मणपंत नाना यांस प्रति रामचंद्र कोनेर आशीर्वाद उपरी. येथील कुशल ताा कार्तिक शुद्ध त्रितीया पावेतो मुा ठणे पातूर क्षेम असे विशेष. तुम्ही पत्रे पाठविली व श्रीमंत साहेबांचे पत्र खास दस्तुर पुर्जा पाठविला. त्यांत आशयें कीं, येकनिष्ठ भाव लिहिता तैसा प्रत्ययास आला पाहिजे. तर श्रीमंत साहेबी मजला येथे स्थापिले. हे सरदारी मातबर पंधरा सोळा हजार फौजेची, आणि मोगलाचा बिघाड. श्रीमत रावसाहेब आज दीड महिना जाहला टांक्याचे मुकामास येऊन, पत्रेंहि रावसाहेबाकडील व श्रीमंतसाहेबांकडील दाहां पाच आली. प्रसंगास मी चुकवावे, न यावे, तमासा पाहावा, हा प्रकार श्रीरामचंद्र जाणे. मी काय करावें. अधिक शुधांत नागपुरीहून निघालों ते द्वेषेंकरून मलई इमान प्रमाण करून तीन कोसावरून माघारें नेलें, साडे सात लक्ष रुपयाची निशा करून घेतली. सिवाजी केशव च्यार लक्ष व त्रिंक्कजी राजे याणीं झा बावांचा समागम ताा आजवरी व्याज मनोत्या दाहा दाहा वर्षांच्या बंगाल्यावर ऐवज श्रीमत केलासवासी याणी व्याजाचा वगैरे देविला होता तो मलई करून निशा करून घेतली. ऐवज नाही तेव्हां आपले पुर्जे सावकाराचे येथून काढून मी जातीचे पुर्जे लेहून दिले. जर जातीचे पुर्जे लेहून न देतो तर आबरूवर गुजरती. निदान जिवावर गुजरती. मागें वडिलांनी हें कर्म केली नाहीत ती मजल प्राप्त जाहली. इतकेंहि सोसून जातीनें न आटकतों; परंतु सर्वाची मलई. निश्चय हाच जाला कीं मी समयांस श्रीमंत साहेबांकडे न पावावें, यश न घ्यावें, बदनाम व्हावे, मोगलाचा मिलाफी ऐसीं पत्रे वकिलां हाती लिहिवावीं; दोन वस्त्रें मात्र खर्चावी लागली म्हणजे पत्रे लेहून देतात. हा सर्व प्रकार ध्यानास आणून जातीवरच कबूल करून आश्विन वद्य ७ गुरुवारी निघालों. येकदां तो येऊन च्यार कोस शहर सोडून आलों.

ते दुसरियांने फिरोन कजिया गाडदी फिरंगी सिपाई मिलेन कुरापत करून आवरू घ्यावी, तेव्हांही फिरोन गेलों. तेव्हां श्रीमंतापासी त्रिंबकजी राजे कुल येख्ययारी करून कारभार त्यांचे स्वाधीन करून लक्ष श्रीमंताचे कृपेवर धरून निघालों. तेच रोजी बारा कोस व्याहाडास येऊन मुा केला. नागपुरांत होतो तेव्हां वराडची फौज रवोजी करांडे व जाचक मंडली व गावडे मंडली व दादजी पवार व मानापा सिरगिरे व आटोले हे समजाविले; आणि तयारी करितां वराडांत पंधरा रोज निरोप देऊन विदा केले होते. आम्ही व्याहाडचे मुकामीहून आठरा कोंसाची मजल करून वरधा उतरलों. तमाम लोकांस ताकीद केली. दिपवालीचा मात्र उजूर. त्यास सोळा सोळा कोसाच्या मजली करून पातुरास आलो. आतां नागपुर येकदांचे सुटले. त्यास चिरंजीव येश-वंतराव श्रीमंत रावसाहेबांकडे दीड हजार फौजेसीं वराडीत तयार होते तितके पत्र येतांच रावसाहेबांकडे गेले. मागाहून गावडे सातसे स्वार समजावीस करून लावून दिले ते दाखल जाहले असतील. त्यास आतां या आटा रोजांत पांच हजार फौज श्रीमंत रावसाहेबांकडे चिरंजीवास पाठविले तेथें पाठवितो. आणि दाहा बारा हजार फौज जमा करून श्रीमंताची आज्ञा मागें आली होती कीं मुसा भुसी भागानगराकडून येतो तिकडे जाणे. तर आज्ञा आली तर तिकडे जाऊं; नाहीं तर हाहि जमाव घेऊन रावसाहेबांकडे जातो. यंदा वीस हजार फौज धरिली. इतके कजिये जिवावरील गुजरले, परंतु फौज तयार जाली. जर श्रीमंताचे पाई माझी निष्ठा यथास्थित आहे, तर मोगलाचा तह श्रीमंत साहेबाचे खातरखाह करून घेतो. दत्ताजी सिंदे व हा जमाव वीस हजार पावेतों, यासिवाय हुजुरात वगैरे फौज आणूक आहे. मोगलासी पंधरा रोज मात्र दुरून दुरून बोलावे. पंधरावे रोजी पातुरांतून निघतो. आलीकडे पांच हजार फौज पाठवून देतो. मागाहून देसची फौज पांच हजार व वराडचीहि जमा करून आज्ञा येईल तिकडेस जातो. मजवर द्वेषिकानीं उपद्रव मोटा केला, नाहीं तर मोगलाचा कजिया दीड महिना दोन महिने जाले लांबला आणि मी न यावें हे श्री जाणे. काये गुजरली असेल, दोन वर्षीचा कसाला, लोकांच्या संम-जाविसी, पुण्याचे साहुकार व वरकड साहुकार व वराडची दोन वर्षीची समजावीस नव्हती व इतकें आसोन पांच सात माणूस अगदीं वाडटावर कीं मजला यश न यावें, मी बदनाम व्हावे. परंतु माझा देव श्रीरामचंद्र. मी त्याचे आर्जव येथास्थित जीवापासून केले असले तर हे वेलेस मोगलांसी हे इतकेहि लोक साहेबकामावर घालून श्रीमंताचे मर्जी प्रो तह आवरंगावादेचे भोवते परगणे करून मोगल देतो. बोढीकरितां व पेंचाकरिता च्यार रोज अधिक लागले

इतकाच आपराध दिसून आला; आणि निजामअलीने प्रहस्तपण केले कीं इमान प्रमाण कुराण देऊन श्रीमंतासी स्नेह तुमचे मध्यस्तीने स्नेह करितों, तुमच्या समागमे श्रीमंताकडे भेटीस येतो, आणि कितकी प्रकारच्या गोष्टी बालोन भरोसा जाला, त्याजवर वराडचे फौजेचे खासेखासे सरदार समजाविसी करितां नागपुरास घेऊन आलो. पाऊस मार्गे आपण आलजपुरी तयार जाला, गाडदी बोलावून निघाला, बालापूरचे मुकामापावेतों मायावींच उत्तरे लेहूं लागला कीं मी सिवंदीकरितां निघालों, जाणे घडत नाहीं; तुमसी बोललो तोच कर्तव्यार्थ मजला आहे आणि घाट चढोन गेला. नाहीं तर करांडे व पवार जाचक यांनी लुटून मोकळा केला होता. तो आतां जाता ऐसे नव्हते. थोर थोराचा लेक, क्रिया असफज्यांचे घरीं लटकी नव्हती. बरे त्यास तो शहरास गेला आणि चौघे जण लिहीत गेले, लटकी लवाडीची पत्रें, ते निजामअली शहरास गेला आणि लिहिणारांची पत्रे श्रीमंतास खरी भासलीं, तर हजार प्रकार येकाच प्रकारांत आहेत, कीं श्रीमंताचा प्रताप भारी आणि मी जीवाम्य श्रम करून लोक जमा करून निघालो तर वर्तणुकेत घडेल तें खरें. परिहार किती ल्याहावा ! पुढें फौजेचा पैका काय होईल, ऐवज किती, दशा काय करतील, हे फिकीर तिळतुल्य धरत नाहींत. श्रीमंत धनी. यास पुढे कलेल तैसा निर्वाह करितील; परंतु येकदा करून दाखवीन. लेहून सार्थक नाही. या पंधरा रोजांत पातुरांतुन निघतो. आज्ञेची प्रतीक्षा रावसाहेबांकडील आज्ञा कैसी येते, भागानगर तर्फेंस जाणे किंवा रुबरू बोलावितात ? भागानगर प्रांतात मुसा भुसी दूर आहे. तूर्त येथे सर्व साहित्य अनकूल आहे. येथील गुंता उरकल्यास तो येऊन काय करितो ? त्यास आज्ञा येईल त्यासारखी वर्तणूक होईल. चहूकडून बदनाम केले हा प्रकार श्रीरामजी माझे निष्ठेसारिखे मजला फल मिळेल. येक तकवा मजला—श्रीमंताचे पाय किंवा देव, नाहीं तर आमचे येथील रीत चौघांची वगैरे सर्वहि दोन वर्षांत येक येक माणसाची कळली नाहीं येसैं नाही. जिवावर जातीवर जेथवर करावयाचे तेथवर अंतर केलें नाही. आतां नागपूरचे पेचांतून सुटलो. श्रीमत यजमान शरीरें बहुत श्रमी, भेरगां उतरला आहे. दुष्ट ग्रहवाधा फार आहे. ईस्वर आरोग्य करील. सिवाजीपंत सेटिबा खराडे मात्र नागपुरी आहेत. तेहि ऐवजाची निशा करून तयार जाले. मागाहून येतील. येदांची रीत केवल प्राणासी आबरूसींच पडली. गुंता भारी जाहला. तिकडील सेवेसी जरूर जरूर येणे, याजकरितां ज्याने जे केले ते सर्व कबूल करून निघालो. भलतीसीं गांठ तोडून कर्जदार व कितेक सिलेदार वगैरे देणेदार

कितेक होते ते एकीकडे ठेवून श्रीमंत राजश्री रावसाहेबांकडे लोक रवाना करितो. आम्हास आज्ञा येईल तैसे करितो. राजश्री त्रिंबकजी भोसले राजे मुख्य कारभारी करून निमित्यास च्यार दिवस त्याचे मर्जीकरितां चिरंजीव बाळोबा ठेविले आहेत. समागमे आणीत होतो त्याचे मर्जीकरितां ठेविले आहेत. परंतु येकदाचा सुटलों आहे. श्रीमंतास बरे फार वाटत नाहीं. भेरगा उतरला असे. परम्याची वेथा. पथ्य करीनात. भाऊ भाऊ मराठा धर्म श्रीमंतास व सर्वांस कलतच आहे. आम्हांस श्रीमंतानी म्हणून नागपुरांतू(न) काढून लाविलें. श्रीमंताची पुण्याहून सर्व सरदारास वगैरे पत्रे येतात तिके मीर पीर होतात. कांहीं प्रकार बरा नाही; परंतु तूर्त चाकरीवर हरइलाज करून लोक जमा करून फौज पाठवून देतो. श्रीमंत रायाची पूर्वी येक दोन पत्रे आलीं व हाली आली जे मुसा भुसीकडे जरूर जाऊन गांठ घालावी. गंगातीराकडे व आम्हाकडे फौज व मातबर सरदार रवाना करणे. हली त्याकडे फौज रवाना केली. मागती रातचा दिवस करून लोक जमा करितों. रावसाहेबांचीं आज्ञा येईल तिकडे जाऊं. जवळच काम पडेल तिकडे जाऊ. जेसी आज्ञा होईल तैसें करूं आमचा अभिमान सर्व श्रीमंतास आहे. आवरूं त्यांची; आज्ञाधारकपणा करून आज्ञेप्रमाणे वर्तवि हाच विचार आहे. दुसरे होणेच नाहीं. तुम्हीं श्रीमंताचे मर्जीप्रमाणे वर्तणूक करित जाणे. तेच मायबाप वडील तीर्थरूपांचे जागा आहेत. याजखेरीज आम्हांस गत नाहीं. सरदारी ओढगस्त कोठवरी तोड जोड माड (मोड ?) करूं. श्रीमंत कैलासवासीनी आम्हीं पांच चार वर्षे येथें नसता सारेच कारभारी. हाली सारेच मीर पीर कोठवर रक्षूं. श्रीमंताचे व श्रीचे कृपेने उत्तमच घडेल. बहुत काय लिहिणे हे आशिर्वाद.

¶Ramchandra Konher (Kolhatkar) to his younger brother Laxman. The writer is the Diwan of the Bhonsles at Nagpur. He says he is arranging to come at once with his forces for the help of the Peshwa against Nizam Ali, whom he describes as altogether untrustworthy. The Bhonsle brothers and their characters are also incidentally described. Janoji Bhonsle it seems was suffering from the results of his indiscretions.

No. 177]

[24-11-1757 ?

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

तात्या स्वामीचे शेवेसी

सेवक अंताजी आपाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार धिनंती उपरी. येथील क्षेम जाणून ताा छ ११ रोजी स्वामीच्या कृपावलोकने यथास्थित असे विशेष.

शहरचे वर्तमान, सलावतजंग शहरात हवेलीस दाखल सोमवारी रात्री जाले. शहरीच ते राहतात. मोगलआली किले दौलताबाद येथे ठेवावे, तावेदारीस पहिले किलेदार द्यावे, बाहीरील कोटात किलेदार सैदलस्करखान यांचे भाऊ सैद आरफ-खान ठेवावे, याप्रमाणे करारनिश्चय जाला. शहानवाजखान यास बक्षीगिरी दिली. निजामअली व बसालतजंग या उभयतानी सिंदखेडाकडे जावे ऐसे जाले. मंगलवारी कूचहि जाला आणि कांही फितूर शहानवाजखान याजकडील आढलला याजवरून कूच आदमासे पूर्वेच्या रोखे जाहले. तेथेच मुकाम जाला. शहान-वाजखान यास आरगला केली. एकदोन दिवस मुकाम बारावे तेरावे तारखे पावेतो जाला. किल्ल्यांत शहानवाजखान यांचा जेष्ठ पुत्र आहे तो फिराऊन गोष्ट सांगतो. किला एकाएकी द्यावयाचा त्याचे चितात नाही. श्रुत व्हावे. शहरी चारवैरणीचा मोठा काळ पडला. बाहेर कांही मिळत नाही. शहरीहि झाडाचा देखील झाडा जाला. दाणे बाहेरून रस्त जात नाही. महागाई सर्व जिनसाची जाली आहे यामुळे कूच करणार आहेत. कळावें. बुधवारी तिसरा प्रहर कूच होऊन मोगलाई फौजेचे थेले (डोरे?) झालटे येथे गेले. शहरापासून तीन कोसावर गेले. कळावे बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶Antaji Appaji from Aurangabad sends news about the doings and movements of the Nizam and his brothers and Ministers.

No. 178]

[November 1757?

श्री

सेवेसी विज्ञापना. पत्र पाठविलें ते प्रातःकालचे घटका रात्र राहिली तेव्हा प्रविष्ट जालें. तेथें आज्ञा कीं मोर्च्यापर्यंत राऊत जातात. गाडदी मात्र निघतात. सर्वांठाहीं बंदोबस्त आहे. पठाणाकडे बंदोबस्त नाही. तिकडे उठावें, मिठी बसली तर बसवावी. खासं निशाण उठलें तर फिर * * * येसं होऊं नये. लागानें करावें. जो * * * * मुजफरखानाच्या उजवे हाते गुढे आहे त्याजवर लाग पाहून लुटावें. भोंसले यांनीं टेकडीकडे सेह (द्यावा) येसं दोन्ही आर्थ लिहिलें; त्या पठाणाकडील राण आम्ही नजरें पाहिलें नाही. मुजफरखानाच्या उजवे हातें गुढें आहे. त्याजवर गडबड आम्ही उदैक गुरुवारी प्रातःकालीं तांबेसाज फुटतेंसमयीं करतो. आज अवेळ जाली, तेथें जाऊं तों प्रहर दिवस येईल. त्यांची सावधगिरी होईल. हें कर्म बेफामीचे आहे. निजेल्या जाग्यावर जाऊन पोहोचलें पाहिजे. त्याची सावधगिरी जाली नाही तों काम करून निघावे येणेप्रमाणें करावयाचा विचार आम्ही केला होता. फौज रात्र

दिवस पहिल्या तलाकडे जाती तें राण पुरतें जाळून कहीवर पुर्ता दवाव बसऊन येका दो रोजांत करावें यैसें होतें. शिवाजी केशव लस्करास आले आहेत, ते आल्यावर करावयाचें होतें तों आपलें आज्ञापत्र आलें. शिवाजी पण सोबती चांगला आहे. रास्ते बहुतसे जपतात, स्वामीस संतोष वाटावा म्हणून लिहीत नाही. वाजवी लिहिणें. चाकरीस व (हुजूर) यांस फार जपतात. याकरितां शिवाजीपंताची खानगी सत्वर करावी. प्रातःकालीं मुजफरखानाच्या उजवें हातीं गडबड करून तैसाच थोडक्या लोकांनिशी येऊन पठाणाचा गोटा (पाहावा). आंधाराचे जावयास वाटतीट लागभाग पाहून येऊं मग तें करूं. उदैक भोंसल्यास इशारत असावी. प्रातःकालींच सांगविं. सूर्योदय जाला नाही तों टेकडी बुरज्याकडे पायेबंद बरा देणें, कीं गाडदी धाऊन तिकडे जात यैसें केलें पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Vithal Shivdeo's letter from the field of action in reply to queries regarding the parts to be played by the different commanders in the ensuing action of Sindkhed.

No. 179]

[1-12-1757

श्रीगजानन

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती. सेवक गणेश बलाळ दामले साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा कार्तिक वद्य पंचमी पावेतो वर्तमान यथास्थित असे विशेष. स्वामीची आज्ञापत्रें छ ७ सफरची खानगी ती छ १८ रावली राजश्री व्यंकटराऊ याणी लखोटे फोडून आणून दिली, ती पावली. तेथें आज्ञा कीं राजश्री सेनासाहेबसुभा व राजश्री बाबूराव कोनेर यांचे एकनिष्ठतेचे वृत लिहितां आणि सरकारचा ऐवज व राजश्री मुधोजी बावा यांचा वगैरे ऐवज देत नाही व श्रीमंत राजश्री विस्वासराऊ याजवळी येऊन सामीलही होत नाही. उफराटे मोगलाचे साहित्य करून निजामअली यास शहरास खाना करून दिले आणि तुम्ही बजाऊन लिहितां ऐसे निशिध करून आज्ञापत्र त्यासी आतां यावे, तपशील लिहिल्यानें आमचे प्रमाण नाही. श्रीकृपेने हेहि सर्व बोटी करून घरदार भरीस घाळून लोकांचा तीन वर्षांचा राडा उगऊन कार्तिक वा २ डेरादाखल जाले. आज्ञा साबाजी भोसले याची समजावीस करून डेज्यास नेणार, ते डेज्यास आलियावरी मजल दर मजल येऊन श्रीमंत राजश्री विस्वासराऊ याजवळी दाखल होऊन चाकरीचा मजुरा * * *

* * * दाखवावा आणि ज्यानी विपरीत * * * लिहिले

आहेत, त्याचा * * * * * दून पैका सरकारचा देणे आहे त्याचा * * * आपणासी करार करून घ्यावा, त्याप्रो वर्तणूक करावी, ऐसी उमेद दिसत्ये. त्यांत घडोन येईल ते प्रमाण. मीहि समागमें येतो. लक्ष प्रकारे स्वामीच्या पायासी याची बेमानी दिसोन येत नाहीसे दिसते. बोढी फारच आहे. हे वारंवार लिहिले तरी स्वामीस भासतें कीं हे वनाऊन लिहितात. कांहीं थंड जाले आणि तिकडील सिफारस लिहितात. याजकरितां फार लिहिलें नाहीं. दर्शनांती सर्व निवेदन होईल व याच्या कर्तुत्वात दिसोन येईल ते खरें. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. राजश्री साबाजी भोसले पंचमी सध्याकाळीं डेरेदाखल समजावीस करून नेले. त्यासी उंटे वगैरे नव्हते ते त्यासी दिले. कांही घाव-याचे नखत त्याची तर्तूद करून देणार ते दिले, म्हणजे मजल दरमजल येतात. श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Ganesh Ballal Damle reports the difficulties of Janoji and Sabaji Bhonsle in marching and joining the Peshwa against the Nizam. The writer says they have started and are on their way.

No. 180]

[29-12-1757

पौ छ १७ रविलाखर

श्रीविठलप्रसन्न

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत प्रधान स्वामीजीचे
सेवेसी

आज्ञाधारक दिगंबर नारायेण साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल ताा छ १७ माहे राखर प्राथःकाल माहाराजांचे प्रतापें येथस्थित आसे. यानंतर राजश्री हनुमंतरावजींची पत्रें मातुश्री व कुटुंबांस कारभारियासहवर्तमान छ ११ माहे मजकुरी आली कीं सलाह जाला. निश्चये जालियावर लेखण केला जाईल. त्यांवरून जेष्ठ कुटुंब राा रेणुराये देशपाडे याचे हवेलीत राहाताती. कचेरीहि तेथेच होत आहे, त्यानी मातुश्री व वरकड कुटुंबे खुशीचे वर्तमान येकून संतोषाचा समारंभ करतील, त्या पूर्वी आपन उल्लाव करावा हा उदेश धरून कारबारियाचे आनुमत्ते स्वस्थळी तोफाचे बार केले. शर्करा वाटली. तदनंतर दुसरे दिवसी मातुश्रीनी ब्राम्हणास दोन दोन आने भूयसी दिली. त्या उपर छ १३ सबल-गाडाचे वर्तमान आले. तमाम गावखेडी व कसबे उज्याड होऊन येथे आले. मार्गात चोर राऊत लुटिताती. छ १५ स रात्रौ रावमारनिलेचे पत्रें आली कीं बिगाड जाला. कारण कीं राजश्री दत्ताजीराव सिंदें याजला पंनाससहश्राची

जागीर घावी हे श्रीमंताची आज्ञा. सांप्रत शाहनवाजखानाचे व राा जानोजी-राऊ निवालकर याचे मारफातीने सलाह होनार. श्रीमंतानी राा शामजीपंत टकले यांस मोगलाकडे रो केले आहे. बहुधा सलाह होईल. स्वामीकडील वर्तमान आहे जे राजश्री गोविंद सिवराम यांस छ १४ स रात्रौ नवाबाकडे रवाना केलें आहे. बहुधा सद्धक सत्वरच होतो. फिरगियाकडील वर्तमान आले कीं अद्यापि हयेदराबादेपलीकडे आहेत, येणार. भुकनदास साहुकाराचे गुाचे लिहिले छ ११ स पोहचले. एथील वृत्तांत तर ज्या दिवसात सलाहाची बोली होती तेव्हा निश्चित होते. प्रस्तुत बिगाड जाणून कुसाच्या खिंडी बुजायास काम लाऊन ज्यावज्या बुर्जानी आलंग वाटून दिले आहेत. वरकंदाज व गारदी बुर्जानी आहेत. राा गोमाजी मुपेकर नानाजी जगनाथ उभयता आद कोसानी बाहेर निघत असताती. आपले शक्तीनरूप तरतूद करिताती. छ १० स राजश्री दताजीराव सिंदे याचें पतक पाचशे स्वाराचें बीडचे गावकुसाने गेले. वदंता होती कीं रावमारनिलेनी श्रीगोंदियास रो केले होते, जे आपले कविले तेथून निघोन सागोलियाचे किल्ल्यात जावे. शेवेसी श्रुत व्हावे हे विज्ञापना.

¶*Digambar Narayan describes to the Peshwa the dispositions of the Maratha forces for the ensuing battle against the Nizam and the measures taken for settling the dispute amicably.*

No. 181]

[December 1757?

श्री

सेवेसी भगवंत आनंदराव कृतानेक सां नमस्कार विनंती. आज भृगुवासरी श्रीगंगापार सरकारचा अटाला उतरला. लस्करचे बुणगे उतरत आहे. दक्षण तीरी मुकाम पुलाचें डावे बाजूस दीड कोसावर केला आहे. जागा चांगली मैदान फौज राहावयास आसी पाहून राहिलों. यांस उजवे बाजूस तोफखाना, डावे बाजूस राजश्री बापू याप्रमाणे आहे. दोन प्रहर दिवसाचे वर्तमान लिहिले आहे. आज अगदी उतरलियावर तपशीलवार लेहून पाठवीन. कलावें, बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

¶*The writer Bhagwant Anandrao reports that he has crossed the Godavari and encamped on the south bank.*

No. 182]

[1757?

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान गोसावी यांसी

६ अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्ये स्नो माहाराव जानोजी जसवंत निंबाळकर कृतानेक दंडवत विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये स्वानंद सदैव निजानंदलेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. पत्र पाठविलें पावोन लेखनार्थ अवगत जाहला. साळी कलवांतीण ईविसी लिहिलें. ऐसियासी लक्ष्मणराव आटोळे मवास होऊन जागिरीचाहि गाव बळकाविला आहे. विना त्यांचे पारपत्य जाल्यावितरिक्त ते देहावर येतात ऐसे नाही व आपणाकडील जासूद त्याकडे गेला होता तेथील वर्तमान अर्ज करील. बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

¶Janoji Nimbalkar to the Peshwa, informing him of the rebellious conduct of Lakshmanrao Atole.

No. 183]

[1757?

श्रीजयति

विनंती उपरी. काल आमचे मुकाम मौजे तांदुलवाडी परगणे मलकापूर येथें होते. तेथून कूच करून मौजे निंबगांव परगणे सिंदखेड या गावाजवळ नदीपार येऊन मुकाम केला. नवावाचा तोफखाना दते (?) अलीकडे आला. उतार उत्तम होता. हें वर्तमान तुम्हांस कलावें म्हणून लिहिलें. याउपरी अमानतखानाचा आजिचा मुकाम कोठे? उद्यां तो कोणे रोखें जाणार? आम्हीं कोणे रोखें यावे? तें तुमचे विचारें राऊत टाकोटाक पाठऊन खबर आणवणें म्हणून नवावाना सांगोन पाठविलें. त्याजवरून हें पत्र जलदीनें लिहिलें असे. तरी त्यांचा मुकाम व रोख व आम्ही कोणें रोखें यावें तें राउताबरोबर लेहून खबर पाठवणें. नवावास अर्ज करावा लागतो. पुढेंहि खबर वरचेवरी पाठवीत जाणें. आम्ही नदीआलीकडे आलों. या उपरी त्यास यांस समीपता जाली. खबर उत्तम राखली पाहिजे. तुम्हीं सावध राहोन खबर वरचे(वर) पाठवीत जाणें. येथून जाफराबाद साहा कोस आहे. नवाव आमचे खबरीवरी बेफिकीर आहेत. तुम्ही खबर वरचेवरी पावायास अंतर न करणें हे विनंती.

¶This seems to refer to the campaign of Sindkhed. The writer asks for orders where and how he should move.

श्री

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री

बलवंतराव स्वामी गोसावी यांसी

पोष्य त्रिंबक सदाशिव कृतानेक नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल तागाईत छ ८ जमादिलौवल पावेतों मुकाम राम(क?)सगांव गंगातीर प्रगणे आंवाड यथास्थित असें विशेष. सांडणीस्वारावरावर व काशिदावरावर येथील वर्तमान सविस्तर लेहून पाठविलें आहे त्याजवरून सर्व कलेल. प्रस्तुत श्रीमंतांनीं लिहिलें आहे त्याजवरून सविस्तर कलेल. नवी जागीर मोगलांजवळून पंचविंसा लक्षांची घेतली; त्यापैकी बाबूजी नाईकास तेरा लाखाची जागीर नळदुर्ग किल्ला करार केला. यंदा बंदोबस्त करून थैवज जमा करावा. पुढील वर्षी मातवर फौज थोर कामास प्रमुख होतील. दत्ताजी शिंदे यांस शिंदखेड देणार. गांडापूर, मानूर, वैजापूर, नेवासे, शिरें हे माहाल मात्र हुजूर ठेविले. वरकड नाईकास दिले. नाईकावर कृपा फार उत्तम आहे; तेहि निष्ठेनें प्रस्तुत आहेत. तुम्हास कळावें. मुसा भुसी आले; येका दो दिवसां भेटी होतील. तदोत्तर बोलणें चालणें स्वच्छ होऊन देउल-वांटाकडे श्रीमंत जाणार, तेथून तुम्हाकडे गोपाळराव मल्हारराव याची खानगी होईल. गुजराथेस दत्तवास पाठवावें येस आहे, व विश्वासराव यांसहि पाठवावे ऐसे आहे. कोणतें ठहरेल पाहावें. तुमची चाकरीचुकरी तिकडे चांगली जाहाली. सरकारचीं कामें चांगलीं दोन तीन जाहालीं. सारे मिळोन येकदील आहां, येणेंकरून श्रीमंताचें चित्त स्वच्छ चांगलें आहे, तुम्हास कळावें. गुजराथ कर्नाटक इकडे खानगी फौजाची जाहालियावर जानोजी भोंसल्याकडील थैवज उगऊन घेऊन मग माघारें फिरून वेसे (हे?) पाहून शिमग्यास श्रीमंत दाखल होणार असा डौल आहे. सविस्तर कळावें म्हणून लिहिलें असें. बहुत काय लिहिणें? लोभ असो दीजे हे विनंती.

पोष्य महिपतराऊ आवजी दंडवत विनंती. सविस्तर लिहिलें आहे, कलेल. लोभ असो दीजे हे विनंती. पोष्य गोविंद शिवराम साष्टांग नमस्कार विनंती. सदैव पत्रीं परामर्ष होतो येणेंकरून आनंद आहे. दर्शन लौकर व्हावें हेच इच्छा ईश्वर लौकर पूर्ण करो हे विनंती.

¶ Trimbak Sadashiv to Balavantrao Mehendale, reporting news from the Peshwa's camp about the distribution of territory acquired from the Nizam, and the future plans contemplated by the Peshwa about the subjugation of Gujarat and the Karnatak.

No. 185]

[5-4-1758 ?

पौ छ ४ सावान

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती. शेवक विठल निळकंठ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल ता छ २६ रजवपावेतो मुा करमाळें स्वामीचे कृपेकरून यथास्थित असे विशेष. स्वामीची आज्ञा मुकाम अंकलकाठी अलीकडे नदीवरून स्वार जालों ते राजश्री गोविंद खिजमतराव व राजश्री नरसो मल्हार समागमे छ ९ रजवी ठाणे मजकुरीं दाखल जालों. दुसरे दिवसीं राजश्री महाराव जानोजी निंबाळकर याची भेटी घेतली. त्यास आज्ञा केली की होळी समीप आली, होळी जाली म्हणजे तुमच्या कामाकाजास सुरुवात करूं. त्याजवरून आपणहि त्याची आज्ञा मान्य करून राहिलों. होळी जालियावर पंचेमी शेशटीस कचेरीस जाऊन माहालोमाहालास ताकिदा मागितल्या कीं पाटील व कुळकर्णी यांची कची दत्तरे आणून हिसेव रुजू करून द्यावे ऐसी बोली घातली. त्यास राजश्री महाराव जानोजी तों रुबरू जावसाल करीत नाहीं. याजकरितां रो गोविंद खिजमतराव याजकडून हाटकितों. त्यास आज उद्यां (फाटलें) दाखवितात. ताकिदा देऊन माहालोमहाल अमल सुरळीत देत नाहीत ऐसे बोलण्यावरून भास(ते). गोविंदराव म्हणतात कीं आम्ही चौथाईवाले यासी ताकिदा देऊं, तुम्ही आणि चौथाईवाले समजोन घेणे. आपण पाटील कुळकर्णी तुम्हासी रुजू करणार नाहीं ऐसे पष्ट छ २९ रजवी जाव दिधला. त्याजवरून आम्ही त्यासी जावसाल केला की तुम्ही लस्करात श्रीमंतासी करार करून आला आहात आणि येथे बदफैलीच्या गोष्टी सांगतां ! या कर्मने परिनाम कैसा लागल ? त्याजवरून जावसाल केला कीं श्रीमंत येऊन आमचा मुख्य सुखरूप मारोत, परंतु आम्ही पाटील कुळकर्णी रुजू करणार नाहीं. तुम्ही आणि चौथाईवाले चितास येईल त्याप्रमाणे समजोन घेणे. परगणे हवेली परांडे येथील तुम्हास राा जानोजी निंबाळकर यांचे मोहरनसी जमा वसूल दाखवितों. त्याजवरून आकार होईल त्याची चौथाईपैकी चौथाई घेणे. ऐशा बदमामली गोष्टी सांगतात. गोविंदरायानी स्वामीच्या रुबरू जे कलमे कबूल केली त्यास अतां म्हणतात कीं खावंद ऐकत नाहीत, आमचा उपाय काय आहे ? आम्ही त्यांस ताकीद केली कीं राा नरसो मल्हार यांसी पैसा न द्यावा आणि त्यानी छ २१ रजवी रोख बारा हजारोंचे तोडे दिधले आम्ही वि * * * * मना केले असतां तुम्ही (फाटले) तां हे गोष्ट कार्यास येणार नाहीं. त्यास गोविंदराव बोलले कीं आम्ही चौथाईचा पैका

नरसो मल्हार यासी झाडून दिला आहे, तुम्ही आणि ते समजोन घेणे ; आणि नरसो मल्हार यांनी स्वामीपासी कबूल केले कीं कुलमामलेतीस वाकफगार करून देतां. त्यास येथें म्हणतात कीं आपणच मामलेतीस वाकफ नाहीं ते तुम्हास काय सांगावे ? आम्ही जैसे उचल्याहात पैका घेतों ऐसा तुम्हीहि जो ऐवज देतील तो घेणे. ऐशा मिलाफी गोष्टी सांगत होते. तो पुण्याहून श्रीमंताचे ढलाईत व पंचेवीस रुपये मसाला राना तिमाजी नाईक रोकडे याच्या कजियावदल अला. त्यास छ २२ रजवी पुण्यासी गेले. स्वामीनी पाा हवेली व पाा वांगी येथील करार करून घेतला कीं एका महिन्यांत श्रीमंताचे पत्र चौथाईवदल आणूं. त्यास मुदत होऊन आठरोज अधिक जाले, अदियाप पत्र येत नाहीं; आणि निवाळकर तो त्यास ऐवज देतात; आणि आम्हांस म्हणतात तुम्ही ते समजोन घेणे. ऐसे एकएकाचे मिलाफी आहेत. पाा वासी येथील मोकासा राना साबाजी नाईक निवाळकर यासी आहे. तेथील ताकिदा जमीदारास व तालुकदारास मागितल्या त्यास म्हणतात कीं तुम्हास माहालांत दखलगिरी देणार नाहीं. साबाजी नाईक (फाटले) ल घेतात ते आणि तुम्ही समज (फाटलें)णे तैसेच पाा भूम येथील रुजुवातीवदल राना मुधोजी नाईक निवाळकर यांनी व मैराळ शामराज गुा देशमुख राना राना जानोजी निवाळकर यांनीं मुचलके दिधले आहेत आणि येथें बदफैली करितात कीं ज्याप्रमाणें सान्या माहालाची वाट होईल त्याप्रमाणें तुम्हास दखलगिरी देऊं. पाटील कुलकर्णी जमा करावयासी अनकूल पडत नाहीं. ऐसे वरच्यावर गोष्टी सांगतात. हा कालपावेतों अंमल वसून वसूल सुरळीत देत नाहींत, मौजे कम येथें रोखा केला आणि स्वार पाठविले त्यास फकीर महमद यानें रोखा फिराऊन टाकला की आम्ही श्रीमंताचे प(त्र) आणून देतो, अमल तुम्हास देत नाही. आम्ही सरकारात निशा करितों ऐसा जाव दिला. यास स्वामीनी ताकीदपत्रें राना जानोजी निवाळकर यास व राना मुधोजी निवाळकर यासी व फकीर महमद यासी व गोविंद खिजमतराव यासी व नरसो मल्हार यासी पाठविली पाहिजेत. सेवेसी श्रुत होय बहुत काय लिहिणे हे विनंती.

स्वामी महाराजांचे सेवेसी आज्ञाधारक सिवाजी गिरमाजी चरणावर मस्तक ठेऊन सिरसां नमस्कार विज्ञापना. लीा परिसोन सेवकावर कृपेची वृद्धी केली पाहिजे हे विज्ञापि.

¶Vithal Nilkanth to Bhausahab, informing him how Maharao Nimbalker tried to put off the payment of the dues to the Peshwa. The terms that were agreed upon by Govind Khijmadrao were set aside by Nimbalker who is altogether reluctant to make the payment.

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ

स्वामीचे सेवेसी

पोष्य शामजी गोविंद साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागायत छ ७ माहे सवाल मुकाम लस्कर नवाब दरजागा हैदराबाद येथ्यास्थित जाणून स्वकीये कुशललेखन करावें विशेष. आपण सांडणीस्वाराबरोबर पत्र पाठविलें तें पावोन वर्तमान कलों आलें. आपण चंद रोज मुधोल प्रांतीं राहूं. श्रीमंताचीं पत्रें येतील तीं सत्वर पाठवणें, व नवाब हैदराबादेस कितीक दिवस राहणार तें सविस्तर लिहून पाठवणें, म्हणोन लिहिलें. त्यास कादरखान गाडदी व रेणकोदासपंत मेदक वगैरे परगण्याचे नजरेचा येवज वसूल करावयासी मागें राहिले आहेत. ते आलियावर सत्वर येथून कूच करून जाणार. नवाब सलाबतजंग बेजवाडियास आले. तेथून कूच करून खममेस येणार. करनेल फुर्द इंगरेज याचा जावसाल ब्रिजनाथ दिवाण वसालतजंग याचे विद्यमानें होता. त्यास इंगरेजास आणून नवाबाची मुलाजमत करविली, व त्याचे मर्तोलाबाची फर्द दसखत करविली. त्यास येक दो कलमांत कांहीं तफावत दिसोन आला, व त्याजला यांजकडीलहि पक्ष आहे. यास्तव बेरूकसत निघोन मछली बंदरास गेला. त्यावरून वसालतजंग वगैरे जमातदार मिलोन नवाब निजामअलीखान यासी युधप्रसंग करावा यासा आपसामध्ये येका करून माघारे फिरले, खममेस येऊन पोहचले. फरासिसाचा जमान जुलफिकारजंग वगैरे तेथेंच आहेत. सलाबतजंग याचा विचार यासी सख्यच संपादावे. वसालतजंग याचा विचार विरुधावर. हेही येथून कांहीं नित्यकृत खर्चाची वेगमी करून कूच करणार. श्रीमंतास साहित्याविशीं यानी लिहिलें आहे; त्याचा जावसाल अद्यापि आला नाही. नवाबाचे विचारें आपण प्रस्तुत लोहगांव मुधोल प्रांतीं राहावें, पूर्वी आपण विचार लिहिला होता, त्याचा अंदेशा यांस पडला आहे. मागाहून ठहरेल गोष्ट त्याप्रमाणें सेवेसी लिहिलें जाईल. बहुत काय लिहिणें? लोभ असां दिल्ला पाहिजे हे विनंती.

¶Shamji Govind reports to Bhausahab negotiations between Salabat and the English which have not been concluded owing to a hitch in some of the clauses of the treaty.

१ कांहीं दिवस.

२ मतलबाचें पत्र.

३ निशाणी, सही.

४ निरोप घेतल्याशिवाय.

५ आपसामध्ये.

६ येक विचार.

७ नेहमीं लागणाऱ्या.

८ संशय.

श्रीराम

छ १६ सफरी राजे विठलदास पोटदुखीचे आजारामुले दरबारास गेले नाही. इबराहीमखानाचा वकील खर्चास मागायासी आला याची गोष्ट खातरेस आणिली नाही. छ १७ सफरी राजे विठलदास दोप्रहरा दरबारास गेले. तेथे इबराहीमखानासी व यासी रुबरु जाबसाल सख्तगोईचे जाले. त्याजवरून बरतरफ केले. हिंसोव पाहतात. संध्याकाली निजामअलीखां स्वार होऊन नवाब सलाबतजंगाचे येथे गेले. दरबार जाला नाही. खिलवतात होते. छ १८ सफरी राजे विठलदास तिसरे प्रहरा दरबारास गेले. इबराहीमखानाचे देनियाचा हिंसोव केला तो तीन लक्ष रुपये बाकी निघतात. साहुकारास बोलाऊन म्हनो लागले की (तीन लक्ष) रुपये आम्हास कर्ज देन. काम जरूरीच आहे. अद्याप घेतले नाही. तैकाजा बहुत आहे. महदुदखां नामे गारदी हजारा गारदियानसी बेरोजगारा आला आहे. छ १९ सफरी राजे विठलदास दोप्रहरा दरबारास गेले. कुल अमीर आले होते. निजामअलीखानाहीं दरबार केला होता. महदुदखानाची मुलाजमत जाली. नौकर ठेवनार. विशष लिला विज्ञप्ति.

¶News-letter from the court of the Nizam giving details about Vithaldas and Ibrahim Khan and his debts, and the latter's dismissal from the Nizam's service.

श्री

श्रीमंत राजश्री नाना
स्वामीचे सेवेसी

सेवक केसो बलाल नामजाद प्रोां कुंदगोल कृतानेक साां नमस्कार विनंती. येथील वर्तमान ताा छ १९ माहे राखरपर्यंत स्वामीचे कृपाअवलोकनेकरून सेवकाचे व प्राा मजकूरचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. स्वामीची बरचेवर आज्ञापत्रे येतात कीं रसदेस ऐवज सत्वर पाठऊन देणें. त्यास या प्रांतातील लोक तमाम वारा पिऊन भडकत आहेत. जर येकादेयाचे पारिपत्य करावें तरी सर्व कावले येकच आहेत. राजश्री विसाजीपंत याजकडे कुंदगोलची मामलत राजश्री गोपालरायाकडून करार जाहाली होती. हाली ते धारवाडांत आहेत. त्याजकडे येथील जमीदाराचे सूत्र आहे. रोज येत जात असतांत. त्यासहि

अद्यापि भरवसा आहे कीं मामलत आम्हाकडेच होईल. ऐसा त्याचा मजकूर त्यावरून येथील ग्रहस्तास सांगोन वसूल पडो देत नाही. आमावास्यापर्यंत वाट पाहून पुढे सालजाव करावा ऐसे मतलबात आहेत. स्वामीस मामलत करणे असेल तरी सरकारची ताकीदपत्रें सत्वर पाठऊन देणें, नाही तरी बहुत संकट आहे. या रानात फौज नाही त्यास्तव कोणी कोणास भीत नाही. येळवतीकरानें नवावाचे खेडखेड्यानी लोक ठेविले आहेत. जमा फार केला आहे. खामखा सावसी अगर कुंदगोल्याचे गला पडावें असा करार केला आहे. चौकडून हीच बातमी येथें त्यामुलें सिव्दीहि साडेसातसेपर्यंत माणूस ठेऊन हुशार आहों. खाव्दाचे पुण्य समर्थ आहें. आजताा सर्व आपला तालुका क्षेमरूप आहें. पुढें कठिण आहे. फौज लौकर पाठऊन द्यावी. मामलत करणे नसेल तरी लौकर सोडून द्यावी. दौतून येक लौकर करावे, यात उत्तम आहे. दुई अथःपर न करावी. निश्चये येक जाहाला म्हणजे सर्वत्र ठीक राहातील. आतां हंगाम असों. सिव्दीस कर्ज काढून देणे लागते, त्यास्तव सनदा लौकर पाठऊन द्याव्या. स्वामी सर्वज्ञ आहेत. आम्ही काये ल्याहावें. बहुत कायें लिहिणे, कृपा असावी हे विज्ञाति. या दो स्थलाची आवाई दाट चौकडे आहे; मग कोणीकडे दंगा करितो ते न कले. सर्व प्रताप स्वामीचा असे हे विज्ञापना.

¶Keso Ballal requests the Peshwa to take over to him the mamlat of Kundgol, otherwise it would be taken by the jamidars from Visajipant to whom it is assigned by Gopalrao. The writer asks for more men to quell the disturbances in the province.

No. 189]

[1758 ?

(गज ?)पतीराज जमीदार मेस्तर गर्नाल आगरेज मछलीबंदराहून कूच करून कृष्णातीर बजवाड्याचे सुमारें बंदराजवतून पांच कोस आले. मुसा-बुसीचें ठाणें गुंटुरांत होतें तें उटून आलें म्हणोन याप्रमाणें आर्ज जाली. छ १९ रोज शनवार च्यार घटका दिवस आल्यावर खिलवतेंत आले. दोघे हकीम व रायेराया दर्याव जाले. जावसाल करून प्रहर दिवसा बरखास्त. आखर रोज च्यार घटका दिवस राहतां स्वार जाले. स्वारी पालखीची बसालत-जंगाचे डेव्या * * पुढें येऊन पांच रुपये येक मोहोर नजर केले. तीन घटका तेथें बैसले, तेथून स्वार होऊन मग आपल्या डेव्यास गेले. हुकूम

मुकाम गजपतिराज व मेस्तर गर्नाल याची आर्जी आली ते गुजरली. छ १६ रोज रविवार दीड प्रहर दिवसा खिलवतेंत आले. वसालतजंग व शौकतजंग व शेरजंग व रायेराया दरयाव जाले. जावसाल करून दोन प्रहर येक घटका दिवसा वरखास्त. मेस्तर गर्नाल मछली बंदरांत दाखल जाला, व गजपतिराज जामीदार कूच करून राजबंदरीकडे गेला, म्हणून अर्ज आली. आखर रोज कोणास याद केलें नाहीं. हुकूम मुकाम छ १७ रोज प्रहर दिवसा खिलवतेंत आले. रहिमुलाखां व महमद कवीरखां व दोघे हकीम दरयाव जाले. जावसाल करून येक प्रहर च्यार घटका दिवसा वरखास्त. आखर रोज तीन घटका दिवस राहतां स्वार जाले. स्वारी पालखीची गालव सहेबाच्या दरगाहास तर्वाफ करावयास गेले. दरगाहास पनास रुपये चढविले. तेथून येक पागोटें व येक रुमाल तवरूक इनायेत जाला. तेथून एक घटका रात्री हतीवर स्वार होऊन डेज्यास आले. मुजाफत जातां येतां अडीच कोस हुकूम मुकाम. गजपतिराज जमीदार कूच करून राजबंदराकडे गेला. इंगरेज मछलीबंदरावर * * दाखल जाला. बंदराचा बंदोबस्त करितों म्हणून अर्ज आली. छ १८ रोज मंगलवार येक प्रहर येक घटका दिवस आल्यावर खिलवतेंत आले. वसालतजंग वगैरे उमदे अहलेंकार दरयाव जाले. कागद दसखत जाले. शौकतजंगास खानगी दिवानी जाली. खिलत पाच पारचे. आज तागीर अबदूल फखरखां शेरजंगास बादशाही दिवानी जाली. खिलत च्यार पारचे आज तागीर मीरमहमदीखां फतोदी महमदखान यास अवरंगावादाची मुछदगीर जाली.

¶A mutilated portion of a diary of a Nizam's court forwarded to the Peshwa.

No. 190]

[13-12-1761

पो छ १६ जावळ

चंद्रवार

श्रीगणेश

सेवेसी गोपाल गोविंद व मल्हारराव भिकाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ १९ जावळ रविवारी स्वामीचे कृपेकरून शेवकाचे वर्तमान येथास्थित असें विशेष. कालचा युद्धाचा निश्चयें करून स्वामीनी आज्ञा केली त्याप्रमाणें आम्ही संध्याकालपावेतो तयार होऊन उभे होतो; स्वामीनीहि पाहिलेंच

असल. स्वामी युद्धाचा निश्चये करितात आणि सेवकास आज्ञा करितात. आम्ही युद्ध न करावें असें लिहिले तरी आमचे पदरी नामर्दी येते; यास्तव आम्ही कांहींच लिहीत (नाहीं.) परंतु जर करून स्वामी सारे फौजेचे युद्ध केले तरी हजार पांचसे घोडे माणूस जायां होईल. फौजेचे काम कारीगर होणार नाहीं, तेव्हां मोगल सेर होईल; आणि आपली फौज कामातून जाईल. यास्तव आपण होऊन जुंज सहसा करोन (अपूर्ण)

¶Gopal Govind and Malharrao Bhikaji on the impropriety of conducting the operations against the Nizam at that time as they would lead to no tangible result in their favour. The letter refers to a future campaign.

No. 191]

[17-2-1759 ?

श्री

श्रीमंत राजश्री साहेबाचे सेवेसी

अज्ञाधारक विष्णु सदाशिव कृतानेक विज्ञापना ऐसीजे. साहेबांचे कृपादृष्टी-करून सेवकाचे वर्तमान ता १८ माहे जमादिलखर मुा वाजरा संगम नजदीक कोडलवाडी येथ्यास्थित असें. एसियासी नवाब सलाबतजंग निरमल प्रांतात वीस मुकाम केलत, त्यास हैदराबादेचा कांहीं पैका यावा यासाठीं दबाव घालून बसले होते; आणि हैदराबादेस जातों यैसेहि बोलतात. त्यास औरंगाबादेचा बहुत हेत दिसतो. सर्व कारभार खानच करितात आणि जानबाचाही विचार याचे प्रमाणेच आहे. जासूद जोड्या ज्या होत्या त्या सेवेसी पाठविल्या. आतां कोन्ही जासूद नाहींत. एक जोडी दुखन्या पडली आहे ते जवळ आहे. खर्चायाची विपत्य होते आणि कर्जहि बारा तेरासे रुपये जालेत. आतां कर्ज मिळत नाहीं. बहुत काय लिहिणें हे विज्ञापना.

¶Vishnu Sadashiv, the Peshwa's agent with the Nizam, reports to him the movements of Salabatjang and his affairs. He adds that he has no funds at his disposal and has contracted debts.

No. 192]

[Recd. 25-8-1752 ?

छ २६ सवाल

श्री

पुा श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विज्ञापना ऐसीजे. सैदलस्करखान स्वामीकडे गेले तेव्हां कविजंग आपले नाथेव वकील मुतलकाचे व सफशिकनखान दिवाण व हैदरयारखान खानसामां व

शाहनवाजखान यांस भागानगरची सुवेदारी ऐसें नेमस्त करून दिल्लें होतें व फिरंगियासी खानासी आणप्रमाण जाली. खान गेलियावर कविजंग व सफशिकनखान वगैरे फिरंगियासी मिळोन खानाप्रमाणे सर्व कागदपत्र कविजंग पाहून दसखत आपले करून मग नवावाचे दसखत करवीत होते व कारभार करीत होते. खान गेलियावर मुस्तईदखान यांनीं नवावास सांगून खजानियाचा दारोगा आपले तफेंचा केला व दरबार सालजावात आपण दखल करूं लागले. सलावतजंग यांस कागदपत्रांत किमपि कांहीं परिश्रम नाहीं. पहिले रामदासपंत चित्तास आलियासारिखे नवावाकडून दसखत करून कागदपत्र घेत होता. अलीकडे खान वकील केले म्हणजे जे युक्तायुक्त ते यांनी पाहून दसखत करावे याप्रमाणे नवावानीहि दसखत मात्र करावे. बरे वाईट येस्तियार खानाचा केला होता. अलीकडे खान गेलियावरहि त्याप्रमाणे कविजंग करीत होते. सांप्रत मुस्तईदखान यांनी कारभारात दखल केला यामुळें कविजंग व सफशिकनखान आपले जागा उदास आहेत. व नवावासी मुस्तईदखान बहुत पेप आहेत. पहिले दिवसापासून पढणें लिहिणें हास्य विनोद मुस्तईदखानासी निर्भीडता जाली आहे व चित्त मिळाले आहे. खानाचे दवावाकरितां मधें कांहीसा अडताळा जाला होता. खान निघालियावर मागतीं त्यांनीं रीव केला. नवावास हरयेक कार्याविषई हरयेक तऱ्हेने समजावितात. खानाचें पक्षी आहेत, यांजकडून नवावाची मर्जी थोडीसी फिरविली आहे. याकरितां कविजंग व सफशिकनखान यांनी येथील चर्या कारभार सर्व खानास लिहिला आहे व उदासीनपणें कारभार ज्याप्रमाणे चालवायाचा तो चालवितात; परंतु पहिलेप्रमाणे ऐक्यता होती त्यांत अंतर पडले आहे. सेवकाने छ १२ रोजीं सफशिकनखानास सांगितले कीं मुस्तईदखान आदिकरून येकदोघे तुमचे वाईटावर आहेत. सिपाईलोकांस चिथाऊन तुमसी कलह करावा (जे) उपहास तुमचा व्हावा या गोष्टीचे विचारात आहेत. हे वर्तमान तुम्हास कलले असेल. तथापि आम्ही ऐकिले ते आपले श्रेहास्त * * * तों त्याजवर खानमजकुर बोलिले कीं गोलकुडकर किलेदारास गाजुदीखानाचा इनायतनामा आला व त्याने नवावाजवळ पाठविला. या संधीत मुस्तईदखानाने प्रेरणा केली कीं हेहि तिकडे मिळाले आहेत; यांसहि पत्रें येत असतील. छ ११ रोजीं नवाव आम्हासी बोलिले कीं फेरोजजगाचे इनायतनामे आणिक लोकांसहि येत असतील परंतु आम्हास काय कळे ! तेव्हां आम्ही उत्तर दिल्ले कीं कासिद त्यांजकडील दाहा जोडे आले आहेत. त्यांस आणून तंत्री करावी म्हणजे सहजच सांगतील. ज्यास ज्यास पत्रें आणिली असतील व दिल्ली असतील ते नावे घेतील ऐसे उतर दिल्ले. सारांश नवाव चितापासून

आम्हासी साफ दिल नाहीत. प्रस्तुत हा मनसुबा प्राप्त जाला आहे व नसिरजंग या मध्यस्तीस गेले आहेत म्हणून लौकिक आम्हा लोकासी सलुक करितात, ही गोष्ट आम्हासही कळतच आहे. व नसिरजंगासहि येथील कचे वर्तमान लिहिलें आहे. पाहावे त्याचे चित्तास काय येतें. याप्रमाणें सफशिकनखान सेवकासी बोलिले. पहिले पत्र स्वामीचे आलें होते त्याचे उत्तर ही थैली दिल्ली. सारांश खानाची मंडळी शाहनवाजखान भागानगरचे मुबेदारीचे बाहाण्याने निराळेच आहेत. आठा चौ रोजा बोलाविल्यास दरबारास येतात. या चौ पांचा रोजात कविजंगहि दरबारास येत नाहीत. तबियेत काहिली म्हणतात व आपले घरी आहेत. सफशिकनखान व हैदरयारखान दरबारास येतात. दिवाणी खान-सामाजीचे कामकाज चालवितात. सारांश नवाबाची मिजाज लेकरपणाप्रमाणे क्षणभंगुर आहे. फेरोजजंग नर्मदा उतरोन येत तर नाहीत. आले तर पराजये पावतील; याप्रमाणे सकंभट जोसी पुणतामकर याने नवाबास सांगितले आहे. त्याजवर बहुत कृपा करितात व लिहून दिधले आहे कीं आमची फते जाली म्हणजे पुणतामे दरोवस्त जागीर भटमजकुरास द्यावी व फेरोजजंगाचे इच्छावरावर पर्जन्यामुळें मुकाम बहुत जाले व कितेक लोक उठोन गेले म्हणून वर्तमान आले व स्वामी थेउराहून फिरोन पुण्यास गेले हें वर्तमान येथें आलियावर नवाबाची निष्ठा जोसियावर बहुत बसली आहे. रोज दरबारास बोलावितात व पुसतात. दीडशे रुपये महिना देतात. याप्रकारे लेकरकारभार सर्व आहे. प्रस्तुत

* * आरंभिला आहे. छ २२ शवालपर्यंत शादी अखेर होईल. पुढें पाहावे निघतात कीं काय. किल्यातून दाहा लक्ष रुपये खजाना काढला.

* * येक येकमाहा येथे देविला व च्यार च्यारमाही आमिलावर तनखा केली आहे. आमिलावर तनखा वसुलास लोक गेले आहेत परंतु आमील आज म्हणता दोन महिन्यां दिले तर फार जलद दिले. येकमाहा मात्र नसत मिळतों. सर्वत्र सिपाहियानी निश्चये केला आहे कीं मागील तलब झाडून घ्यावी व पुढें गाड्याचे रिसाले शेशें दोनदोनशें स्वार आहेत त्यास महिनें भारी आहेत त्याप्रमाणे महिने करून देतील तर रफीक व्हविं नाही तर तलब मागील घेऊन निरोप घ्यावा. या प्रमाणे सफशिकनखानासी येक दोघे उमदे जमातदार बोलिले. खानमजकुराने उत्तर दिले कीं प्रस्तुत लग्नाची शादी आहे. हे आखर जालियावर तुम्ही ज्याप्रमाणे म्हणाल त्याप्रमाणे खावंदास अर्ज करू. खावंद काय जाबसाल करील तो तुम्हास सांगू. याप्रकारे सिपाही लोक म्हणतात; व हंगामा करणार यामुळें सफशिकनखान व कविजंग भयभीत आहेत कीं नवाबाची कृपा अवकृपा

कोण पुसतो. प्रस्तुत आम्ही कारभारांत फिरतो. कांहीं व्यंग पडले म्हणजे सिपाई लोक प्राणाचे ग्राहक होतील. येक येक महिना देविला त्यास हातास यावयास दोन महिने पाहिजेत तो आणिक दोन महिने चढले. या प्रकारे ही साकळी तलवेची वाढतच आहे. मुलकातून आमिल लोक या दिवसांत कांहीं पाठवीत नाहीत. येथून यानी तनखा मात्र केल्या आहेत. तेहि रुपये समय अवस्था पाहून देतो देवितो म्हणतील. सर्व सिपाहीलोकांचे व फिरंगियाचे लक्ष किल्याचे खजानियावर आहे. दाहा तों छ ९ शवाली आले ते वाटतात. पुढेहि पाहिजेत तेव्हां तेथूनच येतील. किल्यांत पंचेतालीस लक्ष रुपये होते त्यांतून दाहा आले व पुढेहि येणार येसे वर्तमान आहे. कृपावृद्धि व्हावी हे विज्ञापना.

¶*This news-letter tries to explain the complicated affairs at the court of the Nizam. A misunderstanding had arisen between Kavijang and Mustaid Khan owing to the childish conduct of the Nizam. Saphshikan Khan, Nasirjang and other minor sardars are also mentioned.*

No. 193]

[17-5-1759

श्री

सेवेसी विनंति. सेवक केशवराव लक्ष्मण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल तागाईत छ १९ रमजान पावेतो मुकाम सराटी नीरा उत्तरतीर स्वामीचे कृपेकरून येथास्थित असे विशेष. स्वामीची आज्ञा घेऊन स्वार जालो ते मोहदेस आलो. तेथून दुसरे दिवसी कूच करून वेलापुरचा मुकाम केला. वेलापुरहून छ मजकुरी दों घटका दिवसा नीरा उतरोन आलीकडील तीरी सराटीस राहिलो. कारखाना स्वामीचे आसीर्वादे सारा नीरा कमरे इतक्या पाण्यांत उतरला. या उपरी मजल दरमजल बोरघाटाचे वाटेने कारखाना पुण्यास जाईल. नाण्याच्या तोफा पाहाण्याविशी स्वामीनी आज्ञा केली होती त्यावरून तोफा पाहिल्या. परंतु जंबुरे बांगडी आपल्या कार्याचे नाहीत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶*Keshaorao Laxman Panse, who subsequently fell at Udgir, reports that he has got his guns over the Nira river.*

No. 194]

[Date of receipt 26-5-1759

पो छ २८ रमजान सन तिसा

श्री

विज्ञति ऐशीजे. गुदस्तां निजामआलीखानाचे कर्तुत्व ठावकेच आहे. वसालतजंगानी स्वामीस लिहिलें येक, जीवनरयासी बोलत गेले येक, सेवटी बंधुबंधु येक होऊन केले येक. त्यास आलीकडे हैदरजंगास मारिल्याचा फुंद व भोसल्यांसी जुंजल्याचा फुंद जाला आहे व जमीयतहि अवंदा फार जाली आहे. नवावाजबल आल्यावर नवाब व वसालतजंग त्याचे लगामी लागतील यांत गुंता नाही. पुढेहि निजामआलीखान वखेडा करावयासी चुकणार नाहीत. याचा विचार माहाराजानी करून ठेविलाच असेल हे विज्ञति.

¶Letter communicates to the Peshwa the aggressive and hostile attitude of Nizam Ali Khan.

No. 195]

[13-6-1759

पो छ २२ शौवाल
सन सितैन

श्री

सेवेसी महिपतराव लक्ष्मण साा नमस्कार

विनंति उपर. येथील कुशल ताा छ १७ शवाल जाणून स्वानंद लेखकास आज्ञा केली पाहिजे विशय. नवाब सलावतजंगाचे लस्करांतून वर्तमान आले कीं मिस्तर गरनाल समागमे लडाईस यावयास आनमान करितो. दोनतीनसे फिरंगी व गाडदी हजार बीस तोफा येस्या बराबर देतो. वसालतजंगाचा निश्चये कीं जितकी फौज बराबर आहे तितक्यानीच निजामआलीसी जुंझावे. बंदगानआली दसखतखास निजामआलीस लिहितात कीं आम्ही कांही तुम्हासी जुंझत नाहीं. वसालतजंग चालून येतात, लस्कर जवळ आल्यावर आम्ही तुम्हापासी येऊ. वसालतजंग बळेच आम्हा हातीं तुम्हास बिघाडाचे कागद लेहवितात. तुम्ही हैदराबादेबाहेर निघोन पुढे येणे. कदीम सरदारसुद्धा आम्ही तुम्हाकडे येऊं. वसालतजंग येकले आपल्या दो चौ हजारा लोकानसी काये करितात पाहू व बळेच वसालतजंग आम्हा हातीं श्रीमंतास लेहवितात कीं निजाम आलीस राजी नाही. तुम्ही कुमक करणे. निजामआलीस मारून घेऊं येसं बंदगानआली निजामआलीस लिहितात. निजामआलीही पुढे सलावतजंगाकडे चाल करितात.

चहूंकडे फितूर आहे. जुलपकारजंग व खाजे रहमतुलाखां खमममधे आहेत त्याजवर निजामआली फौज पाठवितात. बसालतजंग जुलपकारजंगास लिहितात कीं आम्हाकडे येणे. इंगरेजाचे लोक न आले तर जुलपकारजंग बसालतजंगापासी पोहचतील. नवाब सलाबतजंग यानी रायेरायांस निजामआलीकडे पाठवावयाची तजवीज केली आहे. सलूक होतो येसे येथील उमदे बोलत आहेत. बसालतजंग जुलपकारजंगापासी जाऊन फुलचरीकडे जाणार. येक वार्ता आहे कीं आदवणीकडे जाणार पुढे जैसे वर्तमान येईल तैसे सेवेसी विनंती लिहिले जाईल. निजाम आली बळेच वलीआहद होईलसे दिसते हे विज्ञापना.

¶Mahipatrao gives a description of the political situation at the Court of the Nizam. The letter is written 5 or 6 months prior to the battle of Udgir

No. 196]

[18-8-1759

छ ६ मोहरम

भाद्रपद सितैन बुधवार

श्री

सेवेसी विज्ञापना ऐसीजे छ ५ जिल्हेजी सीताराम वकील दिला आनंदराम राजा सिकाकोलवाला यांनीं नवाब निजामअलीखान यांची मुलाजमत केली. आनंदराम राजा यांचे तर्फे नजर होन २३३ व रुप्यांची झाडे २ व हस्ती दोन, वस्त्रें सफेद सीकाकोलची ९८, व लाख रुपये, पैकी पंचवीस हजार रुपयांचे होन, बाकी पाऊण लक्षाच्या हुंड्या दिल्या. तेथून इमराहीमखान गाडदी याजकडे जाऊन मुलाजमत केली. नजरवस्त्रें बहंगी २ व रुप्याची झाडे २ बहंगी एक व पस्तोल २ दिली. छ ६ जिल्हेजीं नवाब निजामअलीखान यांस गुलामसैदखान यांनीं मेजमानी केली. सायंकाळीं दोनघटका दिवसास नवाब निजामअलीखान व इमराहीमखान व महंमद गौसखान व शोकतजंग व कादरखान गाडदी वगैरे मंडळीसहवर्तमान आले. खाना खाऊन दोन अडीच प्रहर रात्रपर्यंत नाच जाला. राजे विठलदासहि होते. नाच अखेर जालियावर नवाब जातेसमई गुलामसैदखान याणीं सात वस्त्रें वादली व जडावाचा सिरपेच व कलगी व घोडा एक ऐसी नजर केली. छ ८ जिल्हेजी नवाब निजामअलीखान दरबारास नवाब सलाबतजंग याचे गेले होते. भालेराव पांढरे यांचे पुत्रापासून बारा हजार रुपये नजर घेऊन पंचहजारी मनसब दोनहजार स्वार साहेबनौबत दिली. फकरुदीखान यांचे पुत्रास मेदकची किलेदारी दिली. मीरहसनखान यास येलगंदलची किलेदारी

दिल्ली. मुरादखान छ मजकुरी आले. नवाब निजामअलीखान यांची मुलाजमत केली. पांच मोहरा व दोन बंदुखा व फिरंगी एक नजर केली. नवाब सलाबतजंग याची मुलाजमत करावी. त्यास शरीरास समाधान वाटेनासे जाले याकरितां दरबारासही गेले नाहीत. ज्वरास उतार पडला म्हणजे त्यांचीही मुलाजमत करितील. छ ९ जिल्हेजी राजश्री मल्हारजी होळकर यांकडील वकील जयरामपंत नामे येथें नवाब निजामअलीखान याजकडे आले आहेत. राजे विठलदास यांचे विद्यमानें नवाबाची मुलाजमत केली. प्रस्तुत येथेंच आहेत. राज्याजीचे व त्यांचे एकांती भाषण होत असते. परंतु मजकूर काय करितात तो अद्यापि परस्फुट जाला नाही. बारकाईने शोध मनास आणून सेवेशी लिला जाईल. नवाब निजामअलीखान यांनीं लोकांस कांही देऊं केले आहे. त्याचा जावसाल नवाब सलाबतजंग यांसी करितां दरम्यान कांही एक फांट पडला होता, यास्तव नवाब सलाबतजंग छ १४ जिल्हेज बुधवारी नवाब निजामअलीखान यांचे वरीं जाऊन चार घटका खिलवत जाले. कितेक समाधानाच्या गोष्टी बोलून नवाब स्वार होऊन आपले दौलतखान्यास आले. छ १८ जिल्हेजी नवाब निजामअलीखान कितेक लोकांस सिरपाव दावयासीं घेऊन नवाब सलाबतजंग याचे दरबारास गेले. त्यादिवसीं दरबार न जाला. नवाब निजामअलीखान एकले खिलवतीत गेले होते. त्यास जडावाचा सरपेच देऊन रुकसत केले. त्याजवर छ २१ रोजी दरबारास जाऊन लोकांस सफराज केले. मोरो सुंदर राजे विठलदास यांचे बंधु आकोल्यास आहेत. त्यास सा हजारी मनसब किताब राजे मुरारदास बहादुर दिलहा. तसलीमात राजे विठलदास यांनी केली. राजे विठलदास यांचे पुत्रास वासिमांत देवाज्ञा जाली. त्याचा पुत्र लहान संगमनेरास आहे. त्यास हजारी मनसब दिल्ली. त्याची तसलीमात राज्याजीनी केली. आवदुला सिराजी यांस पूर्वी सिकाकोळ राजबंदरीकडे पाठविले होते त्यास सी हजारी मनसब किताब बहादरीचा दिलहा. रफदुलाखान यास किलेदारी पानगलची देऊन सिरपाव दिलहा. मालीखान सैद जमालखान याचा पुत्र यास किलेदारी तारीकुंडा येथील देऊन सिरपाव दिलहा. महमंद अकरंब यास नलगुडा येथील किलेदारीचा सिरपाव दिलहा. बाळकिसन चौधरी हैदराबादकर यास एलूर व मुस्तफानगर येथील आमीली इजारा देऊन सिरपाव दिलहा. येणेप्रमाणें सिरपाव देऊन दरबार बरखास्त जाहला. छ २२ जिल्हेजी नवाब सलाबतजंग यांनीं नवाब निजामअलीखान यास मेजमानी केली. निजामअलीखान यास मोत्याची माळ एक व जेगा जडावाचा एक व वस्त्रें दिल्ली. इमराईमखान गाडदी

यांचे लकीची शादी आहे. आदमखान याचे भावासी निसवत केली. नवाब सलाबतजंग छ २३ रोजी शादीस गेले. इमराईमखान यांनीं नजर एक मोहर पांच रुपये व वस्त्रें ११ व घोडा १ दिलहा व त्याचे दोघा लेंकांनीं पांच पांच रुपये नजर केली व नरसिंगराव रामदासपंताचा भाऊ यांनीं आकरा रुपये नजर केली. तेथून नवाब स्वार होऊन आपले दौलतखान्यास आले. गोलकुंडातून सरंजाम तोफा व सिसे व दारू व बाण वगैरे आणिले होते, त्यास गोसेमहालांत व च्यार महालांत कारखाना घालून तोफा दुरुस्त करवितात. व सिशाचे गोले तयार करवितात. नवे तोफांस बैल पाहिजेत याकरितां महालोमाहलीं बैलांची फर्मास करून आणविले आहेत. नवाब सलाबतजंग यांनीं आपले सिवंदीचे खर्चास पंधरा लाख रुपये देणे म्हणोन नवाब निजामअलीखान यांसी आज्ञा केली, त्यावरून तूर्त पांच लाख रुपये यांचीं सरंजामी करून दिलही. पुढें बाकीचेही तजवीज करून देतील. शोकतजंग यांणी दिवाणीचा इस्तफा दिलहा होता. त्यास नवाब सलाबतजंग यांनीं कबूल न केला, प्रस्तुत दिवाणीचें कामकाज थोडेबहुत त्यांजकडे चालत आहे. सेवेसी विदित होय हे विज्ञाति.

¶News-letter from the Nizam's court reporting the arrival of Sitaram, the vakil of the Raja of Sikakol, and the daily doings of Nawab Salabatjang.

No. 197]

[23-8-1759

पौ छ १३ मोहरम सन सितैन

श्री

सेवेसी विज्ञापणा. येथील मजकूर छ २९ जिल्हेज गुरुवारचे वर्तमाण. राा शमजीपंती आणास राजश्री विठलपंताकडे पाठविले. आजी दोन घटका बसोन मुखे कामाचा निरगम करावा, आपण त्यचप्रमाणे द्वार भरला होता, भीड फार होती. लोकामधीं सिरून कोणासी सांगितले. त्यनी मान्ये केले. राा शमजीपंत गेले. दोघाचा जावसाल जाला. तेच छीनी नवाब निज्यामआलि-खाणाचे द्वारास गेले. राा विठलपंतास सांगितले, आजी आम्हास निळेयेरुप करार करून सांगावे. निज्याम आलिखान राा विठलपंत दोघे बसले. विचार करून सांगितला. राा विठलपंत बोलले की आपण श्रीमंताकरता तोडजोड करितो हे तुम्हास कलले की नाही? राा शमजीपंतास घेऊन निज्यामआलिखाणा-जवळ गेले. तेथे जावसाल जाला. कराराप्रमाणे देतात. त्यत येक बोलून ठेवले की बसालतजगानी आधीक काही देऊ केले तर त्यातोन बदलून पडाल राा शमजीपंत बोलले की हे कधी होणार नाही. श्रीमताचे आस्वेसन आहे की

नाही? तुम्हास कागद वाचून दाखविला. वारेवार काये सागावे? नवाब निज्याम आलीचे काही चितामधी काही नाही. हेच मात्र आपली प्रतिमा वाढऊन दाखविता आम्ही आसे आहो. स्वामीस कागद लिहून पाठवावयाविसी हुकूम केला आसे. ते समई आपण समागम गेलो होतो. श्रुत होये हे विज्ञापणा. वसालत-जंगास खांद्यावर न घेणे श्रीमंताचा करार आहे. तुम्हासी आत्र न करावे. वसालतजंगानी वस्तरे घोडे वोपीलें पाठविले; सेभर गेले तर काये चिता आहे? आपण द्रम्यान आहो. आत्र पडणार नाही, ऐसे राा शमजीपत बोलले. श्रवण होऊन प्रविष्ट होये हे विज्ञापणा. लवकरच डेरे बाहेर होणार आहेत. दसग्या-आलीकडे डेरे बाहेर होतील हे विज्ञापणा.

¶*News-letter to the Peshwa communicating the attitude of the two brothers Nizam Ali and Basalatjang and their mutual jealousy.*

No. 198]

[September 1759

श्रीगजानन

सेवेसी सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम तिसरा प्रहर, आपण सांडणी स्वारावरोवर पत्रे पाा ती पावली. आज निवालकर घाटगे याचे घरी पितरे होती, याजकरिता आवघे मानकरी तेथे जमा जाले. भोजन जाले. राा भवानीपंत आदकोस पुढे येऊन सरकारचे रवेजवेल उभे राहिल आहेत. राा नानासाहेबहि मानकरी दहा वीस पचवीस जे येतील ते घेऊन येतात. वरकड फौज पुढे जाणार हे विनंती.

¶*A letter announcing that Nimbalkar has accepted an invitation to dine with the Ghatges, probably a reply to a query about Nimbalkar's political attitude.*

No. 199]

[12-10-1759]

श्रीनारसिंह

बंद १३

वर्तमान लशकर ताा छ १२ सफर उमरखां ताहरमहमदखानाचा भाऊ यांचे समागमे पाचसे स्वार व गारदी खयेरंनिसाबाई नवावसाहेबाची याजला रुकसत केले. अवरंगाबादेस येऊन मुरादखानाचे घरचा झाडा मालमालियेतचा घेऊन त्याचे भावाबंदास बायेकास हजूर घेऊन येणे छ १५ सफरास कूच करतील.

१ व पील = हत्ती.

२ रव = सैन्याची रांग

येथे वार्ता आहे. मुरादखां भावासुधे किल्ल्यात आहे. त्याजवर कस्ट तसदी फार आहे. आईश असलियां वाचेल; नाही तर येथे कितेक म्हणतात की निवर्तला. परंतु अद्याप कितेकांस वाचायाचा भरवसा आहे. याचे सोडायाचे जावसालामधे नवाबाची बहीन होती. तिजला मुखियानी आज्ञा केली की आता न सोडिलिया उत्तम आहे.

बहादूरदिलखानावर सजावळ जाले होते. याचे कयेद करायाचे फिकरीत होते. त्याचा फडचा दोन लक्ष येकूनपनास हजार रुपयांवर जाला. त्याची जागीर साठ हजाराची बहाल केली.

मीर मा हुसेनखान याजकडे इजारा हसनाबाद परगना येथील चौथाई प्रा भागानगरचा होता. यावर त्याचा भाऊ व लेक यानी सांप्रत्य भागानगरचे परगणे इजारा केला होता. पहिले त्यानी लक्ष रुपये दिधले होते. सांप्रत्य त्याजवर सजावळ करून पनास हजार रुपये आनखी घेतले. लश्करात वार्ता आहे की आनखी लोकास बसऊन त्याजपासून पैका घ्यावा.

मानखानापासून पैका सैद लश्कर- रायेराया संभुलाल दिवान खासगत
खानाचा कोठे आहे तो पुसोन घ्यावा सलावतजंगाचा होता. त्याजला लक्ष
रुपये मागतात. पाहव काय होईल.

दाऊदखां जमातदार यान आपले तलबेसाठी हगामा फार केला म्हणऊन याजला येकले दरवारात दबाऊन बसविले. कयेद केले. याचे बसलियावरून आनखी जमादार मध्ये येऊन फडच्या केला. चौथाई तलब माहबमाह घेत जावी. बाकी तनखा करून घ्यावी. दंगा न करावा.

हयेदरयारखा शेरजंग यासी मीर मुसाखानासी फार श्रेह आहे. यानी नवाबसाहेबासी करार केला आहे की श्रीमंताकडील जावसाल वसुलाचा करारमदार जो काही आहे तो आपण त्याजपासी जाऊन बंदोबस्त करून घेऊ. यावर येथे वार्ता आहे की शेरजंगास श्रीमंत दादासाहेबाकडे रुकसत करणार आहेत.

सफदरमहमदखां कोतवालास येकादो रोजा रुकसत शहरास करतील. त्याचे समागमे स्वार गारदी व उमरखां वगयेर लोक तडनात केले आहेत.

रंगोपत वकील जानोजी भोसले यानी अरजी मीरमुसाखाजीचे मारफतीने गुजरानली. गोष्टी स्नेहाच्या फार लिहिलिया होत्या. याजकडेन त्याचे नावा इनायतनामा सादर केला.

धोंडी विनायेक वकील नवा(व)साहेबाचा हयेदरनायेकाचे लशकरांत होता तो भागानगरास आला. त्याचा इतवारी कारकून खते समागमे घेऊन आला आहे. मुलाजमत होईल.

रामचंद्र जाधवराऊ याचे नाव इनायेतनामा गेला होता कीं आपली फौज शाहजी सुपेकर याचे समागमे देणे. त्यावरून त्यानी अर्जी केली की हुकमाप्रमाणे सुपेकराचे समागमे फौज दिवली.

वर्तमान अवरंगाबाद ता. छ २० सफर वार्ता जुवानी कासदअली. शाहजी सुपेकर हजारा फौजानसी घाटाखालते बीड प्रांतात आला. आपली कुटुंब विडाहून घेऊन अवरंगाबादेस यावं म्हणऊन हनवंतराऊजीचे बायेकोस इनायेतनामा देऊन जावसाल केला. बायेको मजकूर दोन तीन हजारास्वारानसी येऊन भांडन करायस सिध जालियावरून सुपेकरहि आपले स्वारानसी उभा राहेला. त्याचे याचे भांडन जाले. बायेकोकडील घोरपडा, चव्हान, पावार तिघे मारले गेले. सुपेकराची मानस कामास आली. काही पळाली. सुपेकर जखमी होऊन कयेद जाला. अनखी वार्ता आहे की काही दोन च्यारसे स्वार निंबालकराचे चाकरीवदल सुपेकरासी आले होते. काही बोलीचाली म्हणऊन त्यानी सुपेकरास कयेद केल. मारल. [पुढील पाने गहाळ.]

¶Mutilated portion of a daily report from the court of the Nizam.

No. 200]

[1-11-1759

पौ छ ११ रावळ

गुरुवार च्यार घटका

रात्र चढती

श्री

आसीर्वाद उपरी. सलावतजंग शहरदाखल जाहाले. याउपर निजामअली कूच करणार म्हणून सर्व बातमीचे पत्रावरून वर्तमान अवगत जाहाले. ऐसियास कूच करावयास त्यास द्रव्याची अनकुलता असली पाहिजे. दुसरे चरण अगदी नाही. कूच जाहाले तरी आसपासचे गावखेडी दाणा तुम्ही जो त्याचे कबज्यातील तो आधी लुटावा; उरला तो जालावा. सुड्या जालाव्या. उभा शाळू लाहान आहे तो काहीच कामाचा नाही व त्यास इलाजहि नाही. पूर्वी रामदासपंताने चरण बंधुत घेतला होता व पीकहि अपरमित ते वेळेस होते. जर त्याच कूच

न जाहाले तरी झाडा काढून त्याचे आसपासच व गीर्द आठ कोस लुटून जाळून फना करून टाकणे. कूच जाहाले तरी दोन फौजा करून दो बाजूस जडून असत जावें. वोढे अडचण. पाणी नाही, मजलीमुलें लांबणी पडेल तेथे पथके उठवणे, इत्यादिक करवीत जाणे. छ १० रबिलावल हे आसीर्वाद.

¶[The Peshwa suggests to the Bhausaheb that he should endeavour to cut off Nizam Ali's food-supplies and compel him to retreat.

No. 201]

[10-11-1759

श्रीभवानी

श्रीमंत राजश्री विसाजी

पंतवावा स्वामीचे सेवेसी

पौष्यांकित आंबाजी जिवाजी कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा छ १९ माहे रावल जाणून स्वामीनी आपले संतोशातिशय सदैव लेखनआज्ञा करणे विशेष. स्वामीनी पत्र पाठविले पाऊन संतोश पावलो. तेथे आज्ञा जे, सविस्तर वर्तमान सरकारच्या पत्रावरून कळी येईल व भेटीहि लौकरीच होईल म्हणून लिहिलें. त्यावरून बहुत संतोश पावलों. ईश्वरी दया आम्हावरी पूर्ण आहे तरी स्वामीचे आगमन लौकरीच होईल. आवंदा या प्रांती राजकारणे फार दिसो येतात. प्रस्तुत नवाव बसालतजंग व मुसा भुसी पुलचेराकडून सरकारच्या प्रांतातून बसालतजंग याच्या भेटीस आला आहे. बसालतजंग यांनी नेलूर सर्दपलीकडे (आर) काट प्रांतेस जाणार म्हणोन आवई घालोन, बदवलाजवळी उतरून बदवलात पार मामला व दुउरी(?) ठाणे बसऊन लस्करचे मुा जवळी वामांकी नदी धरून उतरले आहे. कडपेकरास तिनी लाख सो नजर देणे अगर मुलुक सोडणे म्हणून तगादा लाविला आहे. त्यास कडपेकर नवाव अबुदुल माहसनखानाचा पालक सरवरखानी व माहसनखानाची बाइको विवी म्हणणार मारावे मराव म्हणून तमाम बरोजगार व चाकर व सुखवस्ती दोनी हजार जमाव करून, मजबुदीने आहेत. बसालतजंग याजकडे जमाव हजार बारासे फौज पायगणती व च्यारपांच हजार बार, तोफा थोर लहान पंनास, जेजायला वगैरे फिरंगी च्यारसे, ऐसा जमाव आहे. आजउदियात नवाव बसालतजंग याणी मागितलिया प्रो पैसे द्यावे, नाही तरी लढाई करावी ऐसा निश्चय जाहला आहे. होईल ते खरे. कडपे मोगलाच्या हातास गेलिया सरकारच्या राज्यासी घसघस आहे. ऐसियासी स्वामीचे आगमन लोकांत जालिया उत्तम.

कडपाची फौज येताना उपरी (फाटलें * *) घेऊन छ १९ रविलावली
गुरमकोंडेस दाखल जाली. आणिक जे काय वर्तमान असेल ते मागाहून लिा
पा. कृपा लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶*News-letter to Visaji Krishna by Ambaji Jivaji, reporting the aggressive activity of Basalatjang at Kadappa and other places in the Karnatak.*

No. 202]

[21-11-1759?

पौ छ १ रविलाखर

श्री

पुा सेवेसी विज्ञापना. पधराहजांर र्हा पावले नाही म्हणोन पुरवणी लिहिले आहे.
येशास आताच राऊत पैका घेऊन आले. स्वामीचे कूच बुधवारी होऊन
इकडेच येणार म्हणऊन सागत होते, त्यास स्वामीची स्वारी इकडे येऊन किला
पाहावा म्हणजे पुढे सर्वांहि तरतूद आज्ञेप्रा होईल. साडणीस्वाराबराबर किल्याचा
नकसा व मोजणी इमारतीची व खंदकाची वगैरे तोफाचा झाडा व गावखेड्याचा
तनखेजावता वगैरे सर्व लिहून शनवारी सेवेसी रवाना केला. त्यास आज पाच
दिवस जाले त्याजवर येकदोन पत्रेहि आली. परंतु साडणीस्वाराबराबरील पत्रे
पावल्याचे उतर आले नाही; तरी पावले न पावले याचे आज्ञा उतर पाठवायास
आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. विदित जाले पाा हे विज्ञति.

¶*The writer prays that he should be informed whether the maps and plans of the fort were received or not by the addressee.*

No. 203]

[23-11-1759

छ ११ राखर मुा
वानवडी सोमवार सितैन
मार्गसीर्ष

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत
प्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक शामजी गोविंद साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील कुशल
ताा छ २ माहे राखर मुा हैदराबाद स्वामीचे कृपादिष्टीकरून येथास्थित असे

विशेष. सिधोजी व भिवजी जासूद याजबरोबर आज्ञापत्रे छ २१ रौवलची सादर जाली. ती येथें छ १ राखरी दाहावे दिवसीं पावलीं. अहमदनगरचा किला करारपैकी हस्तगत जाला. पुढे करारातील बाकी राहिले स्थळ व जागिरीचे परवाने करून देतात कीं नाहीं ते लिहिणें म्हणौन आज्ञा. थैसियासी किला घेतलियाचें वर्तमान मुरादखान यानी च्यार दिवस सरकारचे पत्राआगोधर लािा होते ते वर्तमान पूर्वीं सेवेसी विनंतीपत्रां लािा आहे. मुरादखानाचे पत्रावरून राजे विठलदास यांनीं सेवकास बलाऊन म्हणों लागले कीं आम्ही स्थळे व जागीर देत असता हे गोष्ट अमलांत यावी हे विहित नवते. त्यावरून सेवकासी त्यांसी भाषण बहुतप्रकारें जाले की, श्रीमंताही सा महिने करारप्रो अमलांत यावयाची प्रतीक्षा केली. आखेर तुम्ही तों दोन्ही स्थळे व जागीर देऊन चुकले आहां. हाली बाकी राहिले स्थळ व जागिरीच्या सनदा करून दिलियावर कलह कशास वाढेल ! थैसें परस्परें भाषण जालें. त्यास त्यांचे शरिरी स्वस्थ नाहीं, ज्वराचा अतिशये याकरितां राजे विनायेकदास यांस व आम्हास नवाबाकडे पाठविले. तेथे जाऊन यादी निवडून काढविल्या आहेत. त्या रवाना करावयासी अर्ज केला, त्यावरून सेवकास म्हणों लागले कीं, यादी तजवीज जाल्या आहेत त्याप्रों परवाने करून घेणें. स्थळाच्या सनदाहि देतों. आम्हाकडे काहीं गुंता नाहीं. त्यास सेवकानें विनंती केली कीं, यादी श्रीमंताकडे पाठवितो, तेथून करार होऊन आलियावर परवाने करून घेतले जातील. किल्याच्या सनदा यादीबरोबर पाठवावयासी द्याव्या. त्यास नवाबाहीं मान्य केले. तदनंतर दोन दिवस राजे विठलदास यांची तबियेत फारच काहोली जाली, म्हणौन जावसाल जाला नाहीं. तों सरकारचे पत्र छ २१ रावलचे येऊन पोहचलें. त्यावरून राजे विठलदास याजपासीं जाऊन च्यार गोष्टी खरपूस सांगितल्या. त्याणीं राजे विनायेकदास यांजला आम्हाबारा देऊन नवाबांकडे लस्करांत पाठविले. त्याप्रों नवाबाचे समक्ष जाऊन उतर प्रत्योतर केलें. त्यास नवाब म्हणों लागले की, आम्हाकडून किले व जागीर करारप्रो द्यावयासी अंतर नसतां जलदी करून किला व्यावयाचा नवता; अगर आम्हास देणें नसता तर किल्याचा बंदोबस्त पोकळ कशास राखतो ? श्रीमंताही किला हस्तगत करून औरंगाबाद प्रांती फौज रवाना केली आहे व जमिंदारास जमीचेविशीं ताकीद केली आहे व निर्मळवाल्यास कुमकेचेविशीं पत्रे वरचेवर येतात. बसालतजंग यासहि आश्रय देतात म्हणौन येकतों. त्यास खामखाये श्रीमंतांचे विचारें विरुध्द करावे थैसे असिले तर आमचा उपाये काये ? आमचे

तों चितांत कायवाचा करारांत अंतर करावयाचें नाहीं. मी फक्त सिपाई, वचनांत अंतर नाहीं. आतां हि किल्याच्या सनदा देतो, यादी करार होऊन आल्यावर परवाने करून देऊं, यांत अंतर नाहीं. याप्रकारें बोलोन, मुनसी-याकरून दोही किल्यांच्या सनदा तयार करविल्या. त्याच्या नकला मुनसीचे हातच्या सेवेसी रवाना करावयासी दिल्या. सनदावर मोहर करून सेवकाचे स्वाधीन अमानत करणार की, श्रीमंतास पत्रे आम्ही लािा आहेत. तुम्हीहि सविस्तर लिहून उतरे आणवणे. श्रीमंताही निःसंशये ल्याहावे म्हणजे किल्याच्या सनदा श्रीमंताकडे आगोधर पाठवणें. जागिरीचे परवानें दोचौ रोजांत तयार करून तुमची रवानगी केली जाईल. येसा निश्चये होऊन खलिता व यादी सेवकाचे स्वाधीन केल्या. तेथून रात्रौ राजे विठलदास याजकडे येऊन त्यांचे पत्र सेवेसी घेतलें आणि सांडणीस्वार नवावाचे सरकारचा मागोन घेऊन हालीं पत्रें सेवेसी येणे प्रो.

१ खलिता नवावाचा.

१ राजे विठलदास यांचे पत्र विस्तारयुक्त लाखोटा.

१ यादी जागिरीच्या परगणे गांवगना व जागीरदारांची इसमनविसी लाऊन घेऊन बंद सुमार.

८ सरकार अहमदनगर बंद.

९ सरकार पेरेंडा बंद.

९ सरकार दौलताबाद बंद.

१ सुवे विज्यापूर बंद.

१ येकंदर यादी बंद.

२०

—वीस बंद.

१ याद विज्यापूरचे सुभांत माहाल सिरे मान्य न जालें तर त्याचे यैवजी निवडून काढिले आहेत त्याची.

२ किल्याचे सनदांच्या नकला सरकारचे मुनसीचे हातच्या.

१ बनाम जानोजी निंबालकर.

१ बनाम कविजंग.

२

१ सेवकाचे विनंती पत्राचा लाखोटा.

१ देवाजी नागनाथ यांचे पत्राचा लाखोटा.

८

—येणेप्रो पत्रे मार वेग सांडणीस्वार द्या महंमदखान जमातदार याजबारा आज शुक्रवारी रवाना केली आहेत. सेवेसी प्रविष्ट होतील. उतरे नवाबास व राजे विठलदास यास समाधानपूर्वक सादर जालीं पाहिजेत. यादी पाठविल्या आहेत त्यापैकी सिरें वगैरे श्रीमंत मान्य करणार नाहीत. बालेघाटावर देणे म्हणून रदबदल बहुत केली. त्यास सेवटीं यादी निवडून पाठविल्या आहेत त्यापैकीं सिरें वगैरे श्रीमंताचे चितास न येतां पाउणे दोन लाख तनखा पावेतो विज्यापूरचे माहालांचे यादींत यावे पैसा करार ठहरला आहे, येविसीं सरकारची मर्जी असेल त्याप्रो गावगना यादी ठहराऊन सादर करणार स्वामी खावंद आहेत. नवाबानी सेवकासी उतर प्रत्योतर केलें आहे त्याप्रो समाधानपूर्वक उतरे आलियावर येथें गुंता काही पडणार नाही. पत्रांचीं उतरें व परवाने करून घ्यावयाच्या यादी सरकारचे सांडणीस्वाराबारा जलदीने आलीं पाहिजेत. सरकारची पत्रे सादर जाली आहेत त्यांची उतरे मागाहून विनंतीपत्रीं घराऊ जासुदाबारा रवाना करितो. सेवेसी विदित होय हे विज्ञती.

¶Shamji Govind Takle writes to the Peshwa that the Nizam is thoroughly displeased with the Peshwa's action in taking secretly the fort of Ahmednagar in spite of a treaty which is being signed to settle matters.

No. 204]

[27-11-1759

छ ९ राखर सितैन

मार्गसीर्ष

श्री

सेवेसी विज्ञापना. निवगावचे ठाणे पेशजी मल्हारबानी घेतलें होते, त्यावरी राजश्री जानोजी भोसले याजकडील लोकानी घेतले. गढी पाडून टाकली. त्या ठाण्याविशी राजश्री भगवंतराव कडेकर तेथे विनंती करीतच आहेत व मल्हार(बा)-कडीलहि रदबदली आहे. ठाणे चागले म्हणावें तरी तेहि नाही. यांचा त्याचा कजिया मात्र होतो. येविसीं जसी आज्ञा येईल तसें करू. हशमी लोक नगरचे (फाटलें) * * पाहिजेत येविसी राजश्री दिनकर * * सांगितलें होतें

ल्यास प्रस्तुत तथे दोन हजार हशमी माणूस करार केले आहे, त्यापैकी साहा सातसे माणुस येथे पाठऊन यावे. सिंहगडचे वारगीर रिकामे जाहाले आहेत त्यांस येथे पाठवावे. गंढी मल्हारवानी घेतली. फिरोन जानोजीवावाकडील कारकुनाने घेतली. भगवतरायाची विनंती घ्यावी. त्याचाहि कारकून येथे आहे. जसी आज्ञा तसे करायास सिध आहे. जानोजीवावास वाईट वाटेलच. वतनाचा प्रकार आहे, तो कललाच आहे. नगरांत त्याचा गुमास्ता होता तोहि उठवावा लागेल. यांत जसी आज्ञा होईल त्याप्रो करूं. दोन हजार माणूस हशमी स्वारीचे नेमले, त्यांत पाच सातसे येथे ठेवाया * होऊन यावे. खा-जवारदार * * कून येत नाही. माधवराम * करावी, सिंहगडी भरती जालीच आसेल. वारगीर उतरावे. आपले घोडे आटोपून येतील. दौलतराव घोरपडे यास लाख दीड लाख नेहमी व तीनसे राऊत करार व्हावे. हणमसागर सरजामांत देणे तर यावे, जालेहाल देऊ नये. नगर पहिली आज्ञा आली होती त्याप्रो नारो बाबाजीचे हवाला करितो. रा छ ६ रालाखर हे विनंती.

¶The handwriting shows the letter to be from Bhausaheb to the Peshwa, on the subjects of Nimbgaon, Nagar and Jalihal, and the dispute about these places between Janoji Bhonsle, Holkar and others.

No. 205]

[27-11-1759?

पुरवणी २

सेवेसी विनंती. येथील मजकूर छ ६ माहे रबिलाखर व मग मुसा भुसी स्वार दोन घटका रात्रीस आपले डेरे स्वार होऊन गेला. मग नवाब तीन घटक रात्रीस स्वार होऊन आपाले डेरेस दाखल जाहल. ता छ ९ माहे रबिलाखर हैदराबादेहून नवाबांचे वातमीचे जासूद आले. त्यानी वर्तमान सांगितल की ता १९ छ माहे रबिलावल व सलावतजंग डेरेस दाखल म्हणून सांगितल. आनखी नवाब निजामअली छ २४ माहे रबिलावलीं डेरे दाखल म्हणून वर्तमान आले आहे. आनखी शाहरमधे घरास व सावकार पाटी लाविली आहे म्हणून येथ वर्तमान आल व निरमलवाले सुरराव याजवरी पाइल काही फौज पाठविल होती त्यास नवाबाचे फौज काही लडाई जाहली म्हणून वर्तमान येथ आहे. तिकडून वर्तमान साहेबास आलेच असल, आनकी येथ वर्तमान नवाबास बिरजनाथा यान लिहिल

+ पत्र भाऊसाहेबांचे नानासाहेबास, यापुढील मजकूर खाशाच्या हातचा आहे.

होत की मुजफरखान यान जे हरामी केली म्हणून, त्यास श्रीमंत साहेबानी गाडदियास मारून टाकल, म्हणून नाथा यानें तेथून लिहिल होत. मग नवाब बोलले की जे कोनी कजे हरामी करील त्याचा मुलाजा काय म्हणून बोलले. येथ वर्तमान आल होत म्हणून सेवेसी लिहिल आहे. सेवकाची तकसीर माफ करावी. ताा छ ६ माहे रबिलाखर च्यार घटका दिवस चडतां नवाब निजामअलीकडील अबदुलफकरखान नवाबाचे दरबारास येऊन दोन घटका नवाबाजवल बसला होत. मग स्वार होऊन अबदुलफकरखान आपले डेरेयास गेला. मग पार दिवस चडितां अबदुलफकरखान यानें हैदराबादे साडिनीस्वार रवाने केले व राा मुरारराव घोरपडे याचा वकील व सैदपूरचे मोकामावरी आला होता. आमचे अगोदर येऊन गेल आहे व घोरपडे याची फौज घाटाखाले गेली आहे. म्हणून वर्तमान आहे व कर्नूलकर पठाणाचे वर्तमान तरी नवाबाने त्यास बोलाऊ पाठविल होता. त्यानी जवाब दिलहे कीं आम्हांस हैदराबादेहून पत्र आली आहेत की तुम्ही स्वार हजर येणे म्हणून पत्र आली आहेत म्हणून त्यानी जवाब दिलहे. आनकी निजामअली यास पत्र पाठविल आहेत. त्याचे उतर आले तरी तुमचे भेटीस येऊं म्हणून त्यानी यास जाव दिलह. आनकी सिद्यास कौल पाठविले आहे. नवाब निजामअली याने इमरामखान गाडदी यास काढून दिलहे म्हणून वर्तमान आले आहे. आम्ही येथून बातमी री भगवंतराव याजकडे पाठवीतचेंहो. आनकी व जर (?) केरूरच किलेस रा लक्ष्मनराव यास पत्र पाठविलेच आहे. बहुत काय लिहिणे हे विज्ञापना.

¶A report of daily happenings from the Darbar of Nizam Ali is sent to the Peshwa.

No. 206]

[27-11-1759

श्रीपुरवणी

सेवेसी विज्ञापना ऐसजे. ताा छ ६ माहे रबिलाखर येथील मजकूर खममचे किलेस सिलेमखान याचे मोरचे लावले होत, त्याजवरी नवाबाकडील मीर आवास त्याजबरोबर हजार गाडदी व तोफा पाच गुडरेच ठाने मधे होत, त्यास नवाबाने बोलाऊ पाठविल होत. तो येताना खममवरी न आला. सिलेमखानास त्यास दोन कोसाचा आंतरा होता. त्यास सिलेमखान मीर आवास यास सागून पाठविल की तुम्ही आम्हाकडे यणे म्हणून सागून पाठविल. मग त्यान जवाब

दिल्ह, आम्ही कोनाकडे येत नाही, म्हणून सांगून पाठविल. मग सिलेमखान याने तजवीज केली की मीर आवास याजवरी चढून जाव, यासीच पाईल टकर घवी म्हणून तजवीज केली. वर्तमान मीर आवास यास कळताच याने रात्री जाऊन सिलेमखानाचे लस्करावरी सपा पडले. सिलेमखान व त्या(चा) पुत्र गुलाबखान तो दोग पाळून गेले. लस्कर लुटल गेल. शहे दोन मानूस कामास आल. नवाबाचे लोकास काही व दोन तोफा याचे हातास लागले म्हणून वर्तमान आले आहे. येथ मीर आवास येणार आहे. आलेवरी बयाजवार सेवसी विनंती केली जाईल. नवाबानी आदबानीचे फौज गुलाम मोहिदीनखान यासई बोलाविल आहे. त्याचे वर्तमान आहे. मोकेवरी आहे म्हणून वर्तमान आहे. ताा छ ९ माहे रविलाखर नवाबानी मुसाभुसी व जुलपुकारजंग यास मेजवानी केल. आगाडीस लस्करातून आद कोसावरी जिलेबचे डेरे नदीतीरी आवरीमधे दिले. हे दीडपार दिवस चढता, आपन स्वार होऊन डेरेंदाखल जाहले. मग मुसाभुसी यास बोलाऊ पाठविल. मागील पार दिवस राहतां मुसा भुसी जुलपुकारजंग आले होते. शहेभर स्वारानिस आल. मग येताच त्याची जेवन जाहल. व इदु हिंदु लोकांस मिठाई दिले. जेऊ (न) उठलेवरी मुसाभुसी व जुलपुकारजंग हे नवाबाजवळ आले. मग नवाबानी च्यार घटका कळ- वातणीचा नाचा करवि(ला). मग मुसाभुसी व जुलपुकारजंग याने नबास अर्ज करून आपले बरावरी घाडिदी याचे सुबेदार व कुमनदा यास मनसब करून दिले तरी हे आम्हास रान देतील म्हणून अर्ज केल. मग नवाबानी कबूल केल. मग वअलीयारखाने वाता(?)यास च्यार हजारी मनसब दोन हजार स्वार, आलंमनगारा सिदी हिलाल यास एक हजार पाचसही मनसब किताब हाजी हिलाला व हाजी मुनी सुबेदार गाडदी याचा त्यास पाचसही मनसब मुनीखां व उमरखान सुबेदार यास पाचसेही मनसब किताब उमरखा व सुलतान साहेब यास पाचसही मनसब किताब सुलतानखा व नरसना दुभासी यास किताब मैईपातराव रामचंद्र- राव यास दोन हजारी मनसब व नागोराव यास दोन हजारी मनसब व हजार स्वार इतके यास नवाबानी मनसब दिले. शावाल दस्तक करून दिले. कागदपत्र करून दिले हे विज्ञापना.

¶*News-letter from the Nizam's camp, reporting the entertainment given to Bussy by the Nizam and the gifts and honours bestowed on various persons. The writing is not very clear.*

पौ छ २ जाबल

संध्याकाल प्रहर रात्र

श्री

विज्ञापना च्यार घटका दिवस राहाता हिवन्यावर मुकाम जाला. पछाडी हिवन्याकडे आहे. हिवन्याजवळून स्वारी आली. गढीजवळ लस्करचे लोक जातात त्याजवर गढीचे लोकानी गोळे टाकिले. प्रस्तुतहि लस्कर कहीवाले वगैरे हिवन्याजवळ जातात त्याजवर गोळ्या टाकितात. बरकड वर्तमान मागून तपसील लिहिण्यात येईल हे विज्ञापना.

¶The paper describes a skirmish at Hivare.

No. 208]

[26-12-1759]

पौ छ ६ रविला-

खर सितैन

श्रीविठलराज

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे सेवेसी

आज्ञाधारक त्रिवंक जगनाथ साा नमस्कार विज्ञापना येसीजे. येथील वर्तमान ताा छ ९ माहे राखर मुकाम सिवपटण माहाराजांचे प्रतापें येथास्थित असे विशेष. छ ३ माहे मजकुरी नवावाचा इनायेतनामा सांडनीस्वाराबार राजश्री हणमंतराव निंबालकर यासी येऊन पोहचला. त्यामधें मजकूर लिहिला आहे की, आपन डेरेदाखल जालो. तुम्ही जलदीने बर्मये फौज मातबर हजूर येऊन पोहचणे. येथे आलियावर तुमची परदास्त (?)चितानरूप केली जाईल. सर्व प्रकारे खातीरजमा राखणे व राजश्री गोपालराव वकील रावमजकूर यानीं पत्र पाठविले त्यामध्ये मजकूर लिहिला आहे की, राजश्री सदाशिव नारायेण दिवाण सुंदराबाई श्रीगोंदियामधे आहे त्याची पत्रे वरचेवर राजश्री विठल सुंदर यासी रावमजकुराचे नालिसीची जातात त्याजवरून ते यासी बहुत आर्जुंदा आहेत. रो लक्ष्मन खंडागले यासी पांच हजार फौज ठेवणे येसे सांगितले. त्यास परवनी परगणा जागीर देणार, राव मजकुराचे ठाई आरूच फार धरली आहे, परंतु थोर सरदार,

१ कृपापत्र, आज्ञापत्र.

२ फौजेसुद्धां.

३ बरदास्त.

४ निंदा.

५ नाखुश.

६ अरुचि=अप्रीति.

फौज मातवर येकायेकी विगाडता येत नाही. दुसरे वसालतजंगकाडे यांचे मानस हेहि त्यास आसाध्ये आहे. रो विठल सुंदर दिवान निजामआलीखान व सदासिव नारायेण दिवान सुंदराबाई हे धाकुटपणी येके जागा विद्याअभ्यास करीत होते ते वळख धरून जेव्हा बाईवर दिवानावर नानाजी जगनाथाने आरगला केली, तेव्हा सेर (?) दरबार विठल सुंदरानी राव मजकुराचे वकिलास व कारभारी सांगितले कीं सदाशिव नारायणाचे सर्व प्रकारे आम्हास आगत्ये आहे. तुम्ही त्याची खलासी करणे. नाहीतर उतम नाही. दुसरे वकिलानी वर्तमान लिहिले आहे कीं, इमराहीमखान गाडदी दूर केले, त्यास लस्करवाहेर काहाडून दिधले. सांप्रत त्यांचे वकिलास पैगाम केला आहे की, तुम्ही गाडदी मजकुरास समजाऊन घेऊन येणे. त्याचा पूर्ववत गौर केला जाईल; व नवाब वसालतजंग आदोनीसनिध बमये फौज व गाडदी व तोफखाना मातवर सरंजामानसी व मुसा लाश फिरंगी त्याचे समागमे येसे आहेत. आरकाट वगैरे मुल्क जप्त केला. पुढे दरयेक स्थलच्या नजरा घेतात. त्यास निजामआलीनी बहुताप्रकारे समाधाने करून लिहितात; परंतु ते याचा इतबार धरीत नाहीत. राजश्री हणमंतराव निंबालकर यानी च्यार हजार फौज संहि केली. गाडदी यानी देवडीवर हंगामा केला म्हणौन त्यास दूर केले. पुढे कारभारी सिपारस करितात. मागती बहाल करतील किंवा कैसे हे पाहावे. षष्ठी जालियावर बिडास जानार. तूर्त येक मास नवाबाकडे जात नाहीत येसी बोली दाट आहे. याहीवर निकडीची पत्रे आली तरी पाहावें. रो सोनजी भापकर याचा मुकाम खडकतावर होता तेथून कूच करून माहाराजाकडे येणार. रो येसाजी भगवंत याचीहि खानगी करितो येसे बोलतात. चरणरजांचे स्वाधीन च्यार जासूद जोडी आहेत. तीन खाना हजूर केल्या. येक जोडी राहिली. आज्ञा तर चहू रोजा बातनी खाना करावी. येसियास जोडीयास सत्वर आज्ञापत्र देऊन आम्हाकडे खाना करनार माहाराज समर्थ आहेत. विशेष काये लिला हे विज्ञात.

¶Trimbak Jagannath informs the Peshwa that the Nizam has requisitioned Nimbalkar's forces as war is imminent. He also refers to Ibrahim Khan's dismissal from the Nizam's service and the differences between Basalatjang and the Nizam.

No. 209]

[27-12-1759]

छ ई जावल शुक्रवार
दोन प्रहर

श्री

विज्ञापना. सुक्रवार साहा घटका दिवस आल्यावर नवाव स्वार जाले. आज स्वामीचे सैन्यातून यांची बातनी आली कीं फौजाची निवड जाली व बाजू वाटून दिल्या आहेत. त्याजवरून याणीहि फौजा मिसलबंदीप्रो जिकडील तिकडे सांगून स्वार जाले हे विज्ञापना.

¶A despatch to the effect that the Nizam has divided his army and has assigned the divisions their respective positions.

No. 210]

[27-12-1759]

छ ई जालौवल शुक्रवार दोन प्रहर

श्री

विज्ञापना छ ई जावल शुक्रवार. स्वामीकडून याजला बातनी येऊन पोहचली कीं स्वामीनीं आपल्या फौजा चहूंकडे निवड करून वाटणी केली आणि तयार होऊन येत आहेत. याजवरून याणीहि आपले फौजेची चहूंकडे वाटणी केली आहे. पछ्याडीस उजवे बाजूस आगाजी सरगर व नवाजखा व कादरखा गाडदी व पछ्याडीचें तोंडावर खंडागलें व खंदारकर व पछ्याडीचे डावें बाजूस हनवंतराव निंबालकर आगाडीचे बाजू डावे बाजूस शिवाजी केशव व पांढरे वगैरे डावे बाजूस आगाडीचे रामचंद्र जाधव व आनंदराव निंबालकर व शंकराई व रायेणा व नासरजंग सेखआलीखा व अबदुल बदीखां सुद्धा अगाडीस महमुदखां गाडदी दरमियान नवाव निजामुदौला व नवाव सलामतजंग व कबीर माखा व त्यांचे डावे बाजूस इस्माइलखा पठाण याप्रमाणे मिसलबंदी केली आहे आणि चालत आहेत. तोफाहि चहूंकडे वाटणी करून दिल्या आहेत. बहिरबुनगे दरमियान वेऊन चालत आहेत. हे विज्ञापना.

¶Details of the Nizam's forces and the positions of the various commanders are communicated to Bhausahab in this letter.

१ सैन्याची रचना,

No. 211]

[27-12-1759

पो छ ६ जावल

शुक्रवार दोनप्रहर

श्री

विज्ञापना. छ ६ जमादिलावल शुक्रवार प्रातःकालीं दोन घटका रात्र असतां कुच्याचा नगरा जाला, लस्कर तमाम तयार जाले. आज निव्यादेहाच्यावर वाट चढून जावें हा मार आहे. मग पाहावें कोठें जाऊन मुकाम करितात. परमानंदाचे खेडल्यांत सुरतसिंग हजारीचा व्याही होता. तो प्रस्तुत पनास पाऊणसें स्वारांनसी सुरतसिंग हजारीकडे आला आहे. पहिले तो आपले सरकारांतहि होता. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶A news-letter referring to the Peshwa's progress.

No. 212]

[28-12-1759

पौ छ ८ जावल तीन

प्रहर रविवार

श्री

सेवेसी कृष्णाजी नारायेण साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. छ ७ जावल संध्याकाल-पावेतो वर्तमान दोन घटिका दिवस मागील राहिल्यानंतर मिसलबंद करून निजामआली डेरादाखल जाहाले. सलावतजंग आगोधर डेरे होताच डेरियासी गेले. डोंगरावरच्या तोफा मागती मिसलीच्या मिसलीस लागू करून जागा जागा आपले मिसलीस गेले. उदईक मजकूर केला कीं, दोन प्रहर रात्रीस नगरा करून दिवस न निघाला तो कोसभर जमीन जावे. आज येथें मुकामासी नेमणूक नहती. मुकाम मौजे कुंभे भालवणी येथील नेमला होता; परंतु चोहीकडे फउजेची बंदोबस्ती जाहाली याजकरिता मुकाम केला. उदईक दोन तीन घटका रात्र असता स्वार होऊन जातील. याप्रमाण मजकूर केला आहे. बाजारात आज कोठून लूट न आली व गावहि कोठे लागला नाही. याजकरिता माहर्गता येणप्रमाणे.

गला वजन पके.

तांदूळ वजन पके.

८१६ बाजरी वजन पके.

८८६ बारीक चांगले.

० जोरी मिळत नाही.

८८६॥ मध्यम प्रतीचे.

८८७ हरभरे.

८८७ मोठे आसडी.

८८१८९ तूप.

८८६ कणीक

८८२॥ गूल.

८१२ दाल तुरीची.

८८॥१९ साखर.

खुर्दा टके पका

८८३ तेल.

२१.

८॥७ लाकडे वजन दर रु(प)यासी

यणप्रमाणे निरेखें वगैरे वर्तमान आहे. येक दोन या प्रकारे घाबरे केले तरी माहर्गताहि पडल. आज गोपालरावजीनी हती येक घेऊन गेले. कबोडी तटे वगैरे बहुत नेली, माणसहि मारली. त्याजउपराती खाशास खबर जाहाली तेव्हां तिकडील बंदोबस्तीस पतके पाठविले. याणी दुसरा मजकूर केला आहे की, जे समई आपल्या फऊजा येतील त्यासमई झेंडे उभे करून बहीर जमा करून तोफा घेऊन लडाव, झेंडे उभे केल्याने बहीर जमा लवकर होत्या त्याजवरी आज आपल्या फऊजा आल्यानंतर मुकामासी जा(ऊ)न पावले. येथें मुकाम केला. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. संध्याकाल जाहल्यानंतर पाऊस थोडकासा आला होता, त्याणे कमाणा भिजल्या. तोफाचे वायेवार केल. बंदुकाहि मोकल्या केल्या. वरकड अधिकोतर वर्तमान काही आणल्यानंतर लिहोन पाठवितो. सेवेसी श्रुत होय विज्ञापना.

¶*Movements of Nizam Ali and Salabatjang are reported.*

No. 213]

[पो 30-12-1759 ?

पो छ ८ जावळ

रविवार प्रहर रात्र

श्री

विज्ञापना. रविवार संध्याकालचा दोन घटका दिवस राहतां नवाब निजाम-आलीखान डेरेदाखल जाले. मुकाम जाल्यावर च्यार घटकापावेतो पछाडीकडे उभे होते. उपरांतीक डेरेदाखल जाले. वरकड लोक आपलाले मिसलीवर उभे आहेत. अगाडीस स्वामीचे सरकारचे लोक काही नमूद जाले होते, त्याजवर तोफांचे गोले डागिले. कांहीं फौज निवड होऊन पछाडीकडून स्वामीचे

फौजेकडे आल्या आहेत. या सैन्यापासोन तरी निवाल्या. मग तलावा देऊन येतील, किंवा कोस दोन कोस पुढें येतील * * * * यास्तव सावधता असावी हे विज्ञापना.

¶The writer communicates the movements of Nizam Ali and advises caution.

No. 214]

[1759 ?

छ ३ सवाल

(पहिले ९ बंद असावे.)

श्री

६

पुा विनंतीपत्र

रुखसत करावे ऐसा करार ठरला. बसालतजंग नवाबाकडे आले. नवाब बसालतजंगास घेऊन छ ९ सावानी जेथे बहीर सोडून गेले होते तेथे बहिरीत दाखल जाले. तेथून कूच दरकूच अवरंगाबादेस आले. बसालतजंगास अद्याप रुखसत करीत नाहीत व रुखसत करावयाचे मानसहि दिसत नाही. सुबेदारी विज्यापूर सुभ्याची यांचे नावे आहे, तशी आहेच. तालुक्यांत कामाचा सरंजाम दिवान पोहोचावितो. कळले पाहिजे म्हणोन सविस्तर विनंती केली असे हे विनंती. रवाणा छ ४ रमजान.

¶This is the last of six sheets of a letter, communicating the arrival of Basalatjang, Subhedar of Bijapur.

No. 215]

[1759 ?

श्री

सेवेसी विज्ञापना येसीजे. याच्या आपल्या भेटी उदईक रविवारी होतील. त्यास आपण येथून थोरल्या येवनाचे भेटीस उदगीर प्रांते तो आहे तेथं जाणार. अवघियांचे बलात्कारं तेथें भेटीस जाणें जरूर जाहालें आहे तर आपण येथें व्यंगोक्तीच्या गोष्टी बहुत आइकिल्या आहेत. आपण उदागीर प्रो जातील तेव्हां सेना बस्त समागमें न्यावी व दर्शन घेणें तें बहुत विचारेंकडून सावधपणें घ्यावें. जंवरी त्याजपासून आज्ञा होऊन च्यार मजली येणें होये तंवरी बहुत बहुत सावधता असावी. लक्षां विनंतीचे जागा हे विनंतीचे स्मरण असो द्यावें. भेटीस येतो तरी हेच विनंती करणें होती. पत्री तरी हेच * * * * *
* चिटी वाचून फाडून टाकावी हे विज्ञप्ति.

¶The writer advises that the utmost caution should be observed in paying a personal visit to the Nizam. The date and reference in the letter are uncertain.

श्रीनारसिंह

वर्तमान लशकर ताा छ २ रबिलावल नवावसाहेबाही सिकार हरणाची तयार केली आहे. नात स्वार होऊन जातात. रात्री तिरनदाजी करितात. अवघे अमीर दरवारास येतात. कांहीं कामकाज दस्तखत जाले नाही.

श्रीमंत दादासाहेबाची पत्रे शुतरस्वाराबरोबर पावली. पावल्याउपर मीर मुसाखाजी व गुलाम सईदखाजीस बोलाविले. त्यासी खिलवत केली.

शाहाजी सुपेकरास दारकाबाईने मारले म्हणऊन अर्ज जाला. त्यावरून फरमाविले आहे की राजे रामचंद्र जाधव यासी इनायेतनामा पाठविणे की सुपेकराचे लेकाची कुमक करून दारकाबाईस तोडणे. यावर न अयेकेल तर तिचा मुलक बीड प्रांत जप्त करणें.

खतें जानोजी भोसले याची रंगोपंत वकील याचे मारफतीनें आलीं. त्यावरून शामजीपंत टकले यास जानोजी भोसले याजकडे पाठवावयाचा नेम जाला, शामजीपंत टकले जानार आहेत.

हयेदरयारखानास बरा वाटत नाही म्हणऊन मीर मुसाखाजी याचे घरास अले. सफदर महमदखां याचे पुत्र पुडे जाऊन आपले घरी आनिले. येक प्रहर बसले होते. सीरचेच अकरा पांधुरणे दिधली, आतां हयेदरयारखाजीस बरा वाटत आहे. दरवारास गेले होते. त्याचा पुत्र छ १५ रबिलाखरी रुकसत होनार आहे.

शामजीपंत टकले यानी रसद देऊन उंडनगाव व जाफराबाद येथील जागीर हयेदरयारखाजीपासून इजारा करून घेतली. त्यासी श्नेह फारसा आहे.

वर्तमान अवरंगाबाद ताा छ १५ रबिलावल इनायेतनामा येथील अधिकारी याचे नांव अला की हयेतखानाने वावीस हजार रुपये शहरचे लोकापासून घेतले. याचे खत मुकीमखा हिमतखानाचा मेहवना याने लशकरांत लिहिले ते खत धरले गेले. हजुरात पोहचले म्हणऊन हयातखांवर सखती करून पयेका हुंडी करून पाठवणे. त्यावरून येथले अधिकारी याने त्याचे घरी आणपानी बंद करून तीन दिवस उपासी ठेऊन रुपये वीस हजार वसूल केले. हजूर पाठविले.

येथे वार्ता आहे की श्रीमंत माधोराऊजीस हयेदरनाकाची खते अली की वीस लक्षे रुपये देऊन मुला (सल्ला) करितो त्यावरून मुला जाला. परंतु अद्याप तहकीक वर्तमान आले नाही.

वर्तमान अले की चाभारगोंदियामधे स्वार फौज चाकर ठेवितात, श्रीमंताही नालबंदी फौजेस दिधली तयारी होत आहे. मोगलावर जानार आहेत.

परगणे टाकली येथे ठाने श्रीमंत दादासाहेबाचे वसले. वालजेत मुराखानाचे जागीरचे गावावर सरदेसमुखाने जप्त केली.

सदासिवराव रामचंद्र याचा अमल पाा वालजेत आला. येथील सुत्रेदार अमल देत नाही, म्हणत आहे की अठरा हजार रुपये आमचे परगणियावर अहेत त्याची निशा करून देणे परगनियांत जागीरचा अमल करणे.

कविजंग व अनखी याचेविशई हयेदरयारखानी मीर मुसाखानास म्हणऊन नवाबास सागून इनयेतनामे अमदानगरास पाठविले ऐसी वार्ता आहे.

¶Daily report from the Nizam's court communicating the news to the Peshwa.

No. 217]

[23-6-1760

श्री

सेवेसी विनंती सेवक माधवराव सिवदेव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील क्षेम छ ९ जिल्काद प्रहर रात्र मुा नायेगाव स्वामीच्या कृपेकरून कुशल असे. सांडणीस्वारासमागमे पत्र आलें तेथें आज्ञा कीं तोफखाना घेऊन अत्रिलंबे येणें, त्याची आज्ञाप्रमाणेंच मजली लांब करून स्वामीसेवेसी येऊ हजर होतो. दोन चार रोज अधिक लागले यास्तव धणी रागास येतील त्यासी काम किरचंड बहुत, परंतु स्वामी आज्ञेवरून रात्रीचा दिवस करून आटोपिले. सहा तोफा व तीन संदुका व दोन गरनाळा व त्याचा सरंजाम जो लागेसा तो समागमे घेतला आहे. आजी एथें नायेगांवी मुक्काम केला. उद्यां मंगळवारी वरवंडावारी मुक्कामास जाऊं. गुरुवारी भीमापार होतो. प्रतिपदेस स्वामीच्या पायापाशी दाखल होतो. हे सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाति.

¶Madhaorao Shivdev informs the addressee that as instructed he has, without delay, started to join him.

No. 218]

[1759 ?

श्रीशंकर

सहश्रायु चिरंजीव राजश्री माधवराव यासी आसीर्वाद उपरी. श्रीमंत राजश्री नाना येथे कलमास आले. तुम्ही लस्करसुधा कूच करून कलमास येणे. राा नारोपंत यास पत्र राा भिवराव याणी लिहिले जाहे, तोफखानासुधा येणे. बहुत काये लिहिणे ? राा मंगळवार तिसरा प्रहर, हे आसीर्वाद.

¶The addressee Madhaorao (Panse ?) is ordered to come to Kalam with his troops and guns.

श्री

साहेबाचे सेवेसी दंडवत विज्ञापना येसीजे. आज्ञापत्र आले तेथे आज्ञा कीं कूच करून श्रीमंत राजश्री दादासाहेबाचे बाजूनें बाजू उतरावें. त्यांस काल मंगलवारी रोहे रामेश्वर येथेच मुकाम करावा लागला; कारण कीं मागून येक दोन पथके येणार होतीं तें आली. छ १ मोहरमी कूच करून मौजे हरगूल परगणे आवसे येथे मुकाम केला. उदईक कूच करून लस्करानजीक येतो. सडे होऊन श्रीमंत राजश्री दादासाहेब यासी पोहोचतो सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶The writer promises to join the army under Dadasaheb.

No. 220]

[1759?

पुरवणी बंद २.

खंडागलाहि मारला जाईल आणि मोगले लोकहि धरले जातील. प्रां भोकरदन यथील ठाणे खंडागलियाने घेतले. कमावीसदाराची घोडी वगैरा वस्तभाव व धोंडो राम याचे पुतणे प्रा मजकुरी मजमूच्या कामावर होंते त्यासी यांचीहि घोडी व वस्तभाव कुल नेली. ते यका पांघुर्णासी शहरास आले. राजाराम बाबूराव कमावीसदार कनडातून हजरच्या रावतानी पुण्यासी नेला, म्हणोन हिमत-खानाच्या येथे वर्तमान आले होते. मुरादखा खरडियासी आले आहेत. सुलतानजी निंबालकर याजकडून समजाविसीकरितां पाहावे मनसबा काय करितात. सिवाजीपंत वेदरीहून पडदुराकडे आला आहे. तो उंडणगांव व धावेडे या प्रगण्यात यतो म्हणोन आयकतो. ऐसे वर्तमान आहे. यक पत्र दर्गाकुली-खानास व यक पत्र हिमतखा कोतवाल यासी लिहावे म्हणजे बातमीच्या उपयोगी आहे. यांत जे माहाराजाच्या मर्जीस येईल ते खरें. मी चाकराने इतका परिहार लिहावासा नाही, परंतु याची पत्रे आली म्हणजे उत्तम आहे. दर्गाकुलीखा आपलिया सारखिया गोष्टी सांगतात आणि याचा जिव्हाला आपलियाकडेच आहे. उगाच त्याजसारख्या गोष्टी सांगतात. जे वर्तमान नवलविषय आलिया, वरच्यावर लिहीत जाईन. सेवेसी विज्ञाति.

¶This is only the second sheet of a letter announcing the capture of Bhokardan by Khandagla and other items of news of the Nizam's Sardars.

No. 221]

[1759 ?

श्रीपांडुरंग

सेवेसी विज्ञापना. लस्कर मोगलाचें कुंभारी मंगरुलावरच आहे. सिनरकर देशमुख फतेसिंग आपल्या जमावानसी सें दीडशें श्वार व काही प्यादे हती (एक) १ ढाल जैसे श्रीच्या दर्शनास यवनाच्या लस्करातून आले आहेत. श्रीदर्शन करून सिनराकडे जाणार म्हणतात. आज भोमवारी क्षेत्रास आले. सेवेसी कलावें म्हणौन लिया आहे. बहुत लिहिणें शक्ति नव्हे. कृपां केली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶The Nizam's forces are reported to have arrived at Kumbhari and Mangrul.

No. 222]

[Recd. on 2-1-1760 ?

छ १२ जावल पौष
सितैन

श्री

सेवेसी विज्ञापना येसीजे. सोनजी भापकर पुण्याहून पलोन बिडाकडे आले. तेथून येक ब्राह्मण वकील व अर्जी येथे पाठविली आहे. वकिलाची मुलाजमत छ २७ राखरी राज्याजीनी दरबारास नेऊन केली. त्याचा मुदा आहे की, तुमचे सरकारात चौघे सरदार मन्हाटे आहेत त्याप्रों जागीर मनसबेने वाढविल्यास मी हाजर आहे. त्यास येथून उतर जाईल त्याप्रों सेवेसी लिहून. याचे भारवारदारीस उंटे नवती त्यास उंटाचे कारवान आले होतें त्यापैकीं दोनसें उंट नव खरीद करून त्यामध्यें शंभर उंट सलावतजंग याकडे दिले व शंभर यांनीं आपल्याकडे ठेविले. काली उभयेता बंधू व राज्याजी जैसे च्यार घटका कूचसमई येके जागा बसोन काये मनसबा थाटला ते ते जाणत. जाहिरत लांब लांब मजली कराव-याचा निश्चये ठहराऊन मुकामास आले. याउपरी सा सात कोसी कूच करून नांदेडचे रुखे जाणार. पुढें मन्हाटे सरदार बगैरे मिलालियावर सांडणीस्वाराबार आज्ञापत्रें येतील त्याप्रों पैरवी करणे ते करितील. सुरारायावर यांचा दांत मोठाच होता; परंतु स्वामीकडील जावसाल येक प्रकारचा दरपेश आला आहे यास्तव त्याची समजावीस हरयेक प्रकारची काहाडून त्याजला हाती घेणार. स्वामीकडील सद्धखाचा विचार ताली न बसलियास पुरती हाताभोवती गुंडाळून खामखा झुंज-णार, यांत संदेह नाही. दिलीकडील वातनी कलमी याकडे आली कीं, आवदाली

१ जि. सोलापूर.

२ पुढें.

३ पत्र शामजी गोविंद टकले याचें.

लाहोरास लाख स्वारानसी येऊन दाखल जाला. त्या प्रांती मन्हाळ्या फौजा होत्या त्या झाडून निघोन दिलीस येके जागा जमा जाल्या. पातशा वजीर यास खर्चास दोन लाख रुपये देऊन पातशाहास बाहेर काहाडिले. दिलीतील साहुकार वगैरे तमाम पलोन आगरियाकडे येतात. हा फितूर सर्व मलकाजमानी व मनसूर आलीखानाचे पौत्राचा आहे. याउपर येईल वर्तमान ते विनंतीपत्री लिा जाईल. शेवेसी विदित होय हे विज्ञाति.

¶*Shamji Govind Takale informs the Peshwa how Sonji Bhaphkar, a prominent Maratha sardar, has been won over by the Nizam. The letter also reports news from Delhi.*

No. 223]

[5-1-1760

छ २२ जमादिलोवल

सितैन पौष

भौमवार

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊ-
साहेबाचे सेवेसी

आज्ञाधारक कृष्णाजी फुलंबरी मुा लस्कर नजीक कारंजेकड विज्ञापना. येथील क्षेम तागाईत छ १५ माहे जमादिलावल पावेतो साहेबाचे कृपा (द्रिस्टी)- करून येथास्थित आसो विशेष. राजश्री जानोजीबावा व मुधोजीबावा याच्या भेटी जाल्या. मुधोजीबावास दिवाणगिरीची वस्त्रे दिले. कामकारभार यानी करावा. वरकड लोकांचा समजाविसीचा तह पडला आहे. दोचौ रोजी देणे घेणे करून बंदोबस्त करावा यासा येथील मजकूर आहे. आठाचौ रोजी कूच करून तिकडे येणार म्हणोन बोलतात. त्यास राा देवजीपंत व बालाजी केशव या उभयेतास राा पिराजी नाईक याच्या जोड्या गेल्या आहेत कीं दोघास दो गडावर घालावें. यास राा मुधोजीबावा याजकडें जोड्या व कागद आल्या होत्या की तुमच्या जोड्या पाठऊन त्या उभयेतास गडावर घालण म्हणोन आल्या; परंतु यानी त्यांस उतर केले जे वडील तुम्ही आहे. तुम्ही जोड्या पाठऊन गडावर घालणें म्हणोन त्याच्या जोड्या गेल्या आहेत. परस्तुत कारभारांत राा रघोजी करांडे व नानाजी कृष्ण आहेत. त्यास राा त्रिंबकजी राजे व व्यंकटराव यासी पुढे आपणाकडे पाठवावे; यासे बोलतात की जाऊन कामाचा बंदोबस्त करिता तो आपणहि आठा

चौ रोजी मागून येतो. दोनी फौजा मिलोन पंधरा सोळा हजारपावेतो आहेत. सरकारचे सांडणीस्वार पहिलहि दोघजण आले आहेत आणि हलीहि दोघ आले त्यास रवाना करणार आहेत. कागदपत्र तयार जाले आहेत. मागून सांडणी-स्वार आले त्यावरून जलदी निघावयाची आहे. जलदीन जाऊन पोहचावे येसे वर्तमान येथील आहे. साहेबाचे सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶The reconciliation and the subsequent meeting of the Bhonsle brothers are communicated to Bhausahab. The Bhonsles have agreed to keep Dewajipant in confinement, says the writer.

No. 224]

[6-1-1760

श्री

सेवेसी रामजी रायाजी घोगरे विज्ञापना. छ १६ जावल मुकाम तर नवाबाचा जाला. फौजा चहूकडे उभे आहेत. महाराजाच्या फौजा डावे बाजूस येऊन उभ्या ठाकल्या याजकरिता इकडूनहि विनायकदास व मुरादखान व शंकरी व रायणा डावीकडे जाऊन उभे राहिले आहेत. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Message from one Ramji Ghogre giving dispositions of the enemy's troops.

No. 225]

[9-1-1760

छ २३ जमादिलावल

श्री

राजश्री सदासिव पंडित

गोसांवी यासीं

ॐ सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री फतेसिंग भोसलें रामराम विनंती उपर. येथील कुशल जाणून स्वकीय लेखन करीत असिले पाहिजे विशेष. सांप्रत आपण पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन लिहिला अर्थ सविस्तर कलों आला. निज्यामअलीखानांनी जागीर व किले द्यावयास केले त्यापैकीं नगर घेतलें. बाकी येक किला व जागीर द्यावी ते द्यावयास अन-मान करितात येसें दिसोन आलें. त्यावरून नगराहून कूच करून दरमजल गंगातीरें मंनरथास येणें जालें. मोगल थोडा आहे; मन्हाटे अद्यापि आले नाहीत पुढें त्याचे सुमारे जात असों. आपलेकडील फौज राजश्री आपाजीराव दिवाण

यांबा सत्वर लाऊन द्यावी; व उतरेकडील वर्तमान सिंध्यानी पठाणास बरेच जेर केलें. प्रस्तुत सलुखावरी पडिलें आहे. वजिराने पातशाहा नवा केला. आतां सारे येकत्र होऊन आवदाली लाहोरावर आला आहे त्यावरी जाणार म्हणोन लिहिलें तें साद्यंत कलोन बहुत संतोसी जालों. निज्यामआलीनीं अनमानाचा जावसाल केल्यास श्रीकृपेने त्याचे अर्गोध आपणास काय आहे ? आपणच हैगैखालीं नेऊन आजीवर रक्षिलें. पुढें चितावर धरिल्यास सर्वहि यथास्थित घडोन येईल; तरी यंदा सावधपणें सारा विचार मनोदयानरूप करून घ्यावा. आम्हास सदैव संतोशाचें वर्तमान यावें हेंच सर्व काल इच्छित असों. * * वरचेवरी साकल्यार्थ लिहीत जावा; व उतरेकडील * * सुवार्ता निरंतर लिहित जावी. आपले सरदार व * * * सर्व येकत्र जाल्यावर आवदालियाचेहि कठिण नाही. वर्तमान येईल ते सदैव ल्याहवें कळलें पाहिजे. येथील फौज पाठवावयाचा मजकूर तरी मागेंच फौज आपल्यापासीं यावी; परंतु राजश्री आपाजीराव दिवाण यांची समजावीश न पडली. ते पुण्याहून रुस्वा करून वाईस गेले. सांप्रत राजश्री पंतप्रधान यांनीं राजश्री आपाजी भावजीचे पुत्र राा रावजी आपाजी यांस फौजेचा मजकूर सांगोन पाठविले ते पर्वी येथे आले. हालीं यांबरावरी इकडील सरंजामी पथकें व पागा देऊन लौकरीच आपल्याकडे रवाना करितों. आजी उद्यां निघतील. गुंता किमपि नाही. देशचीं पथकें व पांढरे हे आपल्यापासीं आलेच असतील अगर आणवावे. वरकड आपण मोगलाच्या तोंडावरी आहों. यास्तव तेथे कोणेविशी गडबडों नये. चिंता करूं नये म्हणोन लिहिले तरी आपण असतां फिकीर काय आहे ? दिन प्रतीनें आपला प्रताप ज्यादा व्हावा हेंच येक लक्ष धरून वरचील चिंता सर्व सोडिली. सदैव पत्रीं साकल्यार्थ लिहित जावा. राा छ १९ माहे जमादिलोवल. स्वहस्ते तपसिलवार लिहिले तेनेकरून बहुत संतोश जाला. आपण आसता कोनाची काये फिकीर आहे. आपण सर्व फौजा जमा करून आपले मनोदयानसार होईल. रात्रंदिवस आपनास कल्याण इच्छितों. ईस्वराजवल तुमच्या प्रतापापुढे कोनाचेहि चालणार नाही. बहुत काये लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶ *Fatesing Bhonsle acknowledges a letter from Bhausahab informing that war with the Nizam is inevitable as the latter is unwilling to cede the territories stipulated in the treaty.*

छ २१ जमादिलावल
सितैन पौष

श्री

विनंती. सेवक विठल शिवदेव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती विज्ञापना.
छ २० रोज गुरुवारीं लष्करापुढें दोन कोंस तेथून कूच करून चौदा कोस आलों
तां उदगीर दाहा बारा कोंस पुढें आहे. उदगीर काल चौवीस कोस होती.
मोगलांकडील वर्तमान लष्करांतून माणसें आलीं व गावगना वर्तमान व सरकारच्या
जोड्याहि आल्या त्या पावल्या असतील. काल मोगल उदगीरीपासून पांच कोंस
होता; आज उदगीरीस दाखल होणार. उदगीरीपासून दो कोंसावर हॅरोल
आला होता. मुकाम उदगीरीचा जाला. काल जाधवरायाची भेटी जाली.
इकडें माणसाच्या सांगण्यांत मोगलाच्या लष्करांत वर्तमान कलबुर्ग्यावर बसालत-
जंग आला, त्याजकडे दरकूच मोगल जातो. धारूरच्या वांटे निवाळकर
मोगलाकडे येणार. त्याची सावधगरी करावी. बसालतजंगवावावर घोरपडे
दोन आहेत. मुरारजीचें नांव घेतात. मुधोळकराचे, त्यांत लंगडा घोरपडा
आहे. त्यास मुधोळकरच दोघे मालोजी संकराजी आहेत. त्यास मुरारजी
म्हणतात हें न कलें. गावढली वर्तमान लष्करांतून माणसें आलीं तीं सांगत
होतीं. त्यास मोगलाची बातमीस हजार दोन हजार मन्हाळे बातमीस बाहेर
निघाले ऐसें वर्तमान आहे. आम्ही उदैक चंद्रोदयीं स्वार होऊन उदगिरि
संनिध जातो. काय वर्तमान तें कळेल. मोगलाचा मुकाम जाला तर घांटाखाले
ती कोंसावर राहूं. कूच जालें तर उदगीरीपुढें जाऊं. स्वामींनीं सावरगावचा घांट
चढोन सडी फौज करणें तर करून पुढें लांब चालावे. उदैक होईल वर्तमान
ते सेवेसी लिहूं. आज दोन च्यार कोंस आम्ही पुढें जावें, परंतु सरकारचीं पथकें
कृष्णाजीपंताखेरीज लष्करांत होतीं ते आज चौघटका दिवस राहिल्यास सामील
जालीं. बरगे अद्याप आले नाहीं; रात्रीं येतील. तैसेंच आम्हांकडील कितेक
लोक गोटांतच होते. आज दगडी राण जाल. फार पडले. नालबंदीसाठी
व मागील लोकांसाठी तृतीयें प्रहरिं मुकाम केला, उदैक नजरानजर होईल.
सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. दाखूं गोळी कांहीं पोहचली तर उत्तम असें,
हे विज्ञापना.

¶Vithal Shivdeo reports to Bhausahab the movements of Nizam Ali and Basalatjang and Jadhavrao on the eve of the battle of Udgir.

श्री

पुा राजश्री सदासिव पंडित
गोसांवी यासी

विनंती उपर. मोगलाच्या लस्कराचे वर्तमान छ १४ जमादिलोवलचे मौजे येकराल पाा बोधन येथील मुकामचे आले. त्यास उदगिरीकडे यावयाचा मजकूर आहे. साहा रोजानी उदगिरीस यावे. उदगिरीहून कलबरगे, धारूर अवसे, दोन तीन विचार जावयाचे आहेत, त्यामध्ये उदगिरीस आल्यावर कोणत्या रोखें होतात पाहावें. या प्रांते यावयाचें कारण उभयता निंबालकर व जाधवराव त्रिवर्गास मेलऊन घ्यावे येंसैं यैकिजेतें. आपणास कलावें यास्तव लिहिलें असे. रा छ २१ माहे जमादिलोवल. या गोस्तीची फिकीर आपन केलीच आसेल. सूचनार्थ लिहिले आहे. बहुत काये लिहिणे लोभ असो दीजे हे विनंती.

¶Fatesing Bhonsle sends Bhausaheb news that the enemy's army is moving towards Udgir to effect a union with the forces under Nimbalkar and Jadhav.

No. 228]

[17-1-1760

श्री

सेवेसी कृष्णाजी नारायेण विज्ञापना. छ २७ जमादिलोवल प्रहर रात्रपावेतो वर्तमान येथास्थित आसे विशेष. वर्तमान नवाब निजामअलीखान दोन प्रहरी डेरादाखल जाहाले. नवाब नासरजंग याचा हती येथे राहिला होता. तो मस्त होता. तो आज याणी आपल्याच कालपते घेऊन आले. तो बांधा होईना. याजकरता त्यावर चिरैकी सोडली त्यायोगे करून त्याणे माणे (?) (माणसे) व बईल बहुत मारले. माणूस १ बईल पाच, घोडी दोन म्हईस १ माणूस गडेकरी यणेप्रमाणे मारून दोन घटका दिवसापासून मागे निंबालकराचे मिसली-पलीकड डोंगरात उभा होता. माहात वरच आहे. बहुत उपाय केले परंतु हाती यासी आटपेना. भाले बहुत मारले. हाती तेथेच आहे. माणसे, राऊत, सारे माहात गेले होते परंतु हती हाती लागेनासा पाहोन मागती माघारे

१ पत्र फत्तसिंग भोसले अक्लकोटकर यांचे असे.

२ कळपांत.

३ दारूचे बाण.

आले. माहात हातीन दुसऱ्या हातीचा धरून मारीत होता परंतु भाला डेरेहि येक दोन फाडले. येणेप्रमाणे हतीने काजकाम केले. आजचा निरेख येणेप्रा.

वजन पके	लाकड पैशाची
४४२ ताा मोठे साा	४४१
४४१॥ ताा बाा साा	खुर्दा टके
४४१॥ कणीक	२। पका
४४२॥ पीठ बाजरी जोरी	० नालवदीस रौ दोन लागतात
४४३ जोरी बाजरी	४४४ मीठ
४४२॥ दाल तुरची	अजमासे येथे खर्च येणेप्रा
४४॥९ तूप	३००००० माणूस
४४॥९ तमाखू	५०००० घोडे
४४॥९ सुपारी	३००० उंट
० पाने	७५००० बईल
१०० कची	२५० हती
७५ पकी	३०० गाढवे
४४१ गूल	
४४२ तेल	
४४॥ साखर	

येणेप्रमाणे आजचे वर्तमान. जिनस पहिल्यानें मात्र दाहाविसास मिळाला. आता काही मिळत नाही. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Krishnaji Narayan describes the confusion caused by an infuriated elephant in the Nizam's army. The writer also gives the rates of some articles.

No. 229]

[Recd. on 12-1-1760

छ २२ जमादिलोवल
शनिवार

श्री

सेवेसी विज्ञापना. फौजेत दारूगोलीचें साहित्य कोणीकडे नाही. किरकोळ थोडीसी आणिली होती ते जाली. त्यास दारूगोलीची पोखत बेगमी व बाणाचे उंट दोनच्यार यैसे पाठवावयास आज्ञा करणार स्वामी समर्थ असेत. +सेवेसी

+ येथून पुढे अक्षर विठ्ठल शिवदेव यांचे हातचें असें.

श्रुत होये हे विज्ञापना. सांडणी स्वार सरकारचा व निजामआलीखानाचा यैसे लस्करातून आले ते आज्ञेप्रो पुढे रवाना केले. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Vithal Shivdev asks for a supply of ammunition for his artillery.*

No. 230]

[Received on 13-1-1760

छ २३ जमादिलौवल
रविवार

श्री

सेवेसी विज्ञापना. स्वामीनी मजकूर सांगितला तो सर्व श्रीमंत राजश्री दादा-सहिबांस सांगितला. सर्व गोष्टी उत्तमच आहेत, परंतु रात्री बाहेर जागत बसावे, त्याने वेवसवास राहावे, आम्ही वसवास खाऊन राहतो, ये गोस्टीने त्यास हिमत आपल्या स्वरूपास योग्य नाही. छेबिने मातबर तीन ती रोजा काली यैसे नेमावे. जे दिवसी रात्री अगर पाहाटे हला छापा घालणे ते दिवसी रात्री जागून करावे यैसी मरजी आहे. याप्राा श्रीमंत दादासाहेबी स्वामीस लिहिले आहे. दर-कूच चालेल तेव्हा राहाणे तर राहावे यैसे आहे. यांत स्वामीची मरजी तैसी आज्ञा करावी. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Orders about the operations are issued shortly before the battle of Udgir.*

No. 231]

[13-1-1760

छ २३ जमादिलौवल
सितैन रविवार

श्री

वडिलांचे शेवेसी विज्ञापना. आम्हीं आजी दोन प्रहरां मोंगलांचे लस्कराजवळ गेलों. राजश्री विठलराव याची आमची भेटी जाली. प्रस्तुत ते आम्हीं येके जागांच आहों. वडिलीं आज्ञा नवती म्हणून लढाई न जाली. चांगले निवडीचे लोक जवळ गेले होते. दाहा पांच वाण मारिले. गोली थोडी बहुत वाजली. त्याचे लोकहि नाल्याचा अश्रा धरून लस्कराबाहेर जवळच उभे होते. घोडे थोडे राऊत गाडदी पुढें आले होते. लढाई आज्ञाहि आजीची नवती. प्रातःकालीं जो विचार करावयाचा असेल त्याची सविस्तर आज्ञा करावी. आता मुकामास आलों. मोंगलापासून तीन कोसावरी आलीकडे मुकाम केला आहे. मोंगल भालकीचे वेलेपेक्षांहि थोडकाच आहे. कलावे हे विनंती.

¶*Raghunathrao to the Bhau : reports a slight skirmish.*

No. 232]

[13-1-1760]

छ २३ जमादिलोवल सितैन
प्रहर रात्र सितैन

श्रीशंकर

सेवेसी विज्ञापना. मोगलाजवल आलो. मोगल पाहिला. फार थोडा दिसतो. बाहेर गाडदी हजार दीढ हजार व फौज असी तुटून आली आहे. आम्ही जवल आहो. बाणमात्र कांहीं मारविले. लडाईचे जोगे आहे; परंतु स्वामीसी आज कबूल केले होते की, जुंझत नाहीं. बाणमात्र थोडे बहुत मुहूर्तानें मारून माघारे येऊ, यास्तव माघारे गोटास जाणार. ते फारच तुटून आले तरी मारावे लागतील. फारसा मोगल नाहीं. स्वामीस कलावें. विठल सिवदेव वगैरे पथके यास बोलाऊन घेतलें. सकाली आपण केव्हां येणार ते त्याहावें. आम्ही आज उजवे बाजूस स्वामीचे पडलो. कलावे हे विनंती.

¶Raghoba reports that he has moved near the enemy's forces which appear to be too small to withstand a heavy attack from the Maratha lines.

No. 233]

[14-1-1760]

छ २४ जमादिलोवल
सितैन पौष्य इंदुवार

श्री

सेवेसी विज्ञापना. स्वामीनी चिठी पाठविली तेथे आज्ञा कीं श्रीमंत दादासाहेब गोटास गेले म्हणून यैकिलें. बहुधा गेले नसतील. तुम्हीहि गेला नसाल. गेला असला तर चौक्याचा बंदोबस्त करणें. इकडून काही आवाईची खटपट होईल त्याची बातमी राखणे म्हणून आज्ञा. गोटास जावे, छेबिने ठेवावे म्हणून स्वामीस दादासाहेबी लिहिले होते, त्याचा स्वामीनी राजश्री महिपतरायाबा सांगून पाठविले. त्यावरून राहावयाचा निश्चये जाला; परंतु जेथे उभे होतो तेथेच राहावे, परंतु पाणी जवल नवते; आणि गैरविलें लोकाचा चारादाणा येणार नाही याकरिता गोटापुढें खडीच्या सुमारे दादासाहेब आम्ही सर्वत्र राहिलो. येक छेबिना द्वारकोजी निंबाल(कर), जनार्दन राम, बरगे, हांडे, परकाले यैसे मातबर चौकी जिकडे उभे होते तेथे ठेविली आहे; म्हणजे स्वामीकडील गोटापुढेंहि बंदोबस्त राहिला. मोगलासहि पायेबंद इकडील राहिला. त्याचे डावे बाजूने चौक्या बसविल्या आहेत. खबरदारीस अंतर होणार नाही. आज इकडून दिवसाची खटपट बरीच जाली. बाण गोळे

+ पत्र खुनाथरावाचें.

चालिले. त्याच गारदी तोफा चालून बोटण्यापलीकडे आल्या. आपल्याकडील बाण टाकावयास लोक व गारदी गेले होते त्याजवर चालून आले. त्यांची याची बरीच गोलीगोली जाली. हे निघोन आल्यावर ते पाठविर आले तेव्हां राउतानी दाटी करून हटाऊन लाविलें. इकडे तोफेच्या गोल्यानें व गोल्यांनीं सा सात घोडीं पडलीं. येक दोघे भले माणूसहि पडले. आम्हाकडील तीन घोडी ठार जाली. येणेप्रो वर्तमान इकडील असे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Vithal Shivdeo reports a skirmish between the Maratha advance-guard and the Nizam's outposts.*

No. 234]

[14-1-1760

पौ छ २४ जावल
दोनप्रहर भोमवार

श्री

विज्ञापना. छ २४ जावल मंगलवार प्रातःकाल च्यार घटका रात्र राहाता कुचाचा नगरा जाला. लस्करची तयारी होत आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

काल रात्री मुरादखां तेथून येथे आले. दरबारासच गेले. त्या वेळेस रामचंद्र जाधवराव व राजाजीहि होते. प्रहरभर खिलवत होती. उपरांतिक घरास आपलाले गेले. सेवेसी श्रुत होये. हे विज्ञापना.

¶*The letter gives the news of the march of the Nizam's armies.*

No. 235]

[15-1-1760

पौ छ २४ जावल
भोवार दोनप्रहर

श्री

सेवेसी आज्ञाधारक रामजी रायाजी विज्ञापना. छ २४ मंगळवार मागील चार घटका रात्र असता कुचाचा नगरा जाला. लस्करची तयारी होत आहे. कालरात्रीं मुरादखा येथें आले ते दरबारास गेले. दरबारास रामचंद्र जाधवहि आले होते. प्रहरभर खिलवत जाली. उपरांतिक घरास आले. न जाणू कसा विचार जाला. आज शोध लागेल. मराठे सरदारानी जितके हनमंतराव वगैरे आहेत

याजल मोठी खर्चाची येऊन पडली आहे. लोक खर्चास मागत आहेत. याजला मागे पुढे फार पाहतात, की जैसे वेळेस कोठून द्यावे? जे होते ते सरून गेले. बोभाटसा आहे. लस्करात अन्नाची मोठी महर्गाई आहे. जोधळे ८१ सजगुरे ८८८ गहू ८८७ कणीक ८८४ पीठ बाजरी व जोधळे ८८६ तूप ८८॥. याप्रमाणे निख कालचा आहे हे विज्ञापना.

¶A news-letter announcing that the Nizam has taken the offensive, that he is in consultation with Ramchandra Jadhav and that they are in great straits for money.

No. 236]

[15-1-1760

श्री

विनंती. सेवक विज्ञापना छ २९ जमादिलावल नवावाचा मुकाम कसवे पाडास उजवे देऊन डेरे केले. मौजे बन्हाडावर आघाडी जाली. येथील मजकूर माग लाि आहेत. राजे विठलदासाचे पागेस दोन घोडीं घेऊन आले. आपले पागेमधी मोहनसिंग बारगीर होता तो येथे फार कहरा करीत आहे. आजी मुकाम त्याणेच कसवे पाडासास घेऊन आला. सारे रात्र विठलदास निज्यामआलीखाण त्यास निजू दिले नाही. सारी कारस्तानी सांगतो. फितवा फार जाला. कोणाचे मरजीस येत नाही. स्वामिकार्य करून दाखवावे. सर्व भाग्येहाण जाले. सर्व करतवेत्ता स्वामीचे स्वाम आहेत. बरे वाईट स्वामीनीं आपले स्वारीत करावे, खुशमता सर्व मिळाले आहेत. सेवेसी श्रुत होये. आतां सलुखीचा प्रकार तोडे मागितले ते द्यावे. पैसा पणोपण (?) आहे. आम्हापासून आडविले पाडून घेतले. आतां आम्ही * * खात्रेस येईल ते घेऊन ऐसा विचार आहे. हे विज्ञापना.

¶The Peshwa is informed that one Mohansing has spoken contemptuously about him to Nizam Ali and Vithaldas.

No. 237]

[Recd. on 15-1-1760

छ २९ जमादिलौवल
सितैन भौमवासर

श्री

सेवेसी गुंडो कासी विज्ञापना येसीजे. कादरखान व सूर्यराव व सोकतजंग येसे कहीस गेले होते. कही भरतां स्वार साहेबाचे ९० आले. याची फौज मोगलाची गारदी व स्वार मिळोन पांचहजार होते. ते उभेच होते. पन्नास

स्वारांनीं घोडीं दटाऊन कहीवर आलें. उंट तीन घेऊन गेले. कादरखान वगैरे यांच्यानीं कांहीं पुढें होवले नाहीं. अडचा प्रहरां मागारें फिरोन पळाडविर येऊन पोहोंचले. आपलाल्या मिसलेवर आले. मागती साहेबाच्या फौजेवर तोफाचे गोले च्यार डागले. निशाणें मागारीं साहेबाचीं सरलीं. यावर मागारें येऊन कादरखान २ दरबारास गेले. घटका १ तेंथें बैसोन उठोन डेरियासी आले. साहेबाचा मोर्चा तोफाचा लागला आहे. तो मोर्चा बहुत उत्तम आहे. यैसाजे. साहेबांकडील तोफाचे गोले रामचंद्र जाधवाच्या डेरियापासी येऊन पडले. रामचंद्र जाधव अघाडीस तेथून गोला जातो तों वरूनच जातो. कोन्हास न लागे यैसा मोरचा उत्तम प्रकारचा आहे. वान येक निजामलीच्या डेरियापासी येऊन पडला. लशकरांत खलबल फारशी जाली. मानसें ३ जीवें मेलीं व घोडीं २ मेलीं. जखमीं मानसें च्यार जालीं व घोडीं जखमीं २ जालीं. यैसे वर्तमान जालें. कविले व वस्तभाव वगैरे उदगिरींत गावांत पाठविलें. आणिकहि पाठवणार. सडे होणार. आजीं धान्यें दर रुपयाचें शेर ४४६ जालें आहे. थोर खलबल जाली आहे. कळावें. यानंतर येकडीस सिवेस खेडेयांस अंतर दिढा वानाचें आहे. तेथे गारदी निशाणें सात आहेत. गारदी ४०० च्यारसें पांचसें आहेत, व त्या वोस खेडियास व निजामअल्लीच्या डेरियासी अंतर वाना १ येकाचें आहे. त्या निशानापासी जेजाला ७९ आहेत. सेवेसी श्रुत होय. साहेबीं जिवाजी नाईक व जासूद पाठविलें ते पावले. त्याजमागून जोत्याजी काले व बाबाजी काले व बाबाजी नाईक यैसें दो घटकां रात्रीस आम्हापार्शीं पाठविलें. जवानीं वर्तमान सांगितलें त्यावरून कळलें. आम्ही बरे सावध घटके घटकेची बातमी पाठवणार सेवक असो. कादरखान याच्या चित्तांत कीं छापा घालावा. आम्हीं बंदोबस्त करणें ते करूं परंतु दगा करणार आहेत. विभ्रामखानावर कादरखान फारसा कष्टी आहे. उदर्क कादरखान तुमच्या लशकरावर बाहेर निघणार यैसी वार्ता आहे. वरच्यावर सेवेसी बातमी पावेल. बाबाजी नाईक व जोत्याजी काले रातोरात साहेबांकडे येतील. जवानी वर्तमान याजवरोवर पाठऊं ते सेवेसी श्रुत करतील. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶Gundo Kashi to Bhausahab : reporting a skirmish of the foraging parties of the two combatants and the advance of Kadarkhan on the following day.

No. 238]

[16-1-1760

पौ छ २९ जमादिलोवल
सितैन माघ सणवार

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब
स्वामीचे चरणसेवेसी

सेवक आज्ञाधारक सिवराम आनंदराव सां नमस्कार विनंती उपरी. आजी छ २६ माहे जावळ बुधवार दोन प्राहरावरी जाधवराव याचे गोटावर गोले सुटले, ते पहिला गोला येऊन जिनसीत पडून बैल ठार जाहला. दुसरा गोला जाधवराव याचे कनातेस लागोन पडला. तिसरा गोला देवडीनजीक आपले राहुटीजवळ पडला. चौथा गोला आम्हाजवळ राहुटीस लागोन हंसराये मुनसी याचे राहुटीत पडून माणसाचा पाये मोडला. मरेल. ९ पाचवा गोला राा श्रीनिवासराव याचे राहुटीपासी पडून येक सिपाई व घोडी ठार जाहली. याउपरी जाधवराव दक्षेण दिशास फौजसह वर्तमान उभे होते त्यापासी पडून दोघ भले माणूस व घोडे २ ठार जाहली. माणूस जगणार नाही. पाये मोडला आहे. लस्करात जाधवरायाचा डेरा व झेंडा मात्र उभा राहिला. बुनगे व लोक पळोन पळयाडीस गेले. सेवेसी कलवि हे विनंती. आमचे राहुटीपासी पडला तो गोला सेवेसी पाठविला आहे हे विनंती.

¶Bhausahab is informed of the casualties caused by the artillery.

No. 239]

[Received on 16-1-1760

पौ छ २६ जमादिलोवल

श्री

राजश्री सदाशिव रावजी गोसांवी यांसी

श्रीमंत प्रतापगुणवंत यैश्वर्यकुसुमविलसितैकवसंत श्रेष्ठोदार्यस्वभाव श्रीो माहाराव जसवंत निंवाळकर दंडवत विनंती उपर. येथील क्षेम जाणोन निजानंद लेखन करावें विशेष. शास्त्रसंमतानुमते लोकरीत कीं देव भूदेव श्रेष्ठसेव्य यांजला जे कृपांकित त्यांनी मकरसंक्रमणप्रयुक्त तिलशर्करा स्वश्रेयस्करा जाणोन अर्पीवी. म्हणोन लोकरीतीप्रमाणें संक्रमणाचे तिल शर्करायुक्त सेवेसी पाा आहेत. तिळीं यावे म्हणोन लिहावे तरी आपण पूर्वीच तिळीं आले आहेत याजकरितां न लिहिले. हे विनंती.

¶Janaji Nimbalkar sends his Sankrant greetings to Sadashivrao Bhaui.

No. 240]

[16-1-1760]

पौ छ २६ जोवळ

पौस्य बुधवार

श्री

सेवेसी विज्ञापना. स्वामीकडे लढाई बहुत जाली. आम्ही घरी राहिलो यामुळे तोंडास शई लागली. आमचा इलाज काये ? लेक चाकर ज्या चुलीस घातले तेथे जळावे. तेथे राहावयाचा विचार सांगितला तो प्रत्यास न आला. आम्हास राहू द्या ते न थैकिले. स्वामीचे दोन निरोप आम्हास पाठवणे म्हणून आले. जाऊ देणे विनंती केली. जाऊ नका साफ सांगितले. आज संध्याकाली अंताजी माणकेस्वर याच्या फडनिसावा निरोप सांगून स्वामीनी पाठविला की विठलपंतास मोगलाचे पाठीमागे पाठवणे. बापूजी नाईक ते खटपट करतील थैसे सांगून पाठविलें तेहि मरजीस येत नवते; परंतु बापूवा फौज पाठवणे. तुम्ही राहाणे. आम्हाजवळ कोण्ही नाही; तेव्हा बापूवा फौज देऊन बापूजी नाईकाच्या सहावर पाठविले. मग सा घटका बसऊन विचारे विचारे करून बोध करून उदैक खासे निशाण फौजा घेऊन आम्ही तेथ नेहमी राहावे. कृष्णराव, रामचंद्र गणेश थैसे निशाणाजवळ आम्ही राहावे. बापूने आमचे फौजेत राहावे. श्रीमंत दादासाहेबी श्रानसंध्या करून मागून यावे. सातसे लोक त्याजवा नेमिले. येणेप्रा करार ठराऊन चौ घटका रात्री डेन्यास आलो. रामचंद्र गणेश स्वामीकडे पाठविले आहेत, येणेप्रा वर्तमान सांगितला. प्रातःकाली श्रीमंताचे खासे निशाण घेऊन येतो. माझा अन्याये नाही. आज्ञेप्रा वर्तवि लागते. स्वामीचे हुजरातचे लोक जखमी व ठार जाले असतील ते मातवराची नावे ल्याहावयास आज्ञा करावी. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Vithal Shivdev expresses his regret at having missed the battle.

No. 241]

[Received on 17-1-1760]

पौ छ २७ जालौवळ

सितैन पौष्य गुरुवासर

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी आज्ञाधारक सिवराम भास्कर व रामचंद्र माहादेव साा नमस्कार विज्ञापना. येथील क्षेम स्वामीच्या कृपाविलोकने-करून येथस्थित जाणून स्वकीये निजानंदलेखनाज्ञा केली पाहिजे विशेष.

राजश्री दमाजीबावा गायकवाड समसेरबाहादुर यासी आज्ञापत्र जासूद घेऊन आले ते उतम समई प्रविष्ट होऊन संतोषाभिवृद्ध जाली. पत्री आज्ञा की, खासा स्वारी बहुत दिवस निघाली असता आद्याप तुमचे येणे होत नाही हे काये ? त्यास, दमाजीबावास व आज्ञाधारकास निजध्यास हाच आहे की, फौजेसह आविलंवे खावंदासंनिध जाऊन पोहचावे. याकरिता पुण्यांत कर्ज काढून लोकास नालवंदी नगद दिलही आसता देसच वलणचे लोक येऊन पोहचत नाहीत. याकरिता नित्य तीन कोस कूच करितों. प्रस्तुत लोक दररोज येतात. पागा गुजरात प्रांतीहून आणविल्या होत्या. प्रांत दूर, त्याकरिता त्यासहि दिसगत यावयासी लागली. प्रस्तुत पागाहि काही आल्या व काही आठाचौ दिवसात येऊन पोहचतील. आणि फौजेसह राजश्री दमाजीबावा सेवेसी मजल दरमजल येतात. त्यास व सेवकांस हाच उदेग आहे की, आविलंवे खावंदाजवळ जाऊन पोहचावे. इतकियावर विलंब नाही. खावंदचाकरी येकनिष्ठ करून दाखवावी आणि विशेष ऊर्जित करून व्यावे हाच विचार निरंतर आहे. श्रुत व्हावे. विशेष लेहावे तर खावंद ईश्वरस्वरूप ऊर्जित करणार समर्थ आहेत, हे विज्ञाति.

¶The writers, obviously in the employ of Damaji Gaikwad express regret at the latter's inability to join the armies of the Peshwa who had summoned them. The difficulties, they add, will soon be overcome and they will join without further delay.

No. 242]

[18-1-1760

पो छ २८ जालौवल
सितैन माघ शुक्रवार

श्रीमार्तंडनाथ

सेवेसी भास्करराम विनंती यैसी जे. उभयेता मुख्य दोन प्रहर दोन घटका दिवस जालियावर स्वार जाले. तेथे उजवी बाजूकडे सैफुलाखां व इमामजंग व खंदारचा राजा यैसे तिघे व टावी (डावी ?) बाजू चंद्रसेन राजा व सुलतानखां व काही रिसालदार व आगाडीवर गुलाम सईदखां व इसलामखां पठान व सरमस्तखां व येक दोन रिसालदार व पछाडीवर सुय्याराऊ व कादरसाहेब व जाफर आलीखां व तिघे रिसालदार याजसिवाये मध्ये दोन्ही बाजूकडे फौज यैसे मार खात खात येऊन आपले चौकीचे स्थलीं दोन दीड घटका दिवस असता मुकाम जाला. तदनंतर रात्री गुकारपूर्वकाची भेटी घेतली. म्हणो लागला की

आजी काही नवलआपूर्व वर्तमान नाही की सांगावें. इतकें लिहा की ईकारपूर्वक नूतन गारदी तुम्हाकडे आला आहे त्याकडोन बहुत सावध असने. त्याचा इतवार न करणें. दगाबाज आहे. मी त्याचा आहे म्हणोन सांगितले आसे. बुनग आवघें किल्यात सोडिले. काही किंचित समागमे आले आहे. माहगाईहि बहुत होईल. चारा मात्र आजी थोडाबहुत मिळाला आपले तळाचा. रात्री लस्करहि बहुत सुनसान होते. तळवनीत (?) नित खासे डेरें व लस्कर पडले आहे. ऐसे वर्तमान छ २७ जावळ रोज गुरुवारचें आसे. हे विज्ञापना. कागदाची पाने ५ (६ ?) बंद करून पाठवायाची आज्ञा केली पाहिजे. येथे कागद मिळत नाही. लिहायासी तर अगत्य पाहिजे हे विज्ञापना.

छ २८ सुकरवार

नगरा कुचाचा जाला कलला पाहिजे.

¶The writer Bhaskarram gives the movements of the enemies' forces and asks the addressee to be on his guard as regards Ibrahim Khan who, he says, is not to be trusted.

No. 243]

[19-1-1760 ?

श्रीशंकर

सेवेसी विज्ञापना. पत्री आज्ञा जाली की सकालच्या व संध्याकालच्या तोफा मारी माराव्या, दुपारच्या फार मारू नयेत. त्याप्रमाणेच होईल. कालचा दिवस तर उगाच गेला. आज उत्तम मुहूर्तसमई दो प्रहरा तोफा लागू केल्या. थोडकीच मारगिरी जाली. तोफा तापल्या. या उपर संध्याकालच्या मागती लागू होतील. आज्ञेप्रमाणेच होईल. आजच मुहूर्तेकरून निशाण मोर्च्यात आणिले. निशाणाजवळ मी येऊन नेहमीच राहिलो आहे. आजून मोर्च्याची सोय जाली नाही. जागा जागा मोर्चे उगेच बसले आहेत. याउपर बाजूने बाजू नेमून देऊ; त्याप्रमाणें मोर्चे बांधोन कायम होतील. पुढें दरोबस्त खडक, सुरंग चालावयाचा प्रकार नाही. तोफाचे मारगिरीने जेर जाल्यावर जो प्रकार होणे तो होईल. स्वामीचे पुण्य समर्थ आहे. माणूस किल्यातील आहे ते खरे चांगले आहे; परंतु सलाबतीने जेर होत येतील. तोफाहि सोय पाहून दुसऱ्या आणवितो. स्वामीचे दराग्याने सर्व होईल. नेटच धरले तर आठचार दिवस धरतीलसे दिसते. कोंटाची इमारत चांगली फार आहे. रुंद नाही. मारगिरीने पडत पडत पडेल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶Despatch reporting that cannonading of the walls of Udgir has commenced.

१ इब्राहिमखान गारदी ?

No. 244]

[19-1-1760

पौ छ ८ जमादिलाखर रविवार

श्रीगजानन

सेवेसी विनंती. सेवक मल्हार चिंतामण वाघ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. येथील क्षेम ताा माघ सुध १ मंदवार स्वामीचे कृपेकरून आज्ञाधारकाचे वर्तमान येथास्थित आसे. यानंतर येथील सविस्तर तपसिलवार वर्तमान सांडणी-स्वाराबरोबर लेहून पाठविले त्याजरून अवगत जालेच असेल. सांप्रत वर्तमान तर आज तिसरा मुकाम. लस्करचा राडा पत्रीं लिहिता पुरवत नाहीं. येक रोजमुरा देऊन घाट चढोन जावे, दोन्ही फौजा येकत्र कराव्या, त्यास रोज जानोजी भोसले रुपया नाहीं, कोठून रोजमुरा द्यावा येसेच आज दोन दिवस बोलवत होते. त्यास आम्ही रात्रौ जाऊन त्यास साफ साफ भीड तोडून बोलिलो जे हे दौलत याउपर राहात नाहीं. श्रीमंतानी भिघाड ताम्रासी केला तो तुमचे भरवसियावर केला नाहीं! तुमचे ताम्राचे इमानप्रमाण पूर्वी जाले आहेत. तुम्ही काही मजल दरमजल येऊन आपले कल्याण करून घेत नाहीं हे श्रीमंतहि जाणतात!! परंतु राजश्री रघोजी बाबाचा बोल लागेल म्हणोन आपणाकडून आंतर पडूं न द्यावे, याजकरितां बोलाऊ पाठऊन बलेच येशाधिकारी तुम्हास करावे, ते तुम्हास ईस्वर बुध देत नाहीं. मागें येसेच तुम्ही येशवंतराव कोनेर पाठऊन येश संपादिले! त्याप्रमाणच येदा दिसोन येते. बरे, जसे कराल तैसे पावाळ! आम्ही उदईक स्वार होऊन श्रीमंताकडे जातो. आपला परिणाम उत्तम होय ते करणे. तेसेच त्याचे कारभारी पिराजी नाईक, शामजी फुलाजी वगैरे यास प्रथक प्रथक कान उघडोन सांगितले की ही दौलत राहे येसा कारभार करणे. त्यास सर्वानी (अपूर्ण)

¶Malhar Chintaman Wagh to the Peshwa, communicating the inability of Janoji Bhonsle to join the Peshwa as requested and the remonstrance which the writer conveyed to Janoji.

No. 245]

[21-1-1760

श्री

साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. काल रविवारी शुद्ध फार चांगले जाले. श्रीमंताच्या फौजा चहूफेर होत्या. रात्र जाली नसती तरी लोक यांच्या लष्करांत येऊन सिरते. स्वामीनी तोफा लाविल्यावर राजे विठलदास चालोन आले होते. हणमंतरायास म्हणो लागले की तोफावर चालोन द्यावे. तोफा सोडवाव्या.

3231

तेव्हां हणमंतरायानीं उत्तर केले कीं हा समय नाही. संध्याकाल जाला आहे; व श्रीमंताच्या फौजा तोफाचे मागे तयार आहेत, आणि श्रीमंतानी वंदोवस्त उत्तम प्रकारे केला आहे कीं चहूंकडे फौजा नमूद केल्या आहेत. ऐसा प्रकार सांगितल्यावर राजाजी व हणमंतराऊ एका जागाच उभे राहिले आणि हलू हलू चालत होते. तों इतक्यांत जाधवराव आगाडीकडोन चालोन आले ते स्वामीच्या गाड्यानी ढांसण धरिलें होतें तेथें चालोन गेले. गाड्यानी ठेरून मार दिल्या गाड्यानीं शेतें केली. त्या उपरी करोली जाली. खडांगल्यासी व स्वामीच्या सरकारच्या लोकासी वेगलीच गांठ पडली. खंदारवाल्यासी वेगलीच गांठ पडली. इकडे मातवरच जूज जाले. राजे विठलदास व हणमंतराव व जाधवराऊ व मुरादखा व रायेणा व शंकरी व सदाशिव नारायेण वगैरे ऐसे एका जागा होते. सारांश चहूंकडील सरदार खंदारकर व खडांगले व सिवाजी केशव वगैरे शंभर सवासे घोडे ठार जाले व शेदोनशें मनुष्य ठार जाले. व दोनचारसे मनुष्य जखमी व दोनच्यासे घोडी जखमी जाली. कालची लढाई फार चांगली जाली. येथील लोक सर्व तारीफ करीत राहिले, व स्वामीनीं चांगली तरतूद केली कीं तोंडी मातवर लढाई लाऊन चहूंकडे ताण वसविला. हे मोठी तरतूद केली. काल या लष्करांत फार नाश जाला. दीड प्रहर पावेतो उभेच होते. मुकाम न करावा ऐसा मजकूर करीत होते. मग शेखआल्लीखा जुनेदी याणीं सांगितले कीं हे गोष्ट उचित नाही, मुकाम करावा. त्याजवरून दीड प्रहर रात्री मुकाम केला. सारांश कालची लढाई चांगली शर्तीची जाली. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶A graphic description of a severe engagement at Udgir.

No. 246]

[20-1-1760 ?

पौ छ १ जमादिलाखर
शनवार

श्रीशंकर

सेवेसी विज्ञापना. सोलापुराहून बातमी बशालजंग याजकडे गेली होती. त्यासी बशालजंग याणे रायेचुराहून कूच करून कलबुरागियास येत आहे, याप्रमाणे बातमी सोलापुराहून नाईकाकडे काल रात्रीस आली. त्याची बातमी आपण राखीतच आस्तील. सारा वेळ जपत असावे म्हणोन आज्ञा आली. त्यासी

अज्ञेप्रमाणे जपतच आहे. स्वामीनी सांडणीस्वार वरचेवरी पाठवावे. उठाव-याची वेळ येईल तेव्हा अगोधरच सुमार पाहून ल्याहावे म्हणजे इकडे तोंड लावितो. अथवा तर्कानेही आम्हास कळले तरी तोंड लावितो. केवळ खबरच न कळली तरी इलाज नाही. आम्हीही याप्रमाणेच करू. सखारामास संध्याकाली पाठवितो. सारांश आता कमर बांधली ती सोडू नये. दोहोचहू महिन्याने तरी ईश्वरी कृपेने आपले कार्य होईलच. वसालतजंग व निंबाळकर खंडागले याची बातमी राखावी. जलद बातमी ठीक पोहचली तरी कामावर पडेल. खंडागल्याने लवाडी केली तरी काये चिंता आहे ? बातमी ठीक आल्यास पारपत्य श्रीकृपेने उतमच होईल. आणिक येक मनसुबा सुचला आहे की पाच हजार फौज व दोनतीन तोफा अस्या भागानगर व जाधवरायाचे मुलकात घालून खंडण्या घ्याव्या धामधूम करावी म्हणजे केवळ मोगल जेर होईल. मनसुबा फार चांगला आहे हे विज्ञापना.

¶A wholly autograph letter probably from Raghunathrao to Sadashivrao communicating the movements of Basalatjang and advising certain tactics and precautions.

No. 247]

[20-1-1760

श्री

विनंती उपरी आपण चिठी पाठविली ती पावली. आज तोफा लावावयाच्या आहेत तरी सत्वर यावे म्हणोन लिहिले. त्यास प्रातःकालची तयारी करून लिहिल्याप्रमाणे बाजूवर आलो असो. राा छ १ माहे जमादिलाखर हे विनंती.

¶The writer, evidently an artillery officer, reports that he has taken up his position and is ready to open fire.

No. 248]

[20-1-1760

छ १ जाखर सितैन

माघ

श्री

सेवेसी विनंती. मोंगलाचे लस्करांत फतेसिंगवावा याजकडील जासूद जाधवराव यांजकडे इकडील त्याचे माहाल आहेत त्याचें ताकीदपत्राविसी गेले होते ते चौकीस सापडले. त्याजवळ लाखोटा होता त्यात लस्करची कांही बातमी आहे यास्तव तेच पत्र पाठविलें आहे त्यावरून कळेल. वरकड किरकोली पत्रे होती ती माघारी दिली. हे त्याचे वर्तमानाचे पत्र पाठविले. काही विशेष नाही हे विनंती.

¶This is probably Raghunathrao's letter to Sadashivrao, forwarding an intercepted letter from the enemy.

No. 249]

[Recd. on 26-1-1760]

छ ७ जमादिलाखर

सितैन शनवार

श्री

राजश्री बलवंतराव गणपत

स्वामी गोसावी यासीं

विनंती उपरी. राजश्री दमाजी गाईकवाड फौजसुधा आले म्हणून वर्तमान कळले. यैशास मारनिलेची नेमणूक पेसजी आम्हाकडे केली होती; तरी आपण तीर्थरूपास विनंती करून मारनिलेस आम्हाकडे पाठऊन देणे. बसालतजंगाची बातमी बहुत राखावी. बाहेर सापडल्यास वीस हजार फौज त्याजवर छापा घालावयास पाठवावी. तसीच निंवाळकर व खंडागले याच्या बातम्या राखाव्या. सापडल्यास पारपत्य करावे लागेल. सविस्तर उलगाडून ल्याहावे. बसालतजंगाचे बातमीविशीं वावूजी नाईकासहि ताकीद केली आहे. तिकडे बातम्या फार राखाव्या. आम्ही फारसी राखीत नाही. बातमीचा भरवसा तुम्हाकडीलच आहे. आम्ही थोडी थोडी राखितो. वर्तमान वरचेवरी लिहीत जावे हे विनंती.

¶Raghoba asks Balwantrao Ganpat to send him contingents under Damaji Gaikwad. He also suggests a surprise attack to put Basalatjung out of action.

No. 250]

[22-1-1760]

श्री

सेवेसी रामजी नाईक विज्ञापना. छ ३ जमादिलाखर च्यार घटिका दिवस-पावेतो वर्तमान यथास्थित आसे विशेष. राजाजी, शंक्रणा, मानसिंग जाधव, रायणा, विनायेकदास, मुरादखा, खनदारकर राजा इतके जण मिळोन डोंगराकड गेले आहेत. याचा मजकूर मनास आणितां सागता गोपाळरावजी भेटावयासी जातात. बरोबर कवाडी वगैरे कहीचे साहित्य आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

तोफा व सरंजाम घेऊन गेले. गोपाळराव याचा रोख आहे. काही दवकत जातात. गडवडसी आहे. बरोबर गाडदीहि आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

ता सदासिवपंत निवाळकराकडील यासी राजाजीची बलावणी दोनतीन आली परंतु सिवंदीचा गवगवा आहे म्हणोन गेले नाहीत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.
¶*Ramji Naik (Bhide?) to the Peshwa, communicating the movements of the several sardars of the Nizam against Gopalrao (Patwardhan).*

No. 251]

[23-1-1760

छ ४ जमादिलाखर बुधवार सितैन

श्री

सेवेसी विज्ञापना. तुलाजी पराऊ (?) याजकडील जखमी तीन याची बसाव-याची तर्तूद दररोज करून देत जाणे म्हणोन आज्ञा. त्यास ठाणेयात जखमी चाकूरच ठेवा म्हणत होतो परंतु राहत नाही. तीन पालख्या रोज उठोन कोणाच्या आणाच्या? साऱ्या पालख्या सडे स्वारीतच आहेत. आणखीहि लोकांचे फार जखमी आहेत व नवे होतच आहेत. त्याची बसावयाची तर्तूद कैसी होते? इश्रामखानाकडे आठ पालख्या लोकांच्या दिव्या आहेत. त्या अद्याप ज्याच्या त्याचे हाती येत नाही. विगारीचे * * * फिरोन कोणी बुणगियात पालखी आणीत नाही. स्वामीनी त्यास ताकीद करून जखमियास चाकुरास ठेवावयाची आज्ञा केली पाहिजे हे विज्ञापना.

¶*This letter gives interesting details about the arrangement for the treatment of the wounded on the field.*

No. 252]

[25-1-1760

छ ६ जमादिलाखर

गुरुवार

श्रीशंकर

राजश्री बलवंतराव गणपत स्वामी गो विनंती उपरी. सखाराम भगवंत याजकडील चिठी आली ती पाठविली आहे. लक्ष्मी तोफ फुटली. कामातून गेली. यास्तव दुसऱ्या दोन तोफा थोरल्या तोफखान्यापैकी पाठऊन देणे. लक्ष्मीस पाहावयास म्हणोन येक माणूस आला होता. विचारीत होता की कोठे तोफ राहात असते. यैसियासी त्याणी जादू केली किंवा उगीच फुटली हे कळत नाही. परंतु जाया जाहाली खरी. दुसऱ्या दोन पाठवणे हे विनंती.

¶*Raghunathrao to Balvantrao Ganpat Mehendale asking him to send two more cannons to replace the gun "Laxmi," which had burst.*

+ संबंध पत्र राघोबाच्या हातचें आहे.

No. 253]

[28-12-1759]

छ ७ जमादिलोवल

श्री

सेवेसी विसाजी कृष्ण कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. मोगलाचे आगाडीचे गांव जाळून टाकणें, कुणाची भीड मुर्वत न धरितां जाळणे म्हणोन आज्ञा. आज्ञेप्रो गांव लुटून जाळितों. कोणाची भीड मुर्वत धरीत नाही, व जाळा-वयास आळस करीत नाही. शुक्रवारचा मुकाम घाणनिंवागवाचा केला होता. आज मोगलाचे आगाडीचे सुमारे व कांही उजवा वाजूचे सुमारे पाणी पाहून तीनच्यार कोस तफावत टाकून राहूं. पुढें आज्ञा येईल त्याप्रो वर्तणूक करूं. परंतु लढाईची तजवीज करून सर्वास खबर पाठऊन एक वेळ चांगली लढाई दिल्ली पाहिजे त्यासिवाय मोगल हलखुद राहाणार नाही. यात साहेब धणी आहेत. मर्जीस येईल ते आज्ञा करावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶ *Visaji Krishna reports his movements to the Peshwa and urges that the enemy should be followed up and routed.*

No. 254]

[26-1-1760]

छ ७ जमादिलाखर शनवार

श्री

शेवेसी विज्ञापना. आज्ञेप्रो कूच करून स्वामीचे पाठीमागे दोहो कोसावर येतो. राजश्री दमाजी गायकवाड याचे डेरेदांडे सारे गेले. त्यास काही नाही. याजकरिता शेवेशी विनंती लिहिली आहे. कोतवाल डेरा लहानसा घावयास आज्ञा जाहाली तर देऊ. रा छ ७ जाखर प्रातःकालचा सा घटिका दिवस हे विज्ञापना. खंडागले धारूरचा घाट परवाचे दिवशी चढून धारुरासच मुकाम आहे म्हणून काल कृष्णाजी अनंत यांचे स्वारांनी वातमी आणली हे विज्ञापना.

¶ *Nana Fadnis reports the movements of Damaji Gaekwad and Khandagale.*

No. 255]

[20-1-1760]

छ ८ जमादिलाखर रविवार

श्रीशंकर

सेवसी विनंती. आज्ञाधारक व्यंकटराव मोरेश्वर कृतानेक सां नमस्कार विनंती. प्रार्थना येसीजे. येथील क्षेम ता छ १ माहे जमादिलाखर मुकाम नजीक पिंजरी

मंगरूल वरघाट माहाराजाचे कृपावलोकनेकरून येथ्यास्थित असे विशय. येथील वर्तमान तर राजश्री विसाजीपंत जोग व राा मल्हार चिंतामणी हे उभयेता छ २५ रोजी विसाजीपंत व छ २६ रोजी मल्हार चिंतामण मुकाम पिंजरी येथें आले. त्यासी सरकारचीं पत्रें उभयेतांजवळ होती ती राजश्री जानोजी बाबास व राजा संकराऊ यासी थैसी दिलही. येथील राड स्वामीचे पत्रावरून फार करून उरकले. येथे मुकाममारास येऊन दादजी पवार वगैरेयाची समजाविशी करून बहुत करून कारभार उरकला आहे. त्यासी उदईक कूच करून कूच दरकूच स्वामीचे सेवेशीं यावे हा निश्चय जाला आहे. त्यासी कांहीं गुता नाहीं. वराड प्रांतीचा कारभार सुभेदारीचा राा पिराजी नाईक निंवाळकर याजकडे दिलहा. निमित्य कीं नागउरात (नागपुर?) हवाले लोकाचे घेतले समजाविशीचे; पैकीं वराडचा यैवज दिलहा. कृष्णाजी गोविंद याजकडे सुभेदारी होती. त्यासी वराड खराव जाले याजमुलें मारनिलेनीं कबूल सुभेदारी सालमारीं न केली. त्यासी यंदा पिराजी नाईक याणी या सरदारीचा वोढा फारसा वोहडला आहे. सारा गुता (गुंता) उरकून या आठा दिवसांत स्वामीचे पायापासी येतो. आलियानंतर सकल अर्थ निवेदन केला जाईल. उभयेता कारभारी विप्र नागउरात (नागपुरांत?) आहेत. ते नाहीत म्हणून च्यार लोकहि जमा जाले आणि लवकर कितेक गुते होते ते उरकले. नाहीं तर येक राऊत नजरेस न येता! जितका मातबर तितका दुखविला थैसे आहे. चवदा पंधरा हजार फौज जमा आहे. परंतु कोन्हेहि प्रकारे स्वामीपासी यावे मग जे होईल ते हो, हा मनोदय आहे. सरकारचे यैवजासाठीं आम्हीं फार तष्ट लावले आहे. तजवीज करून देऊं, परंतु आतां चाकरीचे दिवस आहेत. चाकरीस गेलियाउपरी चाकरी करून दाखऊ, खुशाल करून, मग नादारी दाखऊ. रुपये आम्ही ठेवूं थैसे नाहीं. परंतु विचारे देऊ. श्रीमंतानी आमची आन राखून घ्यावे आम्ही लेकर आहोत. घोळ सरदारीवर फार पडेल, थैसे बाबासाहेब फार बोलले. त्यासी कोण्हे प्रकारे घेऊन येतो. आम्ही लबाडी पत्रीं कोठवर ल्याहावी, येकहि गोष्ट खरी होईना? काय करावे. हे नित्य बोलतात कीं आम्ही श्रीमंताचे सेवेशी येतो. तेथें आलियाउपरी शंभराचे लाझेदार. शंभर कर्जदार उभे राहतील. त्यासी हे सरदार खरावीत आली, ताकत नाहीं, तेव्हा आटकून पडू. आमची आव जाई (अपूर्ण)

¶Vyankatrao Moreshwar to the Peshwa giving reasons for Janoji Bhonsle's dilatoriness in joining the Peshwa's forces.

No. 256]

[Recd. on 29-1-1760

पौ छ १० जाखर मंगलवार

श्रीशंकर

सेवेसी विज्ञापना. काल रात्रौ राजश्री सखारामपंत याजबरावर लढाईचा मजकूर सांगून पाठविला तो उत्तमच आहे. आपण जो विचार केला असेल तो उत्तमच केला असेल; परंतु इमराईमखान गारदी मोगलाईच्या लढाईस वाकव फारच आहे, याजकरितां हा सला यासहि पुसल्यास उत्तमच आहे. आपणाहि पुस्तीलच, परंतु सूचनार्थ लिहिले असे. आम्ही सिद्धच अहो. एकदा लढाई उत्तम केल्याखेरीज मोगलासहि फौजेचे स्वरूप कळत नाही याजकरितां केलेच पाहिजे. आम्ही तयार आहो. जेव्हां कर्तव्य तेव्हां करावे. आम्हाकडे बरच्यावर सांडणीस्वार खेलवीत जावा हे विनंती.

¶Raghunathrao to Sadashivrao approving the plan of campaign communicated through Sakharam Bapu, and advising consultation with Ibrahim Khan Gardi.

No. 257]

[पौ 29-1-1760

पौ छ १० जमादिलाखर

मंगळवार

श्री

सेवेसी विज्ञापना. रात्री मजकूर मल्हार नाईक रास्ते याचे स्वाराबरावर लिहून पाठविला व हली मुहूर्ताचा मजकूर सांडणीस्वाराबरोबर लिहून पाठविला आहे. याचा जो निश्चय कर्तव्य तो ठराऊन सत्वर लिहून पाठवावे त्याप्रमाणें सिधता येथें केली जाईल. कळावें. पथकें तो आम्हाकडील स्वामीनी रवाना केलीच असतील. नाही तर संक्राजी घोरपडे व रायाजी पवार व दमाजी गायकवाड यास सत्वर पाठवावे. आज तोफाचे बार फार जाहले. काय वर्तमान तिकडील ते (पुढील गहाळ)

¶Raghunathrao writes that Shankroji Ghorpade, Rayaji Pawar and Damaji Gaikwad, with their troops, should be quickly despatched to him.

No. 258]

[30-1-1760

श्री

अखंडित लक्ष्मीआलंकृत राजमान्य

राजश्री मल्हार चिंतामणी गो यासी

सेवक सदासिव चिमणाजी नमस्कार सुा सितैन मया व अलफ. राजश्री जानोजी भोंसले सेनासाहेब सुभा व राजश्री मुधोजी भोंसले सेनाधुरंधर हे इकडे येतच आहेत; परंतु प्रस्तुत मोगल दरकूच येऊन आवशावरी राहिला आहे. मन्हाटी फौज अद्याप येऊन मिळाली नाही. यैशा संधीत येक दोन मातवर झुंजे करावीच करावी, यैसा * * * * तरी तुम्हीं त्यास बहुता प्रकारे सांगोन लांबलांब मजली करून दरकूच अतित्वरेने येऊन पोहचत ते गोष्ट करणें. यैशा समयास येऊन पावले तरी बहुत काम होऊन येईल. ते असते तरी आजवरी सर्व फैसला जाहाला असता. आतां फौजा जमा जाहाल्या. आम्ही निकड करूं. ते राहातील, याकरितां त्याही चौ रोजांत येऊन पोहचवें. येका दो दिवसीं निकड करूं. सारा मोगल पाहाता थोडा. निकड केलिया सारेच काज जाहालिया मग हे येऊन उपयोगी नाही. यास्तव त्यास लांबलांब मजली करऊन वेऊन येणे. दिरंग न लावणे. जाणिजे छ ११ जमादिलाखर

लेखन
सीमा.

¶Malhar Chintaman is instructed by the Bhau to speed up the Bhonsle brothers as rapid movements of the Maratha forces would leave the Nizam little time to get ready for action.

No. 259]

[31-1-1760

पौ छ ११ जमादिलाखर

बुधवार

श्रीशंकर

सेवेसी विज्ञापना. जुजाचा मजकूर आपण कधी करार केला! गुरुवारी शुक्रवारी शनवारी तीन दिवस बरे आहे म्हणोन सेवेसी लिहिलेंच आहे. आपणाहि दिवस पाहेलाच असेल तरी निश्चयाची गोष्ट लिहिली पाहिजे. त्याप्रमाणें आम्हीं

सावध असो. गुरुवारापासून रविवारपावेतो वरेच आहे. परंतु बारा तेरा घटिका एक एक मुद्दूर्त आहे. वेळ पाहून गाठ घालावी लागेल. यास्तव अगोदर सविस्तर ल्याहावे हे विज्ञापना.

¶*Raghunathrao to Bhausaheb suggesting the best astrological time for attack.*

No. 260]

[January 1760 ?

श्री

सेवेसी रामकृष्ण गंभीरराव व राजाजी नाईक विज्ञापना पैसी जे, आज प्रातः-काली कूच करून चालले तेव्हा आगोधर हरोल श्रीमंत राा भाऊसाहेबाचे समोर चालले. आपण पाठीमागे त्याजकडे रोख करून कोस पावेक गोठाहून हरोल गेला होता. मग त्याची बातमी आली की, इकडे नाल्यात पंचवीस तीस तोफ लाऊन दहा बारा हजार फौज उभी आहे हे बातमी आल्यावर मागे मुरडले व तिसराका प्रहरी नवाब व निजामआलीखान दोघे भावाची स्वारी उभी होती त्याचे जवळ आम्ही उभे होतो. इतक्यात श्रीमंत राा भाऊसाहेबाकडील गोले आले ते उभता बंधूचे हती उभे होते त्याचे पुढे राऊत होते हात दहाकाचे अंतराने ते येके राउताचे घोडियास गोला लागला. ते घोडा ठार पडला. दुसरा गोला आला ते येक माणूस ठार जाले. गोले तेथे फार येऊ लागले तेव्हा नवाबाने हती मुरडून माघारे गेले. ते गावाचे आसण्याने उभे ठाकले. हारोलीवर फार गोल्याचा मार बसला. आवदुल खंदार याचा लेक आवदुल फतेखान सरकारचे हतीवर बसला होता, त्या हत्यास गोला कुसीत पुढे लागला. मग त्यां मुलाने व महावताने उडी टाकून खाले पडले. हती अद्यापि तो जिवंत आहे. परंतु वाचणार नाही, मरेल. गोला खाले पोटात उतरला. दोन चार घोडी व माणसे पाच सात पडली पैसी खबर निजामआलीखानास आली की हरोलास फार निकट पडली आहे. मग नवाब तो येथे गावापासीच बसले राहिले. निजामआलीखा हरोलीस कुमकेस गेले. याचे गेल्यावर आपले लोक तोफ घेऊन माघारे सरले. येक जासुदास गोला लागला तो हात उडोन गेला. मग त्या जासुदास नवाबापासी आणला. नवाबाने दोन रूो इनाम दिले व घोड्याची आसामी दिली. व राजा रामचंद्र याजकडील पठाण सिलेदार होता तो ठार पडला व त्याची दोन घोडी पडली. येक वाइको व येक पोर गोल्याने मेली. येक गारदी मेली. येक अरव व येक वाणदार येसे दाघे उजवे बाजूस गोल्याने ठार पडले. तोफेचा बैल येक मेली. गोला लागून येक माणसाचा हात उडाला

ता जखमी जाला. येक माणूस आणख प्यादा ठार जाला. आस्तमानी निजामआली मोरच्याची वंदवस्ती करून डेग्यास दाखल झाला. इतकी खबर आताची होती ते सेवेसी विनंती लिहिली आहे. आणीख रात्रीची वातमी जे येईल ते मागून सेवेसी विनंती लिहिली जाईल हे विज्ञापना.

¶*The havoc caused by Maratha fire in the Nizam's advance-guard is reported.*

No. 261]

[Recd. on 21-1-1760 ?

श्री

सेवेसी विज्ञापना. मोगलाचे लस्करची माणसे आपले लशकरापासून दोन कोसपर्यंत गवतास हजार दोनहजार माणूस जाते. आमचे चौकीवर ताकीद करतो, परंतु चहूकडून ताकीद होत नाही. येविसी आज्ञा करणे ते करावी. अथवा मोकलीक केली असली तर तसीच आज्ञा करावी हे विज्ञापना.

¶*The writer complains that the enemy's forage-parties are allowed free access to roam about and collect grass round the Maratha posts. This, he says, should be prohibited.*

No. 262]

[Recd. on 21-1-1760

पो छ २ जाखर

प्रहर रात्र

श्री

सेवेसी विज्ञापना. नवावाचा मुकाम जाला. रामचंद्र जाधवाचे लशकरची उंट घोडे गोला लागून ठार जाली. सिवाजी केशो याचा भला माणूस ठार पडला. दोन वेदढ्याचे पायाचे टुकडे उडाले. लक्ष्मणराऊ खडांगले याची हुनाडपलकराची घोडी ठार झाली. दोन वईल गोला लागून ठार जाले. सेवेसी श्रुत होय हें विनंती. नवे कवाला करावयाचें केलें. येथें गोन * * *

¶*This despatch describes the havoc created in the Nizam's army by the Peshwa's artillery.*

No. 263]

[January 1760

दौलताबादेहून बाण आणावे

- १ महिपतराव चिटनीस बालकोबा याणी व कृष्णराव बलवंत याणी भाऊसाहेबाकडील फौज जमा करून एके ठाई जमा होऊन आज्ञा होईल तेथें कामकाज करावे. जवळ उभे राहात जावे. खेरीज विठ्ठल सिवदेव व अंताजी माणकेश्वर देखील महिपतराव बालकोबाजवळ.
- १ गणेश विठ्ठल सिदी अंबर यास ताकीद करावी कीं तुम्ही थोरल्या तोफखान्याजवळ राहावे. पुढें आज्ञेसिवाय वाढू नये. सर्व गारदी एकत्र जमा करून राहावे.
- १ सर्व लोकास ताकीद कीं हुकमासिवाय पुढें जाऊ नये. निशाणाजवळ जाऊन उभे राहावे सर्व लोकानसी.
- १ महादाजी नाईक व वणगोजी नाईक माने पाटणकर यांनीं निराली टोर्कली करून एके जागा उभे राहावे.
- १ धाकड्या बुनग्यांत केसो गोविंद याणी राहून एक पागा त्याजवळ ठेवून बंदोबस्त करावा.
- १ जेर जखमी जे असतील त्यांनीं परिछिन्न दौलताबादेस जावे. जखमेस तूप उधोपंताकडून देविले आहे.

¶Military disposals commanded by Bhausaheb just before the action of Udgir.

No. 264]

[Recd. on 1-2-1760

छ १३ जाखर
सितैन

श्री

सेवेसी विज्ञापना. चिठी पाठविली ती पावली. यैशास आता संध्याकाल होत आला. मोग(ल) जागा धरून राहिला. आडचणीची जागा. तोफाची मारगिरी केलियास सोसून राहील. थोरला मनसबा आज काही होता दिसत नाही. आम्ही आपली बाजू टाकून आघाडीस बोटऊमुळे जालो. तिकडेहि बुणग्याचा बंदोबस्त करावा लागतो, यैसा प्रकार आहे. याची काय ती आज्ञा केली पाहिजे. त्याप्रो वरतणूक करू हे विनंती. जगोबा सखारामाचा पुतण्या गोला लागोन ठार जाहले हे विनंती.

¶Raghnathrao to Sadashivrao reporting his movements in the action of Udgir.

१ दोळी ?

No. 265]

[Recd. on 1-2-1760]

छ १३ जाखर सितैन

श्रीराम

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब

स्वामीचे सेवेसी

सेवक शामराव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी. स्वामीचे तों आज्ञेप्रमाणे शाहाजहांस न येणे म्हणून लिहिलें आहे, परंतु जेष्ठार्हीं अंतस्थ कुरान व खास शुके वरचेवर यावयाविशई पाठविले असेत; व विरजनाथहि मुख्य श्रीमंतापासोन स्थापन करावयाचें आश्वासन घेऊन गेले आहेत. यास्तव बसालतजंग रायेचुरास अटोनीहून आले आहेत. पांच हजार फौज समागमे असे. विजापुरांत विरजनाथ निगाहदास्त करितात. दोन हजार गाडदी व पनास तोपाहि बसालतजंगपासी असेत. सत्वरच इकडे येणार. हमनामाचे हमनामास मागती बाहिले आहे. त्याजला तों स्वामीचे पायांवेगलें दुसरा विचार नाही. यैशास आतां कृपापत्र जमावसुधां सत्वर त्यांचे यावयाविशई दिले पाहिजे. येथील सर्व मंडलीनें अंतस्थ लिहिले आहे कीं समये यावयाचा हाच आहे; याजकरितां ते येतात. स्वामीनी द्वारकादासाचें हाते काम घेतले तर आमचा उपाये नसे. रासखुल अकिपंताने जावे न जावें काये आज्ञा? त्याची निष्ठा स्वामीचे पायासी दृढतर आहे; व पुढेहि काही वर्तनूक आज्ञेखेरीज करनार नाही. येथील तों ग्रहस्तांस निग्रह फारच आहे. बहुदां अंतस्त स्वामीकडील काही लोकांचे अनुमतहि आहे. उतर खास दसखते चतुष्ट न होता प्राप्त व्हावे. कांही अनखीहि प्रसंग योजिला आहे. घडोन आल्यास प्रमाण. छ २ जमादिलाखरपरियंत बसालतजंग रायेचुरी आहेत. स्वामीनी सांडणी पुढें पाठवायाचा निश्चये केला तर आपले पत्राहिं सेवेसी पाठवीन. उतराची प्रतीक्षा असे. बहुत काये लिहिणे हे विनंती.

¶The writer informs Bhausaheb of the movements of Basalatjang and refers to some secret negotiations.

१ आज्ञापत्र.

२ बंदोबस्त.

३ या वाक्याचा अर्थ नीट लक्षांत येत नाही.

४ पट्कर्णी न जातां.

No. 266]

[Recd. on 1-2-1760]

पौ छ १३ जमादिलोखर

श्री

सेवेसी विज्ञापना. आज मोगल पुढें गेला. संध्याकालपर्यंत चिठी न आली. स्वाराच्या बातमियां आल्या त्यास आज्ञा जे पुढे न येणे; आहा तेथेच उभे राहाणे. चिठी आल्यावर मुकाम करणे, यैसे बातमीच्या स्वारांनी सांगितले. सकालची चिठी आली त्यातहि यैसी आज्ञा. काल फौजेचे नजीक राहावे तरी पाणी नव्हते. हाली मोगल कोणत्या रोखास जातो, आम्ही कोणत्या रोखास यावे, आमचे बातमीचे रोखाने यावे तरी चिंचोली पाा आवसे आम्हापासून तीन कोस आहे, त्या रोखावर उदईक जावे. पुढे मोगलाचा व स्वामीचा रोख राखोन मुकाम करणे जाहाला तरी करू यैसा सुमार आमचा आहे. त्यास तेथील रोख गाव कोणत्या रोखे बुनगे घेऊन कोस दोन कोसी पडे यैसी आज्ञा आहे. त्यास पाणियामुले जैसी सोये पडेल तैसे राहावे लागते. पाणियाची सोई संनिध असल्यासी अंतर पडणार नाही. अस्तमानी चिठी आली जे आखरवईवर येऊन राहाणे. त्यास आखर-वईस आमचे स्वार पाणी पाहिले त्यास पुरेसे नाही, याजकरिता येथेच मुकाम केला. आखरवई येथून ढालीपुढे कोशभर आहे. प्रातःकाली कूच करून आखरवाई उजवी सनिध टाकून चिखोरड्यावरून चिंचोलीचे सुमारे यावे यैसे आहे. त्यास याजप्रमाणे यावे किंवा दुसरे गावावरून यावे ते आज्ञा जाहाली पाहिजे हे विज्ञाति.

¶This is a communication from some sardar that he is encamping according to instructions.

No. 267]

[1-2-1760]

पैवस्ति छ २० जमादिलाखर

माघ सन सितैन

श्री

राजश्री नाना पंडित

प्रधान गोसांवीं यांसी

सकलगुणालंकरण अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य स्नेहांकित राघोजी आंगरे वजारतमाव रामराम विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये संतोष लेखनाज्ञा करीत असिलें पाहिजे विशेष. छ ७ जाखरचें पत्र मुजरद जासुदासमागमें आलें तें छ १० मिनहूस थलचे मुकामीं प्रविष्ट जाहालें. मोगल

१ निशाण.

उदयगिरीवरी आहे, त्यांचे लष्करावरी सरकारचे तोफखानियाचे गोळे लागू होऊन घोडीं उंटे वेल चीत जाहालीं, यास्तव मोगल डेरे उपडून माघारां सरला. पर-स्परांचे गाडदीवाले यांचा मुकाबला होऊन शें दोनशें माणूस मोगलाचें कामास. मोगल विचारांत पडला आहे व दाणा वैरणीचेंही संकट जाहालें आहे म्हणोन संतोषाचें वर्तमान लिहिलें तें श्रवण होऊन संतोष जाला तो पत्रीं कोठपर्यंत ल्याहावा ? आपलें पुण्यत्कर्षापुढें तांबानें बलबल केलियांस काय होणें. असें जाहालें पारि-पत्यावरून देहावरी येऊन उमजोन कृपा संपादोन वेईल तरीच त्याचा परिणाम लागेल, नाहीतर कळतच आहे. खुशालीचें वर्तमान याच न्यायें क्षणांक्षणां लेहून यावें. श्रवण व्हावें हेंच अपेक्षित असो. थोर संतोष हाच असे. रवाना छ १३ माहे जमादिलाखर बहुत काय लिहिणें कृपा करीत असिलें पाहिजे हें विनंती.

¶*Raghujii Angria congratulates the Peshwa on his victory over the Nizam at Udgir.*

No. 268]

[3-2-1760 ?

श्री

सेवेसी विनंती. येथें तोफखानियाची निशाणे आली. तोफा आणावयास गेले त्याहि येतात. केशवराव यास दहन करावयास महिपतराव व सर्व मंडळी गेली. ते बुलगियात नाही. आमचे फौजेचे उजवेकडे दोन अडीच कोस जाळा-वयास नेल्हेत. ते तेथून येथेंच येणार. तेव्हा त्यांचे समाधान करावयास बुलगियात जावयाचे नाही. एक अलीखान फक्त मात्र. त्यास तिकडे येथील सर्व ठीक करून जावे तर फार रात्र होईल. त्या तिकडे कोण्ही पाठवावा, जावेच अशी आज्ञा जाली तर जाऊं. येथें प्रहर लागेल. तोफा मोडतोड दाणादुणाही सोई येथील पाहाणे यास उसीर फार लागेल. कळावे हे विज्ञापना.

(पत्राचे पाठीवर जबाब भाऊसाहेबाचे स्वदस्तुरचा आहे)

तुम्ही गोटास न जाणे. तेही प्रहर रात्री आल्यावर समाधान करणे. कारखाना येतो तो जथून दाणादुणा सकाळची सोई निघायाची जखमी मेले सर्व ठिकाण लावणें प्रहर रात्रपर्यंत राहून करणें. आसीवीद.

¶*Letter from Raghunathrao to Sadashivrao and the latter's reply to the same. It refers to the death of Keshavrao Panse killed in an action at Udgir.*

3245

No. 269]

[3-2-1760

पौ छ २२ जमादिलाखर

श्रीविठलराज

आर्जी त्रिबक जगंनाथ यैसीजे. छ १९ माहे जाखर त्रितीये प्रहर रो हणमंतराव निवाळकर व शाहवा सुपेकर वगैरे फौजसमवेत स्वार होऊन धारूरस गेले. रायानी रो शाहवाबरावर दोन हजार फौज व गाडदी व रोहिले वगैरे सरंजाम देऊन पुढे रवाना केले. आपन दोन कोसपर्यंत त्यांजबरावर जाऊन मागती संध्याकाली फिरून गावांत आले. रात्रीं आम्ही जाऊन त्यांस पुसिलें कीं तुम्ही फिरून काये निमित्ये आलेत? म्हणू लागले कीं शाहवाबरावर फौज रवाना केली. आज आम्हीहि स्वार होऊन जाऊ. फौजेबरावर आपन कासियास जावे? मागून जावें हेच उतम. याजकरिता छ १६ माहे मजकुरी राव धारूरस जातात. महाराजांचे पत्र रायास आले त्याचे उतर रवाना हजुर केले असे. राव बोलले कीं तुम्ही श्रीमंत साहेबास आर्जी लिहिणे कीं आम्ही जेथे असलो तेथे साहेबाचेच आहोंत. * * * * कर व भुमकर व पानगांवकर धारूरस आम्ही दाखल जालियावर तेहि येणार; तर त्याची तरतूद माहाराजानी करावी की त्या स्थलास येऊन पावेत. भिकाजी नाईक काले व जासूदजोडिया हजीर असे. इतकियावर धारूरस पावल्यावर विनंतीपत्र रवाना होईल हे विज्ञात.

¶Trimbak Jagannath reports that Hanmantrao Nimbalkar has despatched his forces in advance.

No. 270]

[Recd. on 3-2-1760

पौ छ १९ जमादिलाखर

श्रीशंकर

सेवेसी विज्ञापना. जुंज जाहाल्यानंतर दो कोसावर मुकाम केला. बातमीस राऊत ठेविले होते. त्याणी बातमी येऊन सांगितली कीं मोगल पौण कोस आहे. त्यावरून राहुच्या पाहून च्यार घटका दिवस असतां कूच करून कोस दीड कोस मावारे येऊन मुकाम केला; याजकरितां अद्याप लोक मिसलीस नाही आले याजकरितां जखमियाचा समाचार घेतला नाही. याजकरितां प्रातःकाली जखमियाचा समाचार ध्यावयासी प्रहर दिवस लागेल, तरी आपण मोगलाची बंदोबस्ती प्रातःकाली करावी. आम्ही प्र(हर)दिवसानंतर तयार होऊन येऊ. यानंतर आपणाकडील जखमी व आम्हाकडील जखमी यांस रोज उठोन पालख्या दर कूचांत

घावयाची खटखट पडेल. कारण कीं जखमी फार, पालख्या थोड्या. याजकरितां दोहींकडील जखमी सोलापूरचे किल्यांत ठेवावे आसे आमचे विचारे आले आहे. त्यांत आपले मर्जीस येईल तसें करावे. आम्ही काही तयारी करितो. बहुत काये लिहिणे हे विनंती.

¶Letter from Raghoba possibly to Bhausahb that his division cannot be ready for action as the sick and wounded have to be attended to. He suggests that the wounded be removed to the fort of Sholapur as they could not be removed from place to place owing to paucity of conveyances.

No. 271]

[5-2-1760

पौ छ २० जाखर
माव सितैन

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे शेवेसी

विनंती. शेवक त्र्यंबक विनायक मुकाम तलागड कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञात. तागायत छ १७ जमादिलाखरपावेतों शेवकाचें व राजपूर प्रांताचें वर्तमान येथास्थित असे विशेष. आज्ञापत्र सादर जालें तेथें तांब्रांचे फौजेची व सरकारचे फौजेची गाठ पडोन मोंगलाचे परामवाचें वर्तमान लिहिलें. लढाई जाली. सरकारचे सेंपनास माणूस कामास आलें. मोंगलास हटऊन दिल्ले. सें दोनसें माणूस त्याचें ठार जालें. प्रस्तुत किले उदगिरीवर कोंडून ठेविला आहे. आपले फौजेचा गीर्दनवा असोन घासदाणा बंद केला याप्रमाणें केलें आहे. हें वृत्त आज्ञांकितानें श्रवण करून बहुतसा आनंद जाला. स्वामीचे प्रतापेंच करून सर्व शत्रू पादाक्रांत इषतमात्र क्रोधावलोकनेंकरून जाले व पुढेंहि होतील सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञति.

¶Trimbak Vinayak congratulates the Peshwa on his success at Udgir.

No. 272]

[6-2-1760

पो छ २९ जमादिलाखर
सितैन

श्री

श्रीमत् राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी

अज्ञाधारक विष्णु सदासिव कृतानेक विज्ञापना एसीजे. स्वामीनी तीन पत्रे पाठविलींत वं छ १८ माहे जमादिलाखरीचे पत्र पाठविले त्यांत फत्ते जाली खासे हती बाकी मात्र राहिले म्हणून सेवकास कृपादृष्टीकरून लिहिलें ते छ २१ जमादिलाखरी लस्करांत वसालतजंगाचे पोहचलीत. बहुत हर्ष जाला तो कोठ-वर मुखवचनेकरून बोलावा? त्यास राजे त्रिजदास छ १८ रात्रीस दाखल लस्करांत जालेत. आम्हास पत्रे निवाजी नाइकानी छ २० माहे मजकुरी संध्या-काळीं पोहोचिलींत. आम्ही जासूद समाचारास पाठविला. तेव्हा तेव्हांच राजे त्रिजदास बहादर यांसी पत्रे दाखविलीत. फौज सरकारची खाना तुम्हाकडे जाली हा दबाव टाकून नवावास अर्ज करून बहुता प्रकारें समजाऊन कलवरगे-याहून स्वामीकडे येत होते. स्वामीचे पुण्य प्रतापिकरून आणि अन्न बहुत दिवस खाले म्हणून चित्त सेवकाचे स्वच्छ जाले. त्यामुळे हजार युक्ती करून दहा कोस कलवरगे सोडून अलाकडे आले होते ते कलवरगे याकडे फिरविलेत. जेव्हां आज्ञा होईल तेव्हां, स्वामीची आज्ञा होईल तेव्हांच घेऊन येऊं. कांहीं चिंता न करावी. कार्यभाग आपला मनोदयानरूप करून घ्यावा.

[पुढील बंद गहाळ].

¶Incomplete letter from Vishnu Sadashiv congratulating Bhausahab on his success.

No. 273]

[10-2-1760

श्री

चिरंजीव शिंदोजी तरडे मुकाम गरोड यासी येसाजी तरडे हवलदार दिमत पीलखान मुकाम लष्कर नगर, स्वारी राजश्री पंतप्रधान अनेक आशीर्वाद उपरी. येथील क्षेम तागाईत माघ वद्य नवमी पावेतों सुखरूप असों. यानंतर श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबाचें लष्करचें वर्तमान माघ वद्य द्वितीया रविवारी लढाई जाहाली. चिरंजीव खंडवांनीं श्रीमंत भाऊसाहेबा हुजूर दोन तीन उलटण्या करून तरवार मारली. लौकिक चांगला केला. जखम तरवारची

मांडीवर येक लागली आहे ती हलकी आहे. आठां चहूँ दिवशीं बरी होऊन बुंलग्यांतून सडे स्वारींत येतील. कांहीं चिंता नाही असें त्यांचे घरीं सांगणें. तुम्ही दाणे घेणें, आणि गोठा मोडला आहे तो बांधणें. सारे माणसांस सांगणें जे बहुत खबर राहाणें, तुम्ही आपणांस जतन करणें. बहुत काय लिहिणें हें आशीर्वाद.

¶Yesaji Tarde to Sidhoji Tarde : informs of the heroic deeds performed by Khandba Tarde on the field, in the presence of Sadashivrao Bhau.

No. 274]

[10-2-1760

छ २६ जमादिलाखर

माघ वा १३

श्री

सेवेसी विनंती. रविवारचें जुंज जाहालियावर मोगलाकडील पेगाम बोली-चालीचा घेऊन महमद कबीरखान व गुलाम सैदखान व रायेरायां हे आले. बोलणे चालणें जितके व्हावयाचे तितके जाहाले. त्यानीहि बहुतच बजीद होऊन नवाबाचे तर्फेने बोलले. सेवटी येणेप्रमाणे करार ठहरला.

जागीर ४९०००००० पंचेतालीसलक्षाची.
त्यास आवरंगाबाद सुभ्यांत फार द्यावी
व बेदर सुभ्यांत व विज्यापुरांत आव-
रंगाबाद सुभ्यात सारी द्यावी. त्यात ती
लाखाची मात्र त्याचे कोणी आगत्याचे
आहेत त्याची राखावी. वरकड सारी
व्यावी. बाकी बेदर व विज्यापूर. येणे-
प्रमाणे करार ठहरला.

किले

१ आशेर

१ मोल्हेर

—

येणेप्रमाणे दोन किले

शहरें:—बुराणपूर

१

विज्यापूर

१

येणेप्रमाणे करार ठहरला. विठल सुंदर यास निजाम आलीखानानी चाकरी वरून दूर करावे. ठेऊ नयेत. हा करार करून * * निजाम आलीखानानीं आपले मर्जीप्रमाणें व नवाबाचे संतोषे राहावे. तिलमात्र अंतर करूं नये याप्रमाणें शफतपूर्वक मध्यस्त बोलले व निजामआलीखानानी येविषी आपली निष्ठा, व बेज्या वर्तणार नाही, सर्व प्रकारे अनकूल राहूं, म्हणून आपले हाते कागद लेहून पाठविला. त्यावरून कबूल केलें. परंतु (निजाम) आलीखान

बहुतकरून वराडांतच जातील असे आहे. नवाबाचा सिबंदीचा दंगा वगैरे फार उपद्रव आहेत ते याचे गला पडतील. यानी कोणत्या आमिषावर वारावे हे कलतच आहे. यास्तव जातील. त्याचे मध्यस्तहि हाच प्रकार येथें बोलतात. मराठ्याची जागीर राखली त्यांत घालमेल पुढेपाठी करू नये. ते न आले म्हणोन त्याजविषयी संशय चितांत आणू नये. बहुत संतोष त्यासी असावे. हाहि करार करून घेतला. येथून मोगलाने कूच करून अवशाचे सुमारे माघारे जावे. मग जिकडे जाणे तिकडे जावे हा विचार ठहरला. ये वेलेस मराठे आले नाहीत. त्यामध्ये खंडागल्याचे मनात फारच चटपट होती. धारुरपावेतो आले. हणवंतराऊहि धारुरास आले. त्यास खंडागल्यानी हणमंतरायांसी फारच आग्रह केला कीं खामखा सडे होऊन जावेच जावे हा बीर देत होते. परंतु येथून हणमतरायास दोही प्रकारची लिहिणी लिहीत गेलो. व येसाजी भगवंत मा * * कडील चांगला शाहाणा माणूस प्रसंग जाणता त्यांस हेच प्रकार वरच्यावर लिहीत गेले व कालची लडाईहि चांगली जाली हें वर्तमान त्यास कलले. त्यावरून थवकून राहिलेच. खंडागले बलबल करीत होते. परंतु त्यासहि राहणे जाहाले. आता तो सल्याचा प्रकार ठहरतो मग * * काय आहे जानवानी करावा. याप्रमाणे सेवटपरियेंत निभावले. अंतर काडीइतकें केले नाहीच. हेच पुर्ती निशा जाहाली. जानवाविषी पका जावसाल ठहरून घेतला. जानवाविसी संशय काही आणावासा नाहीच. रारां छ २२ जमादिलाखर हे विनंती.

¶ This is Sadashivrao Bhau's letter to the Peshwa from the battlefield of Udgir, communicating the details of the negotiations which the Nizam started after his defeat.

No. 275]

[10-2-1760

पो छ २९ जमादिला-
खर सितैन

श्रीमार्तंड प्रा

श्रीमंत राजश्री बावा

साहेब स्वामीचे सेवेसी

पो धोंडो आकदेव कृतानेक सां नमस्कार विनंती. येथील कुषल ताा छ २२ जाखर मुकाम ठाणे गुंजोटी येथास्थित असे विशेष. बसालतजंग या

+ येथून अक्षर वेगळें.

प्रांतास आला. यास्तव श्रीमंतानी आपणास खाना केले म्हणून येकिले. ऐसियासी आमचे वर्तमान तरी मोगल कलबुरगीयास येतां मुरुगचा किलेदार पहिला होता त्यास सांप्रत कलबुरगीयाची किलेदारी जाली आहे, त्याणे मोगलास उतेजन देऊन अलंदेस आणिले. ठाण्याचे घालमेलीत फार होते, परंतु तो मनसबा धण्याचे पुण्य करून सर्व राहिला. मग गावची खराबी फारच केली. जिराईत तो झाडून काडी राहिली नाही. तैसेच गावातहि लुगाऱ्यानी सिरोन खराबी केली. वाणदारहि रखवालीस आणिले होते, परंतु लस्करांत कैद येकंदर नाही. खराबी होऊन रखवाली खर्चवेच पडिला तो देणे आला. तेथून आजी रविचारीं प्राथःकाली मोगलाने कूचे करून मुरुमच्या मार्गे आव-शाच्या रोखे चालिला तो तेथून माघारा फिरला. मागती आलंदेच्या सिवारांत दोन प्रहरपरिंथेंत उभा होता : तेथून किन्हीच्या मार्गे आला. गावांत झांबडा-झोंबड केली. बायेका नग्न देखील केल्या. काही नेल्या. यैसा आतिसेय जाला. गुरे ढोरे सापडलीं ती नेली. तेथून जांब गेस्वेवाडीच्या सुमारे आला. तेथेहि प्रहमर उभा राहिला. मग होदलूरच्या रानात जाऊन पलीकडे दिगीच्या सिवारात आला. तेथे आस्तमानापावेतो विचारांत पडिला होता. मग काये विचार केला तो नंदगूरसिंदगूरच्या बोढ्यावर मुकाम केला. आपले फौजेचे आवई मोगलाच्या लस्करांत दाट आहे. याजमुलें आजी फारच घाबरा जाला. चर्चा लस्करात आहे की, कल्याणास जावे आथवा कलबुरगीयास जावें. रात्री-तून पलोन जातो की राहतो हे बातमी आलियावरी सेवेसी लािा जाईल. आपले आवईमुलें तमाम खेडी घाबरी झाली आहेत. यास्तव राजश्री बाजीपंत आपणा-कडे आले आहेत तरी हे विनंती करितील त्याप्रमाणे गुंजोटी आलंद परग(णी)-याची खेडियाची रखवाली होऊन जिरात राखणार स्वामी समर्थ आसेती. लस्करचे लुगारे धावतां राहाणार नाहीत. मोगलाचे आवआईमुले तिकडील इकडे पल जातो येतो, तो लुटला जाईल. याकरिता ताकीद व्हावी की, सरकारच्या तालुकियामधे धावो न पावेत तरच रयेत लोकाचे क्षेम आसे विशेष. सेवकहि स्वामीची स्वारी आली आसता सेवसी यावे; परंतु आलंद आवांतर खेडी पाये-मालीत आली ते तोंडी माती घालताती, त्यास दिलदिलासा देऊन सेवेसी येतो. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.

¶ Dhondo Akdev reports the ravages committed by Basalatjang in the province adjoining Gunjoti.

पौ छ २४ जमादिलाखर

श्री

सेवेसी नागो राम चरणावरी मस्तक ठेऊन सिर सां नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ताा छ २३ जाखर सोमवार प्रातःकालपावेतो स्वामीचे कृपा-कटाक्षेकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामाची आज्ञा घेऊन निघालो ते गुंजोटीआलीकडे साहा कोसावर मौजे सातसूर पोा आवसे येथे रविवारी मुकामास आलो. मोगल बसालत (जं) ग यांजकडील वर्तमान राजश्री धोंडो आकदेव गुंजोटीकर याणी आम्हास वातमीपत्र लिहिले कीं, मोगल आलंदेस आला. आमचे फौजेचे आवई गेली, त्यामुळे मुरुमच्या मार्गे आवशाचे रोखे चालिला. येथून माघारा फिरला. मागती आलंदेच्या सुमारे आला. आलंदेच्या सिवारांत दोन प्रहर उभा होता. तेथून किन्हीच्या मार्गे आला. गावात झावंडाझावंड केली. वायेकादेखील नम्र केल्या, काही नेल्या. तेथून जांबेगरूंधे-वाडीच्या सुमारे आला. तेथेहि प्रहरभर उभा राहिला. मग देहलूरच्या रानात जाऊन पलीकडे दिगीच्या सिवारांत आला. तेथे अस्तमानपावेतो विचारात पडला होता. मग नंदगूर सिंदगूरच्या बोढ्यावर मुकाम केला. फार घाबरा जाहाला. चर्चा लस्करात आहे कीं, कल्याणास जावें आथवा माघारे फिरोन कलबुर्ग्यास जावे, येणेप्रो मारनिलेनी लिहिले. ते पत्र बजिनस वातमीचे स्वामीकडे पाठविले आहे, त्याजवरून श्रुत होईल. आम्ही सोमवारी कूच करून गुंजोटी परगण्यांत कसव्यावर मुकाम करविला आहे. तेथून मोगल सा सात कोस आहे. आम्हीहि लस्करात पत्रे राा कृष्णाजी गिरधर व राा विस्णाजी सदासिव व त्रिमल गुरुराव यांस लिहिले आहेत की, नवाबानी मुकामच करावा, पुढे येऊ नये. आम्ही सत्वरच येतो. नवाबाची आमची भेटी जालियावर उत्तमात पडेल. पत्राचे उतरे अद्याप आली नाहीत. याउपरी जे वर्तमान होईल ते सेवेसी लेहून पाठऊ. सिंदगूर नंदगुरापासून स्वामीचे लस्कर आठ नऊ गावे आहे. आम्ही कृष्णाजी गिरधर व त्रिंबक गुरुराव यास परिच्छिन लिहिले की, नवाबाही पुढे येऊ नये. पुढे आलियास गोष्ट नासेल म्हणून साफ लिहिले आहे. श्रामी प्रताप थोर. मोगलास दहशत होऊन माघारा फिरला. पुढे वर्तमान होईल ते सेवेसी लिहून पाठवितो. कलबुर्गे परगणा व यातगीर परगणा देखील किला आगत्ये करून घ्यावा. यातगिरीचे किल्यामुळे पंचमाहाल

व सुरापूर वगैरे जागा आमल रायेचूरपरियेंत सुरलीत वसवीन. किला फारच उत्तम गुंज्यासी (?) म्हणून विनंती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶ *Nago Ram to Bhausaheb that the presence of his force in prant Gunjoti overawed Salabatjang who had agreed with the writer to come to an understanding.*

No. 277]

[12-2-1760

पौ छ २७ जाखर

सितैन माघ

श्रीमार्तंडप्रा

श्रीमंत राजश्री भाऊ

साहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक धोंडो आकदेव कृतानेक सां नमस्कार विनंती विज्ञापना. येथील कुषल ता छ २४ माहे जमादिलाखर मुकाम आवराद प्रा गुंजोटी लस्कर राजश्री नागो राम येथास्थित असे विशेष. बसालतजंग कलबुरगियास आलियाची बातनी सेवकाने लिहिलीच होती. कलबुर्गीयाहून कुचे करोन आलंदेस येऊन मुकाम केला. जिराईत तो कही लस्करची जाली. गावचे रखवालीस नवाबास अर्ज करोन वाणदार व इतमामी आणिले; तन्ही गावची खराबी लस्कराने फार जाली. दुसरे रोजी कूचे करोन किन्ही व जांवगेरुधेवाडी, होदलूर वगैरे गाव अलंद परगणियाच राहादारीत लुटले. गुरें ठोरं साप (अपूर्ण)

¶ *Dhondo Akdev from Awarad, prant Gunjoti, reports the ravages of Basalatjang.*

No. 278]

[13-2-1760

पौ छ २९ जमादिलाखर सितैन

श्रीविठलराज

विज्ञेत त्रिंबक जगंनाथ येसाजे. येथील वर्तमान ता छ २९ माहे जाखर मुकाम किले धारूर माहाराजाचे प्रतापे येथास्थित असे विशेष. छ २४ माहे मजकुरी राजश्री हणमंतराव निंबालकर यांचे वकील गोपाल माहादेव यांचे पत्र आले.

त्यामधे मजकूर लिहिला आहे की, सलूक जाला. जागीर व दुर्गे मातबर दिधली. येका दो रोजा उभयेता लस्करचे कूच होनार आहे. हे वर्तमान येकून रायानी आपले कारभारी बोलाऊन आनून यासी येकांत केला कीं, आपली गत काये ? सर्वश्वे श्रीमंत स्वामीची आज्ञा पाळण करून यावत्काळपर्यंत बसून राहिलो, आद्याप खावंद बोलावीत नाही. त्यास तरी आमचे ठाई आरूच, पुढे मसलत कोनती करावी ? येसे च्यार घडीपर्यंत बोलोन सेवटी निश्चये केला कीं, आपले मुरवी सर्वश्वे श्रीमंत साहेब आहेत. आम्हास आश्रा व भरवसा त्यांचे पायाचा आहे. ज्यामधे आमचे सौकर्य ते आवशमेव करतील. पूर्ण भरवसा आहे येसे बोलोन उठले. भोजनास गेले. च्यार घडी दिवस राहता रो लक्ष्मणराव खंडागले रायांचे दर्शणास आले. त्यानी येकांत केला. त्याजपासून महद आपराध जाला आहे. त्याचेमुळे बहुत श्रमी आहेत. म्हणू लागले कीं, जे गोस्ट होऊ नये ते जाली, पुढे कोनती तजवीज करावी ? रायांनी उतर दिधले की, श्रीमंत साहेबास आर्जी गरिवी दाखऊन करावी. त्यामधे जैसे त्यांचे खातिरेश येईल तैसे करतील हे गोस्ट त्यास पसंद न पडली. त्यांचे दुराचरण त्याजपुढे येत आहे. खाने अजम मुरादखान व सेख आलीखां वगैरे शहरीहून निघाले, सनिध आले. हे वर्तमान रायानी सेर दरबार सांगितले. त्याजवरून शेवटी विज्ञेत जरूर जानऊन लिहिली. सांप्रत रानोजीबारा जासूदजोडिया देऊन त्याचे वातनीबाा रवाना केले. त्यास शहरचे रुखे रानोजी मजकूर गेला. तिकडून वातनी रवाना हजूर करील. विशेष काये लिहिणे हे विज्ञात.

¶Maharao Nimbalkar, on the instigation of the Peshwa with whom he had friendly relations, did not participate in the campaign of Udgir. The news that a treaty was concluded between the Peshwa and his master the Nizam made him naturally anxious to know his own position as there was no communication from either party. The writer in this letter says that Maharao relies on the Peshwa to see that his interests do not suffer.

No. 279]

पौ छ २९ जमादिलाखर

[13-2-1760

श्रीमार्तंडनाथ

विनंती सेवेसी भास्कर राम येसी जे. गुकारनामक येक प्रहर निजेला होता. मग उठोन मुखप्रक्षालन करून कनिष्ठापासी गेले. त्यावर कनिष्ठ काही भक्षयासी गेले. गुकार दरवेशमहमदखानाकडे आले. ते दोन आडीच प्रहरपरियेंत

येथेच होते. त्यावर राजा विकार विप्र दरबारास आला. तो आंदरच होता. त्यावर तिसरे प्रहरा भवानी शंकर व भवानी नाईक व बलवंतराज व धोंडो राम आवघे आले. ते आर्जवेगी त्याचेथे गेले. आवघे कारकून दिवानीचे जमा जाले. कागदापत्राचे काम सुरू जाले. तीन घटका दिवस राहिला. त्या वेळेस विकार विप्र दरबारातून निघाले ते आवघी मंडळी कागद तयार करीत होते तेथे येऊन बसले. त्या वेळेस आवघे सिपाही व जमातदार विकारास तलवेसाठी बॅरं वाईट बोलोन म्हणों लागलें कीं आमची तलव घावी. नाही तर आम्ही तलवेसाठीं मरून जाऊं. तेव्हां विकाराही उत्तर दिले कीं आतां तर आपण कामास जातो. उदईक तुमचा फर्चा करून देऊ. येसा लोकांचाही दंगा आहे. आजी बाजारचा निरख माहाग जाला.

¶[News-letter probably from the Nizam's Court to the Peshwa written in enigmatical terms by one Bhaskar Ram. The Brahman Vikar referred to appears to be Vithal Sundar, who is being pressed by the troops for their pay. It is not known who this "Gukarnamak" mentioned in this letter may be.]

No. 280]

[16-2-1760

छ २८ जमादिलाखर
सितैन माघ शनवार

श्रीविठलराज

विज्ञापना त्रिंबक जगंनाथ यैसीजे. येथील वर्तमान ताा छ २६ माहे जाखर मुकाम किले धारूर माहाराजांचे प्रतापे येथास्थित आसे विशेष. राजश्री हणमंतराव निंबालकर छ २९ माहे मजकुरी दो प्रहरा भोजन करीत होते त्यासमई येकाथिक राजश्री खंडागले यांनी नगरा करून जिनबंदी व सर्व लस्कराची तयारी केली. रायानी त्यास सांगून पाठविले की, इतकी गडबड काथे सबब केली ? त्यानी सांगून पाठविले की, च्यार हजार फौज येऊन तमाम कही आपली वळून नेली तरी तुम्ही तयारी करून पुढे चालणे. कहीची घोडी व उंटे नेली असतील ते सोडऊन आनू. त्याजवरून रायानीहि नगरा करून पुढे दोनसे राऊत पाठविले. त्यांस सांगितले कीं, तल्यापासी जाऊन उभे राहणे. तिकडून फौज आली तन्ही त्यासी खटखट न करणे. खंडागले मजकुरानी तरी दारू गोला वाढून आपन तलावर बमै लस्कर सिन्ध होऊन बसले व पुढे च्यारसे राऊत पाठविले. त्यास सांगितले कीं, तुम्ही पुढे जाने, तिकडून फौज आली म्हणजे आम्हास बातनी पाठवणे. आपण त्वरित स्वार होऊन येतो. ते राऊत पुढे

दोन कोस गेले. त्यास सरकारची फौज कोठेहि आडलेना. च्यार राऊत कही भरवीत होते ते पुढे वाढून आले होते तितके मात्र देखिले. उपरांतिक चौ घटका फिरून आले. कहीची तटे व उंट वगैरे सहीसलामत येऊन पोहचले. खंडागले मजकुरास वसवास पोटांमधे आहे त्याजकरिता आवाई खातात. रायांस हे वर्तमान कळल्यावर बहुत नाखुश जाले. बोलो नये ते बोलले व म्हणू लागले की, येस्या मनुष्याचा समागम नसावा. छ २९ माहे मजकुरी खंडागले यानी आपले दिवानाचे पुत्र बमथे तीनसे राऊत व प्यादे वगैरे संजाम देऊन पडदुरास खाना केले. बहुधा सरकारचे ठाणे जाईल याजकरिता पूर्वसूचनेस गेले. राव निंवाळकर महाराजांचे शुक्रगुंजार आहेत. विशेष काय लिहिणे हे विज्ञात. भिकाजी नाईक सरकारचाकरीस हजीर असेत.

¶Letter from Trimbak Jagannath giving news about Maharao Nimbalkar and Khandagale.

No. 281]

[19-2-1760

पा छ १२ रजेव

श्री

समस्तराजकार्यधुरंधर विश्वासनिधि राजमान्य राजश्री बालाजी बाजीराव पंडित प्रधान यासी आज्ञा केली ऐसीजे. निजामअलीखाने यासी बंदवस्तीने प्रेरिला अस्ता दरम्यानं चालत्या तहचा बिघाड करून लढाईच्या मुकदम्यास प्रवर्तला. त्याच्या पारफ्यास राजश्री सदाशिवपंत व राजश्री रघुनाथपंत व राजश्री विश्वासराव फौजसुधां पुढें जात असतां मुकाबिला होऊन मातबर लढाई जाली. शत्रूस नम्र केला, हें वर्तमान परस्परें ऐकिलें जात असतां छ २० जमादिखाखरींचे विनंती पत्रें पाठविले तें छ ३० तेरखेस हुजूर प्रविष्ट जाहाले. तेथें सविस्तर युद्ध प्रसंगाचा मजकूर व मोगलाकडील चंडोलीचे मातबर सरदार ठार होऊन बहुत सेना मारली गेली. हत्ती व तोफा व जेजाला वाण पाडाव केले हें संतोषवृत्त लिहिलें तें स्वामीस श्रवण होऊन बहुत समाधान जाले. लोकांही छाती थोर करून तोफखान्याचा अराबा पित्रोन कोत्या हत्याराची लढाई केली, त्यामुळे सेवकाकडीलहि मर्द माणूस मातबर कामास आले व काही लोक जखमी आहेत म्हणून लिहिलें. शत्रूचा प्राणापहारी संग्राम प्राप्त जाला. तेथें लौकिकाचे लोक कार्यावरी खर्च जाल्याविना कार्य कैसें होतें ? सारांश तुम्ही येशस्वी आणि स्वामीच्या पायांसी तुमची दृढतर निष्ठा; तेव्हां तुम्हापासून सर्वकाल शत्रूचा पराभवच हा निशा असावा आणि त्रिवर्गांस वरचेवरी लेहून त्याणी आपणास सर्व

प्रकारें रक्षून शत्रूस पराभवीत ते गोष्ट करणें. वरचेवरी संतोषयुक्त सविस्तर अर्थ विनंती पत्री लेहून स्वामीस संतोषावाप्ती करीत जाणे. वरकड लिहिणें ते राणीवास वाडा चौथा याणी तुम्हास लिहिलें आहे त्यावरून कलेल. जाणिजे, रवाना छ १ माहे रजव बहुत लिहिणे तरी सूझ असा.

¶A letter from the king congratulating the Peshwa on the splendid victory at Udgir.

No. 282]

[21-2-1760

पौ छ ९ रजव

सितैन फालगुन

श्री

श्रीमंत राजश्री पंत प्रधान
स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामचंद्र कृष्ण रिसबूड कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल ता छ ३ माहे रजव मुा लस्कर बसालतजंग नजीक कल्याण जाणोन स्वामीनी निजानंदवैभवलेखनआज्ञा केली पाहिजे विशेष. माहाराजाची आज्ञा घेऊन श्वार जाली ते पंढरपुरास पावलो. तेथें वर्तमान कीं बसालतजंग कलबुरगे प्रांती आहेत. तेथोन विसा विसा कोसाच्या मजली केल्या. तुलजापुरास आलो. तेथें वर्तमान की नवाब बसालतजंग कल्याणावर आहेत. तेथून दरकूच येऊन राजश्री नागोराम याच्या लस्करात कल्याणाजवळून साता कोसावर आहे तेथें राहिलो, तो छ २ माहे मजकुरी श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब यांनी नवाबास खलिता पाठविला आनि पत्रे पाठविली कीं विज्यापुरची सनद देतात किंवा देत नाहीत याचा जावसाल करून पाठवणे, व त्याचा बेत भावास भेटायाचा आहे कीं काये ? भेटायाचे आसले तर ते हैदराबादेस जातेसमई भेटावे आणि आम्ही आदवानी रायेचूर त्याजकडोन बसालतजंगासच बहाल ठेविले आहे ते काडीत होते. यात भावाची भेट घ्यावी ऐसे काही नाही. त्यानी रायेचुरासच जावे आणि विज्यापुरची सनद करोन पाठवावी या प्रकारे कितेक मजकुर लिहिला होता. जलद सनद करोन पाठवने म्हणोन लिहिले, तेव्हां च्यार घटिका दिवस होता. तेव्हाच राजश्री नागोराम याचे श्वार समागमे घेऊन प्रहर रात्री लस्करात बसालतजंगाच्या आलो. नवाबाची मुलाजमत जाली. श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब यांनी लिहिले त्याप्रा जावसाल केला. सनद विज्यापुरची तेव्हाच रात्रीच करून मोहर करोन घेतली. बसालतजंग बहुत श्रमी जाले की आम्ही तो आपण

लिहित गेलेत त्याप्रा कूच दरकूच कल्यानावर आलो. तस्यात भावाचीहि पत्रे आली की तुम्ही आम्हाकडे या. ऐसियास भावाने पत्र लिहिले त्याचा जाव आम्हीहि लिहिला की तुम्हाकडेच येतो. म्या आपल्याजवळ आपला कारभारी पाठविला. आपण करार केला त्याजवरून कूच दरकूच आलो. आपणास भास गेला की तुम्ही तिकडेच जाता. बरे नाही म्हटलियाने संपादत नाहीं. बरे आताहि सर्व प्रकारे आम्ही तुमचे आहोत. जे उचित जाणाल तैसे करा, या प्रकारे बोलले. सध्या याजवळ फौज सात हजार श्वार आहेत; व गाडदी सात हजार आहेत, व तोफा बासस्ट आहेत. कलावे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञात.

¶*Ramchandra Krishna Risbud from the camp of Basalatjang—the Nizam's brother—writes to Bhausahab that he has according to instructions secured the Sanad for the Bijapur Subha from Basalatjang who appears to be well disposed towards the Peshwa.*

No. 283]

[21-2-1760

पौ छ ९ रजव सितैन

फालगुन

श्री

सेवेसी नागो राम चरणावरी मस्तक ठेऊन सिरसां नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ३ रजवपावेतो मुा मुदगड पो प्रतापपूर येथें स्वामीचे कृपाकटाक्षेकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. पेशजी सांडणीस्वारासमागमे दोन पत्रे पाठविली ते पावलीच असतील, सविस्तर वृतांत श्रुत जाहालाच असेल. राजश्री धोंडो आकदेव व राा भवानजी ताकपीर येसे बसालतजंगाकडे पाठविले आहेत; हे वर्तमान सेवेसी लिहिलेच होते. त्यास उभयेता नवावाकडे गेले. भेटी जाहाल्या. बोलणे चालणे जाहाले कीं आपल्यासिवाय दुसरा आर्थ किमपि नाही. जसी आपली मर्जी त्याजप्रमाणे वर्तवि. हा मजकूर बोलणे जाहाले. व विज्यापूरचा मजकूर नवाव सलावतजंग याचे व निजामआलीचे सनदेप्रमाणे नवाव बसालतजंग याणी सनद करून दिली. किलेदारास पत्र गुलाम मोहिदीनखान याचे घेतले की किला हवाली करणें हे पत्र घेतले. स्वामीस पारसी थैली नवावाची व राजे विजनाथ याची येणेप्रमाणे दोन थैल्या येसे कागद घेऊन बुधवारी उभयेता सा घटका रात्रीस आम्हाजवळ येऊन पोहचले. जाहले वर्तमान सेवेसी लिहिले आहे. दुसरा मजकूर नवावाचे बोलण्यात आर्थ की, सर्व प्रकारे निंबालकराचा अभिमान धरिला त्याजप्रमाणे आपण पदरी पडावे. नवाव निंबालकराची जागीर देत असतां न घेतली, आणि विज्यापूर आमचे घेतले.

श्रीमंत राजश्री नानासोहेब्री पुण्यात राजे ब्रिजनाथ याजवल आभये दिलहें तेच हदर्ई धरून इकडे आलो. आवशापावेतो येऊन मग आपणाजवल सामील व्हावे हा आर्थ होता. याप्रमाणे मायाममतेच्या गोष्टी दर्शऊन उभयता जवळ बोलिले. दुसराहि आर्थ की, आंतरंगीचा मार्ग की नवाब निजामआलीस पत्रें जात होती की हिमत धरावी, मुसलमानीचा अभिमान न टाकावा, आम्ही सत्वरच येऊन पोहचतो, म्हणून आर्थ आंतर्यामीचा होताच हेहि स्वामीस विदितच आहे. त्याचा दोहीकडेहि विचार आहे. जसे युक्तीस पडेल तसे करावे हा आर्थ आहे. आढळले वर्तमान लिहिले आहे. पारसी थैल्या दोन आल्या, त्या जासूदजोडी समागमे पाठविल्या आहेत पावतील. किलेदारास पत्र घेतले आहे ते आम्ही ठेऊन घेतले आहे. आम्हाकडील राजश्री मल्हार जगनाथ सडे होऊन आम्हाजवल आले. त्याजसमागमे राऊत देऊन किलेदाराचे पत्र देऊन विज्यापूरचे (अपूर्ण)

¶A report from Nago Ram to the effect that Salabatjang has agreed to the secession of Bijapur as already stipulated in the treaty with his brothers. "Salabatjang", the writer further says, "while evincing friendship towards the Peshwa, is in secret correspondence with his brothers."

No. 284]

[22-2-1760

छ ७ रजब सितैन

श्री

(सेवेसी) त्रिमल गुरुराव सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा छ ४ माहे रजब माी लस्कर बसालतजेंग नजीक कल्याण स्वामीचे कृपाकटाक्षेकडोन सेवकाचे वर्तमान येथास्तित (असे) विशेष. नवाब बसालतजेंगास बोलावणेबद्दल निजामआली, * अबदुल फकरखा, सरदारजेंग आले होत. पांच महिने * * * तर त्यास नवाबानी ठेऊन घेतले की, नवाबाकडे येता * * * च जाणे जाहाले नाही याजकरिता सरदारजेंगास * * * दिलहा. त्यानी बोलिला जे अजी पांच महिने राहून काम गेलिया आम्हाकडे शब्द लागल. तुम्हाकडील कोणी मातवरास पाठवणे थैस बोलिल. याजकरिता बिरजेना (थ) छ मजकुरी सरदारजेंगाबरावरी निजामआलीखानाकडे (रवाना) केले. बिरजेनाथानी आम्हास सांगितले जे उभयेता बंधूचे भेटीचा योग घडत नाही. लटकी समजाविसी करून येतो. मग कूच करून श्रीमंताचे आज्ञाप्रमाणे (आ)दवानीकडे जाण होईल थैस सांगितले आणि आम्ही त्या(चे) (दि)वान जव्हायेरमलाचे तोंडे येकिले जे, उभयेता बंधू(ची) भेटी होणार. उभयेताचे भेटीनंतर हरयेक मसलत (क)रून

मग येथून कूच करणार, येस वर्तमान आ(हे). पुढ जाहाले वर्तमान सेवेसी लेखन करू. समर्थाप्रति विशेष लिहिणे शेक्त नव्ह हे विज्ञापना.

¶Trimal Gururao reports the movements of Basalatjang and his proposed interview with Nizamali.

No. 285]

[22-2-1760

छ ७ रजव सितैन सो-

मवार संध्याकाल फालगुन

श्री

सेवेसी त्रिमल गुरुराव सां नमस्कार विनंती. येथील क्षेम ताा छ ४ माहे रजेवपावतो माा कल्याण स्वामीचे कृपाकटाक्षेकडेन सेवकाचे वर्तमान येथास्तित आसे विशेष. येथील वर्तमान राजे विरजेनाथ यासी राजश्री नागो राम याजकडे नवाव बसालतजेंगानी पाठविले होत. विरजेनाथ नागोपंताकडे जाऊन कितेक मजकूर श्रीमंतासनिध करार करून आले होत ते मजकूर सांगितले. त्याचे प्रमाणे श्रीमंताचे आज्ञानसार वर्तणूक करितो येस बोलिल. राा नागोरामजीन सांगितले जे, करारप्रमाणे रायेचूर आदवानी त्या प्रांती राहावे, ते सोडोन कलबर्गेस आला हे वर्तमान श्रीमंतास कळल याजकरिता आम्हास फौजसुधा रवाना केले. पुढ श्रीमंताचे आज्ञाप्रमाणे वर्तणूक केलिया तुमचे कल्याण आहे येस कितेक ममतेचा भाव दर्षेविला आणि सर्व प्रकार नवाव सलावतजेंगापासी श्रीमंतानी तुमची स्थापना केलिया दाहा लक्ष रुपयेची जागीर द्यावी येस बोलिल. ही गोष्टी राजे विरजेनाथानी अंगिकार केल. तुम्हाकडील मातबरास पाठवणे. नवावासी हे वर्तमान सर्वहि सांगून याचप्रमाणे करारमदार करून देवितो येसे बोलोन राजश्री नागोपंताकडील राजश्री धोंडो अकदेव, भवानजी ताकपीर उभये-तास समागमे घेऊन आले. नवावाची भेटी जाहाली. नवावानी ही गोष्टी मान्ये केली नाहीं. प्रस्तुत मजकूर राहिला. विज्यापूरचे सनदप्रमाणें मुताबक परवाना करून देणेस फार कष्टी जाहालें. सेवटी विज्यापूरचे परवाना करून दिलेहे. राजश्री रामचंद्र कृष्ण वकील छ १ रजव लस्करास कल्याणचे मुकामी आले. छ ३ रोजी नवावाची भेटी जाहाली. थैली गुजरानिले. आज्ञाप्रमाणे नवावासी जवावस्वाळ केल. त्यासी नवाव बोलिल जे सर्व प्रकार श्रीमंताचा आमचे दुसरा विचार नाहीं. त्यानी सांगितलेप्रमाणे येथच राहिलो. नवाव सलावतजेंगाकडे गेलो नाही. पुढेहि श्रीमंताचे मर्जीप्रमाणे करू. रायेचूर आदवा-

१ कळू केले.

नीस जाणे म्हणतात तर तैसच करूं. आम्हास मातोश्रीचे भेटीस्तव, आपले लग्न व्हावयाच आहे याजकरिता जाणे जरूरच आहे, येसे बोलिले. हा मजकूर रो नागोपंतानी व रामचंद्रपंतानी सेवेसी विनंती लिहिली आहे त्यावरून चितारूढ होईल. नवाब वसालतजेंगानी सलावतजेंगास अर्जी लिहिली आहे जे, दरमजल तुम्हाकडे येत होतो इतकियांत तुमचे व गनिमाचे सख्यत्व जाहाले येस कळल, आणि गनिमाची फौजहि आम्हास मुज्जाहीम जाहाली. पुढे आम्हास काये आज्ञा म्हणून लिहिले आहेत. दोनीकडे अनसंधान ठेविले आहेत. गदवालची फौज दीडसेहे स्वार, पांचसेहे हशेम व खोजे हमीदुलाखा मुबारजजेंग हैदराबादेहून छ २५ रजव नवाबाचे लस्करात आले. पुढे जाहाले वर्तमान सेवेसी लेखन करूं. विशेषे लिहिणे शक्त नव्ह हे विज्ञापना.

¶Trimal Gururao reports negotiations conducted by Basalatjang with Nago Ram through Brijanath.

No. 286]

[22-2-1760

पौ छ ७ रजव सितैन

फाल्गुन सोमवार

श्रीगणराज

श्रीमंत राजश्री पंत भाऊ

साहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती शेवक गोपाल गोविंद कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ ४ रजव माओ आंबिलबोहल स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असें विशेष. स्वामीनी लिहिल्यावरून श्रीमंतानी दौलताबादेस पाठविले. बुधवारी मोकाम मजकुरास आलों. किलेदारास पत्रें पाठविली जे, नवाबाचा व श्रीमंताचा सला जाला. तहात किला श्रीमंतास दिलहा. नवाबाचा परवाना आहे. तुम्ही आपणाकडील कोणीं मातबर माणूस पाठऊन देणे. त्यावरून त्याणी माधोराव म्हणून ग्रहस्त पाठविला. परवाना त्यांस दाखविला. ते म्हणो लागला जे आपण आपणाकडील कोणी शाहाणा माणूस पाठवावा. त्याजसमागमें परवाना पाठवावा. किलेदार परवाना पाहातील त्यावरून मिर्जा कामीलबेग व नारो माहादेव याजसमागमे परवाना पाठविला. त्याणी परवाना पाहिला. उपरांतिक बोलले जे तुम्ही परवाना आणिला, खराच आहे. परंतु आपणास काही आजीपा-

वंतो पत्र आले नाही म्हणून शफत केला. बोलिले जे, आपणास परवाना वेगला आल्याउपरी उर्जर नाही. किल्यात माणूस तीनसें आहे. दाखुगोलीचे सामान करतात. केवळ लबाडीच्या गोष्टी सांगत नाही. स्वामीनी नवावाचा परवाना किलेदारास व येक इतवारी मनुष्य परस्पर किलेदाराकडे पाठवावा व दुसरे परवाने येक दोन सेवकाकडे पाठवावे. नवावानी किला तहात दिलहा, परवाने सरकारात दिलहे, जैसे असतां किलेदारास आजीपावेतो परस्पर पत्र पाठविले नाही याचा अर्थ काये? हाली विनंती लिहिल्याप्रों येक वेगला परवाना किलेदारास व सेवकाकडे येक दोन याप्रों पाठवावे. किलेदाराचे पत्र आले तेच सेवेसी पाठविले आहे. किला माणूस पाहून स्वाधीन करावा हे विज्ञापना. उभयेता नवावांचे परवाने असावे असा आशये किलेदाराचा आहे यास्तव उभयेतांचे परवाने पाठवावे. हे विज्ञापना.

¶Gopal Govind Patwardhan reports to Bhausahab the refusal of the commandant of Daulatabad to make over the fortress to the Marathas as he has no instructions from the Nizam. Bhausahab is requested to get the necessary permits sent to the commandant.

No. 287]

[22-2-1760

छ ७ रजव सितैन फाल्गुन

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेब स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामचंद्र कृष्ण रिसवूड कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल छ ४ माहे रजव जाणून स्वामींनीं निजानंदवैभवलेखनआज्ञा निरोपित असिले पाहिजे विशेष. राजश्री (नागो) राम यास आज्ञापत्र आलें होतें कीं, विज्यापूरच्या सनदा करून पाठवणें. त्यास पंत मजकुरांनीं सेवकास सांगितलें व आज्ञापत्र दाखविलें व म्हणाले कीं सरकारची आज्ञा याप्रमाणें आहे. त्यास तुम्ही नवावांस बहुत प्रकारें समजाऊन सांगोन विज्यापूरच्या सनदा तयार करून पाठऊन दीजे. त्यास नवाव बसालतजंगास अर्ज करून सनदा भावणजी ताकपीर व राजश्री धोंडो अगदेव याच्या स्वाधीन करविल्या, सेवेसी पावतील. व छ २ माहे मजकुरी च्यार घटका रात्री नवाव बसालतजंगाणीं सेवकास बोलाऊन मातमपुरेशीचीं तीन वस्त्रें दिलीं, तेव्हां दिवाणखाण्यांत बसले होते व दरबारही भरला होता. व दरबार बरखास्त करून सेवकास व राजे ब्रिजनाथ बहादर यांस खिलवतेंत बोलाऊन नेले. प्रथम म्हणाले कीं तुम्हास निघोन किती दिवस जाले ?

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब यांणीं काय काय सांगितलें आहे तें सांगा. त्याजवरून सेवकानें उत्तर दिलें कीं, श्रीमंत राजश्री नानासाहेब यांणीं सेवकास आज्ञा केली कीं, आपण कोणीकडे जातात ? तुमचा आमचा करार कीं तुम्ही विज्यापुरावरून यावें, कृष्णा उतरूं नये. ऐशियास तुम्ही कांहीं तें मनांत न आणितां नीटच कलबुर्गियावरून कृष्णा उतरोन आलेत, तेव्हां आमचा तुमचा करार कोठें राहिला ? वरें; आतां तुमची मर्जी काय ? कोणीकडे जाता ? व माहाराजानी वेगळी पुरवणी राजश्री नागो राम यांस लिहिली होती कीं, या प्रकारें यांसी बोलणें, त्याप्रमाणें बोललों, मर्जी कीं तुम्ही भावाची भेट घेऊं नये, परिछिन दगा होईल व आम्ही तुमची अदोनी रायेचूर मोठ्या जोरावरीनं ठेविलें. आतां विज्यापूर तुमचें कां घेतों कीं तुमच्या भावाच्या मनांत खतरा न जाये. तुमचा आमचा येखलास जो आहे तो प(र्य)ंत काहीं अंतर नाहीच, यास्तव विज्यापूर घेतलें. त्याजवर ते म्हणाले कीं तुम्ही बोललें तें प्रमाण. परंतु याची गोष्ट ऐशी आहे कीं आम्ही शाहा महिने अगोधरच आपला दिवाण कुल येखतियारी व कृष्णाजीपंतास सेवेसी तोहफे देऊन पाठविलें. त्यासी तुम्ही ती महिने या उपरांतिक सिद्धांत ठराव बोललेत कीं तुम्ही विज्यापुराहून यावें. राजे विजनाथ आले तेव्हां म्हणाले कीं, मी श्रीमंत राजश्री नानासाहेब यांचे पायावर हात ठेऊन आलों कीं मी त्याजला घेऊन येतों. त्यास विज्यापुराहून आम्ही येतों. परंतु तुमचें लष्कराचें लढाईचें तोंड सुरू जालें यास्तव जवळील वाटेनें कलबुर्गियावरून आळंदेस आलों, ते समयीं आपलें पत्र आलें कीं, तुम्ही कल्याणाकडे जाणें, इकडे न येणें. त्याजवरून दरकूच माघारां फिरोन गेलों. नाहीं तर आम्ही पुढें येऊन माघारे फिरोन जावे ? परंतु तुमचा स्नेह जरूर यास्तव फिरलों. तुमचें मनांत भावासच भेटावयास आळंदेवर गेलों होतो. जर याजकरितांच गेलों असतो तर तेथून चौदा कोस जरीबी होते. दरकूच जातो. परंतु सारांश तुमची मर्जी रक्षिली. आतां भावानीं आम्हांस पत्रें या वाटेनें आलों म्हणोन पाठविलीं कीं तुम्ही इकडेच येणें. त्या म्याहि दुनियादारीच्या वाटेनें भावास लिहिलें कीं, मीही तुम्हाकडेच येतों, म्हणोन मोहरेनशी पत्र पाठविलें. आतां भावानीं पत्र लिहिलें असतां म्यां त्याजला काय ल्याहावें ? म्यां तो सर्व गोष्टी तुमच्याच लिहिल्याप्रमाणें केल्या. वेंकटराव जानोजी याचें माहाराजास आगत्य पडलें आणि म्यां तुम्हाशीं इतका स्नेह संपादिला असतां माझें विज्यापूर घेतलें. याचें उत्तर से(व)कानें हें आज्ञेप्रमाणें दिलें कीं, तुमचा स्नेह बहुत म्हणोन तुमचा तालुका माहाराजानें राखला, नाहीं तर निजामअलीखान ठेवीत नव्हते. मोठ्या जोरावरीनं ठेविला.

आतां विज्यापूर कां तुमचें घेतलें कीं तुमच्या भावाचें मनांत खतरा न जावा यास्तव घेतलें; नाहीं तर विज्यापूरची मालीयेत की (काय?) म्हणाले कीं विज्यापूरचा मजकूर फारसा नाही. जर मजला आज्ञा केली असती तर मीच देतो व आतां आपण घेतलें म्हणोन मजला काहीं वाईट वाटलें असेल तर शपथ आहे. माझा स्नेह जो आहे तोच आहे. माहाराजानी पत्र पाठवितात सनदा करून घेऊन तुम्हीच गेलेत म्हणोन बोलले. मजला म्हणाले कीं, तुम्ही श्रीमंतांपर्यंत जा व तुमच्या समागमें मातबर माणूस देतो. विज्यापुराविषयी विनंती करा. जर मर्जीस न ये तर मजकडेच इजारियानें द्या. शेवटीं वरकड सर्व त्याखालील मुख्य ध्या. किल्ला व साहा हजार रुपये तेथील जकात आहे तेव्हाडी तरी द्या. म्यां म्हटलें कीं, तुम्ही म्हटलेत तें प्रमाण; परंतु खावंदाची आज्ञा नाही. सेवेसी विनंती लिहितो. त्यास ज्याप्रकारें उत्तर येईल त्याप्रमाणें करीन. याप्रमाणें कितेक गोष्टी धोललों. जर काम सरकार किफयेतीचें काहीं असतें तर सेवेसी येतो, परंतु तें तो काहीं नाही. त्यास येविषयीची काय आज्ञा ल्याहावी? आनखी बोलले कीं मजला बंदगानआली वारंवार लिहितात कीं तुमची शादी करावयाची आहे. त्यास उभाउभी थेंक दिवस राहोन शादी करोन जा. परंतु शंभरावें वाटें जर चौथे सरदारानीं भरवसा दिलहा तर येक दिवस तेथें राहीन. दुसरे दिवशीं स्वार होऊन पंचमाहालांतून आपले मुकामास जाईन, याप्रकारें समक्ष बोलले. छ ३ माहे मजकुरी सरदारजंग यांनीं म्हणजे अबदुलफखरखान यांनीं नवाबास विचारलें कीं, मजला आज साहा महिने जाले, आतां नवाबांनीं कूंच करून औसियावर आले. ऐसियास आतां म्यां कोणत्या सुखसोईनें जावें? त्यास राजे ब्रिजनाथ यांस समागमें द्या कीं ते जाऊन त्यांसी च्यार गोष्टी समजाऊन शिष्टाचाराच्या सांगितल्या म्हणजे त्यास इतवार पुरेल, यास्तव समागमें द्या. तेव्हां निश्चय जाला कीं जावें. तेच वेळेस प्रहर रात्रीं सरदारजंग यास मुहूर्त होतां तेव्हां लष्कराबाहेर निघोन राहिले व दोन प्रहर रात्रौ सेवकास राजे ब्रिजनाथ यांनीं बोलाऊं पाठविलें. म्हणाले कीं, आम्ही तो बंदगानआलीकडे जातो, च्यार शिष्टाचाराच्या गोष्टी सांगोन येतो व शादीचाही आग्रह आहे, त्याजविषयीं रायेरायाहातीं बंदगानआलीस सांगवितो कीं, हा समय नाही, पुढें होईल व तुमच्याच म्हटल्याप्रमाणें अदवानीस नवाब नेतो, ऐसें बाहियातकारें बोलले. आणखी चौ जागां शोध घेतां दिसून येतें कीं, बंदगानआलीशीं समक्ष यांनीं बोलावें आणि याच्या त्यांच्या भेटी व्हाव्या; परंतु पाहावें, कोणता सिद्धांत ठेरतो, येकां दो दिवसांत कलेल तो सविस्तर सेवेसी लिहितो. राजश्री नागो राम यास माहाराजांनीं वेगळी पुरवणी लिहिली कीं त्याजप्रमाणें त्याशीं जावसाळ करणें, त्यास सेवकानें

त्याप्रमाणेंच जावसाल केला आणि तेव्हांच जाऊन सनदहि तयार करून घेतली. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञाति.....सेवेसी आज्ञाधारक निवाजी माणकाजी साष्टांग दंडवत

¶*Ramchandra Krishna Risbud sends news of his interview with Basalatjang about Bijapur.*

No. 288]

[22-2-1760

छ ७ रजव सितैन

श्री

सेवेसी नागो राम चरणावरी मस्तक ठेऊन शिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागाईत छ ४ रजव भृगुवासरें मुकाम ताडमुंगली परगणे कल्याण येथें स्वामीचे कृपाकटाक्षेंकरून सेवकाचें वर्तमान येथास्थित असें विशेष. आम्ही शुक्रवारीं मुदगडावरून कूच करून पुढें च्यार कोंस आलों. त्यास शुक्रवारींच नवाब बसालतजंग याजकडील राजश्री ब्रिजनाथ हे नवाब सलावतजंग याजकडे भेटीस गेले. समागमें दोनशें स्वार व गाडदी शें दीडशें आहेत. शुक्रवारीं कसबें निलग्यास जाऊन मुकाम करावा, शनवारीं आवशास जावें, नवाबाची भेट घेऊन कितेक मजकूर बोलोन माघारें यावें, उपरांतिक नवाब बसालतजंग याची व नवाबाची भेट जाहाली तरी होईल; तोवर नवाब बसालतजंग कल्याणावरच आहेत. स्वामींनीं पेशजी आम्हास लिहिलें होतें कीं, नवाब सलावतजंग व आम्ही जवळ आहों तोंच बसालतजंग यांणीं भेट घेतली तरी नवाबाची भेट घ्यावी ऐसें होतें म्हणून राजश्री ब्रिजनाथ गेले आहेत. कदाचित आम्ही आडथळा करावा तरी आपलीहि आज्ञा नाही आणि त्यांजकडेहि येकनिष्ठपणाचा गुंता नाही. आवशास नवाब असिले तरी भेट घेऊन मग स्वामीचे भेटीस यावें. कदाचित आवशास नवाब नसिले तरी आगोदर स्वामीची भेट मग नवाबांकडे जावें हा विचार आहे. जाहालें वर्तमान लिहिलें आहे. विज्यापूरची सनद रविवारीं फौज व मल्हार जगन्नाथ कारकून चिरंजीवासमागमें देऊन रवाना करतों. शुक्रवारीं रवानगी करणार म्हणून पेशजी स्वामीस लिहिलें आहे. त्यास बसालतजंग याचें लष्करांतून वर्तमान ऐकिलें कीं सनद नवाबांनीं दिल्ली खरी परंतु चित्तांत विकल्प आहे. विज्यापुरास दोनशें राऊत व गाडदी पाठविणार हें वर्तमान ऐकिलें आहे, त्याजवरून लष्करांत बातमी ठेविली आहे. त्याचें चित्तांत कीं बऱ्हाणपूर व अशेर व मोल्लेर वगैरे जागां ठाणीं बसोन अमल बसेल तेव्हां विजापूर हवाली करावें, हा मनोदय. यवन लोक मसलतींनीं आहेत. त्याणीं

यास सांगितलें आहे त्याजरून राजत तिकडे पाठवावयाची तजवीज आहे म्हणून वर्तमान येकिलें. म्हणून येक दोन दिवस आम्ही इकडून रवानगी करावयास दिरंग केला आहे. गाडदी व स्वार तिकडे रवाना जाले तरी आम्हीच हजार पांचशें राजतानिशीं जलदीनें जाऊन पोहचून राजत व गाडदी लुटून घेतले जातील. स्वामींनीं जमीदारांस व भवतांली ठाणीं आहेत त्यांस ताकिदी पाठवाव्या. किल्ल्यांतील प्याद्यांच्या जमांतदार हजारी येक आम्हास भेटला. किल्ल्यांतील लोकांची सिवंदी फार चढली आहे; च्यार दिवस आडथळा पडेल म्हणून हजारी सांगत होता आणि त्याणेंच हे बातमी राजत गाडदी पाठविणार हें सांगितलें आहे. तथ्य वर्तमान येकिलें, त्याजरून लिहिलें. तेथें गेल्यावर जसा प्रसंग दृष्टीस पडेल तशी तजवीज करूं. कार्य करूं. सनदा जमीनदारांस व भोंवतांलीं ठाणीं आपलीं आहेत त्यांस ताकिदी चव्हाणास ताकीद करावी कीं, किल्ल्याचे गांव बळकाविलें आहेत ते झाडून सोडणें, त्यास पत्र, ऐशीं पत्रें सेवकाकडे पाठवावीं. सनदां व ताकीदपत्रें सत्वर रवाणा केलियास सर्व साहित्यें करितील. सरकारचें अभयपत्राणें जमीदार वेवसवास भेटतील म्हणून विनंती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. कल्या(णा)वर नवाव आहे. आम्हास त्यास तफावत च्यारपांच कोसाची आहे. हें विज्ञापना.

¶Nago Ram writes to the Peshwa about the intended meeting between Nawab Salabatjang and Basalatjang and further communicates to him the reports that the sanad, regarding Bijapur, was not granted by the Nawab with the best of intentions.

No. 289]

[19-2-1760

पौ छ ९ रजव सितैन

फाल्गुन

श्री

श्रीमंत राजश्री भाऊसाहेबाचे सेवेसी

अज्ञाधारक विष्णु सदासिव कृतानेक विज्ञापना येसीजे. पहिले नवाव बसालतजंग यासी कल्याणाकडे फिरविलीयाचे वर्तमान व कल्याणास पोहचलियाचे वर्तमान सेवेसी विनंती केली होती ते पावली असतील. सांप्रत छ १ माहे रजव पावतो कल्याणास मुकाम नवावाचे जालेत. स्वामी विज्यापूरचे किल्याखाली कारायाविसी नागोरामजीस पत्र लिहिलीत. त्यास पाचसात दिवस जावसालाखाले घातले होत. त्यास आता छ १ माहे मजकुरी राजे विजनाथ भेटावयासी

नागोरामाचे गेलेत. भेटीनंतर काये तह पडतो तो विनंती करूं. ब्रिजनाथ म्हणतात जे आमसी करार काये केला आणि हे काये केले? आमची किला घेतला. त्यास स्वामीनी ल्याहावे की, तुम्ही काये करार इष्टत्वाचा केला आणि पा तावे येथील अडीज हजार रुपये घेतलेत आणि गुरे नेलीत? विष्णु सदाशिव (व)कील यासी कट्टहि दिले नाही आणि दुसरे गुंजोटी व आलंद पो याची गुरे व सारा गाव खराब केलेत हे काये इष्टत्व केले यैसे ल्याहावे. त्याची बदला किला गेला. गुराढोरासाठी रदबदल केली. त्यास बेकैदीने यैसा बोलला की वाचेमधे आणू नये. आमची फार वंकर राखिला. त्यास ब्रिजनाथास हुजूर बोलाऊन घेणे म्हणजे सर्व कार्य निघून येते. आमचेविसी नवावास पत्र व ब्रिजदासास पत्र पाठवावे. खर्चयासी पाठऊ(न) द्यावे. दोमहिन्याची वेगमी श्रीमंत नानासाहेबी केली होती. (अपूर्ण)

¶Vishnu Sadashiv to Bhausahab: informing him of the movements of Basalatjang and reporting the objection raised and the terms of the treaty arranged by Brijanath. The writer suggests to the addressee the lines on which the arguments of Brijanath should be met.

No. 290]

[24-2-1760

छ ई जमादिलाखर शुक्रवार

श्री

सेवेसी विज्ञापना. राजश्री दमाजी गायेकवाड देसीहून येत होते, त्यास घाटाखाले खंडागले याणी दमाजीबावा मजल चालोन आले, मुकाम जाहला, लस्कर चौकडेस वैरणदाण्यासी गुंतले आण दोन अडीच हजारानिसी ढालाजवळ निशाणे पाडून बाजारपर्यंत येऊन मारामारी केली. दमाजीबावा भोजन करीत होते, तो डेज्यानर्जाक येऊन पावले. सिलेदार याणी आपलाली घोडी वस्तभाव घेवून पळाले. खास पागेसी गाठ पडिली. वरकड भले लोक कोणी उभे राहिले नाहीत. दमाजीबावानी जातीने संभाळून निघाले. दमाजीबावास उजवे हाताचे पंज्यावर तरवारेची जखम थेक आहे. त्याचे डेरे जामदारखाना सर्व नेले. चारियासी उंटे गेली ती राहिली. वरकड भले लोकानी आपली घोडी वस्तभाव घेऊन पळाले. दमाजीबावा परेलीचे घाटे आले. खंडागला जोगाईच्या आंब्यावर आज आला. खंडागला याणे दगा केला. अगोधर सेवेसी मोघम बातमी आमची आली ते लिहिली आहे. हाली मानाजी जाधव दमाजीबावाकडेस पाा. त्याणी सविस्तर सांगितले, मंगळवारी दोन प्रहरा त्यास दगा जाला. आज आम्हापासून दोन कोस

१ प्रतिष्ठा.

उजवे हाते राहिले आहेत. च्यारपाच हजार फौज खंडागल्याची बातमी राखोन परभारे त्याचे काम करावे, नाहीतरी मोगलास सामील होईल. सेवेसी श्रुत होये. आपल्याकडेस खंडागल्याची बातमी ठीक असेल त्पारोखे पा. आम्हीहि आंब्याचे रोखास बातमी पा आहे हे विज्ञिति. गुरुवारी प्रहर रात्र पहिला प्रहर, ज्या गावावर मुकाम आपली चिठी आली तेथे केला आहे हे विज्ञाति.

¶*News-letter reporting surprise attack on Damaji Gaikwad's army by Khandagle.*

No. 291]

[25-2-1760

छ ७ रजव

श्री

सेवेसी विनंती. आजी नवाव उभयताचे बोलणे आज्ञेप्रो इमान प्रमाण जाहाले. परस्परे दिले घेतले. कनिष्ठासी पुतें बोलणे. जेष्ठाची मर्जी ठीक नव्हती भेट मात्र जाहाली. कागदपत्र कुचामुले पुतें न जाहाले यास्तव मजलीपर्यंत जातो. जर न जावे तरी जे कागद जसे पाहिजे तसे काही आम्ही दोघे असल्याखेरीज होणे नाही. याजकरिता जरूर जाणोन गेलो. येक दोन दिवस लाऊन कामे पुर्ती उरकावी ही आज्ञा ही लांब पडेल यास्तवमात्र शब्द न यावा. कामे पुर्ती जाहाल्याखेरीज न यावे यास्तव जातो. कलावे सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*One of Peshwa's negotiators reports his doings.*

No. 292]

[February 1760

श्री

सेवेसी विज्ञापना. स्वामीनी कृपा करून चिठी पाठविली. तेथे “आम्ही आलसी. आम्हाकडून(न) सर्व गोष्टीने चाकरीत अंतर पडते. लांब फार राहातो. चौकीचा बंदवस्त आमचे वस्तू होत नाही. स्नानसंध्या आमचीच फार. मोगलाचे लस्करांत दाणादुणा कहीकवाड जाते ते आम्हाकडूनच जाते” ऐसे बहुता प्रकारें शब्द लाऊन लिहिले ते प्रमाणच. आपल्या ध्यानास येईल ते अन्यथा कोण म्हणेल? वरकड सर्व सरदार मेहनती, त्याची हिमत अधिक, मनसबा अधिक हेहि येथार्थः आम्ही दोन महिने स्वामीच्या सनिध राहून दोन च्यार जुंजात प्रथम लडाईचे तोंड आम्हाकडूनच लागले. घोडी दोन अडीचसे पडिली, माणसे पडिली व जखमी जाली. वरकड तमाशा पाहाणार, ते आम्ही सारखेच. समक्ष

चाकरी करीत असतां तेथेहि आम्ही कोठें राहातों चाकरीस द्रिष्टीस पडत नव्हतो हेहि लोकांच्या सांगितल्यावर आपण म्हणत होते. आता तो स्वामीपासून आठा कोसावरी आली आहे. सर्व गोष्टीने आम्हाकडूनच चाकरीत अंतर पडते, हे स्वामीच्या ध्यानास आल्याचे अपूर्व नाही. चार दिवस मात्र पछाडीस येऊन जाहाले. स्वामीच्या चिठ्या येऊ लागल्या जे सलूक होतो, मोगलाचे फहीस उपसर्ग न देणें, हेहि स्वामीच लिहितात. आपलेच आज्ञेवरून करणें. ह्म. हाली असा प्रकार लिहिला तरी स्वामीचे मनसवे क्षणक्षणाचे ज्या वेळेस ज. सांगतो ते आपल्यास प्रमाण वाटते. आणि त्याचप्रमाणे लिहिले येते. आमच्या लस्करातून दाणीयाची बोझी जातात, त्यास आम्ही जाऊ देतो, ऐसें आम्हास काहीच कलत नाही. यास्तव इतबारी कोणीयेक ज्याचे सांगितले आपल्यास प्रमाण पडे थैसा येखादा आम्हाजवळ पाठऊन द्यावा, तो सांगेल तेच प्रमाण मानवे, लोकांच्या सांगितल्यावरी न जावे. मोगलाचे कार्य जाहालिवरी पुढें विनंती करणे ते करून. सेवाचाकरी जिवाम्य करून रात्रंदिवस श्रम करून कर्जाचे डोंगर केले त्याचे सार्थक गौरव स्वामीनी उतमच केला. याजपेक्षा दुसरी अधिकोतर जोड नाही. असो. श्रीसता प्रमाण. स्वामी ज्याप्रमाणे आज्ञा करितात त्याचप्रमाणे सेवा करितो; परंतु स्वामीची आज्ञा अगर चिठी आली ते प्रमाण मानू नये (असे) हालीच्या चिठीवरून ध्यानास आले तरी कोणते रीतीने वर्तवि हे आज्ञा करावी. त्याचप्रमाणे वर्तणूक करून. नांदुरावरी राहाणे. आपली आज्ञा त्याचप्रमाणे राहून. पुढे दीडा कोसावरी चौकी पाठवितो. लोक आपल्यापासी फार दूर राहिलो म्हणून सांगतात आसो. सांडणी स्वार व जासूद येतात त्यासच विचारावे जे, आम्ही किती दूर आहो, त्यावरून कलेल. बोरघाटावरून आमल्याकडून मोगलाची कही भरून आली, आम्ही ठिकाण लाविले. तिकडील बंदबस्त स्वामीनी केला असेल तो विदितच असेल. कही तिकडून येते, नाव आमचे होतें यास उपाय काय करावा? पर्सगैहत (?) सेवा चाकरी केल्याने ध्यानात काय येणार? तरी पछाडीस थोडी फौज असिली तरी कार्यास येईल. येथें दुसरीयाची नेमणूक करून पाठवावे म्हणजे आम्ही समक्षच राहून चाकरी होईल तें करून म्हणजे आम्हाकडे सर्व दोष वारेले. वरकड सविस्तर राजश्री अवचितराऊ विनंती करितील त्यावरून ध्यानास येईल. सेवेसी[†] श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶ *Vithal Shivdeo tries to repudiate the charge of slackness made against him.*

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री दादा साहेब
स्वामीचे चरण सेवेसी

सेवक आज्ञाधारक सिवराम आनंदराम चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती येसीजे. काली रविवार लडाईं खूब जाहाली. लष्करांत महाराजाकडील तोफाचे गोळे येऊन पडले, ते माळावरी येक सिपाई व घोडा १ ठार जाहला. नवाब निजामआलीखां याचे अंबारीवरून गोळे जाऊन पलीकडे पडले. त्याजवरी दिवस दोनी घटिका उरला असतां मोकामाचा जाला. आपणांकडील लोकानी तोफ लाऊन पाणी बंद केलें होतें. या सबब तोफखान्यावरी नवाबानी हला करविली, तेसमई आपणांकडील लोकानी खूब सांभाळून तोफा काहाडून घेऊन गेले. तोफा हिरून घ्याव्या म्हणोन सिपाई लोकानी इकडिले बहुत कस्त करून सिपाई बहुत जखमी जाहले. राजश्री जाधवराव याजकडील दाहा पंधरा घोडीं ठार जाहालीं, आणि वीस पंचवीस घोडीं गोळी लागोन जखमी आहेत. सिपाई लोक पंचवीस तीस जखमी आणि दाहा पांच जेर आहेत, यासिवाय नवाबाकडील लस्करचे सिपाई जागाजागा दोनतीनसैं जखमी म्हणोन वर्तमान आइकिलें. आजी मागती तोफा लावणार म्हणोन येथ वर्तमान आले आहे. तोफावर मागती चालोन घ्यावे म्हणोन अवघियानी मनसबा केला आहे. महाराज जे काम करतील ते पोख्ती गोस्टी करावी. ज्या गोष्टीनें आपण बोलवाला नक्षे होये ते गोष्टी करावी. यावरी साहेब धणी आहेत. चित्तास येईल तें खरें. सयाजी जासूद बातनी देऊन येत असतां वाटेंत त्यास तोडिले. शोलणा वगैरे सर्व नागवोन घेतलें. त्यासी सेवेसीं पाठविलें आहे. जाहाले वर्तमान सेवेसीं लिहिलें आहे. पुढें जें वर्तमान होईल तें सेवेसीं निवेदन करूं. मोंगल व इतर लोकाचे मनी लडाईं खूब करावयाची आहे. सेवेसी कलावें हे विनंती.

¶Sivram Anandrao, from the Nizam's camp, reports an action in which the Nizam lost a number of soldiers. He sends information to Raghunathrao and asks him to be on his guard as an attack on the Maratha batteries was being planned.

श्री

श्रीमंत राजश्री बलवंत रावजी
स्वामीचे सेवेसी

पोष्य नागो राम कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी. येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशललेखन करीत गेले पाहिजे विशेष. आपली आज्ञा घेऊन स्वार जाहाले तो सोमवारी गुंजोटीस आलो. मोगलाकडील बातमी आली की, मोगल कल्याणचे किल्यास आश्रास गेला. गुंजोटीपासून दाहा कोस आहे. आम्ही बुधवारी कूच करून मुदगड प्रा प्रागपूर (प्रतापपूर) येथे गेलो. तेथून मोगल साहा कोस आहे. राजश्री ब्रिजनाथ यास आम्ही पत्रे लिहिली होती की, सांप्रत योग नवाब बसालतजंग याचे कल्याणाचा आहे, तरी आम्ही फौजसुधा आलो आहो. भेटीस यावे. त्याजरून त्याणी उतर लिहिले की, आपल्याकडील शाहाणा माणूस पाठवावा. बोलणे होऊन मग भेटीस येऊ म्हणून उतर आले. त्याजरून आम्हाकडील (राजश्री धोंडो मुकुंद) पारसनीस आहेत त्याजसमागमे पारसी थैल्या देऊन लस्करात पाठविले आहे. राजश्री ब्रिजनाथजीस लिहिले आहे. त्यास त्याचा सालजाव लौकरच येईल. उपरांतिक ब्रिजनाथ याची आमची भेट होईल. जे बोलणे होईल ते मागाहून लेहून पाठऊ. वरकड कितेक मजकूर आपल्यास विनंती करून आलो आहे. यादगीर व कुलबुर्गाविसी विनंती श्रीमंतास व आपल्यास केलीच आहे. प्रसंग हाच आहे तरी समयास श्रीमंतास स्मरण देऊन जागिरीत करून घ्यावे. आपल्यास स्मरण वारंवार गणेशराव देतील. मैरालची पेठ (राजश्री) धोंडो आकदेव याजकडे होती ते सांप्रत जागीर राजश्री विठल सुंदर याणी करून घेतली आहे. त्या पेठेस व श्रीस नाना प्रकारे उपद्रव होतो. ब्राह्मणास उपद्रव होतो; तरी सांप्रतकाली जागिरीत मैरालची पेठ व गाव आपल्याकडे सरकारात करून घ्यावा म्हणून रा धोंडो आकदेव याचा आग्रह फार. देवस्थल आहे करून घ्यावे. बसालतजंग आबशास यावयाचा निष्ठे होता. श्रीमंताचे फौजेचें सेहामुले मागती माधारा कल्याणास गेला. किला त्याणे जवळ केला, आम्ही साहा को (सावर) मुकाम केला आहे. त्याज-कडील भला माणूस आलियास करारमदार आज्ञा श्रीमंताची आहे त्याप्रमाणे बोद्धन निष्ठे (निश्चय) करून सांडणी स्वार रवाना करितो. नवाबाणे आपणाकडेस श्रीमंतास पत्र लिहून सांडनीस्वार रवाना केला आहे. तेथे मार

लिहोन पाठवितील तो सेवकास मार कळवावा. त्याप्रमाणे येथे आम्हा बोलोन कामकाज..... व येतो बहुत काये लिहिणे हे विज्ञापना.

¶Nago Ram writes to Balwantrao that negotiations with Salabatjang have been opened. He requests the addressee to use his influence with the Peshwa in order that he may be granted a Jagir in the newly acquired provinces of Yadgir and Kalburga.

No. 295]

[9-2-1760

छ २२ जाखर माघ
सितैन सोमवार दोन प्रहर

श्री

सेवेसी नागो राम चरणावरी मस्तक ठेऊन सां नमस्कार विज्ञापना. येथील वर्तमान ता छ जाखर पावेतो स्वामीचे कृपाकटाक्षेकडून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे विशेष. स्वामीचा निरोप घेऊन निघालो ते लस्करापासून पंधरा कोसावर टाके मालुडीं पो आवसे येथ शनवारी मुकाम केला आहे. मोगलाकडील वर्तमान तरी कलबुर्ग्याआलीकडे तीन कोसावर चिंचोली म्हणून गांव आहे तेथे आहे. सोमवारी त्याचे लस्कराआलीकडे ती चो कोसाआलीकडे जाऊन पोहचतो आणि बातमी स्वामीकडे वरचेवर पाठऊ. थैल्या पारसी आद्याप पावल्या नाहीत व जासूदजोड्या पांच स्वामीनी देविल्या होत्या त्या पावल्या नाहीत. त्यास ताकीद होऊन लौकर पाठविल्या पाहिजेत. थोरात व रणसिंग व ताकपीर येथे सर्वत्र येके जागा आहे. उदैक छ २२ जाखरी रविवारी कूच करून गुंजोटी परगण्यांत दाहा कोस जाऊ. येते समई कलबुर्गाविसी व यादगिरीचे किल्या-विसी स्वामीस विनंती केली होती. आपण आश्वासन दिले आहे. यादगिरीचा किला फार सरस नामांकित. बागाईत फार व निमे परगणा भिवरथडीस लागला आहे. इकडे पंचमाहाल व चितापूर व सुरापूर व रायचूर समीप. इतके जागा आमल वसेल. किला हातास आसावा. तसेच कलबुर्गे गुंजासी फार आहे. तर्फी पाच व हवेली येक येकून सा तर्फी आहेत. मुल्क फार सरस. वेतल्यास फार उपयोगी पडेल. येविसीची विनंती करणे ते केलीच आहे. प्रसंगी सेवकाने जवळ असावे. त्यास स्वामीसेवेमुळे इकडे आलो. कलबुर्गे प्रांतात शाहाबाद ठाणे आमचे आहे. त्यास आम्ही गडी उत्तम बांधली आहे. पंचवीस हजार रत्ना खर्च लागले आहे. पेठ सरस कसबा आहे. पेठेस कौल दिलहा आहे. वाणी उदमी फार आहेत. आम्हाकडील पागा व उंटे व हती व खिलार गुरे व सेल्या मेंढरे आहेत. बसालतजंग याणी उपद्रव केला होता. जागा चांगली

म्हणून बचाव जाला आहे. गुरेंढेरें बहुत नेली म्हणून वर्तमान यैकतो. ठाणियाचे आसपास गाव आहेत. त्यांची याद सेवेसी आलाहिदा पाठविली आहे. गणशेराव प्रविष्ट करितील. परगणा जाहाला तरी उत्तमच आहे. नाही तरी निदानी हे तरी गाव करून घ्यावे. आगत्य जाणून सेवेसी विनंती लिहिली आहे. हसनाबाद व निलगे हे दोनी माहाल चांगले गुंजांसी (?) आहेत. जागिरीत वेतल्यास उत्तम आहे. सेवेसी श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶Nago Ram, who had been despatched towards Kalburga to checkmate Salabatjang, keeps the Bhau informed of his moves. He advises the addressee to include Yadgiri in the territory to be demanded from the enemy as the place occupies a strategic position. At the end he suggests that the place and some of the country round it may be granted to him in Jagir.

No. 296]

[Recd. on 1-3-1760

पौ छ १२ रजव
सितैनी माघ

श्रीगणराज

सेवेसी गोपाल गोविंद कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. परवाने आल्या उपर किलेदारानें किला उगाच काही न बोलता दिव्हा तरी उत्तम जाले. कदाचित परवाना आल्याउपर सिवंदीचे व खास जागिरीची अड घालितील यास्तव विनंती लिहिली असें. जसी मर्जी तसा जावसाल करीन. सेवेसी विदित होय हे विज्ञापना.

¶Gopal Govind Patwardhan seeks advice regarding terms to be offered to the Killedar of Daulatabad.

No. 297]

[5-3-1760

छ २२ रजव सितैन

श्री

सेवेसी विसाजी कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागाईत छ १६ रजेव पावेतो मुकाम मौजे इरलें परगणें नलदुर्ग स्वामीचे कृपेंकरून येथास्थित असें विशेष. आलीखान गाडदी याजकडील बंदुखा १९० दीडशें वगैरें सामान तोफखान्याकडील छकड्यावरील आहे तें याच्याबराबर यावें तें न आलें, याजकरितां सेवेसी विनंती लिहिली आहे. तरी सदरहू बंदुखा वगैरें सामान जें राहिलें

आहे तें हाजिराहजीर येऊन लस्करांत पोहचें तें करणार धणी समर्थ आहेत. आलीखानाकडील गाडदी रोजमरा घेऊन श्रीमंत राजश्री दादासाहेबाचें लस्करांत राहिले आहेत. त्याचें ठिकाण मशारनिलेकडील गाडदी लाऊन विनंती करितील त्याप्रमाणें त्यांस ताकीद होऊन जलद येत तें करावें. येतेसमयीं बंदुखाबराबर जासूदजोडी घावयाची आज्ञा जाहाली पाहिजे. हजिरीचे दस्तक देविलें पाहिजे. उदईक आमचा मुकाम बारोली (हारोली?) नजीक तुळजापूर उजवें तीन कोंस येथें आहे. पथके कोणीं मागोन येणार ते अद्याप आलीं नाहीत. येखादा मुकाम करून वाट पाहूं. जर न येत तरी आमचा इलाज काये? मग कूच करून जाऊं. स्वामीनी नेमणुकेप्रमाणें लोकांस ताकीद केली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होये हें विज्ञापना.

¶Visaji Krishna writes that 150 guns and some other articles pertaining to the artillery should be sent to him without any delay.

No. 298]

[22-3-1760

पो छ १४ सावान
सन सितैन

श्रीशंकर

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी

विनंती सेवक रामचंद्र कृष्ण कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनंती. येथील कुशल तागाईत छ ४ मंदवार मुकाम लष्कर नवाब बसालतजंग नजीक गवूर, प्रांत कलबुरगे, जाणून स्वामींनीं निजानंदवैभवलेखनाज्ञा निरोपित असिलें पाहिजे. विशेष. पूर्वीं सेवेसी विनंतीपत्रें पाठविलीं होतीं तीं पावलींच असतील. त्याजवरून सविस्तर वर्तमान सेवेसी श्रुत जालें असेल. यानंतर छ १ माहे शावानीं मुकाम भगिगंदल (?) येथून निजामअलीखाण याणी नवाब बसालतजंग यास येक हत्ती व येक घोडा वस्त्रें देऊन रुकसत केलें. दुसरे दिवशीं निजाम-अलीखाण याणीं साडेसाहा कोसाचे कूच करून कुहीरचे रोंखे गेले. व नवाब बसालतजंग याणीं दो कोसाचे कूच करून मगलंगरी प्रांत चिटगुपें येथें येऊन उतरले. सायंकाळीं नवाब सलावतजंग बसालतजंगाच्या डेरियास येत होते, त्यास बसालतजंग सामोरें जाऊन येक घोडा सतका करून सोडून दिला.

सलावतजंग यास डेरियास घेऊन आले. दोन घटिकापयें(त) वसले होते. त्यास त्यासी बोलणें जालें कीं, मी आपल्याशीं पहिलेपासोन येकनिष्ठेनें आहे. आतां तों निजामअलीखानाशीं शपथा जाल्या व आपली आज्ञा वेतलियानंतर फिरोन माझे डेरियास आले होते. खाना खाऊन फिरोन आणप्रमाण जाली. त्यास मजला जे समर्थी आज्ञा घेईल त्या समर्थी येतों याप्रमाणें बोलणें जालें. त्याचा खुलासा इतका कळला. निजामअलीखान वसालतजंगाचें घरीं आले होते तेव्हां त्यासी त्यांसी बोलणें जालें कीं, आम्ही शिकाकोलाकडे जातों. पुढें अबदुल्ला शिराणी यांस पांचशें स्वार देऊन पाठविला आहे व आम्ही दरकूच जातों. गणपतिराज जमींदार शिकाकोलचा मेला आहे, त्यास तें मैदान खाली आहे, तिकडे जाऊन तिकडील बंदोबस्त करून इंग्रेज पहिल्यापासोन आपल्याकडे लाऊन ठेविले आहेत. त्यास मुसा भुरगीप्रमाणें मुलूक देऊं म्हणोन उमेद्वार करून दोन हजार फिरंगी व दोन तीनशें तोफा व समागमेंची फौज आहेच, आणि आणखीही दाहा बारा हजार फौज जमा करून येतों. तुम्हास जे समर्थी बोलावीन ते समर्थी येणें. याप्रमाणें कितेक गोष्टी बोलले. उभयतां मात्र दोघेच होते. सेवकानें चोबदार खिजमतदार यांस दरमाहा करून लाऊन ठेविले आहेत, त्यास येक खिजमतदार जवळ होता त्यानें सविस्तर जालेला मजकूर सांगितला व नासरकुलीखान खानसामा बहुत प्रमाणिक हा स्वामीचा हरयेक कामांत सई करितो. त्याचेहि तोंडे दाखला पुरला त्याजवरोन सेवेसी विनंतीपत्री लिहिलें आहे त्याजवरोन सविस्तर श्रुत होईल. तळावरोन आज सेवेसी विनंतीपत्र लिहिलें. कूच करून कमलापुर पाा कलबुर्गे येथें गेले. तेथोन कलबुर्गे च्यार कोंश आहे. ब्रिजनाथ निजामअलीखान याचें लष्करांत गेले आहेत. तीन दरकुचें जालीं. अद्यापि आले नाहीत. महाराजांनीं सेवकास आज्ञापत्र व राजश्री नागो राम यासही पत्र पाठविलें व नवाबास थैली पाठविली ते पावली. व राजश्री नागो राम यानी सेवकास सविस्तर लिहिलें त्याजवरोन सविस्तर कळले. आजचे मजलीस आज्ञेप्रमाणें बोलतों आणि सविस्तर सेवेसी लिहितों. कलबुर्गीयाचा किल्ला खोजे रहमतुलाखान यांस दिला आहे. त्यास कदीम किल्लेशर आहे तो अद्यापि अमल देत नाही म्हणोन कलबुर्गीयास जाऊन अमल वसऊन देऊन पुढें जाणार. खोजे रहमतुलाखानास बहुत मानितात. त्याचें घरीं येकांदों दिसां जातात. खोजे रहमतुलाखान निजामअलीखान [अपूर्ण].

सेवेसी निंबाजी नाईक साा दंडवत.

¶A meeting of Basalatjung and Nizamali is reported to the Peshwa. Gajapatiraj referred to belonged to Chikakole.

No. 299]

[5-4-1760

छ १९ सावान सन

सितैन

श्रीविठ्ठलराज

श्रीमंत माहाराज राजश्री पंत

प्रधान स्वामीचे शेवेसी

आज्ञांकित त्रिवक्क जगंनाथ साा नमस्कार विज्ञापना येसीजे. येथील वर्तमान ताा छ १८ माहे शावान मुकाम बीड माहाराजांचे प्रतापें येथास्थित आसे विशेष. राजश्री हणमंतराव निंबाळकर यासी सरकारचे पत्र व आयाल-मुराद घोडा बराबर जासूद जोडा पाठविला व चरणरजास आज्ञापत्र सादर जाले कीं रायास घोडा प्रविष्ट करून उतर रवाना हजूर करावें. आज्ञेप्राने घोडा रायास दिधला. उतर जासुदावार मागून रवाना हजूर होईल. तेथील वर्तमान राा गोपालराव माहादेव येवनाकडील वकील येथे येऊन पोहचले. रायांचे दर्शण घेऊन त्रिवर्ग बंधूनी इनायेतनामे राव मजकुरास पाठविले होते ते यासी दिधले. त्यामधे मजकूर लिहिला आहे की, तुमची आर्जी वरचेवर येऊन पोहचली कीं, युध्ये प्रसंगीं लाईलाजीकरितां आपन शामील न जालो. याजकरिता संशये मुला-जमतीस यावयाचा जाला आहे; तर येतदविशई संशये चितामधे आनावा येसा आर्थ नाही. दरगाहा श्रीमंत साहेबाची फौज वेशुमार दरमियान येऊन उतरली असतां तुम्ही कैसे यावे. आपन कस्तें केला होता कीं, धारूरास येऊन तुम्हास आपनामधे शामील करून घ्यावे. आम्हापासी तोफखाना व फौज वगैरे संरजाम मातवर असतां तेथवर येणे कठीन जाले. तुमची विशाद काये? इतकी-याकरितां तुम्ही कदापि हे गोस्ट चितामधे न आनने. खातीरजमा राखोन आपले स्थलीं राहाणे. बादजवरसात तुम्हास हजूर बोलाऊ पाठऊ त्यासमई दिरंग न लाविला पाहिजे. याहीवर तुम्हास संशये फारच आसेल तरी निजाम-आलीखानानी लिहिले आहे की, आपन त्या जिलीयास थोडक्या जमावानसी येऊन तुम्हास घेऊन जाऊं. सर्व प्रकारे समाधान आसो दीजे. हे पत्रें रायानी वाचून पाहून बहुत खूश जाले. त्या दिवसीं राव मारनुलेची वर्षगांठ होती. दिवानखाणिघांत फॅरश गालिचे वगैरे करून शादी केली. मुतसदी व जमीदार व हांली मवाली वगैरे लोकानी नजरा गुजरानल्या. छ १४ माहे मजकुरी वाळूहर व वाकली परगणियाचे कमायेशदाराचे पत्र रायां आले कीं, पाा मजकूरचे

+ मोठ्या आयाळीचा.

१ कृपापत्र, विनंतीपत्र.

२ निश्चय.

३ नाकद.

४ बाददिवस.

५ फरशी, लाबांची जमीन.

६ उच्चनीच सर्व लोक.

3276

कितेक गाव बदले आहेत. वाजवी जमावंदीचा येवज वसूल देत नाहीत. हे लोक जोरतलेव आहेत. येसियास फौज व तोफ या जिलीयास रवाना जालिया जरबेत येतील. वाजवी पैसा आदा करतील. त्याजवरून रायानी सासे स्वार व तोफा २ व गाडदी पाऊनशे धोंडजी पोवार व दुसरा येक सरदार करून त्याजवार रवाना केले. आपन या स्थलीच आहेत. वक्षीसी बोलले कीं, सरंजामी लोक बहाल ठेऊन वरकडाची तारीख बंद करणे. दसरा जालियावर मागती सही करूं, येसे बोलले मात्र आहेत. आद्याप आमलामधे आनिले नाही. पाा पाथरी येथील कारभार पायेमालीमुले ओफतर जाला आहे. तेथील कमायेश-दार जुजरसीस पोहचत नाहीत म्हणऊन राजश्री तुकोजी चव्हान मायेचे मानूस व दौलतख्वाह आहेत यास त्या स्थलास एका दो दिवसात रवाना करणार आहेत. चरणरजाचे स्वाधीन च्यार जासूदजोब्या आहेत त्यापैकी केरोजी जथे येसाजी नाईक व आबाजी जथे रानोजी नगरकर तीन महिने गैरहजीर आहेत व लक्ष्मण जथे राणोजी नगरकर त्याच्या पायांस दुख जाले आहे. त्याच्याने चाकरीस पोहचवत नाही. हजूर आहे. या तिघाचे येवजी जासूद पाठवनार महाराज समर्थ आहेत. विशेष काये लिहिणे हे विज्ञात.

¶[News about the restoration of amicable relations between the Nizam and Hanmantrao Nimbalkar is communicated to the Peshwa.]

No. 300]

[7-4-1760

छ २० सावान सितैन चैत्र

श्रीगणराज

शेवेसी गोपाल गोविंद कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. ताा छ १९ शावान रात्र द्वितीयें प्रहर चंद्रोदयें स्वामीचे कृपेकरून सुखरूप असों विशेष. स्वामीनी सांडणीस्वारांसमागमे पत्रें पाठविली ती पावली. पेशजी याद स्वामीनी करार करून पाठविली होती तेच याद जासुदांवाा पाठविली आहे. त्या यादींत जागीर येकसष्ट हजारांची आहे व रुपये पांसष्ट हजार त्यास आम्ही तोडमाड करून येकतीस हजार रुपयांची जागीर ठराविली. बाकी जागिरीचे येवजी रों जाजती कबूल केले. रों जाजती आजी पडले तरी येकसाला पडतील, जागीर दरसाल होईल, यास्तव सरकार किफाईत जाणून दीक्षितवावानी व नारो बाबाजी याणी मी याप्रमाणे ठराविली ते पेशजी लिहिलेच आहे. आतां आम्ही कमी

१ मयूर, पुंड.

२ विषडला आहे.

३ बारीक चौकशी.

४ स्नेही.

करूं म्हटल्यास होत नाही. सेवकास येणे म्हणून आज्ञा केली, त्यास या पत्राचे उत्तर येतांच सेवक स्वार होऊन येईल. आमचे सर्वांचे मते मातबर स्थळावर नजर देऊन सेवेसीं परवा यादी पाठविली आहे त्याप्रमाणे करार करून पाठवावी म्हणजे स्थल हस्तगत होईल. मर्जीस न ये तरी उपाये नाही. मी सेवेसी आल्याउपरी तीन हजार पाईचे माणूस व हजार रावताच्याने मोर्चे होत नाहीं. कालकला सेवकावरी शब्द येईल जे, याणी समजाऊन लिहिले नाही. यास्तव वारंवार विनंती लिहितो. मोर्चे ठेवणे तरी बंदोबस्तीने ठेवावे. थोडे माणसा दम निघणार नाही. सर्वांचा विचार मनास आणिला. आमचेहि विचार याचप्रमाणे की थोडे सामानानिशी हे स्थळ राखवत नाही. मोर्चे खंदकावर आहेत. आतां मागे आणिल्याने आव राहात नाही. यात जसी आज्ञा तसी वर्तणूक घडेल. सेवेसी विदित होये हे विज्ञापना.

¶Gopal Ganesh Patwardhan, in this letter, discusses the terms which should advantageously be offered for winning over the fort of Daulatabad.

No. 301]

[8-4-1760

श्री

श्रीमंत राजश्री पंतप्रधान
स्वामीचे सेवेसीं

विनंती सेवक नारो बाबाजी साष्टांग नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ सावान पावेतों स्वामीच्या कृपावलोकनेकरून सेवकाचे वर्तमान येथास्थित असे. यानंतर आज्ञापत्र सादर जाहालें तेथें आज्ञा कीं, 'राजश्री विठल विश्राम व आटोले व राऊत यांचीं पथकें तुम्हाकडे पेशजी पाठविलीं होती. त्यास सांप्रत रावताचें काम न हीं. तरी सदरहू पथकें हुजूर पाठवणें' म्हणोन आज्ञा. त्यास चिरंजीव राजश्री सिवाजीपंत व राजश्री विठल विश्राम याचें पथक महिनाभर राजश्री गोपालरायापासीं किले दौलताबादेस आहेत. हाळा करून शहर घेतलें. ते शहरांत मोर्चामधी आहेत. छ २० शाबानीं वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री वासुदेव दीक्षित याचे मारफातीनें किलेदार व हजारी राजश्री गोपालरायास येऊन भेटले. आज छ मजकुरी राजश्री उद्यो वीरेश्वर व शंभर माणूस सरकारचे माहकोटच्या दरवाज्यांत गेले. उदईक किलेदार बाहेर जाणार. किलेदार बाहेर गेलियावरी सरकारचे लोक किल्यांत जातील आणि विठल विश्राम याच्या पथकास हुजूर

१ एकादे वेळेस, संकटकाळीं.

पाठवितों. आटोले व राजल हीं दोन्ही पथकें आंतुरास आहेत. तेथील किलेदार भील ठेऊन आंतूर परगण्यांत उपद्रव करितो याकरितां दोन्ही पथकें चौकीस ठेविलीं आहेत. त्यास किलेदारानें किल्यास जागीर आहे त्याचा आमल सालावादप्रमाणें करावा, भिलाचा संग्रह न करावा, येसा करार जाहल्यावरी आटोले व राजल हुजूर सेवेसीं पाठवितों. सेवेसीं श्रुत होये हे विज्ञापना.

¶*Naro Babaji Nagarkhar (Abhyankhar) reports the capture of Doulatabad by Gopalrao Patwardhan.*

No. 302]

[12-5-1760

पौ छ २५ रमजान

श्री

विज्ञापना ता छ २५ रमजानपवेतो मुकाम नजीक किले दौलताबाद आदकोस येथे बुनगेसुधां येऊन राहिलों. प्रातःकाळीं सांडणीस्वारासमागमें आज्ञापत्र आलें, त्यांत आज्ञा कीं, दौलताबादेच्या दक्षणेस आंबराई पाणी आहे तेथे येऊन राहणे, त्याप्रो आलों. मजलीस येतांच स्वामीकडून जासूदजोडी पत्र घेऊन आली, त्यांत लिहिलें कीं, किल्याचे दक्षणेस पांच कोस खराडी आहे त्या मुा तुम्ही आलेत न आलेत हे लिहून पाठवणें. त्यास सांडणीस्वाराबरोबर प्रातःकाळीं पत्र आलें त्याप्रो येऊन राहिलों. राजश्री विसाजीपंत गंगातीरास आले म्हणोन जनार्दनराम याजकडील रामाजीपंत यांणी गंगेच्या मुकामीहून जनार्दनराम यास लिहिले आणि तुम्ही हे वर्तमान कांहीच लिहिले नाही. त्यास विसाजीपंत कोठे आले आहेत, समागमे फौज किती आहे तें तुम्हास कळले असेल तैसे लिहून पाठवणे म्हणोन लिहिले. त्यास नेऊरगावावर गंगातीरी एक मुकाम बुनग्याचा होता, तेथें विसाजीपंताची कांहीच बातमी आइकिल्यांत आली नाही, मग कशावरून ल्याहर्षि? जनार्दनपंताकडील रामाजीपंतास बलाऊन आणून रुबरू पुसिलें, त्यावरून त्याणी सांगितलें कीं, बाजारी वर्तमान आइकिले ते उगेच जनार्दनपंतास मात्र लिहिले होते. केवळ दरबारांत जाईल ऐसे कळते तरी लिहितो कशास? याप्रमाणे सांगितले. स्वामीस विदित जालें पाहिजे. अलीब्रिग सांडणीस्वार दिमत पागा हुजूर याजबरोबर पत्र देऊन विसाजीपंताकडे स्वामीनी पाठविला तो येथे येऊन सांडणीचे खर्चास येथून तीन रुपये घेऊन वामोरीचे सुमारे गेला आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶*The writer communicates his arrival at Doulatabad and mentions reasons why he did not report the movements of Visajipant.*

No. 303]

[24-6-1760

छ २१ जिलकाद

श्री

सेवेसी विज्ञापना. स्वामीचे कृपेकरून छ १० जिलकाद मुा किले सोलापूर येथें सुखरूप असो विशेष. आम्हाकडील सविस्तर वर्तमान राा रामचंद्र गणेश यांनी सेवेसी निवेदन केले असेल. धारासिवाकडे एक मास लागला. खर्चास नाही त्यामुळे सरकारचा अमानत येवज अकलकोटी होता तो जरून जाणोन हो पनांस हजार खर्चास त्यातून घेतले. काही राा रामचंद्रपंतास दिले. कांही आम्हाकडे खर्च जाले. सविस्तर वर्तमान सेवेसी आल्यावर निवेदन करूं. बाकी ऐवज बारामतीस चिरंजीव राजश्री रामचंद्र गोविंद याजकडे पाठविला, त्याणी प्रविष्ट केला असेल. सरकारचा ऐवज परवानगीशिवाय खर्च न करावा, परंतु विरजलाल याची मोहीम. जवळ पैसा नाही, कर्जहि न मिळे; नाइलाज, जरून जाणोन ऐवज घेतला क्षमा करणार स्वामी धनी आहेत. राा रामचंद्रपंत याणी ऐवजाची सनद पाठवून देतो म्हणोन कबूल केले परंतु अद्याप सनद आली नाही. हल्लीं कारकून ऐवज न्यावयाकरिता आले त्याणी निकड फार केली, ते कोठवर लिहावी? त्यास आज्ञापत्र सादर होऊन सेवेसी आणविला पाहिजे. संनिध आल्यावर जे आज्ञा करणें ते करावी. सेवक आज्ञेप्रमाणें वर्तणूक करील. श्रीमंत राा नानासाहेबास लिहिलें आहे त्यावरून सेवेसी निवेदन होईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶The writer reports to Raghunathrao that he has been forced to appropriate the treasure at Akalkot for his own expenses.

No. 304]

[24-6-1760

छ २१ जिलकाद

श्री

सेवेसी विज्ञापना. येथील वर्तमान ताा छ १० जिलकाद मुा किले सोलापूर येथे आपले कृपेकरून सुखरूप असो विशेष. इकडील वर्तमान तर श्रीमंत राजश्री दादासाहेब यांही विजापूरचे मुकामीहून आमची सरंजामी करून देऊन सुरापूर वगैरे प्रांतांत खाना केले. प्रांतांत चार दिवस राहून हो मेळऊन खर्च बाहेर पाडावा तो दिवस थोडके, दोन महिने मृगास राहिले, गैरहंगाम, आज्ञा घेऊन मजल दरमजल भीमातीरास आलों. तो सरकार जहागिरीत वृजनाथ याणे बहुत

उपद्रव करून घासदाणा घेऊन गांव मारून लागला हें वर्तमान कळल्यावर पारपत्य करावें हे जाणोन सडे होऊन पाठलग केला. त्याणे रात्रीचा दिवस करून धारासिवांत जाऊन राहिला. भोवताले आम्ही फौज घेऊन राहिलो. मागाहून श्रीमंतास वर्तमान कळल्यावर राजश्री रामचंद्र गणेश पाच हजार फौजेनसीं खाना केले ते सामील जाल्यावर पारपत्य स्वामीचे पुण्यप्रतापे यथास्थित जाहले. मारानिले निरोप घेऊन पुण्यास गेले. आम्ही सुरापुरप्रांते आलो. इतकियांत नवाब सलावतजंग यादगीर कोल्हूर याप्रांती आले. सरकार जाहागिरीस उपसर्ग लागेल यास्तव दहा कोसाचे तफावतीने शह राखोन भीमातिरीं होतीं. सुरापुरचा घासदाणा थोडाबहुत घेतला. नवाब कलबुरग्यास गेले. उभयतांच्या भेटी होऊन कूच करून सेंडवेवर गेले. आम्ही भीमा उत्तरोन पेरोंदाबादेवर आलों. नवाबाचे मुकाम तेथेच होते. राणा नागो राम यांचे परगण्यांचा बंदोबस्त करून द्यावा. ऐसियास नवाबाची पत्रे व वकिलाची पत्रें आम्हांस आली कीं, जहागिरीस उपसर्ग न देणे. आमचा व श्रीमंताचा स्नेह आहे, विरुद्ध न करावें, व राजश्री रामचंद्र जाधवराव याचे मुलकास उपद्रव लागतो, ते सरकारकामांत बहुत तत्पर, त्याचे परगण्यास उपसर्ग न लागू द्यावा म्हणोन धोंडो राम याणीं लिहिले. त्यावरून आठ दिवस मुकाम करून राहिलों. मोगल कूच करून भागानगराकडे गेल्या-उपर आम्ही कलबुर्गे परगण्यांतून आलंद परगण्यात येऊन फौजेस निरोप देऊन सोलापुरास आलो. गार्दी व तोफखानियाची खानगी पुण्यास येथून करितों. खानगीस ऐवज नाही. यामुळें कर्जवाम करून समजावीस काहडून लोकास निरोप दिलहा. येथून दोती रोजा कूच करून बारामतीस येऊन सेवेसी लिहून पाठवितो. आज्ञेप्रमाणे वर्तणूक होईल. गैरहंगामी निरोप दिलहा व वृजनाथ याचे शहास महिना सवा महिना लागला. राजश्री रामचंद्र गणेश याणीं फौजेस निरोप दिलहा आम्हीहि द्यावा, त्यास निजामनअली उदगीरीजवळ, देशी फौज कोणी नाही, यास्तव शह राखोन होतो. ते भागानगरास गेले, आम्ही सुरापुराकडे गेलों. मागती ते कलबुर्ग्यास आले, आम्ही सरकारचे जहागिरीस उपद्रव हलाली हरामी करील हे जाणोन जवळ येऊन राहिलों. स्वामीचे पुण्यप्रतापें फारसा उपद्रव लागला नाही. मोगल भागानगराकडे गेल्यावर आम्ही फौजेस निरोप दिलहा. श्रीमंत दादासाहेबी खाना केले ते समथी एक रुपया खर्चास दिला नाही. दरमाहे लाखा रुपयाचा खर्च. समागमें स्वारी सिकारी करून सो मेलवावे तो दिवस नाहीत. वृजनाथाचा शह पडला त्याउपर उभयेता मागल कलबुर्गेप्रांती आले. जहागिरीची रखवाली करितांच संकट पडलें.

स्वामीचे पुण्येंकरून मुलकाची रखवाली करून मोगलाचा शह राखून मात्र राहिलों, यामुळें कर्ज जाहलें. सेवेसी आल्याउपर सविस्तर वर्तमान निवेदन केले जाईल. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶The writer reports to the Peshwa the movements of the Nizam's troops and his own measures to oppose the enemy.

No. 305]

[24-6-1760

छ २१ जिल्काद

श्री

सेवेसी विज्ञापना. वृजनाथ सरकारचे जहागिरीत येऊन बहुत उपद्रव करून वासदाणे घेऊन गांव माखूं लागला. आम्हास वर्तमान सुरापुर प्रांते भिमातीरास आल्यावर कळलें. तेव्हां सुरापुरचें कार्य ठेऊन पाठलाग केला. त्यास धारासिवांत कोडिला. अकलकोटास सरकारचा ऐवज होता तो ठेवावयास मातबर ठाणे नाही, धामधूम फार जाणोन किले सोलापुरी ऐवज पाठविला. त्यास धारासिवा मोहीमसीर, जवळ एक पैसा नाही. व सावकारहि मातबर नाही, जरूर जाणोन, पन्नास हजार सो घेतले. त्यापैकी कांहीं रामचंद्रपंत यांस दिले. कांहीं आम्हाकडे खर्च जाला. हे वर्तमान रामचंद्रपंती निवेदन केलेच असेल. वृजनाथ यांणी सरकार जहागिरींत सो घेतले ते मावारे द्यावे ऐसा करार जाला. त्याजपासीं ऐवज नाही. हें जाणोन पन्नास हजार रुपयांचे ऐवजी तीन बोली किले सोलापुरी ठेविल्या आहेत. बोली उत्तम आहेत. ऐवजहि येईल. परंतु स्वामीकडे बसालतजंग याणी वकील सेवेशी पाठविला आहे. अर्ज करून बोली सोडवाव्या म्हणून वर्तमान आइकिले तर सरकार जहागिरींत पैसा घेतला तो परतून द्यावा ऐसा करार. हली स्वामीपासीं रदबदली करतील. विनंती कबूल न करावी. वृजनाथ यामुळे खर्च आम्हास फार जाहला. सरकारचा ऐवज मुवादला खर्चास घेतला. परस्परे कर्जाचा ऐवज बोली आहेत याजकरितां सेवेसी विनंती लिहिली आहे. सेवकानें रुपये मेळवायासी बहुत प्रयत्न केला, परंतु दिवस नव्हते, मोगलाचे शह, त्यामुळें कर्ज जाहलें. सर्व क्षमा करणार स्वामी धणी आहेत. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

¶The writer reports the trouble caused by Brajnath and his having appropriated the treasure of Rs. 50,000 from Akalkot.

No. 306]

पौ छ ६ जिल्हेज

[9-7-1760

श्री

अखंडितलक्ष्मीआलंकृत राजमान्य

राजश्री रामचंद्र गणेश गो

सेवक बालाजी बाजीराव प्रधान नमस्कार. सुा इहिदे सितैन मया व अलफ. तुम्हीं विनंतीपत्र पाठविले ते प्रविष्ट जाहले. खंडागलियानी पडतूरचे ठाणे सोडून पळून गेले, म्हणोन लिहिले ते कळले. ऐशास तुमचे फौजे देखील काम काये ? कमाविसदारानी ठाण्याची मजबुदी केलीच असेल. तुम्हीं पत्र पावताच फौजेनसी हुजूर येणे. राा त्रिंबक खंडेराव तुम्हांजवळ आले असिले तर त्यासहि बाा घेऊन येणे. जाणिजे छ २९ जिल्हाद. * तेथील ठाण्याची वंदोबस्ती करून तुम्ही येणे.

लेखन
सीमा.

¶The Peshwa asks Ramchandra Ganesh to return at once from Padadur with his forces and with Trimbak Khanderao as his armies have nothing to do, Khandagale having fled from that place.

No. 307]

[12-9-1760

छ ३ सफर सनवार

श्री

दंडवत विनंती. येथील क्षेम छ २ सफर भृगुवार मुक्काम औरंगाबाद येथे यथास्थित असे विशेष. स्वामीचे पत्र सोमवारचे आले ते कालीं प्रविष्ट जाले. नवाबानीच विचार करून शहराकडे गेले. बहुमानार्थ तुम्हावर फुले टाकली. त्यास उत्तम दिसेल ते विचार करतील. आपणहि यैसे एश कशास व्यावे म्हणून लिहिले. यैशियासी ये समई तो एवदेच येश दिसोन येते. मध्यस्त त्याकडील उभयेतां मातबर मनुष्य आले ते आपणाजवळून बोळून आले. त्याचे वस्तू काहीं जावसाल होत नाहीं. खाबंदहि त्यास पुसत नाहीं. आम्हासी मात्र बोलले कीं, याउपरी आपण कूच करून खानदेशांत जावें आमची कामेकाजे तटली आहेत. फौजा जमा करून ठेविल्या त्यास विना आपल्या कूच जाहल्याखेरीज निरोप देतां येत नाहीं. आपल्या फौजा जमा होत आहेत. हे स्वस्थलास

आले. आपला कूच न जाहाल्यासी यास धीर पुरत नाही. याकरितां आम्हासहि निरोप (न) देत. निरोपावेगळे येतां न ये. आपणास दोन चार पत्रे पाठविली आहेत त्याचे उतर येत नाही. स्वामीचा विचार मनातील काये आहे ? आम्हास याउपरी काये ते आज्ञा केली पाहिजे. तदनुरूप वर्तणूक करून. कामाकाजाची पैरवी होऊन येत नाही, येविसीचा अर्थ राजश्री बगाजीपंती लेहून पाठविला आहे त्यावरून विदित जाहाला असेल. मध्यस्ताची पत्रे आपणाकडे गेली त्याचे उतर आले नाही. त्यास लेहून पाठवावे. आम्हास निरोप होयेसे करावे. खावंदाजबल येऊन विदित होये हे विनंती.

¶ News-letter from Aurangabad announcing the intentions of Nawab Salabatjang.

No. 308]

[12-9-1760

पौ ८ १० सफर

श्रीगणराज

श्रीमंत राजश्री नानासाहेब स्वामीजीचे सेवेसी

आज्ञांकित येशवंतराव गोपाळ व बाबूराव बापूजी कृतानेक सां नमस्कार विनंती विज्ञापना. येथील कुशल भाद्रपद शुद्ध ३ तृतीया जाणून मुकाम नलेगांव स्वामीचे कृपेकडोन क्षेम असें विशेष. इकडील वर्तमान सजावर दौबला उदगीरकर याचा आमचा विचार जो आहे तो स्वामीचें ध्यानांत आहे. सजावर दौला उदगीरीस आले आहेत. सरंजाम गोळा होत चालला. बेदराहून फलटण येक आल. आम्हास बातनी आली ; सबब आम्ही गांव उजाड करून दिव्हा. पेशजीं शिववंदी आहेच. आणखी नवा सरंजाम प्यादें वगैरें दोनशें सरंजाम ठेवला. या वेळेस कसरकम (आहे) पांचशें सरंजाम आम्हांपाशीं आहे. आम्ही सावधपणेंच आहोंत. परंतु थोरला शह बेदरीं आहे. याजमुळें रात्रन-दिवस दुचंका(?) खाऊन आहों. त्यास पेरणीचे कुणवियांनीं पेरणीचा हंगाम चालला, आम्ही लेकरवाळें बैलढोर, आणावीं किंवा न आणावीं म्हणून उपद्रव मांडला आहे. येविषयीं तीर्थरूप गोपाळराव आपांस दोन पत्रें पाठविलीं, ते येत नाहींत, अगर शाफ उजाड करणें, अथवा बैलढोरें आणऊन पेरणी हुशारीनें करणें म्हणून लिहीत नाहींत. मारावें किंवा मराव अयेस लिहितात. उत्तरा हस्त यांत पेरणी रवीची जाहाली तर जाहाली. नाहीं तर पेरणी राहिली, म्हणजे कसरकम ज्याद दाहा हजार रुपये येणें तो पेंच ; शिवाय शेतबाडी

आमचें घरचा तो पेंच कुणवियास, तों वरपाचें आणजात (आणतात?). हाकीम साहुसावकार फेडावा ते राहात त्याजवर पेंच, पुन्हा गांव जमन कठिण, अयैसें वर्तमान जाहालें आहे. वातनीचें वर्तमान तर सजावर दौवला यास धोशांचे लेकाचे तैनात केले आहे. सरंजाम गोळा करोन नडसी, नादापूर, माहोर आवळ्या प्रांती जाणार अयैशी वदंता बोलतात. येक फलटन आलें होते ते उदगिरीहून पुढें गेलें मागोन दोन फलटनें येणार ते आले म्हणजे सजावर दौवलाची फौजसुद्धां तिकडे जाणार अयैसें वर्तमान असें. प्रांतांत नवावाची फौज जागीजार्गी पागां जार्गी जार्गी शाहा थोरला बेदरीं पंचेवीस कोसांवर अयैसें आहे. दुसरें वरकृत्य वर्तमान तीं आपा करनाटकचें स्वारीस येथोन निघाले. वीस हजार रुपये कर्ज लोकांचं जाहलं, व्याजं चढत चाललीं आहेत. करनाटकचे स्वारींत, त्याजवर गुजरली. अर्थी प्राणकडोन बुडालें. मुल सरकार चाकरीवर गेले. त्यास जातीस स्वामींनीं प्राण वांचवून आणिलें हें आम्ही काय लिहाव? कुल मुळकास माहीत जाहलें आहे. मुलुकगिरींत जखमी वगैरें वांचोन आले आहेत. ते येथें धरणी देऊन बसले आहेत; त्याचे लेकरावाळासुद्धां थोड्या बहुतांनें चालवावं लागतं. हा पेंच करनाटकाहून पुण्यास आले. आपला बखेडा जाहला आहे. स्वामींची कृपा आपल्यावर आहे; अर्थी प्राणकडोन बुडालें आहे. काहीं सरंजाम माघा व मूल निवर्तील त्यास इनाम गांव, मोकासे मागावे ते आपलीं काम येकीकडे ठेऊन, राजश्री बळवंतराव गोविंद आमचे मुलकाचे गृहस्थ, मातवर माणूस लक्ष्यापती त्याचा शेरा; खत करून मामलत केली. सावकार आपण उभा करून दिलहा. मनमाने तोटा, कोणही हिसोब समजाइला नाहीं; अगर मामलतीची बहिवाटहि आपणांकडे नाहीं. आंबाड वगैरें स्वराज्यांतील मामलत, आम्हांस कोण्हास तेथ जाऊन बसावयास येईल म्हटलीया तेहि कोणही देत नाहींत. सावकारांचीं धरणीं नित्यशः होया लागलीं आहेत, तें वर्तमान येथें येतें. येथील मंडळी आक्रोशेंकरून हयराण तो विस्तार पत्रीं कोठवर विनंती ल्याही? वरंवाल, लातुर, नडसी, सरकार नांदेडच्या बाबती शेरपतदारांनीं याजकडे मक्ता करून दिलहा. कसरकम तिसा हजारांची मामलत दोन हजार आख चडऊन मामलत यांचे स्वाधीन वत्तीस हजारास दिधली. त्यास सालगुदस्तं सेरसाल जाहालें आहे. परंतु अधेला वसूल नाहीं. सालमजकुरास आतांच कोण मोजितो? त्याजवर ते आपणच येथं असते तरी दावादुवाने घडणें तें घडतें. सालमजकूर सालगुदस्त मिळून चौष्ट हजार आणि महालमजकूर सोळा हजार येकूण ऐशी हजार रुपये येणें त्यास जागां नाहीं. बेदरीं दोनतीन कारकून व माणसें वरचेवर जातात. जेव्हां ताकिदां देतील तेव्हां वसूल सुरवात मार्गश्वर पुषें मासापासोन जे होणें तें होईल हा पेंच. पागां इकडे चारणीस पाठविल्या

त्यास वरचेवर पत्र पाठवितात जें, पागांची सरबराई चांगली व्हावी, जर अंतर पडेल तर कामाचें नाहीं. आज साहा महिने पागा येथ आली आहे, कळेल तशी सरबराई स्वामीचे कृपेने जाहाली. परंतु खर्चास पुण्याहून दाहा हजार कर्ज काहाडोन पोतें चाल पाठविलें. तेथेंच बड्डा हुंडणावळ देऊन बाकी नऊशें व नऊ हजार आम्हांस पावले त्याच्या अलीकडे सोनं पांच हजारांचें कर्ज काहाडोन पाठविलें. चवदा हजार मात्र आम्हांकडे आले. पागचे खर्चाचा मजकूर पाहातां भाद्रपद अखेरपावतीं कसरजाद पावणलांख, परंतु कमी पडणार नाहींत, आयेसा विचार जाहला आहे. पुण्यांत त्याचे प्राणास सुख नाहीं. येथें आम्हास सुख नाहीं, ऐसा प्रकार जाहला आहे. हें वर्तमान आम्ही स्वामीस न त्याहावे आम्हास गरजच नाहीं. आम्ही त्याचे प्राणांवर भाकरी खाऊन दोन चिरकुट फाडोन पडलों आहों; अद्यापि बाहेर गेलों नाहीं. करनाटकास मात्र तिधेजण समागमें गेलों होतो. दोघे जखमा खाऊन आले, येकजण ठार जाहाला. हें वर्तमान स्वामीस साक्षे आहे. लिहिण्यास कारण त्यास सुख तेथें नाहीं. आम्हांस येथें कर्जदार, व शिववंदी व जखमी लोक व घरचा खर्च कोणही देइनात. तापत्राखाले हायराण. पागेचे खर्चास नाहीं. वितला सोसून असतां हे गांवाकडे येइनात. याजमुलें घरीं लेकरेवाले हायराण. नवाव साहेबाचा शहाजवळ बरें जाहलें तर उत्तम, वोंगळ जाहलें तर हे नाकारे अपेशी, म्हणोन परिछिन्न आम्हांस मानतील. याअर्थी येकंदर मजकूर सेवेंत लिहिलें आहे. कृपालु होऊन येकंदर ध्यानास आणून त्यास वांटें लाऊन द्यावा अगर आम्हांस काय आज्ञा करावयाची तें करावी. दुसरें पागेचे खर्चाचा परामृपे त्यांस सांगून जलदी पोहचें येसें करावें. साल गुदस्त वावत कडवा लाख सवालाख सुमार टाकळींत तैसाच राहिला आहे; आणि धान्य जिल्काद जिल्हेजचें धारणेचें आहे. सेवेसी कलावें. सागांश तिाजीस स्वामीनीं रवाना करून दिधल्यानें उत्तम आहे. संस्थान माहाराजाचें आहे. नलेगावचा बंदोबस्त नांदेड वगैरे सरंजामावो ऐवज उगवणें, सर्व स्वामीकडे असें. आम्ही आतां घरी किती दिवस रिकामे वसावे? यइस हे आज्ञा करावी. थंड कुंची पावरणें, चिरकुट नवें जुनें आहे तें तुम्ही जुन जांत भाडपात्रही आहेत (!) हें कोणास देणे असेल त्यास द्यावें; अगर सरकारांत तरी न्यावें. आमचा पैका मालमालिथेत उगऊन देवणार स्वामी आहेत. सेवेसी कळावें. विशेष काय लिहिणें लोभ कीजे हें विज्ञति.

¶Yeshwantrao Gopal to the Peshwa reporting the affairs of the Nizam and Karnatak and the difficulties of his own situation. The letter shews how gradually the Peshwa and the Nizam came to open blows in spite of the treaty of Udgir.

No. 309]

[November 1757]

श्री

श्रीमंत महाराज राजश्री दादासाहेब
स्वामीचे चरणसेवेसी

सेवक सिवराम आनंदराव चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कार विनंती
येसीजे. काली मंगलवारी कूचे करून निघाल्यावरी मुकामाचे स्थली आपणा-
कडील फौजा घेऊन आसपास उभ्या होत्या. त्यांत पछ्याडीवर आपणांकडील
फौजानी खूब लडाई केली, ते समई पछ्याडीचे लोकांनीं आव टाकून माघारी
तोडें केलीं तेसमई कुमक संकराईने केली. इकडून राजश्री जाधवराव यानी
कुमक * * * व याजकडील राजश्री गंगाजी * * * येक दखणी भला माणूस
याचे कपालास गोली चाटीत गेली आणि दोघ जेजाल बारदार गोली लागून जेर
आहेत. दोनी तिनी घोडीं पडलीं. दोन तीन जखमी आहेत. पगाचे बारगीर
२ जखमी दोन घोडीं जखमी, व गंगाजी बंडकराचा वसता घोडा जखमी, येणे
प्रमाणे जाधवरावाकडे जखमी जाहाले; आणि आघाडीकडील वर्तमान, आघाडी-
कडे राजश्री दाजी निवाळकर, व खंडागल्या यानी सांभाळिलें. निवाळकराकडे
येक भला माणूस जखमी, त्याचे हातांचीं बोट तुटली; आणि संताजी मांडकर ठार
जाहला. वरकड जागाजागा कितीयेक लोक जखमी आहेत, म्हणोन वर्तमान
आइकिले. लडाई जाहलियाउपरी नवाब निजामआलीखां याजकडे जाधवराव
जाऊन अर्ज केला कीं मुरादखां व संकरेमा व रायेणा वगैरे आपले कामाचे
नाहींत. त्यास आपणापासी ठेऊन घेगे. तुमचे मनीं तमाशा पाहणे आहे
तरी आपले हंमरा निवाळकर करून देगे. पुढें तुम्ही अग्नींत उडी टाकणें म्हणून
हुकूम केलिया अग्नींत उडी टाकूं हणोन बोलिले. त्यास नवाबानी उत्तर दिलें
कीं प्रातःकालीं तुम्हांस त्यास बोलाऊं पाठऊं. रुब्रू जें सांगावयाचें तें सांगू,
म्हणोन समाधान करूं * * * अघाडीस येऊन * * * गेले नाहींत. राजश्री
श्रीनिवास * * * साहेबाकडे येणार आहेत. जाहलें वर्तमान सेवेसी लिहिले असे.
पुढें जें वर्तमान होईल तें तेवेसी निवेदन करूं. राजश्री दत्ताजी सिंदे याचे
स्वस्थानावरी राजश्री नारोशंकर ठेविले आहेत. राजश्री सिंदियासारखी करणी
कांहीं दिसोन येत नाहीं थैसं येथील लोक बोलतात. सेवेसी कळावें हे विनंती.

¶Letter reporting to Dadasaheb the action of Sindkhed in which the
Nizam's army had to retreat. The defeat was due to the squabbles between
the commanders of the Muhammadan army.

No. 310]

[1760?

सेवेसी पुंडलीक नाईक रास्ते विज्ञापना. सिवनेरचे राजकारण तिगस्ता-पासून आम्हाकडे होते, त्यास मोगलाचा धाकटा भाऊ ननूमिया संमतास मिळोन पाचहजार सौ घेऊन त्याणेंच राजकारणाचा मार खाली उतरून केला. सेवटीं कार्य जाले नाहीं. पाच हजार सौ तसेच त्याचे निसबतीस राहिले. त्याचे वजिनस खंत आहे. साल मजकुरी उपद्राप करून सावकाराचा रुपया खर्च जाला व खावदकार्यहि होऊन आलें. अलीकडील वृत निवेदन करणे आहे ते समक्ष विनंती करणे ते करूं; परंतु मागील त्या मोगलाकडे पाच हजार सौ येणे ऐशास प्रस्तुत कांही ऐवज सरकारातून मोगलास दिलहा आहे. त्याची परवानगी होऊन ऐवज त्याचे पदरी पडणार यास्तव विनंती लीा आहे. तरी पाच हजार सौ उगऊन घेणार स्वामी समर्थ आहेत. जर या समई गोष्ट राहिली तरी पुढें स्वामीच करणार धनी आहेत हे विज्ञाति.

¶Pundalik Naik Raste to the Peshwa regarding the negotiations for the surrender of Shivner. More light is needed to make this episode clear.

No. 311]

[1760?

श्री

पुरवणी श्रीमंताचे सेवेसी

विज्ञापना. छ ८ रोजीं दसऱ्याचे दिवसीं प्रातःकालींच नवाबानीं स्वारी तयार करून स्वार होऊन खपऱ्याच्या पाहाडास दरगाहास जियारत करावयासी गेले. खपऱ्याचा पाहाड भागानगरापासोन साहा कोस आहे. नवाब प्रातःकालींच गेले. आणि संध्याकाली फिरोन आले. समागमें मीरमुसाखां व गुलामसैदखां वगैरे गेले होते. नवाब शहराबाहीर निघाले, ते समई स्वारी समागमे हाती होता त्यानें नवाबाचेच खाशा पालखीचा येक भोई जिवें मारिला.

राजवंदरी, सिकाकोल, मुस्तफानगर, मूर्तजानगर वगैरे सरकारची मामलत हसन आलीखानासच सांगितली. येथें नसीबयारखां त्याजकडून जाबसाल करीत आहेत. फर्दा मतलबाच्या दसकत जाल्या. मागून तपसील सेवेसी लिहिण्यांत येईल. बाथेजापंत तसाच येथें वसला आहे. हे विज्ञापना.

¶News-letter to the Peshwa from Hyderabad reporting the visit of the Nawab to a Durga on the Khaprya Hill, 6 miles from Hyderabad.

No. 312]

[1761 ?

श्री

शेवेसी सेवक बाबूराव सामराज कृतोनक साष्टांग नमस्कार विनंती. त्रिवक गिरधरासमागमें पत्र पाठविलें तेथें आज्ञा कीं येजमान अविलंबें वेऊन येणे व तुबाजीपंतहि पाठविलें व मागून जासुदासमागमें येजमानास स्वहस्ताक्षर पाठविलें. येसी तिनीहि पत्रें येकदाच पावलीं. येसियास सेवकानें मध्यस्ती पुणियापासून केली, त्यामध्ये तिलप्राये आंतर नाहीं. उगीच पत्रें संदेहात्मक येतात. येथें तों किमपि दुसरा विचार नाहीं. फौजेच्या वळणाकरितां कलवर्गियाजवली मात्र गेलीं होती. तेथून नीट आपले फौजेचा सुमार धरून कोठे न गुंतता हसनावादेच्या परगण्यास आलों. उदर्क कूच दरकूच पुढें येतों. आपण कोणे विशई मनांत संदेह मानावा येसें नाहीं. जे आज्ञा आपण पहिलेपासून केली आहे तेच प्रमाणांत आणिली आहे. काडीमात्र जुमस नाही, येसे असतां वारंवार प्रतिपत्रीं छाडून साहेब काशास लिहितात ? या साहेबाखेरिज दुसरा अवलंब नाही हा पुर्ता भरवसा मानावा. सेवक * पासून साहेबाच्या अनाचा (गूण ?) एकादा दिवशीं पायहि द्रष्टीस पडे तो सुदीन आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञाति. सौभाग्यादिसंपन्न मातुश्रीसहि आपलीं पत्रें वाचून दाखविलीं. त्याणीही पत्र स्वामीस लिहिलें आहे. बाकीतील अर्थ राजश्री संकराजी राम लिहितां श्रुत होईल हे विज्ञापना.

¶ Baburao Shamraj reports his arrival at Hasanabad, and his readiness to execute faithfully his master's instructions. Is this Baburao Shamraj Atre the sikenavis of Fatesing Bhonsle ?

No. 313]

[1761 ?

श्री

तीर्थस्वरूप राजश्री राजे जीवनराव वडिलांचे सेवेसी

विनंती. श्रीमंत प्रतापवारिष्टाभिमान राजश्री पंतप्रधान स्वामीनी एकांती खिलवतात फर्माविलें, कीं जानोजी भोसले याणी पुणियात असतां करार केला

कीं किला गावेलचा नवाबाचा द्यावा. बराडात अमल तह नासरजंगाचे वेळा
 जैसा होता त्याप्रोो वर्तविं. गंगथडीस घासदाणा जाजती न द्यावा. सुरळीत
 सदरहु करारा प्रोो वर्तविं. ते पोो एकही गोष्ट अमलांत न आली, बदमामली
 करून बराडांत पैका घेतला. गंगथडीस घासदाणा घेतला, मुलुक पायेमली-
 खाली आला. उपरी नवाब खुबदौलत वानरासंगमपरयेंत गेले; परंतु फौज
 सरदार मराठे व फिरंगी कोणी नवते. तंत्री पोहोचोन सदरहु प्रोो अमलांत यावें
 ते न आलें. नवाब फिरले. जाधवरायाच्या मुलकाच्या बंदोबस्तास गुंतले.
 असो हे साल गेले; परंतु पुढे आतापासूनच महाराव जानोजी निंबाळकर व
 हणमंतराव निंबाळकर यासी सांगावें कीं दोघेजण एके विचरें बराडांत जाऊन,
 भोसल्यास तंत्री करून, सदरहु कामें सरकारची करणें. उभयेता निंबाळकरास
 वसुली पनास लाखाचा मुलुख आहे. व भोसले यासही पनास लाखाचा मुलुख
 आहे. हे म्हणतील कीं, त्याजपासीं फौज फार तरी सरकारच्या कामावरी एक
 बरीश आणिखी पांच हजार फौज ठेविली तरी काम होईल. पैका कोठे
 म्हणतील तरी एक बरीश उभयता निंबाळकर चाकरीसच आले नाहीत. कदाचित
 आले तरी जानोजीचा पुत्र सातआठसे, हणमंतराव दोन हजार मुलुक आहे त्या प्रोो
 फौजा निरंतर पांच हजार याजपासीं असावी. पांच हजार फौज एकसालीं जाजती
 ठेवावी. खावंडाचे काम करून द्यावें, तरीच जन्मपरियंत मातबरीने मुलुक देऊन
 ठेविलियाचें फळ. नाहीतरी इतका मुलुक खावंडाने त्याजवर कैसा बोल ठेवावा
 की ती चाकरीस नच आले पैका वसूल जाला तो खजाना मागे पडला. त्यापैकी
 खर्च करून जाजती पांच हजार फौज ठेवावी, आणि खावंडाचे एक काम बराडचे
 करून द्यावें, त्यांतच उत्तम. उभयेतां निंबाळकर याजपासीं दाहा हजार फौज
 प्रतिवर्षीं असावी. एकसाल घरातील ऐवज खावंडाच्याच मुलकांत मेळविला,
 त्यापैकी खर्च करून फौज ठेवावी, आणि काम करावें. तरीच खावंडानें मातबरीने
 वाळगिल्याचें फळ व निंबाळकराचे सेवक धर्मास उचित असे, सदरहु मजकूर
 एकांती नवाब समसामुदौला बहादुर यासी एक एक अक्षर वाचून दाखऊन सदरहु
 प्रोो करऊन बराडात नवाबाचा अमल सुरळीत होय. गावेलचा किला घेऊन
 चाकरी मातबर निंबाळकर याची अजमायेक होय ते करणे म्हणोन लािा ऐशास
 याचे उत्तर केले जे श्रीमंताच्या आमची श्रेह जे करणे ते आम्हास (अपूर्ण)

¶Letter addressed to Jivanrao Keshao, Peshwa's Vakil with the Nizam,
 giving details of the latter's plans. The second sheet is lost.

श्रीमलारी

राजमान्य राजश्री त्रिंबक गिरधर

स्वामी गोसावी यांसी

सेवक बाबुराव सामराज नमस्कार विनंती उपर. येथील कुशल तागायत रबिलाकर जाणून स्वकीये लेखन करणें विशेष. तुम्ही दोनी पत्रें पाठविलीं तीं पावलीं. बहुत अपूर्व वर्तमान तुम्ही लिहिलें. चाकरी वरदास्त गुन्हा लाजीम यैसैं समर्थाचें आहे हें खरें जालें. नाहक लटिकें कोणाचे सांगीवरून यैसी गोष्टी बजवावी हें उत्तम कीं काये? या कर्मासाठीं आम्ही आपला कबिला समागमें घेऊन आलों. भरलें घर सातारचें टाकिलें. येथील वर्तणूक जे आमची आहे ते राजश्री संकराजीपंत श्रीमंताकडील आहे त्यास विदित आहे. आम्ही परिहार कोठवरी ल्याहावा? वरें जे आसेल तें ईश्वरास ठावकें असेल; सुभेदार येथें असतां यैशा गोष्टी कैशा थैकतात? येवंच त्याच्या भोलेपणे ह्या गोष्टी होतात, आणि विनोदें भलतें बोलतात सेंच लौकिकांत होतें. त्यासहि ठावकें आहे; विस्तार काय लिहिणे? तुम्ही वर्तमान वरचेवर लिहित जाणे. आम्ही तुम्हांस सांगावें यैसैं नाहीं. तुम्ही परकी आहां यैसैं नाहीं. बहुत काय लिहिणे लोभ असों दीजे हे विनंती.

¶Baburao Samraj to Trimbak Girdhar: reports his innocence in a certain affair of which he was suspected.

कम-स-ख्या

श्री

कम-स-ख्या

श्री

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय